הלכה א מתני' באחד באדר משמיעין על השקלים. ר"ד שולחין בכל ערי יהודאל ומכריזין שיביאו שקליהם ולמה באחד באדר מפרש בגמ': **ועל הכלאים.** מכריזין שימעטו בזרע המאחר עד שלא יטאר בו רובע קב לסאה: **בו' בו קורין את המגילה בכרכים.** המוקפין חומה מימות יהושע בן נון אילדי דבני למתני דבמ"ו בחדר שלחנות יושבים במדינה מני נמי כל מה שבין עושין בו ביום ולהכי לא מני שני"ר קורין את המגילה בשאר עיירות אלא חס למיתני מה שנעשה בכל החדש: **ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות.** והשווקים שנתקלקלו בימות הגשמים בשביל עולי רגלים ב"נ בשביל הרוצים בשנגה כדכתיב תכין לך הדרך: **ואת מקווה המים.** אם נתרבה בהם טיט מנקין אותן ומאם מחבר שיעורן ממשיכין להן מים וממלאין אותן: **כל ערכי רבים.** מפרש בגמרא: **ומציינין את הקברות.** שלא יתהלו עליהם הכהנים ועובי טהרות ומציינין הוא שממחים סיד ושופכין אותו סביב הקבר ובימות הגשמים היה הסיד נמוח ונרד לאחור ומציינו: **גמ' בשוגגן.** בזמנן קודם ר"ח ניסן כדי שיוכלו לתרום תרומה הלשכה שממנה ליקחין קרבנות לערכי השנה הבא מניסן ואילך ולכך משמיעין באחד באדר שלשים יום קודם: **פרומה שלשכה.** הוא התרומה שתורמין מן הלשכה שנתנו בתוכה כל השקלים כדתנן לקמן פ"ג: **ומר ר"ש בר"א.** ולאמרן דהיינו טעמא דתורמין הלשכה דוקא בר"ח ניסן: **כשחלחה.** כמו שהיתה תרומה ראשונה בשעה שהוקם המשכן שהיתה בר"ח ניסן כן לדורות נמי מר"ח ניסן מתחילין לתרום מן החדש: **נאמר כאן תודה.** זאת עולת תודה בחדשו לחדשי השנה: **ונאמר להלן חדשי.** דלשון הוא לכם לחדשי השנה: **שבח רבי עני ועני.** הגיה ר' עני ריש"ת דבריית"ת יאמר המיפה לחוד: **דל כן.** ולא נכון לעשות כן שקיבר בתקום שהיא לו לתחיין דמסיפא לא שמעי' דמדלווייתא צריך להגיה מן החדש: **ת"ל בחדשו לחדשי.** דה"מ למכתב זאת עולת החדש: **בחדש אחד כו'.** וה"פ זאת עולת החדש בחדשו שיחדש וריח מתרומה הדשה לכל חדשי השנה: **יכול בחיזה חודש שילה.** יתרום לכל חדשי השנה: **ויתנו קול ביהודה ובירושלם.** להגיה לה' משאת משה עבד ר' והייתי הקלים ש"מ מתכריזין על השקלים: **תמן תנינן.** מגילה פ"ק: **אף שימוש שקלים וכלאים אילכא.** בין אדר ראשון לשני שאין משמיעין אלא בשני: **ר' פנלו וכו' עד זמן קריאתה ל"נ: ויאות.** שפיר קאמרת דשימוש שקלים וכלאים אינן אלא בשני: **עד כדון וכו'.** עדיין יש בשנה קודם ר"ח ניסן ששים יום ולמה יקדמו כל כך: **עד כדון אינון דקיקין.** עדיין מצמחים דקים ואינן ניכרין לידע אם הם כלאים: **מעמה.** דעיקר טעם הכרחה כדי שיביאו בשומתן דוקא ת"ל למה משמיעין על שקליהם באחד בה אי אפשר לבן להביאן קודם ר"ח ניסן ת"ל מלאכה של חוקה הוא ס"ל לפי דבריך נריכין בני בבל להשמיע בראשו של חודש כדי שיביאו לירושלם בראש חודש ניסן: **והא תנינן.** לקמן פ"ג: **בפרוס הפסח.** היינו ט"ו יום דפרוס לשון מחצה היא ולשלשים יום קודם החג שלמין ודורשין: **ה"ג ת"כ.** לפי משמעות משנה זו נאמר דבר' זמנים אלו קבעו לתרום משקלי הקרובים לירושלם בפסח והרחוקים קלת בעצרת והרחוקים ביותר בחג נמצא שדי אף לבני בבל בהכרחת אדר שבעדיין יש פנאי שיביאו

משנת אליהו

באחד ולמה באחד באדר כו'. בבבלי מגילה (יג ב) אמר ר"ל גלו ויחזרו לפני מי שאמר והיה העולם שעמדו המן לשקול שקלים על ישראל לפיקר הקדים שקליהם לשקלו והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על הכלאים. ובירושלמי פ"ק דמגילה ר' לו בשם רשב"ל לפר הקב"ה שהמן הרשע עמד לשקול בספו על ישראל אמר מיטב שיקדים בספן של בני לספסו של אותו הרשע לפיקר מקדימין וקורין בפ' שקלים. ואלא שעמדו קלי על הכלכלה באחד באדר. דהא בירושלמי שם פ"ג הביא לה דר' לו עלה דהלכה ד' ר"ח באדר אמר בשבת קורין בפרשת שקלים כי' מקדימין כי לו כו' לפיקר מקדימין וקורין כו' ומאי דקאמרינן וקורין שקלים לעולם בתחלת אדר שוא נמי מעשה דהשמעת שקלים כדפירש"י בתחלת אדר שלא נמי מגילה כב ב) ד"ה קורין בפ' שקלים לאודיע שיביאו שקליהן באחד כו'. יש בגמ' תפרס בשם ר' יוחנן בן נפחא אומר אם אינו מבריח מבריח אחד כו'. ובעמ' ר' יוחנן בן נפחא אומר אם אינו מבריח מבריח אחד כו' אמר לפי שהיה מבריח אחד כו' בשבת בתחלת אדר

ב: קרבן באחד באדר פרק ראשון שקלים העדה

שקליהן קודם כתב: **כולה כאחת היא באה.** לעזרה כל השנה תרומות היו תורמין בר"ח ניסן ואף שלא היו בה ממקומות הרחוקים ליתן לן בה שתורמין על הנגבי ועל העתיד לנגבות: **כדי לעשות פומבי לדבר.** לפרסם ולהודיע כי בחג הפסח מוכה להביא תרומה ממקום הקרוב לירושלים והרחוק ביותר בחג אבל לתוך הקיפות לא בא מקולי הרחוקים: הן **נקרא ולא נעבדא.** אלו אפשר לקראת פסוקים אלו בלא נעיתה ועשיה: **לטובה.** לנדבת משכן לא הביאו כולם אלא כל נדיב לב הביאו: **לרעה.** במעשה עגל כתיב ויתפרקו כל העם. בתחלת כתיב ויאלא משה את העם ולא יאלו מעצמן: **לרעה.** בשילוח מרגלים ותשא השיבו גם בני ישראל: **לרעה.** בגיאת מרגלים ותשא כל העדה את קולם מעצמן: **אכן השבימו השחיטו.** לשוחט גם הנכנס בפנים הוכיחו כיוצא בזה הסתחה עשו בהשכמה והטיה לא עשו בהשכמה שגבי עגל כתיב וישכימו ממחרת וגבי נדבת המשכן כתיב והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר ולא בהשכמה ממש: **מוטיב.** דעתם ומתנגה של אומה זו: **נתכנסו לעגל.** נתכנסו הם הכל לעגל נתנו וכשהבנו למשכן נתנו: **בדא מתניתא.** פליגא על רבי בא דלכך נתנו למשכן כדי לכפר על מעשה העגל: **כפרשה זאת.** היא פרשת ויקהל לי תרומה: **מה שילוו ישנו.** לגרלי המשכן יהיה לאותה גרלן שיהיה וגם כמה שהיו רוצים היו יכולים ליתן: **מה שילוו ישנו.** לאותה קרבן שהיו גרלין וכן מנקני מומין היו לוקחין שכבר מתרומת הלשכה וכמה שהיו רוצים היו יכולים ליתן ובלבד שיהא יד כולם שוה: **תרומה אדנים לאדנים.** דוקא ולא לשאר דברים: **אף בפרשה הזאת.** והיא פרשה כי תשא: **הכל יתנו כי.** אפי' כרכים שהוא עיקר זמן קריאתה והא דתנן כרכים קורין בט"ו היינו לא רצו משא"כ עיירות אחורים קורות בט"ו דכתיב ולא יעבור: **לא בא אלא ללמדך כו'.** לומר ולא תיקשי לך א"כ דהכל יוצאין ב"ד בזמניהם ל"ל דבבני ריש מגילה אמרי' דמזמניהם בא ללמד שזמנו של זה לא זמנו של זה וקאמר הש"ס דלרבי אלבו בא ללמד שיכול לקרותן באחד מהזמנים באדר ראשון או בשני ובמגילה פ"ק הגירסא לא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות בשני ואיכא לפרוש דה"ק דומיהם אמי ללמד שלא יקראו אלא בזמנם דהיינו באדר שני והא דלרבי אלבו אלא בזמנם דאדר ראשון ודלא דלרבי אלבו אמרי' דתני בט"ו קורין את המגילה בכרכים דמשמע מינה דמיוחדת הוא שיקראו דוקא בט"ו א"כ הכי קשיא ליה דמתניתין משמע שאין קורין אלא באדר שני דומיא דאיקר: **מוון יכינו.** והוה קשיא להו מתני' לר' אלבו: **ר"ג לא מסתכר אלא לשעבר אבל לעבא לא.** וה"ק הא דר"מ אינו אלא לשעבר אם קרא בכרכים ב"ד שיצא אבל לכתחלה צריך לקרות בט"ו ומתניתין איירי בלכתחילה: **ופריך והא תני מקום שנהגו לקרות שני ימים.** והיינו במקום שמסופקים אם הוא כרך או כפר ואפ"ד שהכל יוצאין ב"ד למה קורין שני ימים: **ל"ל אף אנא סוכר כן.** שאינו יוצא ב"ד: **ותנא.** בתחילה וכי שפיר קפיץ דקאמר אף הוא סובר כן. ל"ל ויאות ושפיר קאמר ר"מ ולא קשיא מהך ברייתא: **שמא אין שומעין לו.** וכי מוחין בידו: **אם אומר אם כן.** שעיר שהיא אפשר כרך אם קראה ב"ד אחרונים לקרות בט"ו עקרת זמן הכרכים בידך ולא יעבו שהוא אפשר ובטלת מקנת חכמים שאמרו שהכרכים יקראו בט"ו לחלוק כבוד לב"ד וכיון שאין מוחין בידן לא קשיא לרבי אלבו דלכך תנו שני ימים אע"פ שיצאו בקריאת ב"ד כיון דלא אפשר: **מנוה.** המוהגות באדר שני כגון סדר פרשיות ומקרא מגילה ומתנות לאביונים: **שכן שון בוה ובוה.** שב"ד ובע"ז שבראשון נמי אפשר בהספד ובסעודה: **לא אמר אלא סניגיב.** אבל אין מוריין כן: **וכוכבין אדר הראשון ואדר השני.** לומר ולא אמריון אדר הראשון שבט מיקרי אלא שניהן הן אדר ובוכבין בשעורות אדר. אלא שבאדר ב' מוכבין אדר תניין: **רי"ל כוכבין אי"ג.**

משנה אליהו

ובשבת ל"ד ע' ד"ה עם הארבה: **ג"ל כולה כאחת כיצה באה.** וע"ל לחזקי' אל דתנן בתחילה באחד ובו הא דתרוצ"ל היינו בחמתא לקרוצים והיינו לשעותא שפיכאתי דס"ל שתין תורמין על הע"ל וע"כ הוי לריכין בני בבל לבשמע על שקליהן מראשו אל תוקף. אבל למ"ד דס"ל תורמין על הע"ל אחת מתני' דידן כפשטי' דבכ"מ היו משמיעין בא' בחדר לף במקומות הרחוקים מא"י אף אלא הוי מגיעים שקליהן בא' בניסן מ"מ הוי תורמין בא' בניסן בא' מן הע"ל בהמקומות הרחוקים ובא' פרקים אחת לדור' כשפטי' משום הרחוקים המגיעים שקליהם בעצמת שבעבי יתמלו להקריב הקרבנו' משלהם גם על הקרוצים ובו הרחוקים מהם המגיעים נחנו ואף שבשתרמו בחחד בניסן משקלי הקרוצים תרמו גם עליהם בלקחן שבכל תרומה תורמין בשם לא יקראל לף לבעמים כלין בו הנ' קיפות דתרומה לשאוה קדם עצרת מ"מ לקחן ש"ג אלמו שלשתן כו' יעי' מ"ש בש"ג ש"ל בתוכה: **ר"ג לא מסתכר אלא לשבר אלא לעבא לא ובדפרישים.** הא גורסין בא מסתכר אלא לשעבר אבל לעבא לא ובריכין לפרש הא מני בעיתים. ולא הביאה דפין ד' שוגיית הירושלמי אלא לומר הא מני לטיוש אלא לטיוש אומר ומי: **בנבוא** (כ"ו ב) אתמרין הלכה דרשון בפרקא מנהג אחרון אחרון אחרון

ריבב"ן

משנה ב כרשעה היו עוקרין. הכלאים ומשליכין לפני בהמתן משרטו עוברי עבירה שלא היו נתנעין לזרוע כלאים והיו שמחין שתי שמחות אחת שמנכסין שדותיהן ועוד שמשליכין לפני בהמתן התקינו שיהיו משליכין בדרכים ולא לפני בהמות ועדיין היו שמחין שמתה אחת שמנכסין שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה והפקר ב"ד הפקר כדכתיב וכל אשר לא יבא לשלשת הימים יחרם

תקלין חדתין

הראשון הוא: **ס"ג סתם מגיע.** והיא גרים מ"ק ומסדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ב' דברים דקשיא להו מהכא להתם: **ומפרקין המגעל** כו'. בדיני חומ"מ תניא לה בתוספתא דלפרק המגעל מע"ג הדפוס שאינו צריך אומן שרי משא"כ להחזיר לצריך אומן אסור: **ולא כבר ציינו כאדר.** כלומר במתני' הכא ומציינין כו' ולמה צריך תו לציין במועד: **ספר.** מרין: **ושפוו.** וצריך ציון אחר: **אפלו.** שהה משותת. כלומר שאינתו הדעים לגמוח ולא היו ניכרים עוד בע"ו בארד: **מגין לציון.** היכא דמיתא נקרא: **קורא לו פרוש.** כלומר עושים ציונים על הטומאה לדע לחברים: **ורא"ש עשה אדם.** אלו קרא בנבואת יחזקאל בתר' ופסעו' דקרא אלעאיל שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים ליטול משם ולקברם בגיא המון גוג ומ"מ רמז היא שלא בא הכמוב אלא להזהיר וללמד שיהא עושה ציון שיפרשו מן הטומאה: **על הטעלמות.** אע"פ שנתעבל הכשר מ"מ מטמא בהאל אי אית בהו רוגש הקבר: **על בשדרה** כו'. אע"פ שאינו אלא עצם א': **ע"ג אהן קבועה.** על הקבר דהכי משמע לשנא דקרא ומה שיהא מחוכר בכנין לאפוקי אהן המתגלגל וכדמפרש ואזיל: **במקום אחר.** אשר מתגלגל נשם ילמדו ששם היא הטומאה ויטמאו הטהרות שלא כדין: **אללו למקום טהרה.** מדלא כתיב ובנה עליו אלא אללו משמע שהציון ע"ג מקום טהרה שאלו הקבר מציינין ובנבלי מ"ק (ב' ב') מפרש שלא לבפקד את הטהרות שאם היה הציון על הקבר ממש לא היה מרגיש עד שבא פתאום על הציון וטימאו הטהרות לכן עושין הציון סמוך לטומאה כיחוק קצת דכשבא על הציון מרגיש ואינו הולך על הטומאה: **אע"פ שאין מקיימין כן.** שהרי צריך להרחיק הציון מן הטומאה ואם עשה הציון על הטומאה ודאי אין מקיימין כן אלא צריך לתקן מטעמא דפרישת והל"ל דכי מלא אבן ל' מציונת ודאי במקום טהרה עומדת מ"מ המאהיל עליה טמא: **היו אנים.** אבנים מציונות ריוחו ביניהן: **המאהיל עליהן עטור.** שאני אומר מפני הטומאה שביניהם ציינו על האבנים והם על מקום טהרה שעדיים בדלעיל: **אם היה חורש.** המקום שבין האבנים חרוש דודאי אין חורשין מקום הטומאה ומיישבין שמא מתח ל"א מהאבנים יש טומאה ולכך ביניהם טהור ועמ"ג עמא: **שמא נתעבל הכשר.** עד מחות מכות וטעמא כדמפרש לה ר' מני: **למפרע.** דהא ר"ז שלא נתעבל הכשר מטמא בהאל ואי ליכא ציון והוא לא ידע ועבר עליו אפקיר טהרותיו: **נשעה.** עד שיתעבל: **ואל יתקלקלו בו לעולם.** דכשעשו ציון יסכרו לעולם שעדיין הטומאה בשרשיהם ולא יטמאו כל הקדשים שיעברו עליהן בשוגג או בלילה וכשאין מציינין אין שורפין עליו אלא מחדש שלא חסר עדיין: **מתני' היו עוקרין.** הכלאים ומשליכים לפני בעל הבית כדי שיתגיישו: **משרטו ע"ע.** מפ' בגמרא: **גמ' שהיו מנכסין שדותיהן.** דכשהיו הכלאים מתלוי היה מתנכס: **שהיו נפנין מן הכלאים.** שמשליכין לפני בהמתם: **יחרס כל רכושו.** הרי שעורא וגרים דינו היה ביום להפקיר כל רכוש עוכר על דברייהו: **מגין שהיא פעורה מן המעשרות.** להפקר גמור שהפקירו בעליו לפיגין לה מקרא שהיא פטורה ממעשרות ומיבעיא ליה אי הוי הפקר ב"ד כמו שהפקירו בעליו להפקיע אף מן המעשרות דאף שכבר למדנו דלעניין לזכות בה הוי הפקר ב"ד הפקר ויכול מי שרצה לזכות בה ולמה להפקיע ממעשרות לא היה הפקר דדעת ב"ד גופייהו אפשר לא הוי אלא להפקיע זכותא דידיה דהעיבר אבל לא להפקיע זכותא דנרים דאיתהו מאי עבידתייהו אי דלמא כיון דהפקר ב"ד הוי הפקר לכל הרוחה לזכות בה שוב לא קריגן ביה כי אין לו חלק ונחלה עמך: **לא בשביעית.** לפי שמתקיים עליהם איסור עבודת קרקע ולא ימצאו מאין להביא העומר ושמי הלחם: **ולא במ"ש.** נסמוך מפרש לה: **וחדש ל'.** שמתוסף בעיבורו בשביעית וכי אינם פטורים הפירות ממעשרות בארוחו חדש ואם"ל הפקר ב"ד אינו פוטר ממעשרות למה יהא מעיבר אם עיבורו בשביעית **ניחא בשביעית.** דאין מעברין בדפרשית: **מ"ש מאי.** כלומר מ"ש יאיתי דאייתי הך בריתא מהדר לפרושי והדר פריך למאי דאייתיון לאוכחי מהך בריתא להפקר ב"ד פוטר אף ממעשר: **אלא לרבות כו'.** לפי שהיה כבר כלה בשביעית ולא נתלה בשמיטה כ"א חדש: **ירק מת"ל לאדן.** שהשם שמא יביא עמהן גוש מעפר תרן הגעים שמטמא בנגע ומשא וטעמא טהרות של ל': **אבל משבסיר כו' ירק.** וה"ה תבואה: **היא שביעית כו'.** לעולם מותר לעבר שהרי יכולים להביא תבואה מחו"ל ומאלה להביא העומר ושתי הלחם מהספיקום: תני אין לו' עד שמעבירת לאכול: **אין מן הדא כו'.** אלעזר מהדר לאקשיי אדר"ע דר"ש שהוכיח מהך דמעברין בשביעית דהפקר ב"ד פוטר ממעשר ולאמר לי מזו הבריתא ליכא הוכחה כלל: **שמרסו ביבוש בחיבושו.** וה"ק קרא שמור את חדש ניסן של שתה שהוא זמן אביב שיהא בחיבושה של לבנה של ניסן ולפיכך היו מעברין כדי שיבא תמיד בחיבושה וא"כ מדלוריתא צריך לעבר אלא דבשביעית דומין העיבור אבל אם עיבורוהו מעוברת כדינא דאורייתא הלכך ליכא למשמע מינה: **ויידה אמר דא.** אלא מהיכון מוכח דהפקר ב"ד פטור ממעשר: **נדיש.** שלא תמיה: **שלא לוקט.** הלקט של עניים: **כל הגונעות.** הבאלים

סתם אדר שני תניין: [א]מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי הרבים: **אלו** [ב] **א**הן צרכי הרבים דנין דיני ממונות ודיני נפשות דיני מכות [2]ופודין ערבין וחרמים והקדישות ומשקין את הסוטה [א]ושורפין את הפרה ועורפין עגלה ערופה ורוצעין עבד עברי ומטהרין את המצורע ומפרקין את המנגע מעל גבי המים[3] ואין מחזירים [3]אותן תמן [7] תנינן משקין בית השלחין [3]ומציינין על הקברות [ב]לא כבר ציינו מאדר ותיפחר שירד שטף של [ד] גשמים ושטפו: ויוצאין אף על הכלאים לא [ו] כבר יצאו מאדר תיפחר [ד]שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין נכרים מניין[ו] לציון (ג)[ר' ברכיה ר' יעקב בר בת יעקב בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' יוסה אמרי לה ר' יעקב בר אחא בשם ר' חונייא דברת חוורין ר' חזקי' ר' עוזיאל בריה דרב חונייא דבית חוורן בשם ר' חונייא דבית חוורן [1]וטמא טמא יקרא כדי[ד] שתהא הטומאה קוראה לך בפיה ואומרת לך פרוש ר' אילא בשם ר' שמואל בר נחמן [2]ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עצם מיכן [ה]שמציינין על העצמות אדם מיכן שמציינין על השדרה והגלגולת ובנה מיכן שמציינין[ד] על גבי אבן קבועה אם אומר אם ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת וממטא במקום אחר אצלו (ד)למקום טהרה ציון מיכן לציון ומצא[1] [1]אבן אחת מציינת אע"פ שאין מקיימין כן המאהיל עליה טמא אני אומר מת [ב]מצויין והיה נתון תחתיה היו שתים המאהיל עליהן טהור וביניהן טמא אם היה חורש בינתיים הרי הן כיחידות ביניהן טהור וסביבותיהן (טהור) טמא תני[ב] אין מציינין על הבשר שמא נתעכל הבשר (ה)ר' יוסטא בר שונם בעא קומי ר' מנא ולא נמצא מטמא טהרות למפרע א"ל מוטב[ו] שיתקלקלו בו לשעה ואל יתקלקלו בו לעולם:

חלכה ב מתני' א"ר יהודה[ד] [1]בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן משרבו עוברי עבירה (ו)**היו משליכין לדרכים התקינו שיהו מפקירין** (ו)**את כל השדה: גמ' אמר רבי יהודה כו': תני אמר ר' יהודה** [1]**בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן והיו שמחים שתי שמחות אחת שהיו מנכשין שדותיהן וא' שהיו נהנין מן** (ה)**הכלאים משרבו עוברי עבירה היו משליכין על הדרכים אע"פ כן היו שמחים שהיו מנכשין שדותיהן התקינו שיהו מפקירין** [ב]**כל השדה כולה. מניין**[ד] **?שהפקר בית דין הפקר דבתיב** [3]**וכל אשר לא יבא לשלשת הימים בעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה מניין שהיא פטורה מן המעשרות** (ב)**רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא** [ב]**אין**[ד] **?מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית ואם עיברוה הרי זו מעוברת וחודש א' שהוא מוסיף לא פטור ממעשרות** (ו)**?הוא עד כדון שביעית מוצאי שביעית מאי א"ר** [ב](אבהו) **ר' בון שלא לרבות באיסור חדש ר' זעירא בשם ר' אלעזר (ר' אבהו) הדא**[ד] **?דאת אמר עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ היא שביעית היא של שאר שני שבוע: (ג)תני אין מעברין וכו': א"ר מנא הדא דאת אמר בראשונה שהיו השנים כתקנן אבל עכשיו שאין השנים כתקנן היא** [ד]**שביעית היא שאר שני שבוע תני**[ד] **של בית רבן גמליאל עיברוה במוצאי שביעית מיד א"ר אבון אין מן הדא ליתי את ש"מ כלום** [4]**שמור את חדש האביב שומריהו**[ב] **?שיביאו בחידושו והיידה**[ד] **אמר' דא** [2]**גדישא**[ד] **שלא לוקט תחתיו כל הגונעות בארץ הרי הן (זה) של עניים וא"ר אמי בשם**

ג. (מו"ק פ"ח הל"ב) (מוספתא שם פ"ב) ועי' בבלי מו"ק יד ב, **ב)** ר"ש התימנים, **ג)** ר"ל פוחמו, **ד)** מו"ק ב ב, **ה)** עיין תוס' מו"ק ו. ד"ה יתכלאים. (גליון הש"ס), **ו)** שם ו ב, **ז)** ירושל' סוטה פ"ט הלכה ה ותו"ק פ"ח הלכה ג וש"ה ממעשר שני הל"ח, **ח)** מו"ק ה ב, **ט)** מוספתא פ"ח, **י)** ע"ש ו ב, **כ)** תוספ' פ"ח, **ל)** מו"ק ה ב, **מ)** (מו"ק י ב), **נ)** [מו"ק ו ד:], **ס)** תת. **ע)** נעשין לו ג (ירו' פאה פרק ה הל"ח) יבמות פט ב, **פ)** סנהדרין יב ב, **צ)** תנון, **ק)** ירושלמי שביעית פ"ו הל"ד ופרש פ"ו הל"ח וסנהדרין פ"ח הל"ב, **ר)** סנהדרין יב ב, **ש)** שם יג ב, **ת)** פ"ח הדא דאמ, **א)** פיאה פ"ה מ"ח,

עין משפט
נר מצוה

מ א מיי' פ"ז מה"ע הל"ח יב יפה"ג סנהדרין הלכה ה:
י ב מיי' פרק ח מעכלין הל"ח:
יא ג מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יב ד מיי' פרק ג מכלאים הל"ז:
יג ה מיי' פרק ח מטומאת מת הלכה ט:
יד ו מיי' שם הל"ח:
טו ז מיי' פרק ב מכלאים הלכה ז:
טז ח מיי' פרק כד מסנהדרין הל"ו עוש"ע חו"מ סי' ב סעיף ו בהג"ה:
יז ט מיי' פרק ד מקידוש החודש הלכה טו:
יח י מיי' שם הל"ח:
יט כ מיי' פרק ד מתמות עניים הלכה ו:

נוסחת הבבלי

(א) ועורפין עגלה ערופה ושורפין את הפרה: **(ב)** לא פני ציונו בארד: (ג) ר' יעקב בריה דבת יעקב בשם ר' נחוני דברת הדן ר' יוסי אמרי לה בשם ר' יעקב בר' דרב אחא בשם דר' נחוניא דברת הדן ר"ח ור' עזיה בר' דרב נחוניא דברת הדן ר"ח ור' עזיה בר' דרב נחוניא דברת הדן ומעמ כי: (ד) למקום טהרה (אלו טהורים) ציין: (ה) ר' איסטי בר שוניא: (ו) היו עוקרין ומשליכין כו': (ז) את כל הדרכים כולה: (ח) מן הכלאים התקינו שיהו משליכין כו': **(ט)** ר' נתן בר' יצחק ר"א משמע ליה: **(י)** הוא ניחא בשביעית כמולאי שביעית כו':

ציון ירושלים

מפרקין את המגעל מע"ג המים. עי' פי' המשנה להרמב"ם וכש"ק גרים מעל גבי האימום.

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מתקנין את הדרכים תמן תניין משקין בית השלחין וכו'. והיא גרים מו"ק ומהדר הכא לפרושי מתני' דהתם משום ב' דברים דקשיא להו מהכא להתם: **[ב]** מת היה שמן: **[ג]** נ"ג תני אין מעברין יכו': **[ד]** ה"ג היא מוגלי שביעית היא שאר שני שבוע וה"ל דלעולם מעברין אלא מיכפת לסם מה שנאחר איסור חדש דגלא"ה אינה רואה עדיין לאחוז:

תורה אור השלם

1. והצרוע אשר בו הנגע בגדיו יהיו פרמים וראשו יהיה פרוע ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא: ויקרא יג מה
2. ועברו העברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברו אתו המקברים אל גיא המון גוג: יחזקאל לט טו
3. ובל אשר לא יבוא לשלשת הימים כעצת השרים והזקנים יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה: עזרא י ח
4. שמור את חדש האביב ועשית פסח ליי אלהיך כי בחדש האביב הוציאך יי אלהיך ממצרים לילה: דברים טז א

מסורת הש"ס

ה) (מו"ק פ"ח הל"ב) (מוספתא שם פ"ב) ועי' בבלי מו"ק יד ב, **ב)** ר"ש התימנים, **ג)** ר"ל פוחמו, **ד)** מו"ק ב ב, **ה)** עיין תוס' מו"ק ו. ד"ה יתכלאים. (גליון הש"ס), **ו)** שם ו ב, **ז)** ירושל' סוטה פ"ט הלכה ה ותו"ק פ"ח הלכה ג וש"ה ממעשר שני הל"ח, **ח)** מו"ק ה ב, **ט)** מוספתא פ"ח, **י)** ע"ש ו ב, **כ)** תוספ' פ"ח, **ל)** מו"ק ה ב, **מ)** (מו"ק י ב), **נ)** [מו"ק ו ד:], **ס)** תת. **ע)** נעשין לו ג (ירו' פאה פרק ה הל"ח) יבמות פט ב, **פ)** סנהדרין יב ב, **צ)** תנון, **ק)** ירושלמי שביעית פ"ו הל"ד ופרש פ"ו הל"ח וסנהדרין פ"ח הל"ב, **ר)** סנהדרין יב ב, **ש)** שם יג ב, **ת)** פ"ח הדא דאמ, **א)** פיאה פ"ה מ"ח,

בשם ר"ש בן לקיש דב"ש[ב] **דיא** דאי כב"ה עניים (א) אוכלים ומעשרין וא"ל ר' יוסי שמעון שהוא פטור ממעשר ד"ה משום קנסא:

הלכה ג מתני' שולחנות היו יושבין במדינה בכ"ה ישבו במקדש משישבו במקדש התחילו למשכן ממשכנין לוים וישראלים וגרים ועבדים משוחררים אבל לא נשים ועבדים וקטנים יכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו שוב אינו פוסק אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום אמר[ג] ר' יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא אמר לו רבן יוחנן בן זכאי לא בי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשים מקרא זה לעצמן [1]וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל הואיל ועומר ושתי הלחם ולחם הפנים שלנו (הם) היאך נאכלין: **גמ'** אין ממשכנין את הקטנים: **הא**[ד] לתבוע תובעין (ב)הדא ד'תימר בשהביא שתי שערות אבל אם לא הביא ב' שערות לא בדא [ו] ולמשכן אין ממשכנין [א](עד שיביא שתי שערות) אע"פ שהביא ב' שערות כיני [ה]מתני' אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד: אמר ר' יהודה העיד כו': א"ר ברכיה טעמא דר' יוחנן בן זכאי [2]זה יתנו א"ב שבטים יתנו ר' מבי בשם רב המנונא כן משיבין חכמים לר"י חטאת יחיד מתה [ה]אין חטאת צבור מתה מנחת היחיד קריבה כליל ואין מנחת הצבור קריבה כליל וקשיא משיבין לאדם דבר שאינו (ג)מודה בו דתנן[ו] שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות והוא מותיב לן [ז]זו לא נדבת יחיד היא ואינון מתיבין ליה [ח]כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא נדבת צבור כתיב [2]כל העובר על הפקודים ר' יהודה ור' נחמיה הד אמר כל דעבר בימא יתן וחרנא אמר כל דעבר על פיקודייא יתן מאן דאמר כל דעבר בימא יתן מסייע לריב"ז מ"ד כל דעבר על פיקודייא יתן מסייע לבן בוכרי: **הלכה ד מתני' אע"פ** שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים (ד)וקטנים אבל אם שקלו מקבלין מידן [1]הנכרי יהבותי ששקלו אין מקבלין [ט]מהן ואין מקבלין מידם קני זבין וקני זבות וקני יולדות [ז] וחמאות ואשמות[ז] [2]זה הכלל כל [ט]שנידר ונידב מקבלין מידן כל שאינו[ט] נידר ונידב אין מקבלין מידן וכן [ט]מפורש על ידי עזרא שנאמר [3]לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ואלו הא לתבוע אין מיבעון הכא את אמר מוכעון ואין ממשכנין הכא את אמר אין מוכעון ואין ממשכנין כאן כבשיא ג' שערות כאן בשלא הביא ג' שערות: **הנכרי והכופי שקלו מקבלין מידן.** ירושלמי מיפתר כמאן דאמר כותי הנכרי: **ואין מקבלין מידן קני זבוח וכו'.** ירושלמי וכי יש קני זבין זבות בנכרים אלא ריש"ל בנכרים ומיפא בכותים. הא דתני אין מקבלין אלמים קב"ה ומאסרין לאשמעינן משום דכותים עומדין בין ישראל ומקיימין מקצת מן המצות אעפ"כ אין מקבלין מהן ואע"ג דדבנן נזור שיהיו מזבין לבל דברים כדי שיהיו ישראל פרושין מהן ואין מקבלין מהן אלא דבר הנידב והנידב דכתיב אים אים מלמד שהנכרים עודרים נדרים ונדבות מישראל: **לא לכם ולנו.** כלומר אין לכם עמנו

ריבב"ן

כל רכוזו: **משנה ג** בש"ו **בו שולחנות יושבות במדינה.** בכל מקומות ישראל לחלוף מעותיהם לעזרה השקלים: **[כל"ה] יבאו במקדש.** שבני הכפרים שהיו שמוכין לירושלים מחליפין שם: **הפחילו.** הגבאין: **למשכן.** ליכנס לביתו ולקח משכון עד שיתן לו חצי השקל שהיו ממנין בכל עיר ועיר גבאין ממונין על כך ושופרות היו במדינה לקבץ שם הכסף כמו שהיו במקדש כדאמר לקמן: **לוים וישראלים.** אבל כהנים לא כדפרישת לקמן אלא היו רוצין ליתן משום שירי העומר: **ולא קטנים.** משכון לא היו לוקחין אבל לתבוע תובעין ומפ' בירושלמי כשהביא ב' שערות הקטן אז תובעין ממנו אבל לא אע"פ שלא וכל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו אע"פ שלא היה מחוייב אינו פוסק מעתה וממשכנין עליו: **תניא** בתוספתא פ"ק נתמשכנו ישראל שקליהן כדי שיהיו קרבנות צבור מהן. משל למי שעלתה לו ימא גרגלו הרופא כופתו וממתק בנבכו בשביל לרפאותו כך אמר הקב"ה יתמשכנו ישראל על שקליהן [כדין שיהא קרבנות צבור קרבין מהן מפני שקרבנות מכפרין ומרצין בין ישראל לאביהן שבשמים שכן מצינו בתרומת שקלים שקלו ישראל במדבר שנאמר ונקחת את כסף הכפורים: **ואין ממשכנין אם הכהנים מפני דרכי שלום.** אבל לתבוע תובעין ור' יהודה מפרש למה אין ממשכנין לפי שהיו סבורין שאין חייבין בשקלים שכל כהן שאינו שוקל אינו חוטא ומ"ל ריב"ז אם אינו שוקל חוטא אלא שהכהנים דורשין מקרא זה וטוענין הם ומפרש בירושלמי אמר ר' טבי בשם רב המנונא משיבין חכמים לר' יהודה חטאת יחיד מתה אין חטאת צבור מתה ואין מנחת הצבור קריבה כליל ואין מנחת היחיד קריבה כליל אע"ג דלרבי יהודה ס"ל חטאת צבור מתה. ומנחת יחיד קריבה כליל דכתיב אם לא הביא ב' שערות אבל אם הביא ב' שערות אע"פ שלא הביא ג' שערות אינו חוטא ולא נדבת יחיד היא ואינון מתיבין ליה כיון שנמסרה לצבור כמי שהוא נדבת צבור כתיב כל העובר על הפקודים ר' יהודה ור' נחמיה הד אמר כל דעבר בימא יתן וחרנא אמר כל דעבר על פיקודייא יתן מאן דאמר כל דעבר בימא יתן מסייע לריב"ז מ"ד כל דעבר על פיקודייא יתן מסייע לבן בוכרי: **הלכה ד מתני' אע"פ** שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אבל אם שקלו מקבלין מידן. דכתיב אים אים לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות מישראל: **וכן מפורש על ידי עזרא.** ומנכרים ולוים לא עברו בגמרן לפני משה אלא הוא הלך לפתחי אהליהם ומנה אותן:

הלכה ד מתני' קני זכין וזבות. מוריש וגבי יולה וזבות מביאין וכבוסיים אחרי אבל בנכרים אין זכין וזבות: **כל שהוא נידר ונידב מקבלין מידן.** דכתיב אים אים לרבות נכרים שנודרים נדרים ונדבות מישראל: **וכן מפורש ע"י עזרא.**

משנת אליהו

הלכה ג הא לתבוע כו' ואין ממשכנין עד שיהא בן עשרים. כן היא גירסת מהרן הגאון ז"ע וכ"כ שיטת הרוקח הגדול בסימן לל"ג ור"ה שיטת הרע"ב. ומדברי הרמב"ם בפירושו נראה דבריי כגי' הישנה ועשה מתונעין ומתמשכנין תלוקה ל'. ולא"ל דהעמידה דהא מעיקרא דייק הלא דתימא בהבנת ר"ש יקלי על הא דתנן אין ממשכנין אלמא ס"ל דהכהנים ב"ש לתבוע הוא דתובעין אותו אבל אין ממשכנין אותו ס"ל דכהנים ב"ש לתבוע הוא דתובעין אותו ואין ממשכנין אלמא ס"ל דכהנים ב"ש לתבוע הוא דתובעין אותו ואין ממשכנין אותו אבל אין ממשכנין אותו ואין יחזור בו ויאמר דאין ממשכנין עד שיביא ב"ש ומיהו משיבין ב"ש ממשכנין אלא גי' הגאון ז"ל הוא העיקר וא"ש עם מוגיא דגמ' לקמן דלא לתבוע כו' ועי' בח"ש כי הוא מתרץ עוד ואני מקבלי דקמן גי' הגאון ז"ל:

ציון ירושלים

ובאמת שעיקר כפי' הקו"ע דביה אל"ל אמרו בירושלמי מני אין מפרקין המגעל מע"ג האיתום ביו"ט ובאמת אין מפרקין בחש"מ ועי' שבת קמ"ח ע"ב שומרין המגעל מע"ג האיתום בשבת. וכ"כ הרמב"ם ע"ר משבת פי"ב ובאמר המרכבת המשנה שם בח"ה דמדבחב בהלכי שבת מיבת בשבת דהוא מיתר המוותה דוקא בשבת אבל ביו"ט לא עכ"פ בחוה"מ מותר לפרק. ובבה"מ בלה ס"ק הבא ג"כ דאין מפרקין ביו"ט אבל בחוה"מ מפרקין והוא מבירושלמי הלו:

(שיך לעמוד הקודם)

מנין שהפקר ב"ד הפקר דכתיב אשר לא יבא. בבבלי ביבמו' דף"ע וכבמה מקומו הבא ג"כ דברי ר"ש שלוף מלבה הבתלות ובים"ם פ"ש דנמרא מיומם ע"ו כתב דהא דר"ש עדיף דלא מימא דוקא שיכולים להפקיר ולא להחליט לחכיהו קמ"ל הן דר"ש לכך למד ר"ש מלבה הבתלות ודבר זה היה בהעלם עין מהבע בעל ג"ם מימן קב וב"ב בחקו"ר מימן תמ"ח שבתבי דאינו יכול להחליט לאחיהו ואחיהו וכל אחרוני הלבו בעקבותיהם ולא ראו דברי הים"ם הלו ובירושלי כאן לא נמלא רק דברי ר"ש ור"ע. (ע"כ): **הדא דתימר בשהביא שתי שערי.** עפעה"מ הל' שקלים ובקלוח"ת סימן רל"ה ובתבנו מלוחים סימן כח פ"ק לב:

גליון הש"ם

[ה] עי' בס"ע וש"ק הביאו בי' עד **פקודייא.** והיינו שראלים לבדם בס שעברו על הפקודים לפני משה אבל הכהנים ולוים לא עברו לפני משה אלא הוא הלך לפתחי אהליהם ומנה אותם: **מתני' מקבלין מידן.** דתנינא לא ליהוי קרבן לצבור לגמרי דלא לבהוי לצבור קרב מצל יחיד: **קני זכין כו'.** לאחר ומ"ר: **נידר ונידב.** דתנינא אים אים לרבות את הנכרים שנודרים נדרים ונדבות כישראל: **וכל שאינו נידר כו.** לאחר ונידב לבד"ה אין מקבלין מידם: **וכן מפורש על ידי עזרא.** ומנכרים לבריעם ומלמו לבם נבנה עמכם כי בכם נדרום לאלהיכם והשיבום

כי תשא ועי' בתוי"ט אמנם לשון הירושלמי אינו מוגן דמעיקרא נקט בהבא ג' שערות מונעון ואין ממשכנין ואח"כ אים בהבנת ר"ש דמשכנין ונראה דהירושלמי דהוא ר"ל לשיטתו דס"ל בנדה דמ"ו מוך הזמן כלאח"ו ומעבה ר"ל דהוי כוונת הירושל' וג' מלוקים יש בדא דתימר בשהבא ג' שערות מוך מונעון מין דלר"ש לאו שומא ניכר (ולא כש"ק) אבל אם לא הביא ג' לא כדא דקמן דמור הוא ולמשכן אין ממשכנין עד שיביא ג' שערות היינו דתנינא בשהבא ג' שערות אבל אם לא הביא ג' שערות הביאם אחר ר"ג שבה לא נעשה גדול גמור לכל דבר וחבו שדיק גבי ממשכנין עד שיביא היינו שיביא אח"ר חבו ג"כ כוונת הירושלמי בהל"ה ח"ב ומיושב בזה מה שלא הביא הרמב"ם ז"ל בענין הביאה כלל מין דקי"ל מוך זמן הלכפי זמן ולבך אין דק ר' מלוקים ודו"ק: **[כ]** יעי' בכ"מ ולאחם מעשה ממעבה"ק ה"ב:

תורה אור השלם

1. וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֵאָכֵל: ויקרא ו טז 2. זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֹבֵר עַל הַפְּקֻדִים מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל בְּשֶׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֶשְׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לְיְיָ: שמות ל יג 3. וַיֹּאמְרוּ לָהֶם זְרֻבָּבֶל וְיֵשׁוּעַ וְשְׁאָר רָאשֵׁי הָאָבוֹת לְיִשְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלָנוּ לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יַחַד נִבְנֶה לַיְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּנוּ הַמֶּלֶךְ כּוֹרֶשׁ מֶלֶךְ פָּרַס: עזרא ד ג

כשהיו הכיתים לפיענן ושלמו להם נגנה עמכם כי כסם נדרים לאלהיהם הביאו להם לא לכם ולנו לגנות בית בשתפות לאלהיהו ולכם אין חלק ולדקה וחכרון בירושלים. **קולבון.** כלומר דבר קל מועט שמוסיפים על מחצית השקל כשרוצין ליקח מן הקלמני ב' חלקי שקלים בעד שקל אחד: **השוקל ע"י אבה וכו' ופטור.** כגון שהלוה להם דכיון דפטורין הן לא מחייבי מקבלנן ואי לא הנה להם אלא מחצית השקל בשביל אחי פיעור שוקל בשביל בר חיובא פטור מן הקלבון דלעקמן: **ואם שקל על ידו וע"י חבירו.** כשהלוהו אחיי ושוקל שקל אחר אחרת המחצית השקל שמלוה לחבירו חייב מקבלנן ג' דבסר הנותן מחצית השקל הקלוב בחוצה פטור מן הקלבון וב' שקלים אין נותנין אלא קלבון אחד: **רמ"ל ב' קלבונות.** דקוכר ר"מ השוקל מחצית השקל מקבלנן הלכך שנים שקלו שקל אחד חייב ב' קלבונות: **נתנן אלא.** דהייני שקל אחד לשלמי של הקדש ונוטל ממנו מחציתו ושקל המחוי כאן הייני מחצית השקל: **נותן ב' קלבונות.** מפרש בגמ': **גמ' הא לחבוא לין פוכבין.** מדקתני אם שקלו מקבלין מידן משמע אם שקלו מעצמן מקבלין אבל אין מוכנין מהן וקשיא הכא אחרינן שאין מוכנין ובריש תנן אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים דמשמע אבל מוכנין מיהת: **כאן.** ריש אחרי בקבון שהיא שתי שערות ומוכנין ופיפא בקבון אלא הנא שתי שערות ואחרי מוכנין אמי לא: **פיפאר.** מפרש דמתני' אחיא כמ"ד דכתי בנכרים לפיכך אין מקבלין ממנו: **דאיפאלגון.** דפליגי: **מתני' בנכרים.** דוקא הוא דאין מקבלין מידן אבל מכותיים מקבלין: **ופני כן.** ומניא נמי אמי: **אדם.** כי יקריב מכם קרבן ודרשינן אדם לרבות את הגרים וקשיא ל"ל קרא תיפוק ליה דלא גרע מנכרים דאתרבו אחרבו מאים אים שנודרים נדרים ונדבות אלא לאשמעינן דהא דכתיב מכם למעטא מומרים דוקא מומרים מישראל אבל מגרים אחי' ממומרים מקבלין והיינו מכם בכם מילקמי אבל גגרים לא ואי לא כתיב אדם ה"א בכם מילקמי אלא בשומות כדאיתא פרק קמא דחולין ודשתא מכותיים אע"פ שחזרו לסורם מקבלין מהן ואע"פ הא אדם גבי נדבה כתיב ומ"ל לומר דשקלים לנדבה דמיין א"כ לאה אין מקבלין מנכרים דהא כתיב אים אים ל"ל דכתיב גבייהו דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה: **ופריך מתני' פליגא וכו'.** כלומר פיפא דמתני' קשיא לר"מ: **וכי יש קיני זכים בנכרים.** הא בני ישראל כתיבי בפרשה אלא ודאי דפיפא בכותיים שהיו גרים וכיון שחזרו לסורם קמ"ל דאין מקבלין מהן וקשיא דרשא בעכו"ם ופיפא בכותיים: **ומאני והא קיני.** כלומר יהי כן דרשא בנכרים ופיפא בכותיים: **בפחלה.** בתחלת הבנין אין מקבלין מהן שום דבר דשמא נרפיון המלאכה מתבוזיים: **ובסוף.** לחזק את כדקיון: **ה"ג מקבלין מהן דבר שאינו מסויים ואין מקבלין מהם דבר מסויים.** וה"פ דבר שאינו מסוים כגון מים ומלח ודבר מסוים דבר שנראה בעין אין מקבלין מהן דגגאי הוא ועוד שמתפתרים בו: **הקדש נדבה לבדק הבית.** ולא מפליג בין תחלה לסוף ובין דבר מסוים לשאינו מסוים: **ה"ג ונלבד דבר מסוים.** וה"פ בריש"א אייר דוקא בדבר מסוים: **מתני'.** דפ"ק דערכין קשיא על רשב"ל: **הכל שוין וכו'** בריש תנן נכרים רמ"ל נערך אבל לא מערך ר"ל מערך אבל לא נערך זה וזה מודים שנודרין ונידרין ונידרין היינו דמי פלוגי אלין ונידרין דמי עלמו עלי לו שאמרו אחרים דמי פלוגי עלי והכל לבדק הבית שמעינן דמקבלין מהן: **ומאני פפר לה.** הא דנודרין ונידרין היינו עולות אבל לבדק הבית **ופריך הניפא נודרין.** איכא לאוקומי בעולה אלא נידרין ליכא למימר בעולה דאם ישראל מדירו שיתן עולה מי שמע לו הנכרי: **ומשני לא בשאמר ישראל וכו'.** וה"ל כאלו ישראל מדירו שהרי ע"י נדר ישראל הוא מתחייב: **ופריך ואינו מביא.** הנכרי עם העולה נפסים בתמיה יכיון שנדרין הבית נפסים א"ל שלא יהיה מותר ותנן לקמן מותר הנפסים לבלי שרת: **ומאני נמלא מביא דבר מסוים.** כלומר וליטעמך הא אף לר' יוחנן קשיא הרי מביא דבר מסוים דבלי שרת דבר מסויים הן: **הביא ר"י בר בון.** לתרוצי לרבי יוחנן: **ושרין לא לבדק הבית אינון.** בתמיה ומקשי לך מתני' גופא: **היך מה וכו'.** ע"כ לומר דהתם לא מיקרי דבר מסוים כיון דלבו לגבוה ואתן לבדק הבית יהבינן ליה ה"נ במותר הנפסים כיון שהוא נותנן להקרבן לגבוה וממילא ניתותרו ויהבינן

משנת אליהו

הוא דקמעייל חולין לעזרה דמיימי ומפקן לעזרה. ומאן דאמרי כפוגיא בגיטא יתירא ובי' הילקוט יוחר מחוור לן תשיבין הנמנים לר"ש מתחת יחיד הריבה כלל ואין מנחת נדור קרינה כלל. כיון שנתפרה לגבור כמה שהיא נדבת נדור ועי' לקמן דפ"ד ומש"ל: **ומיפא כנוסים.** עיין בדתב"ם בפי' שבתב אין מקבלין קני זכים כו' ל"ל מיד הבוחים אבל הנכרי אינו יחיב בזה ואינו מוחה לעולם

ריבב"ן

לבנות בים אלא אנחנו לבד. גרסינן בערכין פ"ק תני חדא נכרי שהתנדב נדבה לבדק הבית מקבלין אותה ממנו ומניח אדון אין מקבלין אותה ממנו אמר ר' אילא אמר ר' יוחנן ג"ק הא לכתחלה הא לבסוף דאמר ר' אבי אמר רבי יוחנן בתחלה אפילו מים ומלח אין מקבלין מהם פירוש משום רפיון שמא יתכוונו לרפות ידי עושי המלאכה. לבסוף לאחר שנגמר בנין הבית דבר מסויים אין מקבלין מהן דבר שאינו מסויים מקבלין מהן היכי דמי דבר המסויים אמר רב יוסף כגון זו אמה כלוי עורב פי' כל דבר הנראה למקדש אין מקבלין מהן לפי שלא יהיה להם מלך חכרון בנין כדכתיב ולכם אין חלק וחכרון בירושלים: **אלו חייבים בקלבון ליש וישראלים אבל כהנים לא [בשוקל] ע"י העבד ע"י הקטן פטור.** הוחיל שהן עלמן פטורין אם אחרים שקלו על ידיהן ומי פטורין אע"פ שבאו מיד אדם המחויב בקלבון לעצמו. **על ידו ועל ידי חבירו חייב בקלבון אחד.** על עצמו ולא נמה שנתן הני שקל חבירו: **ר"מ אומר ב' קולבנין.** ירושלמי אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה כלומר אעפ"י שלא נתחייב ליתן השקל על חבירו הוחיל שנתן יתן גם הקלבון שבר (כר' [ר"מ]) בנותן שקלו אלם שפטור מן הקלבון פי' אם נתן שקל אלם ולא נתן בחוות קלבון הוספה אפי' הכי פטור בקלבון: אמר רבי אחיר כמין מנהג אם הוליח הקדוש ברוך הוא מתחת כסא הכבוד והרחהו לאמה ואמר זה יתנו כזה יתנו: **נתן אלם ליטול שקל חייב ב' קולבנות.** ירושלמי אמר ר' אלעזר דר' אחיר דאמר דאחד שקל שהוא ניתן ואחד שקל שהוא נוטל רב אמר ד"ה היא. אחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה. הנותן אלם אי' ניתן וכיון חבירו הוחיל שחבירו יאלם לו חייב ב' קולבנות פ"א נתן אלם להקדש כדי ליטול שקל מן ההקדש: **השוקל ע"י עני ע"י אכנו.** משלו שנותן לו מתנה פטור מקולבנון אע"פ שלא ליקחו (ר"ל שליקחו) עם שקלו ונתן אלם אלם: **אבל אם הלוון לו חייב.** דהוי כאילו הוא נתן לפי' יחחייב גם הוא בקולבון להלוות לו. ולא"ק דפליג לעיל על ר"מ אלעזר דאחרי לעיל על ידו וע"י חבירו חייב בקולבון אחד החם נתן לו מתנה אבל הכא שבאו"ר חייב: **האחין השותפין שחייבין בקולבון פטורין ממעשר בהמה.** אם חלקו ממון אביהם אע"פ שחזרו ונשתתפו חייבין כל אחד ואחד בקולבון אעפ"י שהיה אביהן שוקל אל ידן

ופטור מן הקולבון אם היו קטנים פטורים דתנן לעיל על יד הקטן פטור ואם היו גדולים נמי פטור דתנן ע"י אכנו ע"י בן עירו פטור ובנו גדול כבן עירו דמי אלא היה אביו חייב עליו ואע"פ שעד עתה מתפוקת הבית לא פרע מהם אביהם קולבון עכשיו שחלקו חייב אע"פ שחזרו ונשתתפו לא אמרי' חזרה לתפוקת הבית בנתחלה. ופטורין ממעשר בהמה דמ"ר בנכורות בפ' בתרא (דף ט"ב) יהיה לך ולא של שותפות יכול אפי' מתפוקת הבית מ"ל יהיה ופריך החם והא בנכור כתיב אם אינו ענין לנכור דאיתיה בשותפות דכתיב ובנכורות ולאנכם תנהו לענין מעשר בהמה: אמר ר' ירמיה פעמים שחיינין בזה וזה ופעמים שפטורין בזה וזה. פעמים שחיינין בקולבון ופטורים ממעשר ופעמים שחיינין במעשר ופטור מן הקולבון. חיינין בזה וזה אחלקו בכספים ולא חלקו בנכסים פטורין בזה וזה אחלקו בנכסים (פי' אם ר"ש וחזרו ונשתתפו) ולא חלקו בכספים חיינין בקולבון ופטור ממעשר בהמה אחלקו בכספים וחלקו בנכסים חיינין במעשר בהמה ופטורין בקולבון. (מלאחי אם אלא חלקו לא בזה ולא בזה): **אחלקו בכספים ולא חלקו בנכסים.** ירושלמי אמר ר' מנא הדא דתימא בשלא היתה בהמה רוב אבל אם היתה בהמה רוב הן הן עיקר נכסיו וחייבין בקולבון פי' רוב נכסיו הן בהמה. ר' אבון אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתו כאדם אחד אבל מעשר בהמה את פטורו מן הקולבון. פי' מתפוקת הבית מחייבין במעשר בהמה (כלומר) [כמו] שלא חלקו כלל אתה פטורו מקולבון א"ל לא שנא שהוא נותן אלא אחת שלמה. משמע מהכא דפטורין

תקלין חדתין

לא לכם ולנו ובו': **גמ' הא לחבוא כו'.** מדקתני אם שקלו הקטנים מקבלין מידם משמע אם מעצמם שקלו מקבלין אבל אין מוכנין מהן וקשיא הכא אמר אין מוכנין ובריש תנן אין ממשכנין את הקטנים משמע הא לחבוא מוכנין: **כאן בשבכיא ב' שערות.** ריש"ל דקתני אין ממשכנין את הקטנים הא לחבוא מוכנין אייר בשבכיא ב' שערות ופיפא דמשמע לאף לחבוא אין מוכנין את הקטנים אייר כשלא הביא שתי שערות: **כמ"ד כופי בנכרי.** כלומר הא דקתני בכולה מתני' בין בשקלים ובין בקרבנות מוכה אין מקבלין מידם קאי נמי אחוחים דאפילו מכוחים נמי אין מקבלין אפילו קרבנות מוכה ואי קשיא לך אמאי אין מקבלין קרבנות מכוחים מיפחר דאתיא כמ"ד כיתי בנכרי: **דאפפלגון.** דפליגי: **כופי בנכרי דבירי ר'.** ואמיא מתני' כרבי: **אר"ל מתני' בנכרים.** הא דקתני בפיפא ואין מקבלין מידם קיני זכים כו' לא קאי רק אנכרים אבל מכוחים מקבלין דשקלים מוכח בהדיא מקרא דעזרא דאין מקבלין אף מכוחים אבל קרבנות מקבלין מכוחים ואמיא מתני' בכ"ש: **אדם נרכום אם הגרים.** וכוחים נמי גרי אמת הן: **מתני פליגא אר"ל.** דע"ב מוכח מפיפא דמתני' דכוחי בנכרי הא קתני אין מקבלין מידם קני זכים כו' וקני זכים וחכות ליתא בנכרים שאינם יודעים ובוחרים בזה לעולם שיביאו קיני זכין לליחתי אין מקבלין ע"כ הא דקתני אין מקבלין מכוחים קאי וע"מ דכוחים בנכרים: **ריש"ל בנכרים כו'.** כלומר בנכרי וכוחי דקתני הנכרי והכוחי ששקלו אין מקבלין מידם וקאי בנכרי כדמוקי לה ר"ל לא מקבלי לך ריש"ל בנכרי וכוחי ופיפא בנכרי לחוד ולא מייבי דפיפא בנכרי כדמוקי לה ר"ל לא מקבלי לך ריש"ל בנכרי וכוחי ופיפא בנכרי לחוד ולא מייבי

ג) ניפא לט ב כמוכי' נו ב חולין כה ב, ב) ירו' ברכות פ"ז הל"ל, ג) תוכת הרים ס"ב, ד) ערכין ו ח, ה) תוספתא פ"ל ערכין ג., ו) ס"ל שלטיו, ו) ערכין ה ב, ח) עי' מנחות עג ב, ט) לכלי שרת.

עין משפט נר מצוה

כז א מי' פרק ג משקלים הל"ב:

כח ב מי' שם הל"ו ובכ"מ:

כט ג מי' שם הל"ב:

ל ד מי' שם הל"ד ופ"ו מבכורות הל"י:

לא ה מי' פרק ג משקלים הל"ז:

לב ו מי' פרק ג ממעה"ק הל"ד:

לג ז מי' פ"ח ממתני' עניים הלכה ח:

לד ח מי' פרק ג מערכין הל"ח:

לה ט מי' שם הל"ו:

נוסחת הבבלי

(א) ת"ר אלעזר כו'. מתני' פליגא אר' אלעזר: **(ב)** מתניתא פליגא על ר"י דתני אין כו': **(ג)** נדרין עולה לא נשאמר: **(ד)** ולא הביא עמה נסכי' ולא לכ"ש כו':

הגהות הגר"א

[א] מלת אלא מיותר וכך ג"ל ריש"ל בנכרי וכו'. **[ב]** ל"ל ר"י ריש"ל וכו'. **[ג]** ה"ג ונלבד שהוא מסוים. פתר לה בתחל' אחפי' מעמיתין יוליכם לים המלח מתניתין פליגי על רשב"ל וכו' ול"ג ורשב"ל אמר וכו'. דבכר נקט ותני ליה לעיל: **[ד]** ה"ג כשאמר נכרי הרי עלי עולה ושמע ישראל וכו'. והייני נדרין שע"י הנכרים נדר: **[ה]** ה"ג ת הבית עמה נסכים והבית אח"כ מקבלין הימנו ולא נלכו שהוא אינון מותר נסכים נמלא מביא דבר שאינו מסוים. וקשיא לר"ל. והתיב ר"י בר בון והא תנינא מערכין ונערכון ונודרכן וכו'. לתרוצי ל"ל. לא לבדק הבית אינון וכו' והוי דבר מסוים ואפ"ה מקבלין אע"כ מאי איא לך למימר כיון דאיתו לא נתכוין לבדה"ה אלא לנסכים ומאליהן הן באין לבדה"ה. ואינו אסור לר"י לקבל מהן אלא כשנותן להם לבדה"ה ה"נ לר"ל:

גליון הש"ס

[מ] עי' בקרבן אהרן סס ולק"מ ועי' כרמב"ם פרק ג' ממעה"ק ה"ב ועיין בהרא"ש מ"ב בחו"מ סימן קכה: **[נ]** עי' תוס' ערכין דף ה ע"ב ד"ה אלא ונתו' וי"ע שם ולמסקנת הירושלמי כאן יש לישב קושית התוס' ועי' כרמב"ם פ"ח מערכין הל"ח נראה שהיה לו פירוש אחר בדברי הירושלמי ומקומו נפתח לי: **[ג]** עי' בהגר"א שהביה. ועי' ירושלמי מיר פ"ט הל"ח נראה כני אלפיטו ע"ש:

תורה אור השלם

1. דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם אדם כי יקריב מכם קרבן ליי מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם: ויקרא א ב

[א] ומאיליהן הן באין לבד"ה (לבלי שרת) [ב]מה עבד לה רשב"ל פתר לה [1]לא לכם ולנו לבנין בית לאלהינו ר' [ג]חזקיה א"ר סימון שאל מעתה [א]אין מקבלין מהן לאמת המים ולחומות העיר ומגדלותיה על שם (שנאמר) [2]ולכם אין חלק וגו' (אלו חייבין בקלבון תני [ד]אלו חייבין בקלבון אחד ר"מ אומר שני קולבנות מתניתא דר"מ דאמר ר"מ אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה סבר ר"מ במי ששקלו שלם שהוא פטור מהקלבון [3]דאמר) מתניתא דר"מ דאמר ר"מ כשם ששקלו תורה כך קלבנו תורה קסבר[ד] ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא חייב בקלבון דאמר[ד] רבי מאיר [ה]1 כמין מטבע של אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו [3]זה יתנו כזה יתנו: (א)נתן סלע לטול שקל דייב שני קולבנות א"ר אלעזר דר"מ היא [ד](דר"מ אמר אחד שקל שהוא נותן ואחד סלע שהוא נוטל) דתניא אלו חייבין בקלבון וכו' אחד א' ור"מ אמר ב' קולבנות [6]ומר רב ד"ה היא דאמר רבי מאיר אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל ואחד לדברי תורה [ה]על דעתיה דרב ג' קולבנות אינון אתא ר' ירמיה ר' שמואל בר רב יצחק בשם רב שלשה קולבנות אינון א' שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה: האחין[7] והשותפין שחייבין בקלבון יפטורין ממעשר בהמה בשחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון בשלא חלקו אמר רבי[7] לעזר והן שחלקו גדיים בנגד תיישים ותיישים בנגד גדיים אבל אם חלקו גדיים בנגד גדיים ותיישים בנגד תיישים הוא חלקו משעה הראשונה א"ר יוחנן [ב]אפילו חלקו גדיים נגד גדיים ותיישים נגד תיישים (ב)כלקוחות הן ופטורין מן המעשר כההוא דתנינן תמן הלקוח[ב] ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה. [ב]ר' חייא (ר' חזקיה) אמר רבי ירמי' בעי ולמה לית לן אמרין פעמים שהן חייבין בזה ובזה ופעמים

[1]מה עבד לה רשב"ל פתר לה לא לכם ולנו לבנין בית לאלהינו ר' חזקיה א"ר סימון שאל מעתה אין מקבלין מהן לאמת המים ולחומות העיר ומגדלותיה על שם (שנאמר) ולכם אין חלק וגו' (אלו חייבין בקלבון תני אלו חייבין בקלבון אחד ר"מ אומר שני קולבנות מתניתא דר"מ דאמר ר"מ אע"פ שאין שקלו תורה קלבנו תורה סבר ר"מ במי ששקלו שלם שהוא פטור מהקלבון דאמר) מתניתא דר"מ דאמר ר"מ כשם ששקלו תורה כך קלבנו תורה קסבר ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא חייב בקלבון דאמר רבי מאיר אש הוציא הקב"ה מתחת כסא כבודו והראהו למשה ואמר לו זה יתנו כזה יתנו: נתן סלע לטול שקל דייב שני קולבנות א"ר אלעזר דר"מ היא (דר"מ אמר אחד שקל שהוא נותן ואחד סלע שהוא נוטל) דתניא אלו חייבין בקלבון וכו' אחד א' ור"מ אמר ב' קולבנות ומר רב ד"ה היא דאמר רבי מאיר אחד שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל ואחד לדברי תורה (ה)על דעתיה דרב ג' קולבנות אינון אתא ר' ירמיה ר' שמואל בר רב יצחק בשם רב שלשה קולבנות אינון א' שקל שהוא נותן ואחד שקל שהוא נוטל ואחד לדבר תורה: האחין והשותפין שחייבין בקלבון יפטורין ממעשר בהמה בשחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון בשלא חלקו אמר רבי לעזר והן שחלקו גדיים בנגד תיישים ותיישים בנגד גדיים אבל אם חלקו גדיים בנגד גדיים ותיישים בנגד תיישים הוא חלקו משעה הראשונה א"ר יוחנן אפילו חלקו גדיים נגד גדיים ותיישים נגד תיישים (ב)כלקוחות הן ופטורין מן המעשר כההוא דתנינן תמן הלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה. (ב)ר' חייא (ר' חזקיה) אמר רבי ירמי' בעי ולמה לית לן אמרין פעמים שהן חייבין בזה ובזה ופעמים

ריבב"ן

מן הקולבון נגמרי דאפי' קולבון אחד אינו נותן. אלא מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו שפטורין ממעשר בהמה פעורין מן הקולבון. פי' יפטרו מן הקולבון דהא סלע שלמה נותן ר' כא כשם ר' אבא בר הונא היא שני אחין שירשו את אביהן היא שני גיסין שירשו את אמיהן פי' הוא"ל וחלקו בני בני אדם שירשו ממון אדם אחר מעלמא דלא הוי תפוסה הבית תשיבה להו: כמה הוא קולבן מעה. ירושלמי להיכן הקולבן הולכין ר' מאיר אומר לשקלים כלומר יתפרנו אלעזר אומר לנדבה נדבת קין לחוצה ר' שמעון שורי אומר ריקוטי זהב ליפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשבת וי"ל להוצאת דרכים פי' לאותו שהיו מוליכין אותם מעירן למקדש ותוספתא אינו מביא דברי ר"א כלל:

תקלין חדתין

ואינו אסור לר"י לקבל מהן אלא כשנותן להדיא לבד"ה ה"נ לרשב"ל: הן בלין לב"ש. ולא קאמר ר"ל דאין מקבלין אלא כשנכרי נותן ומעלמא להדיא לבד"ה: [ב] מלות מה עבד לה נמתק ול"ל רשב"ל פתר לה וכו'. וה"פ רשב"ל הוכחתו מפשטא דקרא דקאמר לא לכם ולנו ומשמע דקאמר ליה שותפות כלל בין בחמלה ובין בסוף: ר"מ אר"ש שאל. פריצות גרים מילתין לינשא דשאל: מתני' ואלו חייבין בקלבון. מי כל אדם צריך ליתן מחצית השקל והשקל המזכר בתורה הוא שקורין במשנה סלע שהוא שני חצאי שקלים ולפי סדומם היי שנתים לשקלים החצאים וקראי שקלים ובשביה א' צריך לחציף סלע על ב' חצאים היו נותנים מטבע קטנה ונקרא קל בין כלומר דבר קל שמוסיפין בעד החיצון: אבל לא לכנים כו' נשים כו'. שהם אינם חייבים בשקלים אלא אם שקלו מקבלין מידם לכן פטורים מן הקלבון: השוקל ע"ז כהן ע"י אשה כו'. בשוקל סלע שלם ע"י כהן ואשה דבשוקל על ידי כהן אחי שקל ליכא לפרוסי דל"ל אפי' בשוקל ע"י עצמו אחי שקל ממי פטור מקלבון לת"ק כדמפרש לקמן א"ע בשוקל ע"י ועי"י כהן כו' והא דלא קתני בהדיא ע"י ע"י כהן כו' משום דהוא בפלוגתא דר"מ דלר"מ חייב אם מחצית בשביל עצמו כדלקמן דאפילו ע"י כהן ואשה פטורים ממחצית השקל ואיתיתם אינו אלא ועבד דאינהו פטורים ממחצית השקל דלכתחלה כמן כו' ואם מקדיש הבית ריוחא לתקדש ולכן פטורים מקלבון:

על ידו וע"י חבירו. דהיינו שיש להם שקל א' שלם ביחד ונותנים כן ביחד להקדש חייב בקלבון ג' שכל א' היה צריך ליתן אחי שקל ונותנים להקדש בקלבון שהיו לריכים להוסיף בעד החיצון: **רמ"א ב' קלבונות.** מפרש בגמרא: **הנותן סלע כו'.** פליגי אמוראי בגמרא מאן קתני לה: **גמ'** ה"ג **מ"ע דר"מ.** דס"ל ב' קלבונות בשוקל ע"י ועי"ח אי מטעמא דחיצון מ"ל אלא קלבון א': **סבר ר"מ השוקל שקלו שלם שהוא חייב ב' קלבונות.** כלומר השוקל שקל שלם היינו שני חצאים בעבדו ובעד חבירו שחייב ב"ק דמ"ל לר"מ דלאחי שקל ב"כ צריך ליתן קלבון דהכי חייבה התורה ליתן להכנעה לכל חצאים השקל קלבון דלתר"מ כשם שקלו הוא כך קלבונו תורה: **דתני ר"מ כזה יתנו.** וס"ל מדקפיד הש"ם והבאתו כמין מטבע של אש וא"ל כזה יתנו היינו שלא יגרע בעולם שמחצית השקל בחצאים בימי משה מדקאמר זה יתנו בעולם הוא ולכן מן התורה חייב ליתן לכל אחי שקל מטבע קטנה לכבודו והכי תניא בתוספתא דפ"ק דמכילתין השוקל שקל חייב בקלבון דר"מ וחכ"א השוקל שקל פטור ב' דינרין חייב. הרי דר"מ ס"ל חיוב מה"ש לאחי שקל וחכמים ס"ל מטעמא החיצון וכשנותן שקל ליכא טעמא דחיצון אלא אם נותן ב' דינרין שהוא ערך אחי שקל חייב מטעמא החיצון שהיה צריך ליתן אחי שקל ולא ס"ל דרשא דזה יתנו אלא למילתא אחריתא בדאתמרינן לעיל: **הנותן סלע ונוטל כו'.** ה"ג אמר ר"א דר"מ היא דלתר"מ אחד שקל שהוא נותן ואל"ל דר"מ כלומר דר"מ מחייב ב"ק א' לשקל שנותן ונידון היה סלע וחכליף אאל ההקדש ואל"ל דר"מ ואע"ג דבשביל שקל שלם לא חייב ר"מ אלא ב' קלבונות מ"מ אל"ל אלא חייב קלבון דחיצון אבל שלם בעד חיוב שניהם בקלבון אלא בעד חיוב שלשה שלשה מחסרין בעד החיצון משא"כ הכא אא"ל ליתן רק שקל דייבה ומחלקין אבי הקדש לא גרע כח הקדש מכח הדייב ולריך ליתן גם קלבון בחיצון. אלא לת"ק דלא ס"ל ב' בשביל שקלו חייב הקלבון אלא מטעם החיצון לדידיה ה"נ אינו חייב אלא א' ואע"ג דלא פליגי בתוספתא דתנינן בהדיא בפ"ק דתוספתא הנותן סלע ונוטל שקל ר"מ מחייב ב"ק וחכ"א קלבון א': **וכל אמר ד"ה היא א' שקל שהוא נותן ו' שקל שהוא נוטל.** דס"ל דגם ת"ק מודה בזה דחייב ב' קלבונות ולא דמי לשוקל כ' ועי"ח דאינו חייב אלא א' דהתם שניהם נותנים חייב ב' שקלים בסלע דאינהו לריכים להחליף על ב' חצאי שקל לא היה נותנין אלא קלבון א' וכן להקדש בכה"ג דאין מספיק אין משתכרין בו. משא"כ הכא אילו היה צריך להחליף ולהשיג חצי סלע ליתן להקדש היה צריך ליתן קלבון. וכן כשהיה צריך להשיג ולשיול אחד מסלע ב"כ היה צריך ליתן קלבון ולכן חייב ב"ק מטעם החיצון כמו אילו היה חייב שקל לשלחני ונעשה זמן פרעתי לו שקל המגיע היה ב"כ צריך ליתן לו קלבון א'. ואם היה מבקש ממנו שיתן לו היה נידון שקל אלא סלע היה צריך ליתן לו קלבון א'. ואם היה מבקש ממנו שיתן לו שקל המגיע היה ב"כ צריך ליתן לו קלבון א' והי"ל לא יגרע כח הקדש מכח הדיוט ולא גרסינן כאן ול"ל דר"מ ולא ס"ל לת"ק דר"מ: ה"ג **ע"ד דרב לר"מ ג' קלבונות הן.** דזה לא משתבר דר"מ יקל בקלבונות המתחיישים מטעם החיצון לת"ק רק בשוקל ע"י ועי"ח ה"ע כדפרישית לעיל ולכן לרב דאמרינן דלת"ק חייב ב"ק מטעמא דחיצון ודאי ר"מ ס"ל ב"כ הכי ולא משתבר שיפלגו בבכרת הפוכה אי צריך ליתן לו א' ב' בחיצון בכה"ג. ולכן לר"מ הא ס"ל ב' מן החומה משתבח לה בכה"ג חייבת אלא ומביא קיום לזה מהני אמוראי דאמרו בהדיא בהדיא בפ. וזה כן ל"ל משתבר שיפלגו ב

ריבב"ן

מתני' א' דרכונות. כמו דרכמוני זהב בספר עורך: **מפני מצוי הדרך.** להקל מעליהן. ירושלמי ויעבו אותן מרגלית כלומר מכל השקלים יקנו מרגלית ויקלו ממטותר ייתר. ושני שמא חוזל המרגלית ומצא ההקדש מפסיד אבל הדרכונות אין לחוש שמא יחלו מהן המטבעות היוצאין ביוצאים: ממציאת בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא בדא כלומר בתקלין עתיקין מיתר לקנות מרגלית ולא חיישינן שמא חזל אחין אלא אחין לחומת העיר ומגדלותיה: **כני העיר שנלפו אם שקליהן אם נחרמה התרומה.** מן הכסף שנלבה ונתטהו בקופות דתנינן בתוספתא פרק ב' תורמין על המסכון ועל הגבוי ועל העתיד לגבות ומצא שאותן השקלים ברשות הקודש איתיהו ונגנבו או נאבדו נשבעין לגזברין שהפסד לקדש ואם תאמר והתנן נשבועות על הקדשות דרעהו אמר רחמנא ולא הקדש אמרי' בפרק הזהב אמר שמואל הכא בגיזא שכר עפקרינן ונשבעין ליטול שכרן אי הכי נשבעין לגזברין נשבעין לבני העיר בעמעד הגזברין כי היכי דלא ניהפדיונו אלא הפרישו שקלים אי נמי כי היכי דלא ניקריבונו פושעים והא נגנבו או אבדו קתני ושומר שכר חייב בגניבה ואבידה והכא נהי דלא משלמי דשומר שכר פטור לשלם להקדש דכי יתן איש אל רעהו כסף ולא הקדש לגרייהו מיהא לפקוד אמר רבא נגנבו בלסטים מזוין אבדו שטבעה ספינתו בים דהוי אונס ושומר שכר פטור באונסין ר' יוחנן אמר הא מני ר' שמעון היא דאמר קדשים שחיבין בתחריתן נשבע עליהן בפרק מרובה אמר ר' שמעון קדשים שחיבין בתחריתן חייב אינו חייב בתחריתן פטור לענין תשלומי כפל ומדחייב הגזר כפל כמתנו דמי. הכי נמי לענין שבועה. התיתם עד שלא נתרמה התרומה משנתרמה התרומה קדשים שאין חייב בתחריתן נינהו דתנן תורמין על החדוד ועל הגבוי כו' אמר ר' אלעזר שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יזלזלו בהקדשות פי' שלא יזלזלו בשמירתן נשבעין לבני העיר הוא'ל

תקלין חדתין

איך עבידא. היכי דמי: ה"ג **תלקו אם הנכסים** **ולא תלקו אם הנכסים שטורים כזה וכזה.** דכיון שחלקו בבהמה וחזרו ונשתתפו ה"ל לענין מעשר בהמה כשותפין ופטורין ממעשר ובנכסים שלא חילקו עדיין שם תפוסת הבית עליהן ופטורין מתקלין והא קמ"ל דסד"א דלא נקל כולי האי דכיון דחלקו בבהמה נזל לחומרא ומיתא גלי לדעתייהו דלמיפלג בנכסים נמי קיימי ולחייבי נתקלין קמ"ל הכי מפרש לה בבכורות (ה' ב) חלקו את הנכסים וחזרו ונשתתפו דלגבי קלנין הו"ל כשותפין וחייבין ובהמה דלא חלקו הו"ל עדיין שם תפוסת הבית על הבהמות וחייבין כזה וכזה: **הדא דאמרה.** דבשחלקו הנכסים לחוד דחייבין בקלנין אלא היתה הבהמה שוה יותר מהנכסים: **כן הן שיקור נכסיו.** ואפי' חלקו הנכסים ולא הבהמות פטורים מקלנין דנחר ריבא אחזיקו: **ר"ש כנ'.** אומתיתין פריך דקאמר לא חלקו פטורים מן הקלנון: **לא שנינו הוא.** כלומר וכי לא שנינו הוא דכיון דלא חלקו נותן אלא א' שלימה דעדיין קיימא תפוסת הבית ולא חזיא כהאוהה: **אחילו חלקו ונשתפו.** דנותנין נמי אלא א' שלימה יהיו פטורין מן הקלנון ומשני ר' ביבי הוא שני אחין הוא שני נישין כלומר כיון שחלקו אף אחא"כ נשתתפו הוי כאחרים לענין חיוב קלנון: **רמ"ש לנקלים.** ר"מ לטעמיה דאמר לעיל כשם שקלי תירה כך קלנוהו תורה: **שולחנין.** שנגו השקלים במדינה הן טוטלין אותן נשכרן: **להוצאת דרכים.** להביא השקלים לירושלים וי"מ להוצאות דרכים של השלחנים

סרטיו תחילה במדינה והילכים אח"כ לתקדש: הדרן עלך באחד באדר

מתני' מצרפין שקלים לדרכונות. בני העיר שקבלו שקליהם יכילים להחליפן בדרכונות יהוא מטבע של זהב להקל מעליהם משאוי הדרך: **זופרות.** מיבות שפיהן לר למעלה ומרחיב והולך בענין שלא יוכלו ליטול מהם כלום והיו עומדים בעזרה וכל א' מביא שקלו ונותן בו: **במקדש.** מקדש ממש ומדינה היינו בכל העיירות דבירושלים לא היו צריכין להשופרות היו קבוץ להולך למקדש: **שנלחו אם שקליהן.** היך שליח להוליכם לגזברה: **אם נחרמה הרומה.** מן הקופות שהיו תורמין לצורך הקרבנות על הגבוי ועל העתיד לגבות כדי שיהיה חלק הקרבנות אף לאותו שעדיין לא שקלו: **נשבעין הגזברים** שבועה שלא נגנבו ולא אבדו אם לא עלו לה: **גמ' ויעשו אותן מרגליות.** לריש פרק אמאי אין מצרפין למרגליות שהוא קל יותר: **תיזל המרגליות.** וכן כל שוה כסף אבל מרגליות לא זיל: **וכולן.** לענין קפני אחת הדברים שצריך לפדותם כגון בכור אדם ודומיהן וקאמר וכולן נפדין וכו': **מפניהן.** דקתני שהיו חדתין שהיו לשקלים של שנה הבאה אבל בתקלין עתיקין דהיינו נמי שלא שקל אותקד לא היו שופרות במדינה אלא צריך להביאן למקדש דוקא: **מזוי'.** דקתני נגנבו ואבדו נשבעים הבלוחים ופטורים מלגלם: **אבל בשומר שכר אינו בדין זה.** כ"ה ריש נפטר בשבועה אלא חייב בגניבה ואבידה: **בלסטים מזוין.** דהיי אונס ובאונס אפילו ש"ם פטור אם נשבע שנאנסה: **אפיה כמ"ד.** מתני' דתתלק בין מתרמה קודם שנאבדה או לאחר שנאבדה: **על הגבוי.** שבני העיר גבו ומסרום ליד שליח: **לא בדא.** דלדידיה אפי' נתרמה התרומה קודם שנאבדה בין דאין תורמין על הגבוי לאו נגנבו המעות הללו ברשות הגזבר ונרשות קיימא ונשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים מתחיהן **דר"ש היא.** הא דתנן בתתני' דהשומרים נשבעים דר"ש היא דאל"כ הא קי"ל אין נשבעין על ההקדשות: **שבועות תקנה.** כדי שלא יזלזלו השומרים בשמירת הקדש אבל מדאורייתא

ופעמים שהם פטורים מזה ומזה היך עבידא (חלקו את הנכסים ואח"כ חלקו את הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו את הבהמה ואח"כ חלקו את הנכסים פטורין מזה ומזה) [א]חלקו[ב] אהנכסים ולא חלקו הבהמה חייבין בזה ובזה חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים פטורים מזה ומזה א"ר מנא הדא דאת אמר בשלא היתה הבהמה רוב אבל אם היתה הבהמה רוב הן הן עיקר נכסים ר' אבין אמר ר' שמי בעי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה את פוטרו מן הקלבון א"ל לא שניא היא שהוא נותן סלע א' שלימה מעתה אפילו חלקו [ב]וחזרו ונשתתפו חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון ותנינן חייבין בקלבון ופטורין ממעשר בהמה: ר' בא בשם אבא בר רב הונא היא שני אחים שירשו את אביהן היא שני ניסין שירשו את חמיהן [ג]לאיכן[ג] היו הקלבנות נופלין ר"מ אומר לשקלים רבי לעזר אומר לנדבה ר"ש שזורי אומר [ד] (א)ריקוע זהב וצפוי לבית קודש הקדשים בן עזאי אומר שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן ויש אומרים להוצאת דרכים:

הדרן עלך פרק באחד באדר

הלכה א מתני' [ב]מצרפין[ב] שקלים לדרכונות מפני משוי הדרך כשם שהיו שופרות במקדש [ג]כך היו שופרות במדינה בני[ג] העיר [ד]ששלחו את שקליהן ונגנבו או שאבדו אם נתרמה התרומה נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן נמצאו או שהחזירום הגנבים אלו ואלו שקלים ואין עולין להן לשנה הבאה: **גמ'** ויעשו אותן מרגליות שמא תזיל המרגליות ונמצא המקדש מפסיד כהדא דתנינן תמן וכולן[ה] נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ [ו]משקלים [ז]ואין פודין בכלים [ח]וא"ר שמואל בר רב יצחק שמא יזילו הכלים ונמצא המקדש מפסיד אוף הכא נמי שמא תזיל המרגליות ונמצא המקדש מפסיד מתניתא בתקלין חדתין אבל בתקלין עתיקין לא כדא ותני כן [ט]עתיקין במקדש ואין עתיקין במדינה מתני' בש"ח אבל בשומר שכר לא בדא א"ר אבא [י]ואפילו תימר בש"ש נגנבו[י] בלסטים מזוין אבדו (ב)כמי שטבעה ספינתו בים (ג) א"ר יוסבי ב"ר סימון אתיא כמ"ד תורמין[ה] 'על הגבוי ועל העתיד לגבות (ד)ברם כמ"ד אין תורמין לא על הגיבוי (ולא על המחושבן) ועל העתיד לגבות לא בדא: [ד](ה)בני העיר ששלחו את שקליהם כו': א"ר אלעזר דר"ש היא דר"ש אומר קדשים שהוא חייב באחריותן כנכסיו הן א"ר יוחנן ניחא נשבעים לגזברים ואם לאו נשבעים לבני העיר ובני העיר שוקלים אחרים תחתיהן

א) חלקו ר"ה ר"ל אם הנכסים פטורים בזה ובזה חלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכסים פטורים בזה ובזה. וכ"ה בבכורים פ"ט. והכי פירושו חלקו את הנכסים וחזרו ונשתתפו ולא חלקו את הבהמה הוי כשאר שותפין וגבי בהמה דגבי קלבון הוו כשאר בהמה דגבי קלבון אם בתפוסת הבית: **כן הן עיקר נכסיו.** ואע"פ שחלקו את הנכסים ולא חלקו את הבהמה פטורין מקלבון: **רבי שמי.** פריך וכי מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה הואיל ולא חלקו נאמר שיהיו פטורין מן הקלבון אע"פ שלא נתנו שקליהן מן יוצאם אינהו ואע"פ שהבהמות הן עיקר הנכסים אין נפערן. כן למדתי ממגדל עוז בשם הר"מ מקולי ולא בהרמ"ם ובכריו תמוהין: **לא שנייא היא.** שאני הכא שהוא נותן סלע שלימה מאותן המעות שהיו מונעין על חלקו הלכך הרי הוא כאילו לא חלקו: **ופריך מעתה.** לדבריך שעיקר הטעם שפטורין נפי שהוא נותן הסלע השלימה ממה שהוא מגיע על חלקו אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו יהיו פטורין ואינו לא תנן הכי: **היא שני אחין וכו'.** כלומר אין חילוק כל שבא מכח ירושה הוי הוא בתפיסת הבית אע"ג שאינן ברושה דאורייתא ולא שקל האותן בשבילם ויש ברושה אחרים בשמועה זו חו הנ"ל לפוס פשטא דשמעתא: **שולחנין.** שגנו השקלים במדינה כמ"ש הרמב"ם הן נעלו אותן בשכרן: **להוצאת דרכים.** להביא השקלים לירושלים: **סליק פרק ראשון**

הלכה א מתני' מצרפין שקלים לדרכונות.

בני העיר שקבלו שקליהם יכולין להחליפן מדרכונות והיא מטבע של זהב להקל מעליהם משאוי הדרך: **שופרות.** תיבות שפיהן לר למעלה ומרחיב והולך בענין שיוכלו ליטול מהם כלום והיו עומדים בעזרה וכל א' מביא שקלו ונותן בו: **במדינה.** בירושלם ולדברי הרמב"ם בשאר ערי ישראל: **ששלחו אם שקליהן.** היך שליח להוליכם לגזברה: **אם נתרמה התרומה.** שהיו רגילים לתרום מהקופות לצורך הקרבנות והיו תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות כדי שיהיה חלק בקרבנות אף לאותן שעדיין לא שקלו: **נשבעין.** שלוחים לגזברים דאורא ונתרמה התרומה על המעות הללו קודם שנאבדו הרי נעשו כאילו היו ברשות הגזברים ונגנבו או אבדו ברשות הגזברים הלכך נשבעים השלוחים לגזברים ופטורים ואע"ג דאין נשבעין על ההקדשות גמר' מתרץ לה: **ואם לאו.** שבשעה שאבדו עדיין לא נתרמה התרומה ברשות הבעלים אבדו הלכך נשבעין לבני העיר: **גמ' ופריך ויעשו אותן מרגליות.** כלומר יקנו מרגליות בעד השקלים ולא יעמדו להוצאת הדרכים: **ומשני שמא תיזול המרגליות.** ויפסיד ההקדש: **כהאי דתנינן תמן.** במתניתין פ"ח: **וכולן נפדין וכו'.** כלו' וכל הנפדין כגון בכור אדם והקדשות נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים שהנא לשקול מחצית השקל צריך שיתן אותו כסף נקי מעובע מלוייר ולא שוה כסף ותני ושייר דאף מעבר שני והרליון אינן אלא בכסף ולא שוה כסף: **ואין פודין.** מעבר שני בכלים: **מתניתא.** דתנן שהיו שופרות במדינה דיקא לתקלין חדתין לשקלים של שנה הבאה אבל לשקלים הישנים מי שלא שקל אשתקד לא היה שופרות במדינה אלא צריך להביאן למקדש: **ותני כן.** ותניא נמי הכי: **עתיקין במקדש.** כדתנן לקמן פ"ו וגירסת הרמב"ם נראה ותני כן עתיקין במקדש ועתיקין במדינה ולשון קוטיא היא וכי תנן הכי: **מתניתין.** דתנן נגנבו או שאבדו נשבעין ופטורין מלגלם דוקא כשומר חנם תייר: **אבל בשומר שכר.** אינו בדין זה אלא משלם בגניבה ובאבידה ואינו נשבע: **ליסטים מזוין.** נגב מזוין דאונס הוא ולשמירה זו לא קבלו עליהם: **כרס כמ"ד וכו'.** אבל למ"ד אין תורמין על הגבוי אפי' נתרמה התרומה נשבעין לבני העיר והן שוקלין אחרים תחתיהם: **דר"ש היא.** הא דתנן דהשומרים נשבעין אחיא לר"ש: **דאר"ש.** במסכת שבועות קדשים שהמפקיד חייב באחריותן כדידיה דמיין ר"ש כיון דחייבין בני העיר לשקול אחתיהן לאו

ההקדשות ניתנו אבל נתמעטים אין כאן שבועה דאין נשבעין על ההקדשות: **משום שבועה תקנה.** מדאורייתא פעור לגמרי ירכנן הוא דתקון לה שלא יזלזלו בשמירת ההקדשות: **ס"ג** ע"ד דר"י ניחא נשבעין לגזברין ואם לאו נשבעין לבני העיר משום שבועה תקנה אלא לר"ש נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין אחרים תחתיהן הדא היא דר"ש אלא נשבעין לגזברין

משנת אליהו

הלכה **א כשם שהיו שופרות במקדש** כו'. עיין מ"ש בפי' כלן הוא לשון מרן הגאון שהיה שיעתו כן מה בטילא ש"ם דלא בהמפרשים והכתר מובטא ממקומו ועי' תר"ע פ"ק מתני' ג' ד"ה במדינה. ולא מיתוקמא דמיון כבלים דלא אתכר שם והכל בכללו שוה כסף לפיקו אחריני ואלו נפתין בשם תוך משקלים ונרם שמא יהיו הבוה כסף וה"ג שמא תוא המרגליות כו': **ותני כן עתיקין** כו'. הרמב"ם בפ"ב דשקלים בתיבורי בחב דגם במדינה היו שעים וע"כ גי' אחרת היה לו בירושלמי ועי' תוס' ד"ה: **תתני כשומר חנם** כו'. דברי הרמב"ם בפירושו לכן ובתיבורי פ"ג דשקלים אינם מוכנים בכל. שפיר בגא שלימה שם הלכה ח' דיעא דבני העיר שנלחו ע"י שיתר חנם דנשבע לבם בעולם יהן שנלמדן בעולם אף אם נתרמה התרומה קודם שנאבדו דאינו מחלק שם ובהלכם ט' פירד כל מלוקה דשומר שכר ומחלק בין נתרמה קודם לאחר כך. וכבר תתה מרן בכ"מ ובחד דמשמרתו למד זאת. ילין זה דרכו של הרמב"ם לסתום בתיבורו מפכרתו אם איני מוגיח דגמי. ובק"ע הנה בגע"ג ובלה לענ"ד בזה לפרש אלוני: ההרמב"ם כל מוגיח זו דירושלמי ודבבלי שכ' לו שיטה אחרת ואלו ב' ההלכות ממש ב' הסוגיות. בגא לאשוה מוגין אם איני מוגיח דגמי. ובק"ע הנה בגע"ג ובלה לענ"ד בזה לפרש אלוני: ההרמב"ם כל מוגיח זו דירושלמי ודבבלי שכ' לו שיטה אחרת ואלו ב' ההלכות ממש ב' הסוגיות. בגא לאשוה מוגין דמלמדא מוקי בשומר חנם כדאמר תמני' בפ"ח דבש"ר ערך לאותקני אלפטים מוגין ופטעא דמתני' ומא לה ורי' אלא הא דמגא נוגע לאותקני גם בפ"ש כמ"ש אפילו תימא כו' ואמתי אם אליק מלעמייהו לפרוש ריומי לאן נשבעין על ההקדשות. אלא"ד דר"ש הוא דבש"ל קדשים שחייב באחריותן בנכסיו הן. יר"ל דאחיר בפ"ח ואפתמה דבריהיא דגמי' קאי ולא מקשי ממתני' דר"מ דאין נשבעין להקדש מעקים לה בכר"ם. ובגא חייב נאחריותן אף בכה"ג דתתרמה קודם שנאבדו דבה"ש פשוט בתמיהים בש"ש ולכן עכ"פ נשבעין יהן תשלומין יהן בה אף בתתרמה קודם שנאבדו וכמ"ש הרמב"ם בפירושו לתני'. ובמתני' לא אילק אלא שנשבעין לגזברין אי לבני העיר ופקא מינה דמתפרס לקמן בסוגיא אבל משלמין בין בן ובין בן ובזה ניחא בסגרת מרן הכ"מ דמ"ש ישקלין אחרים כי' קאי גם אחרשא ולכן לא פריך הכא בלפריך בנבלי אם לאוקימתא דהא מני ר"ש מינה עד שלא נתרמה מי אבל משנתרמה קדשים שאין חייב באחריותן הוא. דסבירא ליה דבבה"ג שנאבד בש"ח אף בנתרמה חייב באחריותן ומלקמן ור"ש ד"ה היא. דאף בשאמת דבבה"ג חייב באחריותן ומאמר ר"י גופיה לקמן הפרש שקלו ואחר חייב באחריותן עד שימסור לגזבר רק גם שחייב

ב) מצרפין ע' ב' כ) תוספתא פרק ג' ועי' מנחות קח ב. **ג) בכורות** נא ב. **ד)** ר"מ דנ"ר ב' יומא דס"ה ה. **ה)** בכורות מט ב. **ו)** תמה. **ז)** ע' ר"מ נח ב. **ח)** כתובות קח ב.

עין משפט נר מצוה

לח א מיי' פ"ו מהל' בכורות הלכה יא ופרק ג משקלים הלכה ה והשגות:

לט ב מיי' פרק ג משקלים הל"ז והשגות:

א ג מיי' שם פ"ג הלכה ד:

ב ד מיי' שם הל"א:

ג ה מיי' שם פ"ג הלכה ח ט:

ד ו מיי' פרק יא מבכורים הלכה ו טי"ש יו"ד סי' שם:

ה ז מיי' פרק ג משקלים הל"א:

ו ח מיי' שם פרק ב הל"ח (בהיפוך):

ז ט מיי' שם פרק ג הלכה ט:

ח י מיי' שם פ"ג הלכה ט:

נוסחת הבבלי

(א) ריקועי פחים ליפי כו': **(ב)** כמי שנקנה ספינתו כו': **(ג)** ת"ר איסטיר בן סימון: **(ד)** ברם אית מאן דאמר אין כו':

הגהות הב"ח

(א) בני העיר ששלחו את שקליהן:

הגהות הגר"א

[א] חלקו הנכסים וכו'. כל"ל ועיין בק"ע: **[ב]** ל"ל אפי' חלקו ונשתתפו פטורים מן הקלבון והשאר נמי מתמק. וה"פ אפילו חלקו ונשתתפו דעתנין נמי סלע ש' שלימה יהי' פטורין מן הקלבון ומשאר ר' ביבי וכו': **[ג]** ואין פודין בכלים ל"ג: **[ד]** בני העיר וכו' ל"ג לה:

גליון הש"ס

[א] ע' כריטב"א שבועות דף י' ע"ב וברש"י שם:

גזברין מאי עבידתייהו. וה"פ לר"מ כיון דאין הגזברין חייבין בחמרות שקלים אלו א"כ הקדשות נינהו ואין נשבעין על ההקדשות כאילו לבו"ע: **ומאני נשבעים לבני העיר.** ליטול שכרן במעמד הגזברין תמני שהכפסד על ההקדש: **אע"פ שקיבלו וכו'.** תדר' יוחנן קאי דקאמר דשבועה זו תקנת חכמים היא שאין הקדש יוצא בלא שבועה אלבן אפילו קיבלו מבני העיר עליהן ואמרו הואיל ואנו מצלמין אין לנו אין שומעין להן שאין הקדש יוצא בלא שבועה: **חייב באחריותו.** אפילו לאחר שנתרמה התרומה עד שיתברנו לגזבר: **הקדש כרשות גבוה בכל מקום שהוא.** ואפילו קודם שנתרמה פטור: **ובני העיר שוקלין החתיכין.** ואפ"ל כי גזל דרממנא הוא אף קודם שנתרמה יהיו בני העיר פטורין: **ומאני לא עוד היא משום שבועת הקדש.** אף זו מן התקנה שלא יחלוקו בהקדשות ויאמרו אותן ע"י אנשים אלא כל אחד יביא שקלו בעצמו לשם דמצוה כי יותר מבטלוהו: **פני הרשאומים וכו'.** אמתלא לו שהחיצונים הגנבים קאי דהשתא שייכים לפניהו: **אלו שנילחו בני העיר אחלה.** הן הרשאומים: **וחוזרים אחר.** ואידך אחר:

הלכה ב מתני' על ידו. כשבילו יהלך השליח ושקלו בשביל עצמו: **אם נתרמה התרומה.** קודם שקבל בשביל עצמו: **מעל.** דמיד שנתרמה התרומה על העתיד לגבות היה זה השקל שנתן לו חבירו לשקול עליו ברשות הקדש וכשנתנו בשביל עצמו נהנה מן ההקדש ונגזלה מפרש מה נהנה: **פשוקל שקלו מן ההקדש.** שהיו בידו מעות שהוקדשו לבדק הבית וכשבור שהן של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה בתוכה התרומה והקריבה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל לא קודם לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מהקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש הבאי: **יאכל בגנבו.** בגמלא מפרש לה: **מאי מגין.** בגרשא דמתניתין אם נתרמה התרומה ותנאי דבי רבי תנו אף בגרשא וקרבה בהמה יצא פליגי דתנא דידן שמיך דאיפיף שמפרש בה מעילת שניהם (והרא"פ הגיה ללא צורך): **ה"ג אר"ל דלא כר"ש דר"ש אומר.** לקמן פס"ד: **מיד היה מקבל מעותיו.** ר"ש פליג אהא דתנן התם המפסק אינו מקבל את מעותיו עד שיאמר המוצה מרלב וכ"ש סיבר דמיד היה מקבל את מעותיו ולא מיישינן שמא יאחע בהן פסול ומגלא שהקדש נפסד מפני שהבהמה יוריזון הן הרי שאפילו לא קרבה בהמה אלא שקנו אותה כבר אינו המעות לחולין ומעל: **וקשיא.** אמתניתין למה מעל אילו מי שנגב עולתו של חבירו ושחטה סתם ודלא לבעלים הראשונים מכפרת א"כ ה"ג גבי שקלים בשניתנו לגבאה אינו ניכר השקל של מי הוא והוא נתרם סתם לשם מי שהוא ואחר השקל לבעלים הראשונים ולמה יהא מיב קרבן מעילה: **כמפויים.** שניכר ויודע שהיא של שני ואינרי שעשה כמו שעשו של בית רבן גמליאל כדאמן לקמן פ"ג שהיה מתכוון יוזרקו לקופה: **ופריך ותש לומר וכו'.** למה הוא מביא קרבן מעילה דלמא לא נקנה בהמה משקל זה אלא ניתותר בקופה הגדולה והן שיבי הלשכה: **וכי יש מעילה בשיריים:** בתמיה: **אלא כר"מ וכו'.** וכי יוקים סתמא דמתניתין כר"מ דסובר יש מעילה בשיריים ולית הלכתא כוותיה אלא כר"י דפליג עליה: **ומאני עוד היא כמפויים וכו'.** כלומר כבר אוקימנא לה במפויים וכבית ר"ג א"כ איכא למימר שיהא שמשקל זה קנו בהמה: **מה נהנה.** ולמה תנן שמביא קרבן מעילה דמלא נהנה בקעבוד מצוה לא הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו: **כמו שנהנה.** שהיל עלמו נמנתן ההקדש ונהנה בשקל הזה: **כל שהוא קדש אין קדושה אחרת חלה עליו.** הלכך שקל זה שקל מעות מעשר שני אינו קדוש כלל לשם מעשר שני אלא לגבי הנאה: **כיצד הוא עושה.** אם שקל שקלו ממעשר שני או מבכורות: **והשאר.** מעות הרשאומות שנתן לשם מתנת השקל נעשין שקלים שהרי נתנולן הן עכשיו:

משנת אליהו

בתחריתו מ"מ לאו בנכסי דמי. ואי קשיא למה נשבעים כיון דהוי בהקדש. על זה אמר משום תקנה ישראל ע"ד דר"י ניחא נשבעין לגזברין וא"ל לבה"כ אם משום תקנה. דס"ל דלא כר"ש ולאו בנכסי הן. וגם בפיפא ל"ל משום תקנה ולא נקט נשבעין לגזברין כו' לבה"ע אלא משום אורחא דסידרא דעלמא דנתרמה שיבא עפי לגזברין ובלא נתרמה לאיפוך. ובגם דבפיפא עיקר הבטוחה מדאורייתא משא"כ ברגשא משום שפשעי ליתן לב"ש קנסין לו אמרינן אבל לר"ל דאוקי דר' שמעון ובשיטה בנכסי הן משום דחייבין בחתריתן נשבעין לגזברין מאי עבידתייהו. ומשני נשבעין לבה"ע במעמד גזברין כי היכי דו"א ל"ש דלא ידאי לבו פושעים אע"פ שקבלו מבני העיר בלא שבועה והיינו דוקא ברגשא נתרמה דשייכא להגזברין ובהקדש דמי אע"ג דמתבלמין הייבו משום דבשעי אבל אם לא יהי בה"ע למחול שבועתם אין שומעין להם דהא בהקדש הוא ואין הקדש יוצא בלא שבועה ועכ"ש בפיהם נשבעין מפא"כ בלא נתרמה לדידיה ומבוקדק לשבע דנתרמה דבקוף דברי בל"ש הוא מ"ש אע"פ כו'. והרמב"ם פסק כר' יוחנן נגד ר"ש. ולדידיה בין כך יבין נשבעין ומשלמין. והרמב"ם לשיטתו דפסק בע"ג הבל' שמרים בלבה ב' שמרים ה"ה הבלבות מוינן דחקנו שבועה בין בהקדשות כעין של תורה ולכן פסק שלא נשבעין להן שהוא בעין דאורייתא וא"מ בין שחייבין בחתריתן ולא בנכסי דיגא דהקדש דאין יוצא בלא שבועה ולכן פסק אע"פ שבה"ע ויקין לחחול שבועתו אין שומעין והוא מוכח מדר"ל לר"י נמי"כ דהא לר"ל נשבעים בנכסי דיגא אע"פ א"ל לחחול כ"ש דבשמרים לא בנכסי. ומיהו הבדרים בסמיכות הבלבות דבקוף הבלבה ג' פירר דיגא דמי שאבד שקלו חייב בחתריתו עד שיתברנו לגזבר והוא דיגא דר' יוחנן הבוגיא הבוגיא בבלבה ח' כל הבוגיא דיגא ובקוף בל' מ' וחם אמרו בה"ע כו' לפי שתקנה תבמים כו' הכל מדברא דירושלמי שאחר זה סמיך מ"ש בירושלמי תני הרשאומים ויפלין לתקלין מדתין כו' ודיגא דבכי של הרמב"ם לרמז בסמוכים לעד ע' שיטה. ובהלבה ט' פרה פונגא דבגלי הא דלא נקט בדברי הבלבה שנשבעין בסעמד גזברין ולעיגל שכרן לבא לוקמיתא דבש"ס שבקין אף דלא מחא ליה אלי דוחקא דבמעמד גזברין כו' דלא מכר בש"ס פטור אף לא ש"ס דבקדש תמוה הרי אף ש"ס פטור בהקדש נתמעטו מדין שומרין ובגם דברי הרמב"ם בלבות מזרין ובגם דברי הרמב"ם הל"ט תמיה דלמה מפרש בלבות מחרים הא אף בגגבה ואחבה פטור אמנם למפ"ש א"ש דבלא נתרמה דינו בהדיוא וחייב לשלם לבה"כ ש"ש בבלי בש"מ הוא מנתרמה התרומה ידיק. ומיושב נ"כ הא דקאמר הירושלמי לר"ש דמוקי כר"ש אמאי נשבעין לגזברין מאי עבידתייהו ומשני נשבעין לבני העיר במעמד גזברין יקבה אמאי נשבעין כלל לבני העיר משנתרמה התרומה וע' ק"ע ובתו"ש שלא יד לגבוה ולפמ"ש א"ש דגם אחר שנתרמה חייבין בני העיר בחתריות לר"ש וחייבין לשבע לבני העיר דרק במעמד גזברין דבא לייחב קונים הבוים בב"מ דף נח ע"ב ד"ה דתנן ודוק היטב: **[כ]** נראה לחפיפא קא מקשה דבעינן קרבה הבהמה דוקא ומקשה דלמא שקלו לשיריים בפל ולא נקרב הבהמה ממנו ומי יש מעילה בשיריים בשלמא בריאה לא בעי קרבה הבהמה וע' בתמ"ס רק שנדע דלשם הנני נתרם ולא לבעלים הרשאומים שפיר מוקי לה בתמרים משא"כ בפיפא קשה ומסיק עוד הוא בתמרים וכו' הייבו שהמתו לקופה וקנו מן הקופה קרבנות זה מדריך בלשון הירושלמי שכתב עוד הוא וכו'. וא"ל לדחותם של מהרל"פ וק"ע ודוק:

מסורת הש"ס

א) עי' חולין קלט ע"ב, **ב)** תוספתא פרק ח, **ג)** תענית, **ד)** עי' תוספתא מעילה פ"א, **ה)** לקמן פ"ד הל"ה, **ו)** לקמן פ"ג הל"ב, **ז)** לקמן פ"ד הל"ב ובכלי קדושין נד ע"ב, **ח)** מגל, **ט)** עי' ערכין כט ע"ב.

עין משפט נר מצוה

ט א מי' פ"ג משקלי הלכה ח: **י ב** מי' שם הלכה ט' ובהגהות: **יא ג** מי' שם הל"י ופרק ו ממעילה הל"ג: **יב ד** מי' שם הל"ח: **יג ה** מי' שם פ"ב הל"ו ובכ"מ: **יד ו** מי' פרק ו מערכין הל"ח:

נוסחת הבבלי

(א) תני רבי אומר הרשאומים היו נופלין ט': **(ב)** שקלו מעמעות הקדש כו' מעל מדמי מעשר שני כו': **(ג)** ל"א אבין כיון שנתנו ב"ד עייסיהם למשכן כו': **(ד)** לא יקדיש אותו: **(ה)** בכ"מ שהן מתולין כו' ואותן נתפסין כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג דתני נשבעין לבני העיר וכו': **[ב]** ל"ל עוד היא משום תקנה. וה"פ כי היכי דלעיל דשבועת הגליח משום תקנה ה"נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהיו הבעלים מהרים בשמיתין: **[ג]** ה"ג דתר"ש מיד היה מקבל מעותיו ומו לא ומלות והכהני יוריון הן ומתוך דהא כאן אין מחריר מזבח עליו רק שיגיע שקלו להקדש וכיון שנתרמה על הקדש לא מעל וגם הגגב מגלם כפל משא"כ בנתרמה התרומה למעל אבל בלא נתרמה ושקל השליח לעצמו לא מעל וגם הגגב מגלם כפל ומשא"כ אם נתרמה התרומה לבד אינו מעל אבל אם נתרמה בעיקרו הקדש גמור שנשבעין לגזברין אף בבעלים משלמין משום תקנה ובזה מיושבין דברי הירושלמי דקאמר מתניתא בש"ס אבל בש"ס לא בדא אמר הרי אף ש"ס פטור בהקדש

נתרמה הרי שומרין ובגם דברי הרמב"ם הל"ט תמיה דלמה מפרש בלבות מזרין אף לא בגגבה ואחבה פטור אמנם למפ"ש א"ש דבלא נתרמה דינו בהדיוא וחייב לשלם לבה"כ ש"ש בבלי בש"מ הוא מנתרמה התרומה ידיק. ומיושב נ"כ הא דקאמר הירושלמי לר"ש דמוקי כר"ש אמאי נשבעין לגזברין מאי עבידתייהו ומשני נשבעין לבני העיר במעמד גזברין יקבה אמאי נשבעין כלל לבני העיר משנתרמה התרומה וע' ק"ע ובתו"ש שלא יד לגבוה ולפמ"ש א"ש דגם אחר שנתרמה חייבין בני העיר בחתריות לר"ש וחייבין לשבע לבני העיר דרק במעמד גזברין דבא לייחב קונים הבוים בב"מ דף נח ע"ב ד"ה דתנן ודוק היטב: **[כ]** נראה לחפיפא קא מקשה דבעינן קרבה הבהמה דוקא ומקשה דלמא שקלו לשיריים בפל ולא נקרב הבהמה ממנו ומי יש מעילה בשיריים בשלמא בריאה לא בעי קרבה הבהמה וע' בתמ"ס רק שנדע דלשם הנני נתרם ולא לבעלים הרשאומים שפיר מוקי לה בתמרים משא"כ בפיפא קשה ומסיק עוד הוא בתמרים וכו' הייבו שהמתו לקופה וקנו מן הקופה קרבנות זה מדריך בלשון הירושלמי שכתב עוד הוא וכו'. וא"ל לדחותם של מהרל"פ וק"ע ודוק:

ציון ירושלים

משום **שבועת תקנה.** עי' בגמ' מציעא נח ומ' בש"ך חו"מ סי' סו ובמרדכי ובתרומת הדשן סס בשמו תרי"ז שדרשתי כשנתמעטה לרב דפה דרשתי בענין זה באורך:

גליון הש"ס

[ה] משמע דלף לאחר שנתרמה מיב בחתריות וכ"פ הק"ע אמנם קשה דא"כ מה הקשה מתניתא פליגא על דשב"ל הא אף לר"י קשה אמאי נשבעין לגזברין הא בעלים משלמין. ואין לומר כיון דחוזק דלף שקבלו בני העיר לשלם אין הקדש יוצא בלא שבועה לר"י משום תקנה ומש"ה נשבעין אף בלא נתרמה ושבעו לגזברין. ואפשר כיון דקי"ל בלא נתרמה ושקל השליח לעצמו לא מעל וגם הגגב משלם כפל משא"כ בנתרמה התרומה למעל וגם פטור מכפל כמבואר ברמב"ם הל"ח ובכ"מ דקודם שנתרמה כהדיוא הוא א"כ לכך נשבעין לבני העיר לבד משא"כ אם נתרמה דעיקרו הקדש גמור נשבעין לגזברין אף הבעלים משלמין משום תקנה ובזה מיושבין דברי הירושלמי דקאמר מתניתא בש"ס אבל בש"ס בדא אמר הרי אף ש"ס פטור אף לא ש"ס פטור בהקדש תמוה הרי אף ש"ס פטור בהקדש

עוד היא משום תקנה. כלומר כמו למעלה דבשבועה הבאה משום תקנה ה"נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהא הבעלים מהרים בשמיתין. ומ"מ בשנתרמה התרומה כיון דקאי לגמרי ברשות הגזבר לא עבדו רבנן תקנתא וכ"מ לענין שבועה דאפילו קודם שנתרמה אין לו להבליח לשבע אלא שבועה דרבנן ועוד נ"מ דאין משלמין כפל על המעות הללו לאחר שהוסרבו לשקול אף שעדיין ביד בעלים: **הרשאומים כו'.** הן הרשאומים: **מתני' אם נתרמה הסרומה.** קודם שקבל בשביל עצמו כיון דהתרומה היה גם על העתיד לגבות ממנו היה השקל זה שנתן לו לשקול עליו ברשות ההקדש ובשקלו בשביל עצמו הרי נהנה מן ההקדש לאיכן מעל ובגמרא מפרש מה נהנה: **מן ההקדש.** שהיה בידו מעות שהקדש לבדק הבית ובשקלו שהם של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה בתוכו והקריבה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל קודם לכן לא מעל לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מן ההקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש בשביל הא דלא תני לה ברישא ומי קרבה בהבהמה מעשה בברישא בזבר אחין ר' פנס דמתחלה נמי בשנתן זה לשקול על ידו לחוליבה לגזבר נתן והרי נתן לגזבר לכך מעל מיד אבל הכא דהמעילה בדבר שיש בו פגם דמתחלה הוקדש המעות לבדק"ב חזי נמן לשקל להקריבה אינו מעל עד שיפגום כדתנן לה במס' מעילה (י"ח) כל דבר שיש בו פגמו לא מעל עד שיפגום אחין בהם פגם כיון שהנה מעל כן הוא לשון הגאון המקדש נ"ע: **יאכל בגנבו.** בגמרא מפרש לה: **אגן מגן.** ברישא נתרמה תרומה דמשמע דמעל תיקף אף שלא קרבה ותני דרבי בנייתא גם ברישא וקרבה: **מאן תנא נתרמה.** דמעל מיד אף בשלא קרבה עדיין: **ר"ש.** בסמ"ד מיד היה מקבל מעותיו. המפסק קרבנות היה מקבל המעות ויד ומגלא תיקף כשנתרמה נעשה קדש מזמן זה השקל שנתן לו לשקול ע"י ולפיכך מעל מיד ולולי נתרמה דמתני' דס"ל המפסק אינו מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מלבה אע"פ שנתרמה הרי היא כחולין לא נתרמה עדיין דמה לי כשהן בלבהה לא ביד הגזבר כיון שלאינו ומתנה עדיין לגזרך הקרבנות ולא מעל עד שקריבה: **ר"ג דר"ש אומר מיד היה מקבל מעותיו.** ותו לא דבאן אין אחריות מזבח אבל הקדש וכיון שנתרמה אף אחריות הוי ההקדש

ר"ג שכיו מחכוונין ודוחקין לקופה. ולא היה נשאר בשיריים: **מה נהנה.** לכאלי מבית הקדש אם לא יתן מעילה אלא בנהנה מן ההקדש והכא מאי הנאה איכא דקעביד מצוה שנתן לשקול הא לא הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו: **כמו שנהנה.** שהיל עלמו נמנתן ההקדש ונהנה בשקל הזה: **כל שהוא קדש אין קדושה אחרת חלה עליו.** הלכך שקל זה שקל מעות מעשר שני אינו קדוש כלל לשם מעשר שני אלא לגבי הנאה: **כיצד הוא עושה.** אם שקל שקלו ממעשר שני או מבכורות: **והשאר.** מעות הרשאומות שנתן לשם מתנת השקל נעשין שקלים שהרי נתנולן הן עכשיו:

תורה אור השלם

1. אַךְ בְּכוֹר אֲשֶׁר יִבָּכֵר לַיהוָה בְּבְהֵמָה לֹא יַקְדִּישׁ אִישׁ אֹתוֹ אִם שׁוֹר אִם שֶׂה לַיהוָה הוּא: ויקרא כז כו

תחתיהן משום שבועת תקנה אלא לרבי לעזר נשבעים לבני העיר הדא היא דר' שמעון נשבעים לגזברים מאי עבידתייהו נשבעים לבני העיר במעמד גזברים כי היבי דלא לחשדינהו אי נמי דלא נשוו להו פושעים [א]אע"פ שקבלו בני העיר לשלם אין ההקדש [ב]יצא בלא שבועה: הפריש שקלו ואבד ר' יוחנן[ג] אמר חייב באחריותו [ד]עד שימסרנו לגזבר רבי שמעון בן לקיש אומר הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא מתניתא פליגא על ר"ש בן לקיש [א]נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהם [ב]לא עוד היא משום שבועת תקנה: (א)תני[ג] [ג]הראשונים נופלים לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין. אלו הן הראשונים ואלו הן השניים רבי פנחס בי [ד]ר' חייא (חנינא) ור' אבא מרי חד אמר אלו ששלחו בני העיר תחלה וחרנה אמר אלו שהגיעו לידי גזברין תחלה:

הלכה ב מתני' [ג]הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו על ידי עצמו אם נתרמה התרומה מעל [ד]השוקל (ב) שקלו מן ההקדש ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל ממעשר שני ומדמי שביעית יאכל בגנבו: **גמ'** השוקל כו' אגן [ה] תנינן אם קרבה הבהמה ותני דבי ר' אם נתרמה התרומה (ג"א אגן תנינן אם נתרמה התרומה ותני דבית רבי אם קרבה הבהמה אמר ר' לעזר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר"ש אומר מיד וכו') מאן תנא אם נתרמה התרומה רבי שמעון היא דאמר[ה] רבי שמעון [ג]מיד היה מקבל מעותיו והכהנים זריזים הן וקשיא אילו הגונב עולתו של חבירו ושחטו סתם סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת אמר ר' יודן תיפתר במסוים משל[ו] בית רבן גמליאל שהיה מתכוין [ד]ודוחפו לתוך הקופה [ב] וחש לומר שמא לשיריים הן נופלין וכי יש מעילה בשיריים אלא כרבי מאיר דרבי מאיר אומר [ה]מועלין[ז] בשיריים [ה]עוד היא במסוים[ח] של בית רבן גמליאל [ו]שהיה מתכוין יתרמו לשמו: מה נהנה (ג)א"ר אבין בשם רבנן רתמן מכיון שב"ד ראוין למשכן ולא משכנו כמו שנהנה: ממעשר שני וכו' דכתיב [ז]אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה (ד)לא יקדיש איש אתו כל[ט] שהוא קודש [א]אין קדושה חלה [עליו] כיצד הוא עושה מביא סלע של חולין ואומר מעות מעשר שני (ה)בכל מקום שהן יהו מחוללין על סלע זו ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני [ו]והשאר נעשו שלים:

מתני'

עוד היא משום תקנה. כלומר כמו למעלה דבשבועה הבאה משום תקנה ה"נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהא הבעלים מהרים בשמיתין. ומ"מ בשנתרמה התרומה כיון דקאי לגמרי ברשות הגזבר לא עבדו רבנן תקנתא וכ"מ לענין שבועה דאפילו קודם שנתרמה אין לו להבליח לשבע אלא שבועה דרבנן ועוד נ"מ דאין משלמין כפל על המעות הללו לאחר שהוסרבו לשקול אף שעדיין ביד בעלים: **הרשאומים כו'.** הן הרשאומים: **מתני' אם נתרמה הסרומה.** קודם שקבל בשביל עצמו כיון דהתרומה היה גם על העתיד לגבות ממנו היה השקל זה שנתן לו לשקול עליו ברשות ההקדש ובשקלו בשביל עצמו הרי נהנה מן ההקדש לאיכן מעל ובגמרא מפרש מה נהנה: **מן ההקדש.** שהיה בידו מעות שהקדש לבדק הבית ובשקלו שהם של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה בתוכו והקריבה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל קודם לכן לא מעל לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מן ההקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש בשביל הא דלא תני לה ברישא ומי קרבה בהבהמה מעשה בברישא בזבר אחין ר' פנס דמתחלה נמי בשנתן זה לשקול על ידו לחוליבה לגזבר נתן והרי נתן לגזבר לכך מעל מיד אבל הכא דהמעילה בדבר שיש בו פגם דמתחלה הוקדש המעות לבדק"ב חזי נמן לשקל להקריבה אינו מעל עד שיפגום כדתנן לה במס' מעילה (י"ח) כל דבר שיש בו פגמו לא מעל עד שיפגום אחין בהם פגם כיון שהנה מעל כן הוא לשון הגאון המקדש נ"ע: **יאכל בגנבו.** בגמרא מפרש לה: **אגן מגן.** ברישא נתרמה תרומה דמשמע דמעל תיקף אף שלא קרבה ותני דרבי בנייתא גם ברישא וקרבה: **מאן תנא נתרמה.** דמעל מיד אף בשלא קרבה עדיין: **ר"ש.** בסמ"ד מיד היה מקבל מעותיו. המפסק קרבנות היה מקבל המעות ויד ומגלא תיקף כשנתרמה נעשה קדש מזמן זה השקל שנתן לו לשקול ע"י ולפיכך מעל מיד ולולי נתרמה דמתני' דס"ל המפסק אינו מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מלבה אע"פ שנתרמה הרי היא כחולין לא נתרמה עדיין דמה לי כשהן בלבהה לא ביד הגזבר כיון שלאינו ומתנה עדיין לגזרך הקרבנות ולא מעל עד שקריבה: **ר"ג דר"ש אומר מיד היה מקבל מעותיו.** ותו לא דבאן אין אחריות מזבח אבל הקדש וכיון שנתרמה אף אחריות הוי ההקדש

לשם בעלים הרשאומים מכפרת. אמתני' פריך אמאי מעל כשקבל ע"י עצמו הלא השקל אינו ניכר של מי הוא ועשה השקל לשם בעלים הרשאומים כמו בגונב עולתו של חבירו: **במסוים.** שנתן השקל מסוים ומתכוין לתרומה לשמיה: **ופריך ותש לומר.** שמא לשיריים נפלו ולא נקנה בהמה משקל זה אלא ניתותר בלשכה והן שיבי הלשכה ולמה מעל וכי יש מעילה בשיריים: **עוד תפסר.** כלומר ולפנ"ש: **במסוים כבדה על כיס ר"ג שכיו מחכוונין ודוחקין לקופה.** ולא היה נשאר בשיריים: **מה נהנה.** לכאלי מבית הקדש אם לא יתן מעילה אלא בנהנה מן ההקדש והכא מאי הנאה איכא דקעביד מצוה שנתן לשקול הא לא הנאה היא דמצות לאו ליהנות ניתנו: **כמו שנהנה.** שהיל עלמו נמנתן ההקדש: **כל שהוא קדוש אין קדושה אחרת חלה עליו.** הלכך שקל זה שקל מעות מעשר שני אינו קדוש כלל לשם מעשר שני אלא לגבי הנאה: **כיצד הוא עושה.** אם שקל שקלו ממעשר שני או מבכורות: **והשאר.** מעות הרשאומות שנתן לשם מתנת השקל נעשין שקלים שהרי נתנולן הן עכשיו: **ומאני נשבעים לבני העיר.** ליטול שכרן במעמד הגזברין תמני שהכפסד על ההקדש: **אע"פ שקיבלו וכו'.** תדר' יוחנן קאי דקאמר דשבועה זו תקנת חכמים היא שאין הקדש יוצא בלא שבועה אלבן אפילו קיבלו מבני העיר עליהן ואמרו הואיל ואנו מצלמין אין לנו אין שומעין להן שאין הקדש יוצא בלא שבועה: **חייב באחריותו.** אפילו לאחר שנתרמה התרומה עד שיתברנו לגזבר: **הקדש כרשות גבוה בכל מקום שהוא.** ואפילו קודם שנתרמה פטור: **ובני העיר שוקלין החתיכין.** ואפ"ל כי גזל דרממנא הוא אף קודם שנתרמה יהיו בני העיר פטורין: **ומאני לא עוד היא משום שבועת הקדש.** אף זו מן התקנה שלא יחלוקו בהקדשות ויאמרו אותן ע"י אנשים אלא כל אחד יביא שקלו בעצמו לשם דמצוה כי יותר מבטלוהו: **פני הרשאומים וכו'.** אמתלא לו שהחיצונים הגנבים קאי דהשתא שייכים לפניהו: **אלו שנילחו בני העיר אחלה.** הן הרשאומים: **וחוזרים אחר.** ואידך אחר:

הלכה ב מתני' על ידו. כשבילו יהלך השליח ושקלו בשביל עצמו: **אם נתרמה הסרומה.** קודם שקבל בשביל עצמו: **מעל.** דמיד שנתרמה התרומה על העתיד לגבות היה זה השקל שנתן לו חבירו לשקול עליו ברשות הקדש וכשנתנו בשביל עצמו נהנה מן ההקדש ונגזלה מפרש מה נהנה: **פשוקל שקלו מן ההקדש.** שהיו בידו מעות שהוקדשו לבדק הבית וכשבור שהן של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה בתוכה והקריבה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל לא קודם לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מהקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש הבאי: **יאכל בגנבו.** בגמלא מפרש לה: **אגן מגין.** בגרשא דמתניתין אם נתרמה התרומה ותנאי דבי רבי תנו אף בגרשא וקרבה בהבהמה יצא פליגי דתנא דידן שמיך דאיפיף שמפרש בה מעילת שניהם (והרא"פ הגיה ללא צורך): **ה"ג אר"ל דלא כר"ש דר"ש אומר.** לקמן פס"ד: **מיד היה מקבל מעותיו.** ר"ש פליג אהא דתנן התם המפסק אינו מקבל את מעותיו עד שיאמר המזבח מרלב וכ"ש סיבר דמיד היה מקבל את מעותיו ולא מיישינן שמא יאחע בהן פסול ומגלא שהקדש נפסד מפני שהבהמה יוריזון הן הרי שאפילו לא קרבה בהבהמה אלא שקנו אותה כבר אינו המעות לחולין ומעל: **וקשיא.** אמתניתין למה מעל אילו מי שנגב עולתו של חבירו ושחטה סתם ולא לבעלים הראשוני' מכפרת ה"ג מיד היה מקבל מעותיו והכהנים זריזים הן וקשיא אילו הגונב עולתו של חבירו ושחטו סתם סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת אמר ר' יודן תיפתר במסוים משל[ו] בית רבן גמליאל שהיה מתכוין [ד]ודוחפו לתוך הקופה [ב] וחש לומר שמא לשיריים הן נופלין וכי יש מעילה בשיריים אלא כרבי מאיר דרבי מאיר אומר [ה]מועלין[ז] בשיריים [ה]עוד היא במסוים[ח] של בית רבן גמליאל [ו]שהיה מתכוין יתרמו לשמו: מה נהנה (ג)א"ר אבין בשם רבנן רתמן מכיון שב"ד ראוין למשכן ולא משכנו כמו שנהנה: ממעשר שני וכו' דכתיב [ז]אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה (ד)לא יקדיש איש אתו כל[ט] שהוא קודש [א]אין קדושה חלה [עליו] כיצד הוא עושה מביא סלע של חולין ואומר מעות מעשר שני (ה)בכל מקום שהן יהו מחוללין על סלע זו ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני [ו]והשאר נעשו שלים:

ריבב"ן

שלא נתרמה התרומה והכפסד לבני העיר: **אלו ואלו שקלים.** ירושלמי תני הרשאומים נופלין לתקלין חדתין והשניים נופלין לתקלין עתיקין אלו הן רשאומים אלו הן שניים ר' פינחס ור' אבא מ"א אלו ששלחו בני העיר תחלה וחזרה אמר אלו שהגיע ליד הגזבר תחלה: **ואין עולה לכן נשנה הכאה.** מפרש ביומא בפר' שני שעירי עטם לפי שאין חוזים שנה זו קרבין לשנה הבאה מתני' דלא כר' יהודה דאמר התם עולין לשנה הבאה: **משנה ב הנוטן שקלו לחבירו לשקול על ידו ושקלו ע"י עצמו מעל.** דהיה מן ההקדש הואיל שכבר נתרמה התרומה וכל היכא דאיתיהו בי גזא דרממנא איתיהו חזי נתרמין לשקול לגלא מוכחא כשכבר שלא נתנה לו חבירו מעל חייב קרבן מעילות כדין הנהנה מן ההקדש ונשבר מן ההקדש לחולין אבל המוציא מן ההקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש הבאי: **מן ההקדש.** היו מעות הקדש בידו וקבקבו[ר] חולין הן ונתנן לשקול וקרבה בהמה מעל מחמת דלא כר' שמעון דתניא בתוספתא פ"ג השוקל שקלי שזיז מן ההקדש כיון שלקחו בהמה [מעל] ד"ר שמעון וחכ"א לא מעל עד שחרקו הדמים: **ממעשר שני יאכל בגנבו.** אם נתן השקל ממעות מעשר שני יאכלנו על מעות שבידו ויאכלם בירושלים וכן דמי שביעית יאכלם במעות אחרים ויהנה בהן קדושת שביעית:

תקלין חדתין

אה"נ דפטורים אלא תקנתא דרבנן היא: **אלא ר"ש.** דמוקי ליה כר"ש דוקא ע"כ דס"ל דשבועה זו דאוריתא הא ניחא נשבועה שנשבעין לבני העיר ספיר מוקמת לה כר"ש דכיון שחייב באחריותו נכסים דידהו ניהו ולא של הקדש אבל נשבעין לגזברין דרשא אפי' לי מוקמת לה כר"ש נמי מקשה לך דכיון שברשות הגזברים הם דהקדש ניהו ושבועה זו למה הא אין נשבעין על הקדש ומשאר בקושיא ומה שכתוב בספרים ישנים נשבעין לבני העיר במעמד גזברין ל"ג הכא ובש"ס דבבלי ב"מ ל"ח גרסי' לה אליבא דשמואל דתמרן דרומיא דתמני' דהכא דהתם דמיירי בש"ס ונשבעין ליטול שכרן ויקשה לן הא ל"ה נשבעין לבני העיר מיבעי ליה ואהא מתני דהכא נשבעין לבני העיר במעמד גזברין ילהן תירוצא לא ניתא לן לאוקמא מתני' בר"ש אלא דאתיא כר"ע ומאן דמוקי לה התם בר"ש לתרוצי ריעתא דמתני' מוקי מתני' בשומר חנם ולא ס"ל דמיירי בש"ס ומאי נשבעין לגזברין במעמד גזברין ולכך כי פריך התם אהך תירוצא דמוקי לה כר"ש מהא דנשבעין לגזברין נשאר בקושיא ולא מתרץ לה כדמתרץ הכא אליבא דשמואל משום דהך תירוצא אינו אלא לאלן דמוקי מתני' בש"ס ומאן דמתרץ לה כר"ש ע"כ ליה דמתני' מיירי בש"ס דאל"כ אמאי דוחקיה לאוקמי מתני' מיירי בש"ס ש"ס מיירי מתני' אתיא כר"ע אע"כ אליבא דהך תירוצא הכא: **ואבד.** קודם שנתרמה התרומה וי"מ אפי' לאחר שנתרמה התרומה: **כ"מ שנתרמה.** ואפי' נאבדה קודם שנתרמה התרומה:

עוד היא משום תקנה. כלומר כמו למעלה דבשבועה הבאה משום תקנה ה"נ תשלומין דבני העיר נמי משום תקנה כדי שיהא הבעלים מהרים בשמיתין. ומ"מ בשנתרמה התרומה כיון דקאי לגמרי ברשות הגזבר לא עבדו רבנן תקנתא וכ"מ לענין שבועה דאפילו קודם שנתרמה אין לו להבליח לשבע אלא שבועה דרבנן ועוד נ"מ דאין משלמין כפל על המעות הללו לאחר שהוסרבו לשקול אף שעדיין ביד בעלים: **הרשאומים כו'.** הן הרשאומים: **מתני' אם נתרמה הסרומה.** קודם שקבל בשביל עצמו כיון דהתרומה היה גם על העתיד לגבות ממנו היה השקל זה שנתן לו לשקול עליו ברשות ההקדש ובשקלו בשביל עצמו הרי נהנה מן ההקדש לאיכן מעל ובגמרא מפרש מה נהנה: **מן ההקדש.** שהיה בידו מעות שהקדש לבדק הבית ובשקלו שהם של חולין ושקל מהן שקלו ונתרמה התרומה וקנה בהמה בתוכו והקריבה אז נתחייב השוקל קרבן מעילה אבל קודם לכן לא מעל לפי שאין מעילה אלא במוציא מן ההקדש לחולין אבל המוציא מן ההקדש להקדש אע"פ שנהנה אינו מועל אלא אם שעשה מעשה בהקדש הבאי: **יאכל בגנבו.** בגמרא מפרש לה: **אגן מגן

הלכה ג מתני' המכנס מעות. כונס מעט מעט פרוטה אחר פרוטה נשקלו ואמר כשהתחיל לכנס הרי אלו נשקלי וכשגמר מה שכנס מצא שהוחיר על שקלו: **מוסרן** **נדבה.** יפלו לשופרות שנמקדש שעומדין להקריב נדמיהן עולת קין לחובה ע"ש לעשמייהו דסברי הקדש בטעות שמיה הקדש: **מוסרן חולין.** שלא נתכוין זה אלא על **שוין שמוסר חולין.** דהוי כאומר בפירוש אם אכנים יותר משקל אניא מכן שקל והמותר יהיה חולין: **אלו שחטאתי** מודו ב"ש שהמותר נדבה: **מה בין שקלים לחטאת.** מ"ש שקלים אם אמר על ידו מליאה מעות הרי אלו נשקלי שמותרן חולין וא"ש חטאת דמותרן נדבה: **שקלים יש להן קצבה.** דכתיב העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט וכודאי לא היתה כוונתו אלא לשקול אבל חטאת אין קצבה אם ירצה יביא בדמים מרובים ונתפקדו הדמים אפילו הן מרובין ומותרן נדבה: **דרכונות.** מעצב של זהב ממדי ושויה אלא ומתאה שאז היו נרכין הרבה לעבודת הבית ונשקלו הרבה: **חורו לשקול סלעים.** כמשמעו אלא אם: **עכברין.** אלי אלא: **דינרין.** רבינת אלא: **ולא קבלו מהן.** דרשאין להוסיף על שקל דאורייתא כפי הצורך ולא לפחות ממנו: **אעפ"כ יד כולם שוה.** עני ועשיר שוקלין בשוה כפי אשר מבנין עליהן לשקול אבל חטאת לעולם אינו שוה שזה מביא בשלש בשתים וזה מביא בשלש: **גמ' מה פליגין.** מ' פליגי: **במכנס פרוטרוט.** פרוטה פרוטה וכדפרישית במתני': **אבל.** אם נעל ידו מליאה מעות ואמר אלו לשקלי הם כו מותר ד"ה מודים שהמותר נדבה: **מה בין** וכו'. וקשה"ד דר"ש לב"ע קאמר למלתיה: **מה אנן קיימין.** רבי שמעון אהני קאי דקאמר מה בין וכו': **מה עביד** וכו'. כלומר ור"י נמאי מוקים מתניתין: **אפר לה.** למתני' דר"ש במכנס פרוטרוט אליבא דב"ה קאי מ"מ קאמר מותרן חולין: **ופריך** וה**א הנינן כסוף** כ"ש: **נשמעינה מן בדא.** כמו תא שמע: **ה"ג אוחה הגיה רועה.** עד שיסתאב ויפלו דמיה לנדבה: **ה"ג אלו לנדבה.** יפלו המותר מהן: **היאך אתה אומר אלו.** סתמא דש"ס פריך איך קאמרת דהשני לנדבה לא יהא אלא כעולת הרבה מעות ואמר הרי אלו לשקלי דתנן נ"ב מותרן חולין ולר' ביבי אפילו נ"ש מותרן חולין כ"ש הכא שאמר נטעות הרי אלו לשקלי שמותרן חולין: **כשמונן.** כמשמען אלעזר: **קרעין.** רבינת אלע: **מן בדא.** הא דאמרינן שנימי עוכא שקלו דרכון אלא שמעינן מהך קרא: **ג' פעמים בשנה.** ודרכון הוא אלא יתלי אחי אלשה שקלים: **מכאן שאין מעריחין.** נדנות על הנכור יותר מג' פעמים בשנה: **מכאן לג' שאין וכו'.** דתנן בפרק ג' נג' קופות של ג' שאין היו מודיעין את הנשבה ג' פעמים בשנה ולפיכן מדאמר עוכא לשלש הקל ג"פ בשנה: **לפי שחטאו.** בעגל דמתניתין היום: **וחרנה אמר.** ומיהך אמר: **גרמסין.** שם מטבע שהיתה בימי מנשה: **שעברו על י' הדברות.** כשחטאו בעגל: **בשברים כסף.** היינו דינרין דכתיב ד' דינרין ופדיון בכור חמש סלעים: טבע הן שני דינרין אלי הסלע דבנינתין לא היה עמהן:

משנת אליהו

במתני' ולאחר מוקי לר"ש דבמכפיו דמי ושיאמר שבועה דמאמנו נכרי שיפטרו לשלש בגמרא ואמרה נדרא דש"ס ופריך המינם כו' אבל נמרמה כו' ולא שיאמר השבועה בכה"ג דנמרמה יש"ו מצוי במקבלת אלא אח"ש כו' ר"ל דבש"ס עפקינן ולא בטעמר נוכרין ולישוא שכרן ולא כר"ש דר"ש הוא אלא שבועה זו תקנה חכמים ולא כר"ש שמפקיר בדר"ל דאחרי בש"ס אלא אחכר כלל בסוגיא הא אחיר המתנ"ס הכלבה ע' שלחי אקליבים ביר ש"ס כו' ובה"ע מה היה להם לעשות שהרי אמרו לש"ס כו' לרמות הסבלת הכלבה מ' וגם דבבלי אינו חוזק עם הירושלמי דמלאוקי בש"ס מוכח הא בש"ס פשוט בה"ע ומכלבה ע' לא מכר הא דאם לא בה"ע למהול השבועה כו' משום דבמתמ בבה"ג אלא תרמה דמשלמין מדינא והשבועה לבה"ע אם אומרין נשלם ולא שנאו שומעין להם ולכן לא החכר זה בנבלי דכל עיקר הקונים הי' על נחרמה דנשבעין לקדש מיחוק: ראקמר ע"ש שבועת מקנה מנא"כ כפיפא. ומתני' פנים כוה לגי' הספרים לשיטת הרמב"ם: **ה"ג נמפוייס כדרה של בית ר"ג שהי' מפכין ומוכרין לשמי.** פי' כמי נבית ר"ג שהי' שוקלו בין אלבעותיו וכו' ש"ע מיהי נמנויים ומחכין לחביים לעמיר ול"ג דוחפן לקופה דמ"ש לא הוי פרין וחם לומר כו' ולקמן בל קונות דוחם לומר כמו שמא לשרים כו' מעני עוד הא מפחר כו' דוחפן לקופה. והמפרשים נתקשו בזה מאד. ועי' בק"ע ועי' ברמב"ם בפירושו שפי' דהאי ראבנה הבהמה לא קאי רק אהקדש וכדפרישית הלא הכרע"ב ובק"ע נתקשו בגי' הישנה: **בקשו לשקול דינרים.** מכוון לשון מתניתין בקשו לשיטת הרמב"ם שפירשתי במתני' שבכל זמן נתנו חלי המטבע שהי' בזמנה ח"ש חזרו כו' ושנעשה הוא פלגי סלע ומאז לא נשתנה המטבע אלא שרצו לקבל לעצמם ולימן חלי המטבע לטבעיון כמו שנתנו בכל פעם שנשתנה המטבע חלי גם שהי' יותר ממחלית השקל כן יתנו ג"כ עכשיו חלי טבעה ולא קבלו מה"ש והעמדנו ונו' שהיה חולף ונפחת והעמידו על עמדו אלא יתנו פחות מטבעה ומדוקדק לשיטת הרמב"ן שהוא עבר גדה והוא ממחלית השקל דקדש. ולהרמב"ם אלים דרכון יותר ממחלית השקל דקדש כ' אלישי דיר שב כרש"ב דרכון הוא ח' דינרין. ולדידיה ג"כ נחת דהעמידו על אלישית השקל שהי' בימיהם דהיינו הדרכון דהוא קלת יותר ממחלית ולא יוחמת נדרו שיהיה קלת יותר: **לפי שחטאו כו'.** נראה דהני ג' טעמים קאי על ג' זמנים שנשתנו המטבעות ומאלו שוגה לכל חני. טעם הראשון רק מחלית נגד מחלית היום. והיא לגמה שקלו בחמילה חלי דרכון גם שהדרכון היה גדול רק שקיימו מחלית השקל דקדש. ועשה הני קאי על מ"ש חזרו לשקול אלעים דהיינו חלי אלע שהוא מחלית השקל דקדש דעבדה ו' גרמסין וח"ש לפי שחטאו כשם כו' ואשה מנינין לא היה עמהן:

ריבב"ן

מתני' המכנס מעות. כשהם מעט מעט מעות ונשעה שהתחיל לכנס אמר הרי אלו לשקלי וכשגמר לחשוב מה שכנס מצא שהוחיר על שקלו: **מוסרן נדבה.** יפלו לשופרות שנמקדש שעומדין להקריב נדמיהן עולת קין לחובה דסברי הקדש בטעות שמיה הקדש: **מוסרן חולין.** שלא נתכוין זה אלא כדי שקלו: **שוין שמוסר חולין.** דהוה כאילו אמר בפירוש אם אכנים יותר משקל אניא מכן לשקלו והמותר יהא חולין: **גמ' מה פליגין.** מ' פליגי: **במכנס פרוטרוט.** כדפרישית במתני' הוא דס"ל לב"ש דמותרן חולין דהיה בטעות: **אבל באומר אלו לשקלי.** אם נטל ידו מלאה מעות ואמר אלו לשקלי ויש בו מוסר מודה ב"ה דמותר נדבה שאין כאן טעות דהא ידע כמה הן אינו נתכוין לכולן שיהו לשקלים אלא שאין יכולי לכרוכות למחצית השקל לכך המותר נדבה: **דמוסרן חולין.** דוחלי ואין כאן טעות שיוכל לומר נהו שהקדש בטעות הן וכיון דאין כידו לכרוכות בשקלים המותר חולין: **אר"ש מה בין כו'.** וקס"ד דר"ש אלינא דב"ע קאמר לה: **בשם אנן קיימין.** ר"ש דקאמר מה בין אחרי קאי: **בכולן מוסרן חולין.** בין בשקלים ובין בחטאת דלקתני מתני' ומה בין דקאמר: **באומר אלו.** ואהא קאמר ר"ש מה בין שקלים דמותרן חולין אלינא ב"ע ומה בין חטאת דמותרן נדבה אלינא ב"ע ואלינא דר' ביבא דקאמר באומר אלו ב"ע מודים דמותרן חולין שפיר ר"ש מה בין אלינא לר"י מה בין דקאמר ר"ש אמר לר"י מה בין דקאמר ר"ש הא בשקלים נמי מותרן נדבה: **כב"ה.** ונעמא דב"ה מפרש ר"ש: **מוסרן חולין.** וקס"ד דמתני' אחיא כב"ע ובאומר אלו: **נמצא שאינו חייב לא קדיש.** כיון דשם שקל אינו אלא כולל פסיעה בן דלא קדשי כי קמצעיה בן ביאה דהפרש שנים ונמצא שאינו חייב אלא מ' כיון דע"כ שם שקל אלא על אחת מהן: **מתני' שקלים יש להם קצבה.** דכתיב העשיר לא ירבה ונו' אמרי' דודאי לא היתה כוונתו אלא עד כדי שקלו אבל חטאת אין קצבה אם רצה יביא בדמים מרובים ונתפקדו הדמים אפי' הן מרובין ומותרן נדבה: **דרכונות.** כימי מלכות מדי היה להם מטבע זה והוא של זהב ולפי שאז היו נרכים הרבה לעבודת הבית ולפיכך שקלו מטבעות גדולות: **חורו לשקול סלעים.** שתהא המטבע של דרכון והיא המטבע היולא בהולאה סלעים ושקלו למחצית השקל אלי סלע: **לשקול עכברין.** מפרש בגמרא שהוא אלי סלע שגם הסלע נתבטל והיה יולאה בהולאה אלי סלע שגם הכיאו לשקליהן אותו אלי סלע שהוא מחלית השקל דאורייתא שהשקל שלם דאורייתא הוא סלע דמשנה: **ובקשו לשקול דינרין.** כלומר שלא נתבטלה המטבע אלא שהיו מבקשים להקל ולהביא לשקליהן מחלית מטבע היולאה שהוא דינר שהיו בכורין כמו בשנה שהיה המטבע היולאה מטבע גדולה כמו דרכון היו מביאין לשקליהן אלי ממנו לפי שהוא אלי מטבע גדולה אלא שהוא יותר ממחלית השקל האמור בתורה ה"ש נמי כשהמטבע היולאה היא מטבע קטנה שלא נתן ממנה אלי לשקלו יולא למחלית השקל דאורייתא אף ממנה: **יד כלן שוה.** אחה מטבע שקבלו עליהם לשקול גדולה או קטנה שהיו בין עשיר בין דל כדכתיב: **גמ' כמשמען.** כמשמען סלעים: **קרעין.** בל"א קווילרען והוא רבינת אלע שהוא דינר: **ולא קבלו עליהן מן בדא.** מן המקבלת הזה סתמו אלא לקבל מהן בפחות ממחלית השקל האמור בתורה: **ועמדנו עליהו מלוס.** מדקאמר ועמדנו דמשמע שנחמיה וב"ד היו נרכים לעמיד הדבר ולכא למימר שהיו מנעים לגמרי ממה שכתוב אע"כ שהיו רוצים להביא מחלית המטבע היולאה אף שהיא פחותה ממחלית השקל דאורייתא והעמידום לחת אלישית השקל שהוא יו"ד גרה דהיינו מחלית השקל האמור בתורה: **לשלש שקלו ג"פ בשנה.** תדלה כתיב אלים שקל בשנה לכל דרש לה שיהא השקל מחלית בשנה ולאו לתרומת שקלים מיירי אלא בענין לדקה ודלא כר' אפי' לאמר בפ"ק דש"ב ע' לעולם אל יחנע עצמו מעשיות השקל בשנה דהיינו אלים אחד משקל לכל השנה: **אלין מערייחין.** נדנות על הנכור יותר מג"פ בשנה: **מכאן לג' אלין לג' קופות** וכו'. דתנן לקמן בג' פרקים בשנה היו מודיעין את הנשבה בג' קופות של ג' אלין: **לפי שחטאו כחלי כיום.** דכתיב כי כיום משה הנשבר בפרק ר"ש בא אם: **יחנו אחלים בשקל.** דס"ל אחמת אלים בשקל בשנה שיהא בו אלים אחלים בשקל דקדש לכפר על מה שעבדו בשם: **כל כסף.** דינרין דהיינו ה' סלעים אלא ד' דינרין ונפל לכל אר"ש בן אחים שהיו עשרה ארמונן ונטמין לא היו במכירה ויוסף ג"כ הי' הגורם ע"י הקנאה שבאמילה: **טבעה.** הוא

ריבב"ן

מתני' המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי בית שמאי אומרין מותרן נדבה [א]ובית הלל אומרים מותרן חולין שאביא מהן שקלי שוין שהמותר חולין אלו לחטאתי שוין שהמותר נדבה [ב]שאביא מהן חטאתי שוין שהמותרן חולין אמר רבי שמעון מה בין שקלים לחטאת אלא של שקלים יש להן קצבה ולחטאת אין לה קצבה ר' יהודה אומר אף לשקלים אין להן קצבה [ג]שכשעלו ישראל מן הגולה היו שוקלין דרכונות חזרו לשקול סלעים חזרו לשקול טבעין בקשו לשקול (א)דינרין ולא קבלו מהן א"ר שמעון אע"פ כן יד כולן שוה אבל חטאת זה מביא בסלע וזה מביא בשתים וזה מביא בשלש: **גמ'** המכנס וכו' ר'(ג) יוסי בשם ר' לעזר מה פליגין במכנס פרוטרוט אבל באומר אלו לשקלי כל עמא מודיי שהמותרן נדבה רבי חייא (חזקיה) ור' ביבא בשם ר' לעזר מה פליגין במכנס פרוטרוט [ד]אבל באומר אלו לשקלי כ"ע מודיי שהמותרן חולין א"ר חייא (חזקיה) מתניתא מסייעא לר' ביבי דתנן אמר ר"ש מה בין שקלים לחטאת אלא שהשקלים יש להן קצבה ולחטאת אין לה קצבה [א]מה אנן קיימין אם באומר שאביא מהן שקלי כל עמא מודיי שהמותרן חולין אם באומר שאביא מהן חטאתי כל עמא מודיי שהמותר [ב]חולין אלא כן אנן קיימין באומר אלו לשקלי שקלים על ידי שקצבתן מן התורה מותרן חולין חטאת ע"י שאין קצבתן מן התורה מותרן נדבה מה עבד לה [ג]רבי יוסי בשם רבי אליעזר פתר לה במכנס פרוטרוט וכבית הלל והא תנינן[ד] [ה]מותר שקלים חולין [ב]פתר לה במכנס פרוטרוט וכבית הלל [ה](והא תנינן מותר עשירית האיפה חולין עוד הוא פתר לה במכנס פרוטרוט וכב"ה) המפריש שקלו וסבר שהוא חייב ונמצא שאינו חייב [ו]לא קדש [ז]המפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים ונמצא [ג]שאינו חייב אלא אחד אותו השני מה [ו]עביד ליה נשמענה מן הדא [ח]הפריש חטאתו וסבר שהוא חייב ונמצא שאינו חייב לא קדשה הפריש שתים וסבר שהוא חייב שתים ונמצא שאינו חייב אלא אחת [ב]אותה שניה מה את עבד לה אלא רועה הבי נמי אלו [ד]לנדבה וכא היאך אומר אתה אלו: רבי יודא אומר כו': [ו] דרכונות דינרין חזרו לשקול סלעין כשמונין חזרו לשקול טבעין פלגי סלעין בקשו לשקול דינרין קרטין ולא קבלו עליהן מן הדא [1]והעמדנו עלינו [ח]מצות לתת שלישית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו ר' חלקיה בשם ר' אחא [ו]מכאן[ז] שצריך אדם לשלש שקלו ג' פעמים בשנה מכאן שאין מטריחין על הציבור יותר [ו]מג"פ בשנה אמר ר' אבין מכאן לג' סאין מכאן לשלש קופות מכאן לג' הפרשות כתיב [2]זה יתנו כל העובר על הפקודים[ח] [ח]ר'[ט] יהודה ור' נחמיה חד אמר לפי שחטאו במחצית היום יתנו מחצית השקל [ו]וחד אמר לפי [ב]שחטאו בשש שעות ביום יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין ר' יהושע בי ר' נחמיה בשם ריב"ל לפי שעברו על עשרת הדברות יהיה נותן כל אחד ואחד עשרה גרה [ו]ר' ברכיה ר' לוי בשם ר"ש בן לקיש לפי[ט] שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף יהיה כאו"א פודה את בנו בכורו בעשרים כסף [ב]ר' פנחס בשם ר' לוי לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה לפיכך יהיה כאו"א נותן שקלו טבעה:

מתני'

א) ירושלמי מזר פ"ה ה"ל, **ב)** נדבה, **ג)** רשב"ל, **ד)** לקמן הל"ד, **ה)** ר"ל, **ו)** אח, **ז)** ע' ר"ש ס ח, **ח)** וגו', **ט)** מנחומא ריקוטו פ' כי תשא, **י)** וחרנה, **כ)** ע' ר"ל פרשה פד וגמ"ר פרשה ד, **ל)** ע' ר"מ פ"ג משקלים, **מ)** חסר כאן וצ"ל אניה מה אח עביד לה אלא רועה הבא מאי עבד לה וכו' כמ"ד לחולין ה"ג לחולין מכאן מוכיח וכו', **נ)** אינו מוכן ואולי דצ"ל יכול להקדיש יותר מחצי שקל ונמצא שהכל הקדיש בשתי התם דאעפ"כ יד כולן וכו',

עין משפט נר מצוה

טו א מיי' פרק ג משקלים הלי"ג:

טז ב מיי' פרק ה מפסה"ק הלי"ב:

יז ג מיי' פרק ו משקלים הלכה ו ובהגהות:

יח ד מיי' שם פ"ג הלכה יג:

יט ה מיי' שם ופ"ה מפסה"ק הלי"ח:

כ ו מיי' שקלים שם הלי"ב:

כא ז מיי' שם והגהות וס"מ:

כב ח מיי' פרק ה מפסה"ק הלי"ו:

נוסחת הבבלי

(א) דינרין אר"ש כו': **(ב)** עוד הוא במכנס מ"ן: **(ג)** שאינו חייב אלא אחת את הבני כו': **(ד)** לנדבה היאך אתה אומר אלו כו': **(ה)** מצות לתת אלא עליהן אלישית יכו': **(ו)** מיכן שאדם חייב לשלש כו': **(ז)** ג"פ בשנה (מיכן שאדם צריך בשלישית שקלו ג"פ בשנה) מיכן שאין מטריחין כו': **(ח)** ר"י וכ"ב נתנו כו': **(ט)** שחטאו בחלי היום כו': **(י)** ר"ג בשם רשב"ל כו': **(כ)** ר"פ בן לוי כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מה אנן קיימין אם באומר שאביא מהן במנין מותרן חולין אלא כן אנן קיימין באומר אלו שקלים וכו' והשאר שבימים נמחק. וה"פ אם אומר שאביא מהן במנין מותרן חולין בין בשקלים ובין בחטאת דלקתני מתני' ומה בין דקאמר ר' שמעון באומר אלו ואהא קאי"ר מה בין שקלים למותרן חולין אלינא דב"ע ומה בין חטאת למותרן נדבה אלינא דב"ע ואח"ב אלינא דבר ביצה דקאמר באומר אלו ב"ע מודים דמותרן חולין שפיר קאמר ר"ש מה בין אלא לר"י מה בין דקאמר ר"ש הא בשקלים נמי מותרן נדבה: **[ב]** הי"ג אותה שניה רועה הכא מאי את עביד ליה כמ"ד לחולין לנדבה ה"ג לנדבה כמ"ד לחולין ה"ג לחולין. והשאר שבימים נמחק:

גליון הש"ם

[א] עי' בערוך ערך טבע וערך דגר. ועי' ברמב"ן פ' כי תשא:

תורה אור השלם

1. והעמדנו עלינו מצות לתת עלינו שלשית השקל בשנה לעבודת בית אלהינו:

נחמיה י לג

2. זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה מחצית השקל:

שמות ל יג

ח) ר"ש ס"ה ה"ל, **ט)** ר"מ פ"ג משקלים, **י)** חסר כאן ול"ל אניה מה אח עביד לה אלא רועה הבא מאי עבד לה וכו' כמ"ד לחולין ה"ג לחולין מכאן מוכיח וכו', **נ)** אינו מוכן ואולי דצ"ל יכול להקדיש יותר מחצי שקל ונמצא שהכל הקדיש בשתי התם דאעפ"כ יד כולן וכו',

הלכה ד מתני' מוחר שקלים חולין. אם היתה ידי מלאה מעות ואמר אלו לשקלי מותרן חולין: **עשירים האיפה.** מפרש בגמ': **מוחר עולה עולה.** אם הפרים מעות לקנות עולה ונתותרו יביא בשותן המעות עולה אחרת: **מוחר פסח שלמים.** מפרש בגמרא: **מוחר נזיריס.** אם גנו מעות לקרבנות נזירים ונתותרו ישמרום עד שיקחו מהם קרבנות לנזירים אחרים ואם חזר אחר הפרים מעות לקרבנותיו ונתותרו המותר לנדבה לקח המזבח: **גמ' עד דאמא חמן.** כשהייתי בבבל שמעתי שהאל ר"י לשמואל: **הפרים שקלו ומה.** מה יעשה בו: **מוחר עשירים האיפה שלו.** של כהן גדול שנתותרו מה יעשה בו: **יוליכם ליס המלח.** לא נהנין ולא מועלין בו: **מה עביד לה ר"י.** אין מתרץ למתניתין: **של מנחת חוטא.** שמקריב בדלי לוגם מותרו לקרן המזבח דבמקום חטאת הוא אבל עשירית האיפה של כהן גדול לא מיקרי חטאת לענין זה שיהא מותרו נדבה: **על דא עליל אבא בר אבא.** על הא דמייתי בסמוך הקשה לי אחוה דשמואל דאיהו אבא בר אבא: **דאינון אמרין.** שכני בבל אומרים: **ואם מן הכלאן קרבנו וכו'.** לאו קרא יתירא קא דרים אלא משמעותא דקרא משמע ליה הכי ואם דבר הבא מן הכלאן דהיינו פסח שאינו בא אלא מן הכלאן היה קרבנו לזבח הלמים ועל כרחך אלא בזמנו קאמר דאי בזמנו הא יליפינן לעיל דפסול א"ל מדכתב לעיל אם מן הבקר קרבנו מכלל דהכא בכלאן מיירי וא"כ מן הכלאן מייתר לדרשא: **התיכון הרי עולה מן הכלאן.** מ"ל דקרב דוקא שלמים דלמא קריב נמי עולה א"ל דלמא האי לזבח שלמים למותר עולה דקרב שלמים קלתי יזה נדאה יותר: **ומשני דבר שאינו בא אלא מן הכלאן.** מן הכלאן קרינן: **התיכון הרי אשם.** דלמא האי מן הכלאן במותר אשם כתיב דאשם נמי אינו מיל תמיים מן הכלאן הוא ואינו בא מן הבקר: **דבר הבא מכל הכלאן.** בכבשים ובעזים כגון פסח לאפוקי אשם דאינו בא מן העזים אלא מן הכלים בלבד: **בכל אחר וכו'.** כ"מ אתה אומר מן למעט כגון מן הבהמה להוציא את הרובע והנרבע מן הבקר להוציא את הנעבד והכא הכא אומר לדבר הבא מכל הכלאן: ה"ג. כי מוקמינן ליה בפסח מן להוציא הוא דלא אתי בן שתי שנים ולא אתי נקבה ומיהו הכלאן מכל מין כלאן משמע דין כבשים בין עזים ומיעוטא דמן לנקבות אתא ואי לאו א"ל הכלאן הוה מוקמינן ליה לאשם והוה ממעטים ממן שאינו בא אלא מן הכלים בלבד: **ואין מצינו דבר שהוא לאכילה.** כגון פסח לדבר שאינו לאכילה כגון עולה שהיא כולה כליל: **ואין מצינו קדשים קלים.** דאיתיו פסח לעולה שהיא קדשי קדשים: **ה"ג אר"י על דא אמר רבי חנינא: אא"כ.** עקרו בשחיטה שאתנו לשם שלמים אבל אם שחטו לשם עולה פסול: **ואני אומר.** דכל שלא לשמו בפסח כשר ואפילו שחטו לשם עולה: **לזבח שלמים.** קרא יתירא הוא דהוה מצי למכתב לשלמים: **כל שהוא וכו'.** כלומר לכל זבח שיזבחתו לשלמים יהיה: **ה"ג משאנה למחשבת פסול או לא.** אם שחטו לשם עולה מיבעיא ליה אם אותה המחשבה הפוסלת בעולה פוסלת גם בו או לא: **היאך עביד.** היכי דמי: **מ"מ פסול הוא.** דלא אם שחט שלמים לזרוק דמו למחר פסול: **ה"ג שחטו מ"מ לשקויר מבשרו למחר אין דימר וכו'.** וה"פ אם משאנה הוא למחשבת פסול אם מיזב על העולה להקטיר בשרו למחר פגול ואם אינו משאנה ה"ל כמיזב על בשר שלמים להקטיר מבשרו למחר דפסול היא ולא פיגול: **לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה.** מיבעיא ליה אם פסח שחטנו בשאר ימות השנה ושלא לשמו כשר הוא או פסול: **מכיון שאין לו סם.** לדפסח לאו ומניה היא ולשלמים לא לקדשים: **נעשה כשחטו.** בשתיקה דמרייהו לא מהני ואם שחטו בפחם כשר: **א"ל וא"כ ואפילו שחטו.** בשאר ימות השנה לשמו לזרוק דמו שלא לשמו יהא כשר דליהוי מעשה דאשונה כשותטו לשמו ושלא לשמו דכשר: **מאן אמר בשתיקה כשר וכו'.** מעיקרא דדינא קשיא מנ"ל למימר דשחט בשתיקה כשר או נאמר בעינן

משנת אליהו

מהדר לפרושי יעשה סג' על שחוט לשקול טבעון שהוא לפי הרמב"ן עשרה נהה יז"ש לפי שעבדו על עשרת הדברות יתני י' נהה והשב"ל מייתי לי אגב דקאמר ר' מתם כשם ר"ל לפי שהכיר מי ונפל ר"ל עובדא תמן בריש עניה תפוקש על זמן הנ': **מוחר עשירים האיפה שלו.** בשל כ"ג אחיר. ובגמרא מנחות ק"ח א' בהדי' ז' בהדי' של כ"ג ומחלוף אחמר שם והיינו מטעמא דיוליכם ליס המלח כלאמר במנחות ושם דר"ל אמר ריקב. ויקחתר שם מתחבאל דיריקב מדתנינ לא ישים עלי שמן ינו' חטאת ה"ל היא קרבי' חטאת ואין אחמה קרבי' חטאת ליעמד על עשירית האיפה של כ"ג שאינה קרבי' חטאת כי' ותתלינה קרבי' חטאת תוחרת ריקב ולאחרה עשירית האיפה של כהן הדיוט קרבי' חטאת כלאמר כתם' מ"ק (ש"ר ב') יקריב חטאתו זו עשירית האיפה שלו ופיכ"ש ומום' שם דמיירי בכהן הדיוט דבכ"ג א"ל דשם בחמר כ"ל לאב ולאם כי אילו כ"ג לא יטמא לאחיו ולאחי ועי' מום' שם ד"ה אחר ובכ"ש ד"ה ז' אבל בחמנות ש"ל דמורו ומום' דפי' דנם מ"ש יקריב חטאתו בכ"ג אחיר ולאע"ג לאיקרי חטאת לאו דין חטאת אית לה דאמעטיה מהאי קרא. ולא"כ ל"ל המפרש קרא דמקבל הכ"ל מ"ש בכ"ג ופיפ' בכהן הדיוט ובמתמרין בקדושין ע"א ב' ואע"ג דבמו"ק שם לא ניחא להם לאוקמי הכי ל"ל דסוגיא זו הכי משמע להו ונתמה בקדושין שם קאמר לתורמי דקרא כן כמ"ש בר אלנים וגו' ומשולל שוכב בהיכל ב' וגו' ומ"מ ר"ל דשל ר"ה ר"ל אימעטיה מדקתמר ואין אחמה לן כתום' שם ד"ה ומלאיה משמע דלא אחמ קרא למעטיה אלא מה דקרא' חטאת דאין מוחרה קרי' חטאת מלא אלמעטיה מוחר מנחה דאינה קרי' חטאת ולא"ה לא מיקרא ע"ש: **אלא מן הכבשים לבד.** נראה טעם דבריו הגדול דמתקן גי' הרשב"ם מן האילים. הוא לאו קרא יתירא קא דרים אלא משמעותא דקרא משמע ליה הכי ואם דבר הבא מן הכלאן דהיינו פסח היה קרבנו הרי הוא לזבח שלמים ועי"כ שלא בזמנו קאמר דאי בזמנו ולפי' ליה מקבא דשפל מ"ג מיתורא קא דרים ליה ועיין תוס' זבחים מ' ב': **הרי עולה.** דבא ג"כ מן הכלאן ותקנינ בתמני' מוחר עולה לעולה: **הרי אשם.** דאיתיו בא מן אלא מן הכלאן ותקנינ בתמני' דבהה: ה"ג **אלא מן הכבשים בלבד.** דשני מיונין יש בכלאן כבשים ועזים כמ"ש ואם מן הכלאן וגו' מן הבשבים או מן העזים: **בכל אחר.** בכל מקום אחר אומר מן למעט כגון דאמרי' בעלמא מן הבהמה להוציא את הרובע והכא אחר אומר מן לרבות דקאמר לרבות פסח שהוא בא מן כל הכלאן: ה"ג. כי מוקמינן ליה בפסח מן לחוציא הוא דלא מייתי בן ג' שנים ולא מייתי נקבה ומהו הכלאן מכל מין כלאן משמע בין כבשים ובין עזים: **וגבי אשם כו'.** עד בלבד ל"ג ליה הכא: **דבר שהוא לאכילה.** פסח: **לדבר שהוא לאכילה.** שלמים דפסח זה מתחילה הוקדש לשם קרבן האכל: **לדבר שאינו לאכילה.** עולה שהיא כולה כליל: **קדשי קדשים.** פסח ושלמים: **קדשי קלים.** עולה: **אא"כ שחטו לשם שלמים.** דעקרו בשחיטה לשם שלמים אבל אם שחטו לשם עולה פסול: **ואני אומר דכל שלא לשמו אפי' שחטו לשם עולה.** נמי מקרב שלמים: **משאנה למחשבת פסול.** דעיל הא אם שחטו לשם עולה ממחשבת פסול בעולה אם נשחטה לאותו פסול א"ל פסול דמחשבת קרבן אחר אינו פוסלו כשם שאינו משאנה לבעולה דעולה כך אינו משאנה לבעולה דעולה: ופריך **היך עביד.** כמו היכי דמי: **מ"מ פסול הוא.** בין משאנה או לא כיון שחטנו ע"מ לזרוק דמה לאחר פסול גם בשלמים: ומשני **א"ל משאנה למחשבת פסול פסול.** כלומר ס"מ א"ל משאנה למחשבת פסול אינו אלא פסול ולא פגול דלמחרינן במנחות (ע"ז ב') אם יש פסול אחר בקרבן אינו נקנס בפגול לחתחייב כרת על אכילתו וה"ל כשחטו לשום עולה ופסל מהכשרו שיב אינו קונס לפגול: **א"ל אין משאנה פגול.** כיון דלגבי מחשבה פסול אין משאנה ל"ל הוי כמחשבה בקרבן כשר אין לומנו יהוי פגול: **לשמו ושלא לשמו בשאר ימות השנה.** דגבי פסח ק"ל דבזמנו הויינו בערב פסח אחר חצות היום לשמו פסול ובשאר ימות השנה וכגון שהפרישו קודם לכן ימים רבים לשמו פסול דלאי זימנה ושלא לשמו כשר כדילפי' לה בפסחים (נב:) וקמבעיא ליה היכא שחטנו קודם פסח לשמו ושלא לשמו ומפיק ליה מידי דלשמו הוא וכשר או לא: **נעשה כשחטו בשתיקה ושלא לשמו.** כלומר כשם שחטנו בשתיקה ושלא לשמו הויינו שלא שחטו בראש לשמו ואינ"ג דכשר ואינ"ג דפסח כל קודם פסח לשמו קאי אפ"ש אמרי' אחי שלא לשמו ומפיק לי' מידי מסתמא דלשמו הוא ה"ג אע"ג דאחר נראה לשמו לא שנא ואחי שלא לשמו ומפיק ליה דבא בבבלי פסחים (ק ב:) דיריך **א"ל.** כיון דאמרת דל"ש היכא דאחר מהיכא דלא אחר דסתמא בשתיקה הוי כמו אחר ל"ל כיון דהויינו לשמו דהויינו לשמו אפשר דאינו לשמו דאינו לשמו אפשר דאינו לשמו אפשר דאינו לשמו אפשר

ריבב"ן

למעט והכא אם אמר מן למעט מיעוט אמינו בא מן ד' אנים מיעוט אמינו בא נקבה וגבי אם אמר מן למעט הוא אמינו בא אלא מן המלוים בלבד. המיטון והא כתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים לעולה מעתה מוכר הפסח בא עולה אמר ר' אבין משום דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה ואין משום דבר שהוא לאכילה לדבר אמינא לאכילה אמר ר' יוסי משום קדשים קלים לשם קדשים קלים ואין משום קדשים קלים לשם קדשי קדשים ובפ"ק דזבחים (דף ט.) אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה מנין לנותר הפסח שקרב שנאמר וחבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר ומי פסח בא מן הבקר אלא מוכרו בא לדבר הבא מן הבקר והיינו שנאמר: **מוסר נזיריס.** הפריש מעות לצורך נזירין ולא פי' למי [מותר לנזירים]: **מותר שבויס.** ולא פירש למי שיהא המותר לשבוין: **[מותר שבוי].** לאותו שבוי דלגרסו נדר לפי' אם יפלאי: **מותר המת.** לתכריכין ולהוצאת קבורתו ליורשיו בפרק נגמר הדין (דל מח) אבני ורבא פירשו טעמייהו דהני תנאי אבני מתרץ לטעמיה דב"ע הזמנה לאו מלתא היא מ"ק בבר כי מיכזו ליה יורשין אחיל זילותיה גבי יורשין ור"מ מספקא ליה אי אחיל אי לא הלכך יהא מונח עד שיבא אליהו ור' נתן פסיקא ליה דלא אחיל הלכך יעשה נפש על קברו נפש פי' מצבה על קברו לזכר פלוני. ירושלמי גבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו בבר ר' ירמיה למימר מותר המת ליורשיו א"ל ר' אבי דחוורי הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה ואינו אייב ליתן ופטור מגדלו מיכן הוכיח אם נדר לדקה לאחר ונמצא שהוא רמאי ויש לו אינו חייב ליתן לו:

תקלין חדתין

וגם התם לא השתיקה מכשרת אלא אמירה דשל"ש אבל כל כמה דלא עקר ליה בשתיקה ולא לשמו קאי כדאמר בפסחים: **והוא שקרב חטאתו לנפשו.** שהמזיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ושלמים וכשהקריב חטאתו לנפשו וכו' יהוה מותר חטאת הוא דקאמר דמותרו נדבה ואמתני' קאי: **אפילו קרב שלמים לנפשו.** כיון שכולן קרבנות מזיר הן והלכה למשה מסיני שקרבנות מזיר מותרן נדבה יכן הוא מזיר כ"ש ב': **ואפילו נפלה דמי חטאתו מחוסר.** כגון שנפרד כשיעור דמי חטאתו: **מעות פסומין הן.** ויפלו לנדבה אלמא אע"ג שכבר הופרש מהן דמי חטאתו כיון שהיה דמי חטאת מעותין בהן כך נתקבלה הלכה שיהא מותר מזיר נדבה בכל ענין שיהא מותר ר"ש אפילו קרב שלמים לנפשו שדמי חטאתו כבר הופרש מהן מ"מ הוה מותר נדבה כיון שדמי חטאתו היו מעותין בהן שכן היתה ההלכה: **והשאר יביא חני לעולה כו'.** אלמא אם הופרש מהן דמי חטאתו ונשאלו דמי שלמים לנפשו מותרן קרב שלמים והייט כר"ח: **שאין לך לחם.** שלא מצינו שיהא לחם קרב בפני עצמו: **שאין לך נזירות בלא לחם.** דמתחילה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **סכרין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר הוא מותר לחמו היינו מותר נסכי דשניהן יקרבו: **קדשי קדשים אינון.** וקדשי קדשים מותרן נדבה: **אלן דאמרן.** הא דאמרן דסיבר ר"ש דמותר לחם דיוקא הוא דיוקא אבל מותר נסכים לא לקדשי קדשים הן: **ר"ש יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים נתנן: **ר"א אומר יפלו לנדבה.** ועשירית האיפה קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת:

הלכה ה מתני' מוסר שבויס. אם נבו לצורך פדיון שבויים ויעמיתר ישמרום עד שיפדו בהם שבויים אחרים אבל אם פירשו לשבוי זה זכה אותו השבוי במותר: **מוסר עני.** אם נבו מעות לקנות לו מלבוש ומותר נותנין המותר לאותו עני: **מוסר סמיס.** אם נבו מעות לצורך קבורת מת סתם המותר לקבורת מתים אחרים אבל לאמת מת זה המותר ליורשיו לאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו: **יהא מונח עד שיבוא אליהו.** מספקא ליה אי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו או לא הלכך יהא מונח: **כונן לו נפש על קברו.** פשיטא ליה לר' נתן דלא אחיל הלכך בונים לו מצבה על קברו אותו מותר שבבר זכה בו המת: **גמ' נבו לו.** לגרסי המת שבבר שאין לו גרסי קבורה ונמצא שיש לו: **מוסר המת ליורשיו.** ואף זה למותר המת דמיא והרי הוא ליורשיו: **הנע עצמך.** אמור לבפסך דלא דמיין שהשתנין לא כיונו אלא לזכות לחמת וכיון שיש לו לא זכה בו המת מעולם ואין חבו יורשיו בו הלכך מחזירין אותו להנתנים אם אפשר או מניחין לצורך מתים אחרים: **ג"ל.** ר' ירמיה בבעם על שהשיב על דבריו הלא אין אתה יודע אלא מה שאמרתי לך ודבר זה לא אמרתי לך ומצא לך להשיב: **אין מודין שבוי בשבוי.** אם נבי מעות לצורך שבוי זה אסור לשניתי לצורך שבוי אחר ואפילו הבני עדיף מהראשון: **ואין גוזין עליה בטלים.** אם נבו מעות לקנות בהן טלית זה אסור לשנותו לקנות בהן טלית אחר: **ואין ממחין ביד פרנסין.** והן הגבאין לעשות כך לשנות הצדקות למה שצריכין אותן ביותר דמעיקרא אדעתא דהכי ניתנו שאם יצטרכו אינו אומן הגבאין: **דבריהן.** שאומרין דבר הלכה משמן זהו זכרונו: **ר"י הוה ממסיך.** לפי שבעל בשר היה הוצרך להשען על אדם אחר בהליכתו: **ר"ג הוה מסמיך ואזיל על ר"ח בר אבא.** יהוה ר"ג רואה ר' יחמן עובר ונמצא עצמו בפניו אלא ירחנו: **תרתין מילין וכו'.** שני דברים רעים עשה ר"ג זה שעלה מבבל בתחלה ונמצא עצמו חדא שנראה שאין זה כבודו שישאל בשלומי ועוד גדולה מזו נראה שאינני כדאי לדבר עמי לכך הוא מעמד עצמו: **כך.** המנהג בבבל שהקטן אינו שואל בשלום הגדול מפני כבודו של הגדול שהן מקיימין הן קרא לאוני נערים ונחבאו וגו': **ר"ל ר' יעקב מבו למיעבר קמי.** אלא שאמר מדרש: **ר"ל.** ר"י מה אתה תולה ליה כבוד שאין אתה רואה לעבור לפניו בלא תשובה אלא בעבור לפניו ומסי עייני: **ר"ל.** רבי יעקב ר"ל שפיר עביד ר"ש דלא עבר לפניך כיון דנהיגנן דאין הקטן שואל בשלום הגדול דין הוא שיעמוד מפניו: **ועוד עבד וכו'.** א"ל רבי יוחנן לר' יעקב יעוד אחת עשה לי ר"ש הבבלי הזה שאמר דבר הלכה ששמע ממני ולא אמרה משמי: **כנגר שיש בראשו גלוסטרא.** בראשו עב ולאחר לשחיקת החומים ולשאר תשמיש ונחלקו בו אם מותר להשתמש בו בשבת לנעול בו הלכה ר"ש אוסר ורבי יוסי מתיר

אמר והוא שקרבה רטאתו בסוף אבל אי קרבו שלמים בסוף מותרן שלמים א"ר זעירא [א]אפילו קרבו שלמים לבסוף הלכה[ב] [א]אחת היא בנזיר שתהיה מותרה נדבה מתניתא מסייעא לדין ומתניתא מסייעא לדין מתניתא מסייע לרבי זעירא (אפילו) אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאת [ב]מיתות מעורבות בהן ואפ' הפריש דמי חטאת[ג] מהוכה מעות סתומין הן מתניתא מסייעא לרב חסדא [ג]אלו[ד] [ה]לחטאתי [ו]והשאר לשאר נזירותי ומה [ז]מועלין בכולן ואין מועלין במקצתן ולא אמר אם מת יפלו לנדבה רב חסדא אמר [ח]מותר לחמו של נזיר יורקב א"ר יוסי ויאות להקריבו בפני עצמו אין את יכול שאין לך לחם קרב לעצמו להקריבו עם נזירות אחרת אין את יכול שאין לך נזירות באה בלא לחם לפום כן צריך מימר מותר לחמו של נזיר יורקב סבריין מימר הוא לחמו הוא מותר נסכיו (א)אמר רבי יוסי בר רבי בון מותר נסכיו קדשי קדשים אינון [ט]ויפלו לנדבה [י]על דעתיה דרבי יוסי (ב)בר רבי בון שמואל אליבא דרב חסדא במותר (ג)נסכים ורבי חייא (חסדא) ורבי אלעזר שלשתן אמרו דבר אחד רבי חייא (חסדא) אהן דאמרן שמואל דאמר רבי יוסי עד דאנא חמן שמעית קל רבי יהודה שאיל לשמואל הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה [יא]רבי אלעזר אומר מותר עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה:

הלכה ה מתני' [ו]מותר שבוים לשבוים מותר שבוי לאותו שבוי מותר עניים לעניים מותר עני לאותו עני מותר [ז] המתים למתים מותר המת ליורשיו רמ"א מותר המת יהא מונח עד שיבא אליהו רבי נתן אומר מותר המת בונין לו נפש על קברו: **גמ'** [ח] נבו לו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו ר' ירמיה סבר מימר מותר המת ליורשיו אמר ליה רבי אידי דחוטרא הגע עצמך דלא כוונן אלא ליה אמר ליה אנא לא אמרית את מנן לך תני בשם רבי נתן מותר המת יבנה לו נפש על קברו ויעשה לו זילוף על גבי מטתו תני[ט] אין פודין שבוי בשבוי ואין גוזין טלית בטלית [ו]ואין ממחין ביד פרנסים לכך תני[י] רשב"ג אומר [ג] [יא]אין עושין נפשות לצדיק' דבריהם הן הן זכרונן רבי[יב] יוחנן הוה מסמיך [יג]ואזל עאל ר' חייא בר אבא והיה רבי אליעזר חמי ליה ומטמר ליה מקמיה ואמר הלין תרתי מלייהו הדין בבלאה עביד ביה חדא דלא שאיל בשלומיה וחדא מיטמר א"ל רבי יעקב בר אידי כך נהיגין גבהון דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה דאינון נהגון ומקיימין [1]ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו אמר [יד]להו מהו למיעבר [יה]קמי דאדורא צלמי א"ל מה את פליג ליה יקר עבור קמוהי וסמי עיניו א"ל יאות ר' אליעזר עביד דלא עבר קמך ועוד[טו] עביד הא בבלאה דלא אמר שמעתא משמיה נכנסו לפניו רבי אמי ור' אסי אמרו לו ר' [ז] כך היה מעשה בבית הכנסת של טרסיים בנגר שיש בראשו גלוסטרא שנתלקלו רבי

משנת אליהו

ע"פ מ"ש הרמב"ם פ"ח מהל' מעה"ק הלכה עשירית האמם אין בא אלא מזכני כבשים בלבד יש אמם בא מגדלי מין זה ויש אמם בא מן הקטנים שבעזים מזרות היה כבש בן שנה ואמם מעגלות יאמם תלוי ונולות בהם כמיב אל והוא בן שתי שנים אלקך ליהוה למיגרס הבא ואמם אינו בא אלא מן המלוים דהא אמם מזר היה בא בבש בן שנה אלא נתרבע אינו בא אלא מן הכבשים דמתמנו עזים דכתיב ואם מן הצאן קרבנו מן הכבשים או מן העזים. ובק"ע נתחק בפנינת זו לפרש מ"ש הרי עולה מי הרי אמם בו בדרך חתוך בחוט: **פ"ג אלו הן מעות סתומין כל שדמי חטאתם מוכרכין בהן אמי נאלה.** ר"ש ל' ר' **יעקב מבו למיעבר קמי.** כלום שנמי אדוכה: **ר"ל.** ר"ש מה אתה תולה ליה כבוד שאין אתה רואה לעבור לפניו בלא תשובה אלא עביר ליה ר"ש דלא אמרה משמי: **כנגר שיש בראשו גלוסטרא.** בראשו עב ולאחר לשחיקת החומים ולשאר תשמיש

אמר אם מת יפלו לנדבה. כמותר מעות שהיא ולא אמר אם מת יפלו לנדבה. כמותר מעות שיהא לאחר קרב בפני עצמו: **שאין לך לחם וכו'.** שלא מצינו שיהא לחם דמתמלה כשקיבל נזירות על עצמו נתחייב להביא לחם משל עצמו: **לעוס כן.** כמו לפיכך: **סכרין מימר.** סברוה בני הישיבה לומר היינו מותר לחמו היינו מותר נסכי דשניהן יקרבו: **קדשי קדשים אינון.** וקדשי קדשים מותרן נדבה: **אלן דאמרן.** הא דאמרן דסיבר ר"ש דמותר לחם דיוקא הוא דיוקא אבל מותר נסכים לא לקדשי קדשים הן: **ר"ש יפלו לנדבה.** דשקלים לקדשי קדשים נתנן: **ר"א אומר יפלו לנדבה.** ועשירית האיפה קדשי קדשים היא דכתיב בה חטאת:

הלכה ה מתני' מוסר שבויס. אם נבו לצורך פדיון שבויים ויעמיתר ישמרום עד שיפדו בהם שבויים אחרים אבל אם פירשו לשבוי זה זכה אותו השבוי במותר: **מוסר עני.** אם נבו מעות לקנות לו מלבוש ומותר נותנין המותר לאותו עני: **מוסר סמיס.** אם נבו מעות לצורך קבורת מתים סתם המותר לקבורת מתים אחרים אבל לאמת מת זה המותר ליורשיו לאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו: **יהא מונח עד שיבוא אליהו.** מספקא ליה אי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו או לא הלכך יהא מונח: **כונן לו נפש על קברו.** פשיטא ליה לר' נתן דלא אחיל הלכך בונים לו מצבה על קברו אותו מותר שבבר זכה בו המת: **גמ' נבו לו.** לגרסי המת שבבר שאין לו גרסי קבורה ונמצא שיש לו: **מוסר המת ליורשיו.** ואף זה למותר המת דמיא והרי הוא ליורשיו: **הנע עצמך.** אמור לבפסך דלא דמיין שהשתנין לא כיונו אלא לזכות לחמת וכיון שיש לו לא זכה בו המת מעולם ואין חבו יורשיו בו הלכך מחזירין אותו להנתנים אם אפשר או מניחין לצורך מתים אחרים: **ג"ל.** ר' ירמיה בבעם על שהשיב על דבריו הלא אין אתה יודע אלא מה שאמרתי לך ודבר זה לא אמרתי לך ומצא לך להשיב: **אין מודין שבוי בשבוי.** אם נבי מעות לצורך שבוי זה אסור לשניתי לצורך שבוי אחר ואפילו הבני עדיף מהראשון: **ואין גוזין עליה בטלים.** אם נבו מעות לקנות בהן טלית זה אסור לשנותו לקנות בהן טלית אחר: **ואין ממחין ביד פרנסין.** והן הגבאין לעשות כך לשנות הצדקות למה שצריכין אותן ביותר דמעיקרא אדעתא דהכי ניתנו שאם יצטרכו אינו אומן הגבאין: **דבריהן.** שאומרין דבר הלכה משמן זהו זכרונן: **ר"י הוה ממסיך.** לפי שבעל בשר היה הוצרך להשען על אדם אחר בהליכתו: **ר"ג הוה מסמיך ואזיל על ר"ח בר אבא.** יהוה ר"ג רואה ר' יחמן עובר ונמצא עצמו בפניו אלא ירחנו: **תרתין מילין וכו'.** שני דברים רעים עשה ר"ג זה שעלה מבבל בתחלה ונמצא עצמו חדא שנראה שאין זה כבודו שישאל בשלומי ועוד גדולה מזו נראה שאינני כדאי לדבר עמי לכך הוא מעמד עצמו: **כך.** המנהג בבבל שהקטן אינו שואל בשלום הגדול מפני כבודו של הגדול שהן מקיימין הן קרא לאוני נערים ונחבאו וגו': **ר"ל ר' יעקב מבו למיעבר קמי.** אלא שאמר מדרש: **ר"ל.** ר"י מה אתה תולה ליה כבוד שאין אתה רואה לעבור לפניו בלא תשובה אלא עביר ליה ר"ש דלא אמרה משמי: **כנגר שיש בראשו גלוסטרא.** בראשו עב ולאחר לשחיקת החומים ולשאר תשמיש

ים לפרש לצרך שחקה הוא ומשר מחר"ש ממנו הוא משא"כ הכא דלא זכה בו. וי"מ בין ב' הפי' שגנו לצורך עני או שבוי א' בעוד היה בחיים אחה משך אך שעדיין לא פדו ולא נתנו לו ואח"כ מת. דלה"ע דתלא בזכה כבר זכה ומצינו ליורשים אלה"ע דלא כוונן אלא ליה והא אינו בעולם ולא נעשית המצוה לא יתן ליורשים וזהו שבתם תשובת הרמ"ם בלל ל"ב סי' ו' דעת הגאון ז"ל בלרן בפי' הני דעת הרמ"ם בפי' הל' וב' הדעות בטוש"ע יו"ד ס' רכ"ב ס"ו ובריבי הגאון ז"ע בנמוקו סס ס"ק י"ד ט"ו ליין ב' הדעות וכתב תמולה לדעה הרם של יורשיו מטעם דמותר המת כו' והיינו ע"כ מטעמא דזוכה. ובכרמ הני כתב ס' הרמ"ם בקלרה דזוקן היכא שנעבות המצוה שנבבת המממן בשמילה והותר משא"כ בר"ש אמרתי דעתייהו דלכתי לא התנדבו ות"ו מבלא כל הירושלמי ולא נתנו לה לפרש ב' הדעות. דס' ראשונה ס"ל לפסוק כרבי ירמיה משום דמסיק ס"ל אמר לא אמרתי לא מנן לך דתתה לס"ם הגע בו' ות"ל הלכה כר"ר. משום דמשמע דיש הסוגיא דקאמר בבר ר' ירמיה כו' ותע"ג דתתי' ות"ל אמר כו' לא קפיד דק על שהשיב על דבריו כן ובהמ"ש שם לא הבינו סוגיא זו על יה הק מ"ש ואין מתמתין ביל בתבנמים בכך ובריבו הגדול בוא דאמבבר לה בסוגיא זו ולכן לא הבינו שלום לרבו כו' הייט שאינו אומר שלום עליך רבי ומורי כדפירש"י שם דהא בדפ"ד דמיר ובבר"ק ע"ג ב' אמרינן כדי שאילת מלמיד לרב. ובה"ה בכרמ"ש פ"ה מהמ"ת הלכה ה' ובטוש"ע

ג) מיר כה ע, **ב)** מיתות, **ג)** עיין מיר כו ב, **ד)** [תוספתא פ"ח] סנהדרין מה ע, **ה)** (סנהדרין מה ע) תוספתא פ"ח, **ו)** ב"ר פרשה פב, **ז)** בהמות פ"ב הלכה ג מי"ק פ"ג הל"ג, **ח)** ליה, **ט)** יבמות לו ב,

עין משפט נר מצוה

כט א מי' פרק ט מגזילות הל"ח:
ל ב מי' שם הל"י:
לא ג מי' פרק ל ממעילה הל"ג:
לב ד מי' פרק ה מפהמ"ק הל"ח:
לג ה מי' שם:
לד ו מי' פרק ט ממ"ע הלכה יח הל"ז טוש"ע יו"ד סימן רנג סעיף ו וסימן שנו סעיף ג:
לה ז מי' שם טור שו"ע שם:
לו ח מי' פרק ד מאכל הלכה ד:

נוסחת הבבלי

(א) תר"י בר ביבין מו': **(ב)** בר ביבין אליבא דר"מ מו': **(ג)** נסכים שמואל ורב חסדא ור"א שלשתן מו' רב חסדא הדא דהכא שמואל דאמר רב אסי מו' ר"א דתניא מותר מו': **(ד)** ואזיל על ר"מ ר' אלעזר מו' שאיל בשלומי מו': **(ה)** קמי דאדורא מ"ל מו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג הלכה היא בגזיר וכו' ומלא אחת מיותר: **[ב]** מלא מיתות מיותר יע"ל כל שדמי חטאתי מעורבין בהן וכו': **[ג]** ה"ג אלו לחטאות והשאר לשאר נזירו' ומה דמי חטאת יבאו יבאו שלמים כמקלן ומלין עדיין בהן מועלין בכולן ואין מועלין במקצתן ר"מ ר' יוסי בר בון ר' שמואל אליבא דר' חסדא בר' חייא ר' אלעזר אומר מותר עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר יוליכם לים המלח רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה: **[ד]** ר"ל כר אבא. יהוה ר"ל ראה ר' יחמן עובר ונמצא עצמו בפניו אלא ירחנו: **תרתין מילין וכו'.** שני דברים רעים עשה ר"ג זה שעלה מבבל בתחלה ונמצא עצמו חדא שנראה שאין זה כבודו שישאל בשלומי ועוד גדולה מזו נראה שאינני כדאי לדבר עמי לכך הוא מעמד עצמו: **כך.** המנהג בבבל שהקטן אינו שואל בשלום הגדול מפני כבודו של הגדול שהן מקיימין הן קרא לאוני נערים ונחבאו וגו': **ר"ל ר' יעקב מבו למיעבר קמי.** אלא שאמר מדרש: **ר"ל.** ר"י מה אתה תולה ליה כבוד שאין אתה רואה לעבור לפניו בלא תשובה אלא עביר ליה ר"ש דלא אמרה משמי: **כנגר שיש בראשו גלוסטרא.** בראשו עב ולאחר לשחיקת החומים ולשאר תשמיש

ציון ירושלים

ואין ממחין ביד הפרנסים. עי' נמ"י פ"ק דב"ב ובשו"ת מה"ר ש"מ סימן מו: נהגין גבן דזעירא לא שאל בשלומא דרבה. עיין שו"ת פמ"ז מ"ז בהקדמתו ובחיבורי יד שאול סימן רמב בתורתי הדברים באורך:

גליון הש"ס

[א] עי' ק"ע ולא דק בלשון' וע"ל יבא בחליו עולה וחליו שלמים וכן הגה בס"ם ובכרמ"ס ועי' בתוס' מיר דף כה ע"א ד"ה יפלו ודף כו ע"ב ד"ה מנין: **[ב]** עי' בב"י יו"ד סימן רנג בסס שו"ת הרמ"ם וע"ע. ועיין בבאורי הגר"א בי"ד שם: **[ג]** עי' מוס' ערובין דף נג ע"א ד"ה ונגרים ועי' שו"ת הריב"ש סימן תכח:

1. ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו: איוב כט ח

לפי שיש תורת כלי עליו ומותר לטלטלו: **ד"ג וי"ו כן קיסמא שמו אפר תמהני אם לא הוה בהכל"ג זה ע"ז.** הרי דאין לכעוס על דברים העשים בהתמ"ד: **והזר ר"י ואמר הכדין מחבריה.** וכי מה אתם מדמין נדון שלפניו לאתם דהתם חברים היו ולא היה להם לכעוס אבל ר"א תלמידי היא ומותר לי לכעוס עליו: **כן זוב יהושע.** העיד עליו המקרא שכל מה שעשה מפי משה עשה אפילו מה שאמר אתם אתם שהרי אי אפשר בכל דבר ידבר שאמר יהושע אמר כך אמר משה ואפילו הכי אסתיר קרא דמפי משה הוה אלא שהכל יודעין וכו': **מאי כולי האי.** דקשיה על ר"א שלא אמר הלכה משמו: **ומשני דבשי וכו'.** שרגה שיאמרו שמועה משמו אף לאחר מיתתו ואם בחייו לא יאמרו משמו ר"ש לאחר מותו: **שיבא מי וקייס לעולמים.** בעה"ז הרי אמר הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא: **רוחשות.** נעות: **דוכא שפתי ישנים.** דיעה דקרא שהכל יודעין וכו': **מאי כולי האי.** דקשיה על ר"א שהכל יודעין כו ענינים עד שמתממין וחיין עוד לעולם: **דוכא.** הין דיוקא ונע ויולא למעלה: **קונדיטין.** כוס של דבש עם יין ופלפלין: **אמר עפיק.** יין יפן: **אע"ג.** שכבר עבר זמן מה שצריך עדיין טעמו בפיו ובהא פליגי מ"ד דאמר דשתה קונדיטין בעינן נמי שעשה מעשים טובים בעוה"ז כמו שיש בקונדיטין עוד בשמים טובים אבל אמירת הלכה לחוד לא מהני ומ"ד דאמר דשתה חבר עתיק לעולם מהניא ליה אמירת ההלכה שיהו שפתותיו דובבות בקבר: **ה"ג רב גידל אמר האומר שמועה בשם אומריה וכו'.** יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו שע"י כן יגיד הדבר על אופני דעיקר הלימוד מרבו בלאיית פנים דבמדע והיו עיניך רואות את מורך: **אך בגלוי.** שעומד לנגדו והייתו גלוי אלא של רבו יתבהר הדבר האומר השמועה: **ה"ג כפיב רב אדם וכו' זה שאר כל אדם.** וה"ק רוב בני אדם יקרא אדם מורחו ואינו מקפיד לומר בשם האומרו. ל"א הרב שבאדם כלומר מי שהיא גדול בתורה יקרא כל אדם ואדם תורת חסד שהיה על לשונו שיאמרו שמועות משמו מפי השמועה בלבד כן פירש ביפה מראה ורלשון נראה לי: **זה ר"ז.** שאינו אומר שמועה בשם אדם אלא ר"ש נתאמת לו מי אמרה: **ה"ג דאמר ר"ז ליש אנן גריכין חוטשין לשמעתא דרב ששת.** וכ"ה בפ' קמא דשבת יה"ש אין אנו גריכין לחוש לשמועות שאמר רב ששת בשם הגדולים: **דהוא גברא מפתחא.** שעיניו פתוחות וכמו שקורין לפומא פגי נהור כך קורין אותו מפתחא לשון פתוח וכיון שאינו יכול לראות האנשים ששומע מפיהם ואפשר שמא אינם אחריגא והוא טועה בטעיגא קלא כן פירש ב"מ ולי נראה כיון שאינו רואה אינו יכול לכוין הדברים שהרי אי אפשר לו לאמרה כאילו בעל השמועה עומד לנגדו שהרי לא ראה אותו מעולם הלכך אין סומכין עליו בזה: **ה"ג חכים ר' לבר פדה דאם אמר שמעתא משמיה.** וה"פ וכי מכיר אתה לבר פדה שאתה אומר שמועה משמו שמא המגידים לך משמו משקרים. ל"א שמא בר פדה לא אמרה אלא אינים אחריגא אמרה: **א"ל ר"י אמרה משמיה.** וחזקתו שאינו משקר: **אין דור שאין בו ליצנים.** משום דבני מיתר שבדורו של דוד היו ליצנים והוא היה שמח במיתתו לכך מייתי ליה הכא: **אימא יבנה בה"מ.** משום דהקב"ה אמר לו רק אתה לא תבנה הבית נמלא אין דוד מעכבן בנין בה"מ והיו אומרים מתי ימות ויבנה ביהמ"ק: **יבא עלי.** לשון שבועה הוא יבא עליו כך וכך אם לא שכבריו בן הוא: **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך.** אע"ג שמיתתו מעיב בו כמו שאינו בתשב במלחמת מדין: **והיה כי ימלאו ימיך וכו'.** קא אינתיך הוא דה"מ לאמתא והיה כי תשכב אז כי תלך אל אבותיך והיה כי ימלאו ימיך ל"ל: **ימים שלמים אני מונה לך.** אע"פ שע"י אריכת ימיו מתעכב בנין הבית אני ממלא לך שנותיך מיום ליום שתעשו

חביבין לפני הקב"ה מבנין בית המקדש:

הדרן עלך מצרפין שקלים

הלכה א מתני' בשלשה פרקים בשנה פורמין אם הלשכה.

שבה היו נותנין כל השקלים ותורמין ממנה ג' קופות בתחנן בסיפא: **בפרום הפסח.** ט"י יום קודם המועד וגנמ' מפרש: **והן גרגוס של מעשר בהמה.** ג' פרקים אלו הן ג' גרגות של מעשר בהמה שזמנים אלו קבעו חכמים לעשר הבהמה שנולדו וכמו שהגורן קובעת למעשר דגן כך זמנים אלו קובעות לאסור הבהמות שנולדו בתחלה עד שיעשר אבל קודם הפרק מותר לאכול אע"פ שלא עשר וטעם שקבעו חכמים ג' זמנים אלו וגם בגמלי פליגי הני תנאי מפרש בגמ': **גמ' כל הן דתניגן.** כל היכא דתנן פרק פירושו המתלה וה"ג המתלה משלשים יום קודם המועד שדורשין בהלכות המועד: **מפני שהן פרקי לידה.** כל דתנן והן גרגות למעשר בהמה היינו טעמא לפי שבזמנים אלו הבהמות יולדות שם בהמות שמבכירות ליצא קודם פסח ויש בהמות שמאחרות עד בין פסח לעצרת ויש שמאחרות עד בין העצרת לחג: **כדי שתהא בהמה מלויה לעולי רגלים.** דכיון דאין זמן לעשר הבהמות עד פרום הרגלים משהי אינשי בהמתם עד אותו זמן ולא לישתמיטום עד שיעברם בזמן הגורן שהוא סמוך לרגל ומגלא שיהו בהמות מלויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאכילה בין לקרבנות: **שלא יבא לידי כל פחדר.** שמתוך שהוא תורם סמוך לרגלים לא יסכת מלהקריבן אם לא יעשר כל פעם סמוך לרגל כי אם בפעם אחת יעשר כל בהמותיו לא יבא כל מעשרותיו ברגל הראשון לירושלים כי רב ממנו לאכלם ברגל ל' ומתוך כך הוא משהה אותן בביתו ויבא לידי כל תאחר: **כל המשהה עבלו עוכר.**

משנת אליהו

י"ד סי' רמ"ב סעיף ט"ז ב' דעות. ורבינו הגאון כתב לבשמים ירושלמי ובבלי והבית מירושלמי ראיה שהוא תורם סמוך לרגלים לא יסכת מלהקריבן אם לא יעשר כל פעם סמוך לרגל כי אם בפעם אחת יעשר כל בהמותיו לא יבא כל מעשרותיו ברגל הראשון לירושלים כי רב ממנו לאכלם ברגל ל' ומתוך כך הוא משהה אותן בביתו ויבא לידי כל תאחר: **כל המשהה עבלו עוכר.**

ריבב"ן

מתני' בשלשה פרקים פורמין אם הלשכה. מחלה היו מניחין השקלים בשופרות שהיו במקדש כדאמר בפרקין דלעיל נתמלאו השופרות מניחין כל הכסף בלשכה וגנ' פרקים הללו תורמין בג' קופות וכל קופה מחזקת ג' סאין והיא נקראת תרומה: **בפרום הפסח.** ירושלמי מ"ר אנהו כל הן דתניגן פרס פלגא דהיינו ט"ו יום קודם לפסח שהן חצי מל' יום שדורשין בהלכות פסח קודם לפסח והן גרגות למעשר בהמה שנתחייב לעשרן כהבואה שנתחייבה בגורן בתרומה לאחר שנעשה כרי. ירושלמי מ"ר יוחנן מפני שהם פרקי לידה יש מהן שמבכירות שמון לפסח ויש מהן שמאחרות אחר פסח ר' אחא ור' אבהו בשם ריב"ל כדי שתהא בהמה מלויה לעולי רגלים וכמי איתא בבכורים בפ' בתרא: **כן עזאי אומר בכ"ט באדר כו'.** במאי קא מפלגי ר"ע סבר אדר סמוך לניסן ומנין חסר ומנין מלא ומנין דמקבע ביום ל' חמנין דמקבע ביום כ"ט מש"ה לא קבע ליה זמן וכן עזאי סבר אדר סמוך לניסן לעולם חסר והלכך קבע ליה בכ"ט שהן ט"ו יום קודם לרגל באחד בניסן אידי דלא נפיבי בהמות לעשר שרובן יולדות באדר ומעשרו סבר מי אמרת ליקדוש ט"ו קודם הרגל אדמעי רגל שלמי: **בכ"ט באב.** בן עזאי לטעמיה דאמר האלולים מתעשרין לעצמן דמסקינא ליה לי' אחד באלול ר"ש למעשר בהמה לי' אחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה ופריך לעשרינהו ביום ל' באב זמנין דמתסרי ליה לאב ובעינן למעבד היכירא לחדש ולישן כדכתיב עשר תעשר את כל תבואת זרעך אחד מעשר בהמה ואחד מעשר דגן וכו' שנה שנה כל אחד ואחד בתוך שנתו ר' אלעזר ור"ש אומרים באחד בניסן דס"ל כרשב"ג דאמר שני שבתות דוכשין קודם לרגל בפ' בפיון כדאמר בן עזאי לעיל. בכ"ט באלול ר' אלעזר ור"ש לטעמיה דאמרי באחד בתשרי ר"ה למעשר בהמה: **וא"א לעשר ביו"ט.** ופריך ותיפוק ליה דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן חדש ועוד קאמר חדש דבעינן למיעבד היכרא לחדש ולישן ועוד מפני שהוא יו"ט וא"א לעשר ביו"ט מ"ט [משום] קפדתא שנוגע בעשירי בגלם הכנס ואסור לגיעא ביו"ט וקשה בלא"ה נמי אין מעשרי ביו"ט דתנן בביצה בפ' בתרא אין מקדישין וכו' ויש לתרץ הואיל דזמנן קבוע הוא מותר לעשר בשבת דאמר ר' יוחנן מקדיש אדם את פסחו בשבת ומגיגתו ביו"ט ומפרש טעם לפי שקבוע

תקלין חדתין

שיש נחלקו בו ר"א יר"י אם מותר לטלטלו בשבת לעבוד בי את הלבת כיון שיש תורת כלי עליו: **קרעו** משמע בכוותה נקרע משמע ממילא: **בהכ"נ זה ע"ז.** משום כל הכוסף בלוז עע"ז: **הכדין בחברי.** כלומר מה שאירע כן בחברים הוא דאירע ומאי מדמית לה שאני כיעם על ר"א שהוא תלמידי: **נכנס לפניו ר"ע בר"ג.** ג"כ לפיסקו: **מאי כולי האי.** למה הקפיד כ"כ על ר"א שיאמר דבר משמיה דאמר אף דוד בקש עליה רחמים: **וכי עלהה ע"ד של דוד שיבא מי וקייס לעולמים.** והלא כבר נגזרה מיתה לבני אדם הראשון: **בכל"ג ובנמ"ד.** בבכ"ג יאמרו תהלותיו ותפילותיו ובנמ"ד יאמרו דבר הלכה משמו והייתו עולמים בתפלה חי שעה ותורה חי עולם והם נגד עוה"ז ועוה"ב: **רוחשות.** שאור התורה היוצא מפי האומר מתקבר בהשאלת נפשו ולבן רוחשות שמגיע בשורש שנה ממנו כיומר של ענגים: **קונדיטין.** יין עם דבש: **חמר עתיק.** יין יפן: **דהוא גברא מפתחא.** פגי נהור ישמא לא דקדק יפה בדמיון והיו עיניך רואות את מוריך ואמרו בגמ' הלי דמתחדנא דמחיתה לר"מ מתחורי כו': **חכים רבי.** וכי מכיר אתה לאותו: ר"ל. שהוא חיים ומאמינים: **אין דור.** אילו לאיירי לעיל מדוד מייתי ליה הכא: **אימתי יבנה.** והם ידעו מה שאמר הש"י לדוד אתה לא תבנה הבית: **יבא.** לשון שבועה: **כי ימלאו וגו'.** מייתי לה הכא למדרש אף שהיה דוד שמח כ"כ בבנין בהמ"ק אף שיחות ת"ת הקדים בריך הוא לא עשה כן אלא אלא אם ימי:

הדרן עלך פרק מצרפין שקלים

בשלשה פרקים פורמין אם הלשכה. שהיו תומים בה כל השקלים: **בפרום.** תפרש בגמ': **והן גרגות למעשר בהמה.** שאלו הזמנים קבעו חכמים למעשר הבהמות שנולדו לאסור בתלמה על שיעשר ובפ"ב דבכורות מפרש אמאי קרי לי' גרגן אבל קודם הפרק מותר לאכול אע"פ שלא עשר ובעמא מפרש בגמ': **כן עזאי אומר כו.** פלוגתייהו מפרש בגמ': **גמ' שרקי לידה.** הבכורות יולדות לפני הפסח והמתאחרות קודם עצרת ויש שאין יולדות עד בין עצרת לחג וכנגדם תקנו חכמים שלשה זמנים למעשר בהמה: **כדי שתהא בהמה מלויה לעולי רגלים.** דכיון דאין לזמן מעשר בהמה עד פרום הרגלים ומשהי אינשי בהמתן עד אותו זמן דלא לישתמיטום עד שיעברם בזמן הגורן שהוא סמוך לרגל ומגלא שיהו בהמות מלויות לעולי רגלים ליקח מהן בין לאכילה בין לקרבנות: **כל תאחר.**

תורה אור השלם

1. כאשר צוה יי את משה עבדו כן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע לא הסיר דבר מכל אשר צוה יי את משה: יהושע יא טו 2. אגורה באהלך עולמים אחסה בסתר כנפיך סלה: תהלים סא ה 3. וחכך ביין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים: שיר השירים ז י 4. אך בצלם יתהלך איש אך הבל יהמיון יצבר ולא ידע מי אספם: 5. רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא: משלי כ ו 6. שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית יי נלך: תהלים קכב א 7. כי ימלאו ימיך ושכבת את אבתיך והקימתי את זרעך אחריך אשר יצא ממעיך והכינתי את ממלכתו: ש"ב ז, יב 8. עשה צדקה ומשפט נבחר ליי מזבח: משלי כא ג

מסורת הש"ס

א) שבת פ"ק הל"ב וקדושין פ"א הל"ז, **ב)** למה לי שתי לימין בתוסין, **ג)** מילה והיה ליתא במקרא, **ד)** ירושלמי ברכות פ"ב הל"א וי"ב פ"א הל"א ומו"ק פרק ג הל"ז ודברים רבה פ"ה, **ה)** סוכה מט ב, **ו)** בכורות נו ע"ב, **ז)** שם נח א.

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פרק ב מטקלים הל"ה:

ב ב מיי' פרק ז מבכורות הל"ח:

ג ג מיי' פ"ד מיו"ט הלכה כ"ו ופ"ב מחגיגה הלכה טו:

ד ד מיי' פרק ז מבכורות הל"ח:

נוסחת הבבלי

(א) רב גדיל אמר כו': **(ב)** פלגא בלי יום כו': **(ג)** ר' מנחם בר חייא כרי כו': **(ד)** עובר תמן כו':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל אף דוד: **[ב]** ל"ל מה כתיב והיה כי ימלאו ימיך ושכבת את אבותיך וכו': **[ג]** מלת לבור מיותר ול"ל אלא לקריב קרבנות וכו':

ציון ירושלים

כל המשהה טבלו עובר בבל תאחר. עי' תמ"ש פרק יד ממעה"ק ה"ג שבתא בתם מעשרות ולא הזכיר מעשר בהמה. ועי' תוס' ר"ה דף ד ד"ה למעשרות דה"ה תרומה וכיוהיים:

גליון הש"ס

[א] עי' בתוס' ר"ה דף ד ע"א ד"ה ומעשרות וכ"ש שלא הביאו דברי הירושל' ובביאור דברי הירוש' עיין ק"ש שפירושו דחוק ונראה דר"ש בא ליתן טעם אמאי קבעו זמן ט"ו יום קודם המג דלכל הטעמים שנאמרו בזה המקום להקדים הזמן לא נאמרו אחה ימים. ולזה בא ר"י ליישב דבאמת הלבנר קשה הרי הטולדים אחר פרס המג עיבר על ב"ח ובכ"פ על עשה ובאת שמה ועי' בט"ז בס"ה בר"ה דף ד' אמנם הלבנר נמן דהרי אמרו בתענית דף ר' ע"ו יום אחר המג כדי שיגיע אחרון בישראל לנהר פרת. וא"כ כיון שאותן שיגוא מנהר פרת לירושלים נמשך הליכתן ע"ו יום דהייתו פרס המג יאותן אין עוברין על הטולדים אח"כ כיון שאין יכולין להמילן עמהם ולכך קבעו מז"ל זמן זה שהוא זמן קבוע לכל וכשם שאותן אין עוברין כך כל ישראל אין עוברין משא"כ אם היו מקדימין אז היי עוברין על הטולדי לאח"כ וגם אם יקרבו לא יוכלו להביא הבאים מרחוק ע"ו יום מירושלים וחזו דבא ר' יוסף לומר דבשביל דהמשהה טבלו עובר בעינן בב"ח לכך קבעו זמן זה ח"כ:

ריבב"ן

להם זמן בפרק השואל: **מתני'** וכתוב עליהן **אל"ף כי"ם גימ"ל.** מפרש ביומא בכתוב הוציאו לו אמר ר' יוסי לתה כתב עליהן אל"ג לידע איזה נתרמה לשון שמנה בראשון לקנות ממנה תמידין ומוספין ובתוספתא נמי תניא מפני שמתמילין ומוציאין מן הראשונה: **אלפא ביתא נמ"ל.** לשון יונית לפי שלאחר שמלך אלכסנדרוס מלך יון על ירושלים הכירו ישראל בלשון יונית וכתבו בתורה בלשון אלא יוצאו בקיפות איזו ראשונה[ט] ואין מסתפקים מן הראשונה קודם השניה ולא שניה קודם שלישית:

תקלין חדתין

שגם על מעשר בהמה עוברים על ל"ת כדדרשינן בר"ה (ד' ט) לכן תקנו שיעשה סמוך לרגל ויביא לירושלים בעלותו לרגל: **ר"ה.** לאותן שיולגו קודם לכן אין נכנסין לדיר להתעשר עם אותן שיולגו מכאן ואילך משום דהוה חדש ויבן: **האלולים.** אותן שנולדו באלול אין מתעשרין לא עם בני תשרי ולא עם בני אב דהפרס עומדת לקנות: **ע"כ מחמנות.** עד אלול ממנו שיולדות האחרונות מהמעונבות קודם ניסן דעיבורה של בהמה דקה ה' חדשים: **אלו הבכורות.** שמתעברות בארבר: **אלו האפלות.** דדרש יעמוני מלשון העופות לגנן דהייגו האפלות שמעוטיפות ומתאחרות מלקבל זכר עד ניסן: **אלו ואלו** כו'. דרש יתרועעו לשון רעש ויריחו לשון מעבר כמו יעשירו שנשבו רעש לכנוס לדיר יחד להתעשר: **כולן ואלו.** ר"מ אומר בת' באלול וי"ל וי"ר אומרים בא' בתשרי: **אין מצטרפין.** האלולין לא עם הבולדים בתר לגבייהו הן חדש ולא עם ה' שבתשרי לגבייהו הן ישן: **ה' בתשרי וה' בתר.** לומר בתר שאחר תשרי מצטרפין עם ה' שם גרגות בימים ובנבלי פריך פשטא ומשני מ"ד כי היכי דמפקין שנים ה"ג מפקין גרגות קמ"ל דתנון וכו': **כ"ע מכריע על דברי תלמידיו אחת.** בתמיה דקס"ד דכ"ע להכריע בין ר"מ ור"ש בא מדקאמר הואיל ואלו אומרים הואיל ואלו אומרים לכן מתמה וכי אפשר לומר שבא להכריע ביניהם והלא הם היו תלמידיו והא כי מלי למיקם אטעמייהו והוה ליה למקבע הלכה כמאן דמסתבר טעמיה ולא להכריע. ומה"ג פרך בגבלי שלהי בכורות ומשני משום דשניהם כיה אחת הטעם ולא היה מלי למיקם אטעמייהו ומל דבריהם של ר"י ור"ע אמר הואיל ואלו אומרים כך ואלו אומרים כך: **דאמר לדיר הואיל ואלו אומרים כך.** ולא אמר הואיל וכרבי אומר כך: **שמע לה מן הדא.** שב"ע היה תלמיד ואחר לר"ע: **שבאת.** ולא הזכיר לשון רבי: **מאחד בתשרי.** אתמן לר"ל ור"ש דאמרי בתר בתשרי ר"ה למעשר בהמה: **לא כחנט.** כפירות שאילון דאלולין בתר מנעה לזמן מעשר שלהם שאותם שתנטו קודם ט"ו בשבט מתעשר לשנעבר: **לא כשלים.** תבואה זויתים אלולין בתר גידולם עד בשלים: **ניסני כל המעוברין.** דעיבור בבהמה בתנון בתילן וניסני כל המעוברין מאחד בתשרי לאפוקי המעוברין קודם: **עד כ"ב באלול.** דרחוי להקרבה עד ר"ה שיהיה מ' ימים עם יום כ"ב שעלה בו והוי בשלים בתבואה ויתיר שהוא נמנן למעשר ואלו שנולדו בכ"ב בו הוא שיתעברו עם אותן שנולדו מה' בתשרי משא"כ אחר יולד אחר כ"ב שאינו ראוי להקרבה עד ר"ה יתעשר לשנה הבאה: **ר"ש דרעייה.** דס"ל דגם שאינו ראוי להקרבה דהייגו בכה"ג דמתוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והוי בשלים עד כ"ט בו: **עד כ"ט באלול אים לך** כו'. דב"ש פתמא אמר אלולים דמשמע דכל המודש וכמן לא מלי לתרוצי הכי דר"ש עד ר"ה שהיה מ' ימים עם יום כ"ג שעלה בו והוי בשלים בתבואה ויתיר שהוא נמנן למעשר ואלו שנולדו בכ"ב בו הוא שיתעברו עם אותן שנולדו מה' בתשרי משא"כ אחר יולד אחר כ"ב שאינו ראוי להקרבה עד ר"ה יתעשר לשנה הבאה: **ר"ש דרעייה.** דס"ל דגם שאינו ראוי להקרבה דהייגו בכה"ג דמתוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והוי בשלים עד כ"ט בו: **עד כ"ט באלול אים לך** כו'. דב"ש פתמא אמר אלולים דמשמע דכל המודש וכמן לא מלי לתרוצי הכי דר"ש עד ר"ה שהיה מ' ימים עם יום כ"ג שעלה בו והוי בשלים בתבואה ויתיר שהוא נמנן למעשר ואלו שנולדו בכ"ב בו הוא שיתעברו עם אותן שנולדו מה' בתשרי משא"כ אחר יולד אחר כ"ב שאינו ראוי להקרבה עד ר"ה יתעשר לשנה הבאה: **ר"ש דרעייה.** דס"ל דגם שאינו ראוי להקרבה דהייגו בכה"ג דמתוסר זמן נכנס לדיר להתעשר: **מלאן אילין.** לאחר אלול הן מאותן שנתעברו לאחר ניסן והוה להו חדשות: **נכנסו כרים הללו.** מקרא הוא בספר תהלים נכנסו כרים הללו ועמקים יעטפו כר יתרועעו אף ישירו וה"ק נכנסו כרים הללו ומתנגשות הכבשים שמתעברות: **אלו הבכירות.** שמתעברות תיר: **ועמקים יעטפו בר.** ומיכא נמי אלו שמתעברות בזמן שעמקים יעטפו בר והזריעה ניכרת יפה יפה והייגו בניסן ותש"ג דגם בחדר ניכר הזריעה מ"מ בתפליתא אין הזריעה ניכרת יפה אלא בניסן: **אלו ואלו נכנסין לדיר להתעשר.** דמפרש יתרועעו לשון רעש וישירו כאילו מתיר עשירו ואקמר דעשו רעש וישירו אלו עם אלו: **הואיל ואלו אומרין כך** וכו'. רמ"ש בתחר בתלול ור"ל ור"ש אומרים בתחר בתשרי בתשרי ואין אנו יודעים הלכה כמאן הלכך יהו האלולים וכו': **ה"ג הא כיצד נולדו לו תמשה בתר וה' בתלול או ה' בתלול וה' בתשרי אין מצטרפין: ה"ג נולדו לו ה' בתשרי וה' בתר אין מצטרפין.** וה"ש ה' בתר שלאחר תשרי מצטרפין ואף על גב דמפסקי גרגות שתקנו חכמים: **ויריך וכן עושי מכריע על דברי תלמידיו.** שהרי ר"מ ור"ש היו לתחר כן עושי: **שכן נחלקו עליה אחות הטולם.** בגמרא הרתשיטים: **ר"י ור"ע.** ועליהם אמר כן עושי הואיל ואלו וכו' ומכריע דבריהם: **ואם אומרים.** שכן עושי תלמיד מבר היה לר"ע: **אין תימר שר"ע היה רבו של בן עושי וכי אדם אומר על דברי רבו הואיל ואלו כו'.** ומכריע דבריו: **שמע לה מן הדא.** שתלמיד מבר היה לר"ע: **אמר לו בן עושי וכו'.** מתני' בב"כ פרק מי שמת: **אלא שבאת.** ולא קתמר שבא: **תמן תנינן.** בבכורות פרק מעשר בהמה: **כל הבולדים בתחר בתשרי.** אתתן לר"ל ור"ש דאמרו בתחר בתשרי ר"ה למעשר בהמה: **מצטרפין.** לכנסן לדיר אחד: **לפני הגורן.** מאלו שבא גרגות שתין הגירן מפסיק: **לא כחנט.** לא בתילות דאלולין בהו לענין מעשר בתר חנטה כל שתנטו פירותיו קודם ט"ו שבט מתעשר לשנה שבעברה: **ולא בשלים.** בתבואה זויתים דאלולין בהו בתר שלים ויהייגו בשעת גמרן דמהבשילו שלים לאוין לאכילה ע"י הלחך: **אין תימר כחנט.** דאלולין בהו בתר חנטה ה"ל למתני כל המעוברין מכ"ט בתלול ואילך הן החדשות: **אין תימר בשלים.** ס"ל לף בתעשר בהמה אלולין בתר גמרן שהן לאוין להקרבה: **ניסני כל הבולדים עד כ"ב בו.** דהייגו הבולדים שבעה ימים קודם ר"ה אבל הבולדים אח"כ אין לאוין להקרבה בשנה זו דהא כתיב מיום השמיני והלאה תתנו לי: **בשלים עשו אותו.** דקס"ל לף ניתני עד כ"ב בו אתניתן ר"ש לדיר להתעשר: **אם אמר הרא מילתא.** דמתניתין ר"ש היא: **האלוליים מתעברות בפני עצמן.** מאי לאו הבולדים עד כ"ט בתלול מיקרי אלוליים וכי אמרת לף ניתני דבן עושי קודם כ"ב ולא כדבנן דפליגי על ר"ש וסברי דמתוסר זמן אינו נכנס לדיר אלא ודאי הכל אזיל בתר לידה וזה גמרו כמו בבואה אלא"ע שאינו לאוין להקרבה: **כמה דאת אמר** וכו'. וכמו דאמרת לדבנן דאותן שנולדו מכ"ב אזיל עד ר"ה הן מתעברין לאחר ר"ה עם אותן שנולדו קודם ר"ה ה"ל לבן עושי דקודם דאלוליים מתעברות בפני עצמן מ"מ נוהגן לא הוה עד שפת הבא כיון לדידיה אפשרא ליה דלמא מתחיל מאלול ואין לכם גיהן עד שפה מיכו אז מתעברין עם האלוליים: **ואם אומרת.** מדמצדדינן לדבנן כל הבולדים בתוך השנה שבעברו אע"ג דבולדים בסוף השנה והם מתוסרי זמן שמעינן דאף בבכור מתחילין שנתו מיום שולדו וימים שהוא מתוסר זמן בהן מצדדינן לשנה: **כל הבכור אשר יולד.** תקדים לה' אלהיך: **הא כיצד.** שיקדים בכור הבא ממנני אמו הוא קדוש אלא לגמרי מכי יולד מתחיל למנות קדושתו דשנתו מתחיל מיום שולד: **הלכה ב מתני' פורמין אם הלשכה.**

טוטלין הממון ממון הקופות הגדולי' שתרמו בהן בר"ח ניסן והן היו כל אחת של ט' סאין ובכל מועד היו מוזמין מאלו קופות מקופות קטנות של ג' סאין וכתוב על אלו הג' קופות שמחזקה כל א' מהן ג' סאין א' כ' ג' כדי שיפקיו ממנה לקרבנות צבור עד שתבלה ואח"כ הן הגיה רגילים בעומת בהמה אלא דתנן בפ' מפנין אפילו ד' וה' קופות של תנן וכו' קלי כמה מדות. ואחר כן מן הג': **יוציא כסוב עליהן.** היו רגילים בעומת בהמה אלא דתנן בפ' מפנין אפילו ד' וה' קופות של תנן וכו' קלי כמה מדות. בהלהי שם יפיפיותו של יפת יפיהן בהלהי שם ואין לך לשון יפה בנני יפת כמו איזכון: **פרגוד הפוס.** כשהמלכות אוהב וכופלין אותו מלמעה אותו הכפל קרוי פרגוד הפוס ואין הפוס נכנס עם הספה הכפולה הרוא שלא יהשדוהו שנתן בכוסה המעמות הלשכה: כתוב על הכוסה הא"ל כדמפרש לקמן ומעמי דבנו בכוסה מ' לשרים לר"מ אלא אם אלמו כל הכוסה הא"ל כדמפרש לקמן ומעמי דבנו בכוסה מ' לשרים לר"מ אלא אם הקופות הרבה בפירוש ממתני' זו ומתני' אלאחריה. ובתוספתא דג' קופות

מפרש דעובר על כל מאחר הייגו לפי שהוא משהה עבלו דמיד בפרקי ליה חייב לעשר ואע"ג דקופה הגורן מוחר למכור ולשתות בתמן בבכורות פרק בתרא מ"מ משהגיע הגורן ויש לו הרבה בהמות ה"ל כטובל מדרבנן ג"כ בלשון קופיא קאמר וכי המשהה טובל זה עובר והראשון נראה: **תמן תנינן.** בבכורות פרק מעשר בהמה: **ה"ג ר"א ור"ש אומרים באחד בתשרי בן עזאי אומר האלוליים (הם) מתעשרין בפני עצמן א"ר** [1]חונה **מעמא דר"מ** עד כאן הן מתמצות לילד מן הישנות מכאן ואילך הן מהחילות לילד מן החדשות ר' יוסה בר ר' בון בשם רב [2]חונה טעמא דר"א ור"ש [1]לבשו כרים הצאן אלו הבכירות ועמקו' יעטפו בר אלו האפילות יתרועעו אף ישירו אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר אמר[2] בן עזאי הואיל ואלו אומרים כך ואלו אומרים כך יהו האלוליים מתעשרין בפני עצמן הא כיצד נולד לו בה' באב וה' באלול וה' בתשרי אין מצטרפין נולד לו בה' בתשרי וה' באב הרי אלו מצטרפין [3]בן עזאי מכריע על דברי תלמידו אתא ר' ירמיה ור' מיישא בשם ר' שמואל בר ר' יצחק שכן נחלקו עליה אבות העולם ומאן [3]נינהו (א)אבות עולם תנא ר' יונה קומי ר' ירמיה ר' ישמעאל ור"ע זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד היה דר"ע אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה הואיל ואלו אמרו כך ואלו אמרו כך רבי אבון בשם ר' שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא א"ל[3] בן עזאי על החלוקין אנו מצטערין אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד הוה לר"ע אין תימר רביה אית בר נש אמר לרביה אלא שבאת לחלוק עלינו את השווין: תמן[1] תנינן [2]כל הנולדין מאחד בתשרי עד כ"ט באלול הרי אלו מצטרפין חמשה לפני ראש השנה וה' לאחר ראש השנה אין מצטרפין ה' לפני הגורן וה' לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין אמר רבי יוסה הדא אומרת מעשר בהמה לא עשו אותה לא כחנט ולא כשליש אין תימר כחנט ליתני כל המעוברים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול אין תימר כשליש ליתני כל הנולדים עד עשרים ושנים באלול רבי שמאי בשם רבי [1]ביבי ברבי חייא (א)כשליש עשו אותה כרבי שמעון דאמר ר"ש מחוסר[2] זמן נכנס לדיר להתעשר קם רבי מנא עם רבי שמאי [2]א"ל את אמרת חדא מילתא תמן תנינן בן עזאי אומר האלוליים מתעשרין לעצמן לא אפי' נולד עד עשרים ותשעה באלול [1]אית לך מימר בן עזאי כרבי שמעון ולא [2]כרבנן[2] כמה דאת אמר על דרבנן מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן כן את אמר על דבן עזאי מניחן לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלולים (ב)אמר רבי חייא (חונה) זאת[1] אומרת ימים שהבכור מחוסר זמן בהן עולין לו לתוך שנתו אמר רבי מנא אמר ר' יונה אבא שמע לה מן הדא [2]כל הבכור אשר יולד וגו' הזכר תקדיש הא כיצד [2]משעת לידתו את מונה לו שנה:

הלכה ב מתני' [2]בשלש[2] קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה

[1]וכתוב עליהן אל"ף ב"ת גימ"ל רבי שמעאל אומר יונית כתוב עליהן אלפ"א בית"א גמ"א [2]אין[3] התורם נכנס לא בפרגוד חפות ולא במגעל ולא בסנדל ולא בתפילין ולא בקמיע שמא יעני ויאמרו מעון הלשכה העני או שמא יעשיר ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר שאדם צריך לצאת ידי הבריות בדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום שנאמר [3]והייתם נקיים מה' ומישראל ואומר [4]ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם: **גמ'** (ב)תמן[2] תנינן מפנין אפילו ד' וחמש קופות ר' זעירא שאל את רבי [1]יאשיה כמה הוא שיעורן של[2] קופות אמר ליה

גלמוד

ולא כספילין ולא בקמיע. שלא יאמרו הניח הפקר ונתן בתוכן מעות: **גמ' כמה הוא שיעורן של קופות.** לאו ר"ש הוא ר"ל דשיטת רש"י כיון דהיה מכס גדול והיה יודע להמתין אחה טעם יפה. וה"ג הוי מלי למיקם גם אפלוגתייהו דר"ע דלא קאמר אלא דר"ש אינו לפניו בקליפת הפוס אבל היה יגול להמתין ועי' רש"י ד"ה חון ולכן מסני שם מפי מגי זמרה הוא בגמרא בלבת בא עמתא בלבת בא ראל"ל להכריע: **תמן תנינן תפנין אפילו ארבע וחמש קופות וכו' רבי זעירא שאל לרבי יאשיה כמה שיעורן של קופות כו' ילמוד פסוק מן המפורש דפני כו'** ור"ל (לכרם) (לפרס) מ"ש נרים פרק מפנין מתם קופות ילמד מהמפורש הכא שהן ג' סאין. ובגמרא דמגרא שהן ג' סאין כ"ר אמר מפרש כמה קופות כל הקופות דג' פרקים לגמרא מאין יעלו לאוריי שאין מחזיק לנקול לתנא קמא אלא לשרים לר"מ אלא אם אלמו כל הכמוס הא"ל כדמפרש לקמן ומעמי דבנו הא"ל דלא כשיטת הרמב"ם בענין הקופות שהארוך הרבה בפירוש ממתני' זו ומתני' אלאחריה. ובתוספתא דג' קופות

ג) כ"ה ז ב יהושלמי ר"ה פ"ח הל"ל, ב) ר"ה הוגה, ג) שם, ד) לעיון, ה) כ"ב קנים ב, ו) בכורות מ ב, ז) כון, ח) שם כא ב, ט) היא, י) עי' ר"ה ו ב, כ) יומא שב ה מגילה כא ב, ל) יומא קנ ב, מ) יהושל' שבת פ"ח הל"ח ופי"ח הלכה ח יפסחים פ"י הל"ח, נ) הושעיא, ס) שלם, ע) בירושלמי הגירסא לומר מסתפק מן הראשונה וכו' ואמן גירסת הפ"מ בירושלמי כנ' רבינו ואין מסתפקים ונראה ההכוונה לאין מסתפקים לגמרי כל הקופה קודם השניה ומפש"כ לקמן בשם הירושלמי.

עין משפט נר מצוה

ה א מי' פרק ז מבכורות הל"י:
ו ב מי' שם:
ז ג מי' שם פרק ו הלכה יד:
ח ד מי' שם פרק ח הל"ח טוש"ע יו"ד סימן שו סעיף ז:
ט ה מי' פרק ב משקלים הל"י:
י ו מי' שם הל"ז:
יא ז מי' שם הל"י:

נוסחת הבבלי

(א) אמת הטעם משום ר' יונה קמי' דר"ש ור': (ב) אמר רב חונא זאת אומרת כו' לכנס לדיר להתעשר אמר כו': (ג) שגם קופות כו' ר"ז כו' שיעורן של קופות:

הגהות הגר"א

[א] ה"ג בשלש עשה אותה ר"ש כדעתיה דאמ"ש כו': [ב] ה"ג ל"ל אח אמרת הדא מילתא ל"ל אין ל"ל הא תמן תנינן וכו': [ג] ה"ג איה לך למימר ב"ש בר"ש הוא אלא כמה דאת אמר על דבן עזאי מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני אלולים. כן אח אמר על דרבנן מניחן לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן. וה"פ כמו נב"ש צריך אתה לפרש דאותן שנולדו מכ"ב עד כ"ט מתעברי' לשנה הבאה עם בני שנתן ה"ג לדבנן. ואמנ לא אתי לפרושי הני מחוסרי זמן דמילתא דפשיטא הוא. וגי' הספרים שיבושא הוא דעל:

ציון ירושלים

במה הוא שיעורן של קופות. עיין במב"ם ושיין תוס' יו"ט מ"ש בכוונת הרמב"ם אבל באמת אינו מכוון פירושו ועיקר כפירוש הש"ק אלו וכן מצאתי בפי' קדמון שהיה בבתב יד על אלקי' ונדפס בעת שבתב כן והסיג על הרמב"ם בפירושו:

תורה אור השלם

1. לְבֵשוּ כָרִים הַצֹּאן וַעֲמָקִים יַעֲטֹפוּ בָר יִתְרוֹעֲעוּ אַף יָשִׁירוּ: תהלים סה יד
2. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוָּלֵד בְּבְקָרְךָ וּבְצֹאנְךָ הַזָּכָר תַּקְדִּישׁ לַיְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲבֹד בִּבְכֹר שׁוֹרֶךָ וְלֹא תָגֹז בִּכּוֹר צֹאנֶךָ: דברים טו יט
3. וּנְבַבְשֹׁה הָאָרֶץ לְפָנַי יְיָ וְאַחַר תָּשֻׁבוּ וְהִיִּתֶם נְקִיִּם מִיְּיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב
4. וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: משלי ג ד

משנת אליהו

ערך נ הלכה א כן עושי מכריע ע"ד תלמידיו. בגבלות בפרק ג"ל ג' פרק ולאחר טעמא דמתן מתחבר יכי אימא לא מלי קאי אטעמייהו והתנא ב"ש אומר כל חכמי ישראל לפי בקליפת הפוס חון מן הקרקע הוה ג"כ יאמן מפי הפמוצה אחרונה מפי מגי זמרה ומגלה. ולכאורה לשון תלמידיו דקאמר דבגוגין אינו מדוקדק דהא גם ר"מ וי"ל לא היו תלמידיו אלא חברים וכמו שמנתם הרמב"ם בחבורה שאחר ר"ע ור"ל דפסקא דמומנע דהתקבה כוון לקוטים הבאים גדול כ"ב עד שאחר כ"ב אין נתר נרגל להכריע יכי לא מלי מיקם אטעמייהו היו דקבו תלמידיו שכל חכמי ישראל נחבאים לפניו לתלמידים. ויפיר תמני בכן נחלקו עליה אבות העולם ומנו ר"ע ור"י ובהדיא קאמר חון מן הקרקע הוה והוא ר"ע בדפיהם רש"י בקרקע קאי אר"ע ולא כתוס' סם ד"ה חון. ות"ת ת"כ מדלא מסני בגבלי הכי מוכח דקרא

גלמוד סתום מן המפורש (תני) דתניא בשלש קופות של שלש סאין שהן תשעה סאין שהן עשרים ושבע סאין תורמין את הלשכה וכתוב עליהן אל"ף ב"ת גימ"ל מפני מה כתוב עליהן א' ב' ג' לומר [6]משתפך מן הראשונה קודם לשניה [7]ומן השניה קודם לשלישית חמן תנינן המוציא[8] יין [א]כדי מזיגת הכוס רבי זעירא שאל את רבי יאשיה (א)כמה שיעורן של בוס א"ל גלמד סתום מן המפורש דתני ר' חייא [א]ארבע[9] כוסות שאמרו רביעית של יין באיטלקי אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן דרבי יהודה היא דתני מים[10] כדי גמיע ר' יהודה אומר כדי לשוף בהן את הקילור (נ"א ר' יהודה אומר כדי מזיגת הכוס) יין כדי גמיע ר' יהודה אומר כדי מזיגת הכוס מזוג בכמה נשמעינה מן הדא מים כדי גמיע ר' יהודה אומר כדי לשוף בהן את הקילור (נ"א ר' יהודה אומר כדי מזיגת הכוס) יין כדי גמיע ר' יהודה אומר כדי מזיגת הכוס הדא אמרה מזוג כדי מזיגת הכוס כמה שיעורן של כוס רבי אבין אמר טיטרטון ורביע מהו לשתותן בכרך אחד [ב]מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי הללי[11] אם שמעון בבית הכנסת יצא הדא אמרה אם שתאן בכרך אחד יצא מהו לשתותן *[ב]בפיסקן [ב] כלום אמרו שישתה לא כדי שישתה ולא שישתכר אם שתה בפיסקן אף הוא אינו משתכר מהו לצאת ביין של שביעית תני רב אושעיא יוצאין ביין של שביעית מהו לצאת בקונדיטין מדתני בר קפרא קונדיטין כיין [ד]הדא אמרה יוצאין ביין קונדיטין מהו לצאת ביין מזוגין מדתני" רב חייא [ד]ארבעה כוסות שאמרו יוצאין בהן בין חיין ובין מזוגין ובלבד שיהא בהן טעם ומראה יין אמר רבי ירמיה מצוה[12] [1]לצאת ביין אדום שנאמר [1]אל תרא יין כי יתאדם כי יתן בכוס עינו וגו' [ג]תאני[13] מבושל במתובל מהו לצאת ביין מבושל אמר רבי יונה [1]יוצאין ביין מבושל רבי יונה לטעמיה דרבי יונה כד הוה שתי ארבע כסי דפסחא הוה חזוק רישא עד חגא חמיתיה[14] חדא מטרוניתא אפוי נהירין אמרה סבא סבא חדא מהני תלת מלין אית בך אי דשתוי חמרא את או דמלוי בריבית את או דמגדל חזירי את א"ל תיפה רוחא דההיא איתתא דחדא מאלין תלת מיליא ליה בי אלא אולפני שכיח לי דהכי כתיב [2]חכמת אדם תאיר פניו א"ל אבהו אתי לסברא חמוניה תלמידי דר' יוחנן אפוי נהירין אמרון [2]תלמידים לרבי יוחנן אשכח רבי אבהו סימא אתא לגבי' אמר ליה מאי אורייתא חדתא שמעה א"ל תוספתא עתיקא קרא עליה חכמת אדם תאיר פניו א"ר חנין לוגא[15] דאורייתא תמונתא עתיקא דמוריא דציפורי א"ר יונה וחכמנא לה (דב"ש) דבית רבי יוחנן מכילין כה דבש [ד]תני חצי שמינית ברבית השנה

*1 מהו לשתותן בפיסקין. פיסקין הוא שם כלי המחזיק כמה רביעית ובו הוא בהדיא ביקלוע אמר (נכסים מדברי אגדה נוריין), על פסוק והשתיה כדם ו"ל א"ר לוי כך היה תכסים של אנשי פרס היה להם כיס גדול מחזיק ארבעים שמיניה והוא נקרא פוסקין יהם משקין בו לכל אחד ואחד כי' ביקלע. (עקרי דינים סימן י"ט בשם מקום שמואל סימן ש"ח אות כ"ט):

ריבב"ן

לא כפרגוד הפוה. לשון חפת חלוקו מלבוש שים לו שפה שמא יחשדוהו שמלבוש שם מכשף הלשכה: **מעון הלשכה.** שנהנה מן הקדש הענין: תניא בתוספתא בפ"ב הנכנס לחרוס את הלשכה מפשפשין בו בכניסה וביציאה ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיוצא ופריך בירושלמי וימלא פומיה מוי פי' שלא יוכל להניח כסף בפיו אמר ר' תנחומא מפני הברכה שצריך לברך בשעה שמפרש תרומה בקופות להפרישׁ תרומה ואם היה בפיו מוי לא היה יכול לברך משום שנאמר ימלא פי תהלתך: **תני הנזכרין היו מפפסין בקלקין.** פי' היו ניקקין בשער ולשון שמא הגיע שם כסף: **תני ר"ש אומר קונן לא יתרום מפני המצר.** פי' קונן מלי קונלוסתיו מלתלים:

תקלין חדתין

קופות. דתמן: **פסוס.** קופות דתמן: **מן המפורש.** קופות הכמה מפורש שהן של ג' מלין: **דתני ג' קופות כו' שהן ל"ז סאין.** מפרש כמה עולה סכום כל הג' פרקים לאורייי שכל הסכום צריך לגמור על קרבנות וקונים שיגמר מיום ראשון לקנות לו לחמיר לבירים לר"מ: **ולמה כתוב אב"ג.** על הג' קופות: **אין מפפסין.** איני גומר סיפוקו: **קודם לשליש.** ומשלישים גומר כל אחד מהם ואח"כ חוזר לשניה ולראשונה כלקמן: **תמן תנינן.** שבת ע"ו: **המוליא יין כו'.** מייתי לה לחידי דמפרש להני תמוחים מהמפוקדים: **של כוס.** דתמן: **שאמרו.** בגיל פסח: **אחד מי ואחד מזוג גרפסן.** והכי אמר בבבלי פסחים (דף ק"ח:) ונעשמה דבלר מרביעית לא תשיב שתיה: ר"ג **כמה שיעורן של כוסות.** אחידי דמוכיר כוסות דפסח מהדר לפרושי קוגיא דכוסות: **עורבין.** שם מדה יהודיה להם שהיא מחזקת רביעית: **בברך ג'.** בלא הפסק ביניהם אלא שתאן לוקיפן אי בעינן דוקא הפסק שיהא מיכר מרבעתן כיון שתקנום נגד ד' גאולות אי לא: **יצא.** אם שתא בבהכ"נ הלל בלילי פסח מ"ש לומר בביתו ואין דבר מפסיק בין כוס ג' לד' ושותאן לוקיפן ויצא: **בפוסקין.** לשון הפסק. ובירכת הגאולים בכפיסין (כמו בפ"ב) כפיסין אחתי יהוה לשון אלי בהפסק מיעט בשמיים הכוס. ומשום דלמדינן (וסיה מ"ש ב') כי שבע אלים אחים מגרוע שבע ע"י שנותיהו בלגיות בגסות וגרון אלא הוא משבע ולא ע"י אחיים מרובה שמכנים יין הרבה במעיו ע"י לגיות דקות ואינו כאולין שנופע שלהם בא ממילי כרם ואכסא דברכתא משום מיבוב מלוה צריך לגמוע דרך שביעה משמ"כ בהפסק: **כדי שיפסה לא שיסכר.** תקנת חכמים רק שיסתה ולא שלא ישתכר כדאמר בשלני פסחים ירושלמי בין ג' לד' לא יסתה לומר כדי שלא ישתכר אם שתה בפוסקין אף הוא אינו משתכר: **מהו לצאת ביין של שביעית.** דיין של שביעית אסור ליהנות בו כשהגיע זמן הביעור אלא צריך להפקירו אך דיש לומר מלות לא ליהנות ניתנו ואם יהא מלוה היא לחייבו אף לענני לחכור כמותי בשביל ד' כוסות וכן לענים החמירי בו כמי מגרוני מלוה: **קונדיטון.** אם הוא כמי יין לפי שיש בו בשמים: קונדיטון כיין. לכל מלי: **כיין מוזג.** מיצעי ליה משום דבירים פרק בתרא דפסחים ביירושלמי מפרשי שעמא דד' כוסות ולחמא דד' נגד ד' כוסות דפרעה ואקח את הענבים ואשתו אותם אל כוס פרעה וגו' והתם לא מזוגין הם"ש שתיקנו נגדם בעינן שלא יהיו מזוגין אי אלמא מהאי טעמא דאמר רבנן התם כנגד ד' כוסות כו' קח את כוס היין כו' ודיעם כשאר יין שהוא מזוג: **כיין מיין מזוגין.** המרין טעמי טעם נגד מי שהוא חזק הרבה ומיומנין אין בו טעם יין: ומראה נגד מזוג שלפעמים מרוב מזיגת המים נשתנה המראה: **כיין חדוש.** כדין יין: ר"ג **של מזוג בכמה.** כמה שיעור מזיגה: **כדי מזיגת הכוס.** ונשבת קי"ל כל המשקין שיעורן ברביעית מ"ש: מזוג ברביעית. והכא גרסינן לה ולא לעיל מיהא דאמרי לא אשמעינן דיזלאין בנמזוג ואין יפרש שיעורו: ר"ג **מהו לגלח כיין מבושל.** מפרש דאמרינן בפ"ד דב"ב אין מומרים קידוש היום אלא על היין שראוי לנסך ע"ג המזבח משמ"כ מבושל דאינו ראוי לנסך ע"ג המזבח וה"מ אין יזלאין בו. אי לגלח הא דמתעטרין אתם לאי מפרש דאשמעינן דהא אמרי' בפ"ב דתרומות רבי אחיר לבשל יין של תרומה מפני שמבשילו אלמא דאשמעי לעילוי ובנסכים היינו טעמא דבעינן מידי דלא אשתני מבריאתו כמו כשם משמ"כ מבושל דאשתני ואם כן מקדשין ויזלאין בו: **מן מה דתני מבושל במבושל.** ומתבושל הוא קונדיטון דג"כ נשתנה ומבריאתו דיזלאין בו ואולי ומשנה ה"ג במבושל: **דר' כד הוה שתי ד' כו'.** משמיית הד' כוסות היה כתיב ריבוה עד הנגן, ומבושל אינו חזק כ"כ וכן קונדיטון: **דשתי חמרא אם.** יין יומא לבב לנגן: **מלוה ברבית.** נם כן שמא בעמלו יום ולילה מתרבה הוא בנשך ותרבית: **מגדל חזירי.** נם כן ריבוה הרבה: **ליפ בי.** דיין מלבד הלא הוי שתי יין משום שכרות לא היה יכול לשתות דמזיק לב ויכן רבינא וחזירים אסור ליהנות: **אולפן שביה לי חכמם אדם.** נגד ג' הנ"ל שהתורה ניתנה ליין שנא' ושמו יין מנסכתי ומשמתת לב האדם כמ"ש קרוביי ר' ישרים משמחי לב ותרוחות דעתו ע"י שנעשה מעניין המתנבר ע"י ריוח מיודוי התורה ישמע חכם וייסף לקח ומתענג על ה' בענג התורה כיפון הענג כידוע: **תוספפא עתיקא.** יבנה ואיתה מלויה ומשמ עליה במולא הון רב כי כתיב כל חפצים לא יאוי בה: **לוגא דאורייתא.** לשער בו רביעית: **תמונתא עתיקא.** מדה יבנה שמודדין בה מוריים בעפרוי הבי אתרינן לה בבבלי פסחים (דף ק"ח ע"ב): **וחכימנא.** אני זוכר: ר"ג **דבש רבי יגאי** וכן הוא בירושלמי דפסחים פרק בתרא ובתרא פרק ח': **דהוו מכילין.** שהיו מודדין בה דבש:

נדרבעיות מ"ש: מזוג ברביעית. והכא גרסינן לה ולא לעיל מיהא דאמרי לא אשמעינן דיזלאין בנמזוג ואין יפרש שיעורו: ר"ג **מהו לגלח כיין מבושל.** מפרש דאמרינן בפ"ד דב"ב אין מומרים קידוש היום אלא על היין שראוי לנסך ע"ג המזבח משמ"כ מבושל דאינו ראוי לנסך ע"ג המזבח וה"מ אין יזלאין בו. אי לגלח הא דמתעטרין אתם לאי מפרש דאשמעינן דהא אמרי' בפ"ב דתרומות רבי אחיר לבשל יין של תרומה מפני שמבשילו אלמא דאשמעי לעילוי ובנסכים היינו טעמא דבעינן מידי דלא אשתני מבריאתו כמו כשם משמ"כ מבושל דאשתני ואם כן מקדשין ויזלאין בו: **מן מה דתני מבושל במבושל.** ומתבושל הוא קונדיטון דג"כ נשתנה ומבריאתו דיזלאין בו הואיל ומשנה ה"ג במבושל: **דר' כד הוה שתי ד' כו'.** משמיית הד' כוסות היה כתיב ריבוה עד הנגן, ומבושל אינו חזק כ"כ וכן קונדיטון: **דשתי חמרא אם.** יין יומא לבב לנגן: **מלוה ברבית.** נם כן שמא בעמלו יום ולילה מתרבה הוא בנשך ותרבית: **מגדל חזירי.** נם כן ריבוה הרבה: **ליפ בי.** דיין מלבד הלא הוי שתי יין משום שכרות לא היה יכול לשתות דמזיק לב ויכן רבינא וחזירים אסור ליהנות: **אולפן שביה לי חכמם אדם.** נגד ג' הנ"ל שהתורה ניתנה ליין שנא' ושמו יין מנסכתי ומשמתת לב האדם כמ"ש קרוביי ר' ישרים משמחי לב ותרוחות דעתו ע"י שנעשה מעניין המתנבר ע"י ריוח מיודוי התורה ישמע חכם ייסף לקח ומתענג על ה' בענג התורה כיפון הענג כידוע: **תוספפא עתיקא.** יבנה ואיתה מלויה ומשמ עליה במולא הון רב כי כתיב כל חפצים לא יאוי בה: **לוגא דאורייתא.** לשער בו רביעית: **תמונתא עתיקא.** מדה יבנה שמודדין בה מוריים בעפרוי הבי אתרינן לה בבבלי פסחים (דף ק"ח ע"ב): **וחכימנא.** אני זוכר: ר"ג **דבש רבי יגאי** וכן הוא בירושלמי דפסחים פרק בתרא ובתרא פרק ח': **דהוו מכילין.** שהיו מודדין בה דבש:

מלמד סתום מן המפורש. דמתניתין תנן בקופות של ג' ג' סאין היו תורמין ה"ה קופות דמפנין בשל ג' סאין חייבי: **תני בג' קופות וכו'.** על אותן קופות שתרמו בהן בראשונה מן הלשכה קאי וכדפרישית במתניתין וקאמר שהן היו של ט' סאין כל אחת ימהן היו תורמין ג' פעמים ג' קופות של ג' ג' סאין כפירוש הרמב"ם: **לומר ליפתפך וכו'.** כדפרישית במתניתין: **ממן פגינן.** בשבת פרק המוליא יין כמה הוא שיעורן של כוסות. כיס המזכר במתניתין כמה שיעורו: **יתנן רביעית של יין המוליאין.** דלכל כוס מני ברובע רביעית מן כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית דכל תמרת דלא דמי על [חד] מלא מיא לאו חמרא ה"ה כיס דמתניתין בכוס של רובע רביעית חייבי: **מוזג בכמה.** (בפתוח מזה): **מים רי"ל כדי מזיגת הכוס.** והייטו ג' חלקי רביעית ה"ל במזוג שיעורו בכדי גמיעה: (אמר המגיה ובמסכת שבת מתב הבעל קרבן העדה וז"ל הדא אמרה מזוג כדי מזיגת הכוס. וה"פ כדרך בני אדם למזוג ובהיינו רביעית אלא דאי פ"ד בפתוח מרביעית ל"ל ביין מני בפתוח מרובע רביעית אהרי אם יתמזגו עם מים יהיה לו שיעור חשוב אלא ודאי דרביעית אלא בעינן): **כמה הוא שיעורן.** של כוסות. אנו אתין יודע לני שיעורו של רביעית האיטלקי במה נשער מים של אפסה: **טיטרטון ורביע.** מלה ששמה טיטרטון כולה ועוד רביעית המלה הזאת תוספ עליה ותמצא רביעית של מורה אלא: **מהו לשתותן.** כל הארבע כוסות בכרך אחד מה מה אחר זה בלי הפסק ביניהם: **בפלל.** של לילי פסחים אם שמעה בבית הכנסת שכך היה מנהגם לומר הלל בלילי פסחים בבהכ"נ זכר למקדש שאמרו הלל בשעת עשיית הפסח בבה"מ וקאמ"ל אם כיון לבי לצאת בקריאה זו יצא יא"ל לאומרי עוד בביתו: **הדא אמרה.** זאת אומרת שאם שתאן בבית אחת יצא שהרי אין דבר מפסיק בין אלישי לרביעי: **מהו לשתותן מפוסקין.** פירוש מהו שיהא מותר להפסיק בשתיית כוס אחד כמה פעמים: **ר"ג כלום אמרו שישתה לא שישתכר: אם שתה הוא מפוסקין אף הוא אינו משתכר.** אבל אם יש בפעם אחת דוקא הוא משתכר דיין הגרוגרו שבע: **מהו לצאת ביין של שביעית.** כיון דלא קיימן ביה לכם ויקמ"ל דאחרבע כוסות בעינן לכם כמו מצה וכי היכי דאין יוצאין במצה כן אין יוצאין בארבע כוסות לו לא: **בקונדיטין.** יין בו בשמים: **מהו לצאת מזוגין.** יותר מג' חלקים: **והוא שיהא בהן טעם יין.** משמע דאפילו עד ששה חלקים מים יוצאין בו: **ה"ג מבושל כדי שכר.** לריך שיהא מבושל שיתן בו הבישול טעם כתבלין אבל מבושל יותר מדאי לא: **יהוין ריפיה.** וכלוש ליה לאבו עד עצמת לכך הכשיר במבושל שאינו מוזק כל כך: **תמניה וכו'.** ראתה אותו אשה אחת משני אדמיים שפיני מאירין: **חדש מן פלח וכו'.** לי' מג' דבריה אלו בך: **לו מלוה ברבית.** שאין לו לאדם פרנסתו: **לו מגדל חזירין.** שמרוויח הרבה: **אלא אולפני שביה לי.** תלמודי מלוי ביתי. ל"א שמלוי לי למדש דברים בתורה והן מאירין פניו: **תמוניה.** ראו אותו: **אשכח רבי אבהו.** מלאה לבן פניו לאחיון: **תוספפא עתיקא.** תיספתא ישנה אלא ראה אותה מימיי מלא וראה בה דברים חדשים ושמח בה: **לוג דאורייתא.** לוג הכתוב בתורה: **תמונתא וכו'.** מדה הישנה שמודדין בה המוריים בעפרוי: **חכים אנא לה.** מכיר אני המדה הזאת ודעת רבי יגאי מודדין בה בבשר ה"ג ודעת רבי יגאי: **חלי שמיניה.** מדת עגבריה הישנה היא רביעית של תורה:

משנת אליהו

הגדולות אלא אחרני כלל. ובכן היו מכניסין ממון מהלשכה. ותכן היו התרומות ע"ש. והנה כל הסכמת שהוכרח להגיה בזה אלמן הביאו לזה מוגות זו בגיסקת הספרים כמה שעיון של ג' קופות והן מפוכשין בתחתי' ומה זה דקאמר ילמד סתום מהמפורש וע"כ המלות ג' קופות הגדולות ופירש דעליהן בא הבאלה והתשובה. אבל גירסת רבינו אחרתיה בעיון בכל הסוגיות והתוספתא והירושלמי ובריהן הוהיה והכי הוא שיטת רש"י ותוס' בקדושין נ"ד א' וכ"ש שיטת הרע"ב ובירושלמי דשבת ר"פ מפנין מפורש דר"ש אחל על הקופות הבאים ולא בחב של ג' קופות והשיבו ילמד סתום מי' והוא ממש כגירסת מרן וכן מורה כולה סוגיא דהכא דר"ש אחל על מתני' דמעלמא אחריתי כמו כמה שיעורו של כוס מי' ולא היו בחמת רק ג' קופות קטנות של ג' אפ"ן המחוברין בתחתי' וגמרא דקאמר בפרקין ממלן לשלשה פרקים לשלשה קופות מי'. ובכ"ש מכלתין דקאמר כולה מלאה היתה בתה מי' ושלשה פרקים משום פומיי לאבר כבר פרשנא התם דסוגיא דתמן אלוא בדרבי יוסי דאמר לא אין תורמין על הע"ל. ולהכי קאמר שם דבני בבל נרגילים להשתמש מרגלאה של חוקף ידהיה הוא דמוכחת לאקמי מן דג' פרקים רק משום פומיי וכדפרישית התם. אבל נת"ל תורמין על הע"ל דהוא ר"ש מתניתא בתוספתא כל הני מתני מתניתא אלריבא אחי ולא אמרינן שבולם הניחא כאחד דהא קאמר בבל פעם הביאו מתני אלשתי היתה עשרה שבטלן מי' ימלקמן אלא דלר"מ בסטר דבבל אמקומות בה הי משמעון אלא כאחד בחדר ומלקמן הנ' פרקים כדי שיתכנו בבל פעם שהביאו דמה שהביאו בר"ח ניקן לא היה מפסיק על כל השנה אלא דבר"ח ניקן צריך לחדוש מחומה חדשה וכר"ש ר"י משום דמתיאלה ימדר' טבי יקוביות דבבלי דאמר חדש ושנה קדמן כו' משמ"כ לדרבא דבריהם בחודש ל' יהא מיהם אבל מדשי השנה לא אמו הני מתניתא בסטר' רק ג"כ משום פומיי כו' וכר"ל דש כה בית חכמים לתקן בכה' ואמתיהו אקמלי. ובהמכ"ם פירש מ"ש כולה כל' כו' ג"כ לר"ל תורמין כו' ולא אתי הני סוגיות לדחיה על נכון ולפיכן אמרה דמתניא לשיטת רבינו הגדול בפ"ב דשקלים תרס אם הראשונה ואחר ה"ז מ"ר על כל הראשון ואיפה בקטבלאות מפני שאנשי מוריא כתים ומקולן עליהם ור"ל תרס ג' קופות של ג' אפ"ן בהלכה ואיפה בלשכה בקטבלאות והמבילין אח"כ מתמלין אבל מן הקטבלא) תרס אם הפנים כו' ומקולן עליה תרס אם הפנים כו' זו היתה שאינה שבולם שהיה בה אינטרילות של זהב ודכרוטות של זהב. מדקאמר עלי' הייו כשיעת רבינו על הקטבלא שבלשכה כו' וכן דקאמר שבשיתת היתה עשרה כו' משמע דהבל אלשכה קאי דקיפות גדולות מאן דכר שמי' הכא וגם לא הבו ליתנין רק בלשכה. ושם שמתו הקטבלאות ותתערבו הפירות. לא היה מערבי בשל אשתקד שמא יטעדבו לתרום ומתמא תורמין מן הישנה עכ"ל ון ותוספתא מוכא בקובץ בגמ' בפרקין בלשכה ד' מני שמעו הקטבלאות כו' תרס בראשונה בלשכה כו' ולשם כל ישראל:

איינו כ"מ דתורמין על פע"ל שיפא לכולם הלק בקרבנות. ומ"ש בגמרא נעול מן הראשונה אע"פ שיש בראשונה נעול מן הישנה אבל קיפות של ג' אפ"ן קאי דקאמר בהיות בלשכה ז' מפני מה כתוב עליהן אל"ג אומר אין משתקף מן הראשונה כו' ר"ל שלא יגמור ממנה קודם לראשונה. והיינו כדי שיפקיפו לקרבנות גם מן הישלשות דאם היה גומר בתחלה כל קיפה הא' אז לא יגיע לקפק מהנו' ואות כדי דרשת הראשונה אקמלי אחרונות אלא כדי שיתכנו על הקיפות אלא אמר אם אמר אמתחלין תורמין מן הא' שלמה אלשתי אמתחלין תורמין מן הא' שלמה אלשתי מוליאין מן הג' כו'. וט"ש בתוספתא ול"ל בס"ש בגמ' אע"פ שלא שלמה הא' כו' ואח"כ שלמה הג' כו' שלמו אלשתן. ושלמו אלשתן. ומ"ש אם אינו אלשתן. ושלמו אלשתן. ומ"ש אם אינו אלשתן. ומ"ש אם אינו אלשתן. ומ"ש אם אינ

ריבב"ן

מתני' וזרקו לפני התורם. הסקלי' שלהן והתורם מתכוין ודחפו לקופה שיהא שקלו בתרומה והנמת רוח הוא לפי שלא יהא מתקרב אלא משלהן תחלה: **תרם את הראשונה.** בלחד מן הקופות: **ותיפה בקטבליאות.** מכסה הקופות בעור לסימן. **השלישית לא היה.** צריך לכסות שכבר נתרמו האחרות ולמה היה מכסה הראשונה שמא יסתה ויתרום מן הכסף שבקופה וימים בקופה האחרת אבל אם היה מכוסה אין לחוש. תניא בתוספתא פ"ב תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל ועל כל ישראל ותיפה בקטבליות מפני שאני בגל באין ושוקלין עליה. תרם את השלישית ואמר הרי זו מבגל וממדינות הרחוקות ועל כל ישראל ולא היה מחפה הוז היתה

תקלין חדתין

ולמה קרי ליה עתיקא. מאחר שזוכרה שמדבר בה בימיו: ה"ג **מן בגין כו' כמה דהוה.** והיינו עתיקא כמו שהיתה קודם קטנה: ה"ג **אמר רבי יוחנן הדא דינן** וכו' והכי אמרי' אמר' בגבול: אם אר"י תמניתא קדמיתא דהוות בעבריא הוות יתיבא על דא דבעא וכה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיבוש: **שיעורן של כוס.** בתוספתא הלצעות: ה"ג **תני יבש.** יין קרוש בכית משערין דמעיקרא הוה היה רביעית ובקרוש רביעית שלמה בעינן דלאו בר מזיגה הוא: ה"ג **אתיא דר' נתן בר' בר"** כו'. והוא בריתא מובא בגבלי שבת (עב) דרבי נתן וה"א אמרו דבר אחד דתני התם דם נגילה ב"ש מטהרין. דאיתו בכבר לטמא בגילה בכית ולא תוכת משקין כו'. וב"ה מטמאין אמר רבי יוסי בר"י אף בשטיתאו בית הלל לא טיתאו אלא בדם שיש בו רביעית הוחל ויכול לקרוש ולעמוד על בית שהוא שיעור נגילה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבכית היבש כשטיתה הוי רביעית אלמא בר"י בר"י מיקומקמא: **ועכרו אם דמה.** אמר לה בתם אם עד רביעית לא אף ברביעית: **ושאל כו' עד כמה ולא אשגח ביה.** לא השיבו כלום: **עד רביעית עהור כו'.** בר"י בר"י והתם לא היה רביעית ומיהרו דמה: **ובאים ר"פ.** התרעם רבי אלעזר על אלא השיב רבי שימון: **הדין עובדא.** אתם שמיהרו את דמה כמו שפירש רבי שימון: **עד רביעית עהור כו'.** שאל אותו אם כן הדין: **וכעיב ביה.** דתהו אלא לא להשיבו ולא נהג בו בכבוד. כמו ובעיבו דבברכות פרק ג' (ח ע"ב): **דשאיל לך.** כענין להשיבו בהלכה ובעטת ביה: **דלא הווה דעתי בי.** שלא היה דעתי מיושבת: **שלוקח הנים.** ואין לו קרקע שהרא אמת מאדק תמנת בזריעתו ולקח מעשים נשקף על ידי הנשמים מה שאינו כן כשלוקח על שנה אחרת לשנה הבאה אינו יודע אם יהיה לו נתה ליקח ואם יהיה תמיה: **מן הסדקי.** מעט מעט מהמטר תכוחה ומפחד לשמא מלחזיל יזדבן וגם היוקר הוה ע"י מפקיעי שערים יום יום ופחד שלו לילה ויום שלא יהיה לו על פעודותיו הרגילים בערב ובקר: **ולא פחמין.** **זה שלוקח הכפלנר.** מהנחתים פת אפויה לזימנין אין לו פת כשרוצה לאכול: **ואנא ממיכנא אפלגר.** ואין דעתי מיושבת: **מהו דדין.** מאי הוי עלה אי יותר מרביעית טמא וכו"י בר"י או אף יותר מרביעית טהור: **הפיד רבי יהושע בן פסורא כו'.** שהוא טהור. משמע לגמרי טהור אף יותר מרביעית. ולמי מה טהור מלהכשיר הוא לגמרי טהור שאינו מכשיר ואין בו תורת משקה אבל לטמא מטמא יותר מרביעית בשיעור נגילה בכית ובלעיל: **תמן פנינן.** במכשירין פ"ו: **מטמא ואינו מכשיר ואין לנו ביולא בו.** משמע דאמרינן בשאין מכשיר אינו מטמא ומלאמר טהור אם כן מוכח דלגמרי טהור אף מלגמרא: **דלמא לשעור עומאתו.** שהם בשכן מטמא בכבשהשר כבשר השכן משא"כ דם נגילה אינו כבשר נגילה בכית אלא ברביעית אבל ברביעית על כל פנים מטמא אע"ג דאינו מכשיר: **מאן דאמר עומא ברבי יהודה.** רבי יהודה הוא דאמר בריש פ"ה דעדיות דדם נגילה ב"ש מטמאין ובתפרים ר"י בר"י דזקוק ברביעית ובלאמרינן בבבלי אם דהעיר ריב"פ אם הוא עולי רגלים הולכים עד מרכוותיהן בדם הנבלות ולא אמרו להם דבר: **ויאות.** מה דאמר טמא בר"י: **דר' מורה הוראה דבים נשיא הוה.** ובאן פרדת בדינא רבי הוה והורה בשמעתא דפחות מרביעית היה אם ולכן עיהריה: **מתני' כפרגוד חשוב.** תרוך וכפול פן יתבדוהו שהעמין אם מעמות אלשבה: **מעון הלשבה.** על ידי שלקח ממנה: **גבי קוון.** בעל שיעור וגירסת הרמב"ם קבן והוא עני שחאב למעות וכן נגהל לחון כמו קובץ על יד: **מפספסין בקלקין.** בגדי אמר כמו בשבת הקלקים והיו מפרידין האימות שלא יתבדוהו שעמן בתוכן: **מדברין היו עמו.** כדי שלא יעמין בפיו: **ומלא פומיו מוי.** ימלא פיו מים וב"כ לא יהיה יכול לטעמין בפיו: **מפני הברכה.** שלריך לברך על הפרפרשה וכשמקבלן בפיו אינו יכול לברך דא"א לאכלן לגד אחר וכ"ש בפיו מלא מים: **המחוור שבכולן.** מפורש יותר להיות נקי מהבריות כמו מידי שמים: **מתני' של בית הי"ג ר"ג כו'.** שהיו רוצין שיגיע למיהן לקרבנות חתרן לעשה בשעה שהוא תורם והתורם מתכוין ודוחפו מהלשכה לקופה של ג' שלין שתורם בה: **ג' שפמים.** דרך חכמים הוא כן. כמו מגל זו כו' ועוד הרבה: **הראשונה.** תרומה ראשונה מהלשכה: **בקטבליאות.** על הנשאר בלשכה והמדיתין אח"כ נותנין על הקטבלא: **ולמה היה מחפה.** בראשונה ושניה: **שמא ישכח ויתרום.** מן התרום ובשמתחה נעשו המתרומים שירים ותורם ממה שעל הקטבלא רק בשלישית לא היה צריך לחפות שלוקח ממנה עד שגומרה בלקמן: **נעשה ה'.** שהראשונה היתה בתה מא"י: **כרכים המוקפין.** היינו מקומות הסמוכים שהיו מביאין בשניה: **נעשה בכל מו**

הישנה אמר רבי יוחנן [ט] הדין דידן (הות) הוא ולמה קרי ליה עתיקה [א] מן בגין דהוה ביומי אית דאמרי דהות זעירא ורבתא ואית דאמרי דאזעירא [ב] ולא אזעירא כמה רהות [ג] כמה הוא שיעור של כוס רבי יוסי בשם ר' יוסי בן פוי ור' יוסי בר ביבי בשם ר' שמואל אצבעים על אצבעים על רום אצבע ומחצה ושליש אצבע. [ב] (תני [ד] יבש כזית דברי רבי נתן) רבנן דקיסרי [א] ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל אתיא דר' נתן [ג] בר"ש בשם דר"ש אמר ברביעית כן אמר ר' נתן ברביעית לבשקרש ויהא בו כזית רבי סימון בשם ריב"ל מעשה [ד] בפרדת רבי שמתה וטהרו את דמה משום נבילה ושאל [ב] רבי אליעזר את ר' סימון עד כמה ולא אשגח ביה ושאל לריב"ל וא"ל עד רביעית טהור יותר מרביעית טמא [ג] ובאש לר"א על (עד) דלא חזר ליה ר' סימון שמועתא רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא א"ל רבי יצחק [ג] בר (ביסנא) כהנה עד רביעית טהור יותר מכאן טמא ובעט ביה אמר ליה רבי זריקא בגין דשאיל לך את בעט ביה א"ל בגין דלא הות דעתי בי בעיטנא ביה דאמר רבי חנן [1] והיו חייך תלואים לך מנגד זה שלוקח חטים לשנה ופחדת [ד] לילה ויומם זה הלוקח מן [ד] הסדקי ולא תאמין בחייך זה הלוקח מן הפלטור ואנא במיכנא אפלטור [ד] ומהו כדון העיד [ה] ר' יהושע בן פתורה על דם נבילה שהוא טהור מהו טהור טהור מלהכשיר אבל לטמות מטמא חמן [ד] תנינן [2] דם השרץ כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו [ה] כיוצא בו ושיעור טומאתו שדמו מטמא כבשרו אמר רבי יוסי פליגי בה תרין אמוראין חד אמר מטמא וחד אמר טהור מאן דאמר מטמא כרבי יהודה ומ"ד טהור כר' יהושע בן פתורה (כ"א רב אבוה דאימן אחתיה דר' יהודה וכו') אמר ליה רב אבדומה דמן נחותה ויאות [ד] דרבי יהודה מדיינא דבי נשיאה הוה: שמא יעני ויאמרו כו': תני רבי ישמעאל [ד] קוין לא יתרום מפני החשד תני הגזברין היו מספספין בקילקין תני [ד] מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא וימלא פומיה מוי א"ר תנחומא [ו] מפני הברכה [ד] רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן בתורה ובנביאים ובכתובים מצאנו שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום בתורה מנין דכתיב [2] ונקיים מה' ומישראל בנביאים מנין דכתיב [3] אל אלהים ה' וגו' וישראל הוא ידע בכתובים מנין דכתיב [4] ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם גמליאל וזגא [ה] שאל לרבי יוסי בר רבי בון איזהו המחוור שבכולם אמר ליה והייתם נקיים מה' ומישראל:

הלכה ג מתני' של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם והתורם מתכוין [ו] ודחפו לתוך הקופה [ז] אין התורם תורם עד שהוא אומר להם אתרום והן אומרין לו תרום תרום תרום שלש פעמים [ח] תרם את הראשונה וחיפה בקטבליאות השניה וחיפה בקטבליאות השלישית [ט] לא היה מחפה ולמה היה מחפה שמא ישכח ויתרום מן הדבר התרום תרם את הראשונה לשם ארץ ישראל והשניה לשם כרכים המוקפין לה והשלישית לשם בכל ולשם מדי ולשם מדינות

בתוך פיו: **ופריך ומלא פומיה מוי.** הא בר"י בר"י דזקוק ברביעית ובלאמרינן בבבלי עמוד: **מפני הברכה.** שחייב התורם לברך על התרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומת הגורן: **איזהו המחוור שבכולן.** איזהו מהספיקים מבורר ומפורש שבכולן שלריך לנקות עצמו לפני בני אדם:

הלכה ג מתני' וזרקו לפני התורם. מתכוונים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות צבור ולא יהיו משיני אלשבה: **ג' שפמים.** על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים תרום וכן דרך לשון חכמים לחיות משולש: **תרם את הראשונה.** הקופות הגדולות של ט' שלין שתרם מן הלשכה היו מכוסות במטפחות ואח"כ כשתרם מהן בקופות הקטנות של ג' שלין היה תורם הקופה הקטנה שמתה עליה ח' מאחת מקופות הגדולות ומכסה אותה במטפחת ואח"כ מגלה הקופה הגדולה השניה ומגלה ממנה קופה הקטנה שכתוב עליה ב' ומכסה אותה וכן בשלישית אלא שלא היה מכסה אותה לפיכך שמעמנה יתחיל בפרום העליונה: **בראשונה נעשה ה'.** שהן שלחו שקליהם תחלה: **ושניה לשום כרכים המוקפין.** כגון עמון ומואב ומיהו בכל פעם היו תורמין על שם כל ישראל על הנגוי ועל העתיד לבנות ולא הזכיר התנא תלוקי מקומות הללו אלא להודיענו שחקבו ג' פרקים אלו כדי שיתנו מקומות

מדרשות

ט) דדין דידן הווה. מדה שהיתה לנו מקדמית: **פ"ג ולמה לא קרי לה עתיקא.** שהרי נזמן ההוא לא היתה המדה הזאת וכבר עברה והל"ל הדא עתיקתא כדאמר ר"ח דאף ר"ש היה במקומו של ר"ח: **ומשני בגין דהווה ביומוי.** אע"ג דבבר עברה מ"מ אין לקרותה ישנה כיון שהיתה בימיו: **ב"ג אית דאמרי דהווה זעירא ורבתא ולא זעירא כמה דהוה.** וה"פ בא לתרץ ולמה אמר ר"ח עתיקתא ואח"כ הוסיפו עליה ותוקמוה אדרבעית ואח"כ פתחו אותה בכרבעות וחה היה בימי ר"ש הלכך לא מצי לאמר עתיקתא דש"ד אמידה הפחותה קאמר ואי הוי הפחת בפעם שני כמו בראשונה שיר המ"ל עתיקתא דאין לעשות דאמידה קאמר דא"כ הל"ל הא דאית לן הנתת היא מדה רביעית ועכ"ל היינו מפרשין דאמידה גדולה קאמר אבל הנתת דהמדה קטנה שבמיו לא היתה בשום להמדה הקטנה שהיתה בראשונה ודאי איכא למטעי דעל הראשונה הפחותה קאמר עתיקתא לכך קאמר הדא דידן הוה בלימר דהווה ביומוי קודם ולו שהיה להן עכשיו ואיכא למיטעי: **ה"ג תני יבש בכוים דברי רבי נתן.** וה"פ לא הוא לה"ר יין יבש שנקרש כזית חייב דמעיקרא הוי רביעית והא דבעינן רביעית שלם בקרוש ולא פגי רביעית משום דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **אתיא דר"נ.** דאמר אף ביין רביעית בעינן בר"ש דמתניתין דאמר מולן ברביעית ולית ליה לר"י הא דאמרינן בסמוך דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **ועכרו דמה משום נבילה.** שלא היה בו רביעית וכל שאינו רביעית בבשקרש לא יהיה בו כזית ואין בו טומאת נבילה: **עד כמה.** דם היה בה שטהרו אותו משום נבילה: **ולא אשגח ביה.** ולא השיב לו ר' סימון דבר: **ה"ג ושאל לריב"ל וא"ל וכו'.** **ובאש לר"א על דלא וכו'.** והבא לר"א על ר' סימון על שלא השיב לו על שאלתו: **מפני הדין עובדא.** סיפר המעשה (שחטו) (שמתה) הפרדת שלו בית רבי ועכר דמה משום נבילה: **א"ל ר"י בר ביסנא לר' סימון.** בלבן שאלה אם עד רביעית הוא דטיהרו אבל יותר מכאן טמא או אפילו יותר מרביעית טהור: **ובעע ביה.** רבי סימון ודחף אותו בטבלא. ל"א בעע בו: **א"ל ר"ז.** לר' סימון משום דשאל לך דבר תורה את מיתף ביה בתמיה: **א"ל.** הא דלא השבתי לו כהנון שלא היתה דעתי מיושבת בעת ההיא: **זה שלוקח חטים לשנה.** שאין לו קרקע לזרוע והיינו מיין תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה: **ה"ג פדקי.** מוכר תבואה למי שאין לו וזה שלוקח אופה משבת לשבת ולילה ויומם רמז לשבת שהיום הולך אחר הלילה: **זה שלוקח מן הפלטר.** מן הנתחנה שאולי לא יהא לו לנתחנה למכור: **ואנא אפלגר סמיך.** ואין דעתי מיושבת עלי לשביב לו: **ה"ג ומאי דדין.** מאי הוי עלה אם יותר מרביעית טמא או טהור: **הפיד ריב"ב.** מתניתין היא בפ"ו דעדיות: **על דם נבילה שהוא טהור.** וקס"ד טהור לגמרי קאמר אפילו ביותר מרביעית: **ופריך מהו עהור.** שהוא טהור להכשיר הזרעים שאינו מכשיר אלא דם השיתה בשעת שהיתה אבל לטמא טומא מודה ריב"ב שדם נבלות מטמא: **ומשני מאן דאינן.** מתכוונים פ"ו: **ואין לנו כיוצא בו.** וקס"ד שאין לנו דם כיוצא שאינו מכשיר ומטמא ש"מ דם נבלה אפילו עמוד לא מטמא: **ה"ג ואין לנו כיוצא בו כשיעור עומאתו וכו'.** וה"ק דקשיא ליה דלמא הא דאינו מיוצא בו היינו לענין שיטמא הדם כבשרו אלא הנכון שדמי ומטמא כנעבשה ואפילו הדם גלוי אבל דמו של נבלה מיהו מטמא כשהיא רביעית ומומאתו מדרבנן דרביעית בשקרוש שעמוד על בית ומתחלף בנבלה ממש: **מ"ד אמר.** והיינו ריב"ל דלעיל כר"י דאמר בפ"ד דעדיות שב"ש מטמאין דם נבלה: **ומ"ד עהור.** דהיינו מתניתין דמכשירין כר"י בן בתירה: **ה"ג א"ל רב אבדומי דמן נחותה ויאות.** ובפיר קלמנת דר"י הוא דממנה דדבי יהודה מוהה הולאות דבי נשיאה הוי שהרי פרדות של בית רבי היה ור"י הוהה דיתר מרביעית טמא כשמעתתיה: **קוין.** מי שהוא בעל שיער לא יתרום שמא יביא בשערו יקוון הוא תלוין קוותיו תלתלים ומיכ"ש פיסם עני ונבהל להון מלשון קלתי בחיי: **היו מספספין בקילקין.** היי מספספין בשיער התורם אם היו שערותיו דבוקים מחמת זיעה וטיחה. ל"א קילקי הוא תלוק של אמר שים לו עיניו וכשהיה תורם לנים בתלוק מה היו מפרידין לוקן הנימין שלא יתבדוהו שהעמין המעות בתוכו: **מדברין היו עם התורם.** כדי שלא יתן דבר לתוך פיו: **ומלא פומיה מוי.** היה לו לתלאות פיו מים ולא היו צריכין לדבר עמו: **מפני הברכה.** שחייב התורם לברך על התרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומת הגורן: **איזהו המחוור שבכולן.** איזהו מהספיקים מבורר ומפורש שבכולן שלריך לנקות עצמו לפני בני אדם:

הלכה ג מתני' וזרקו לפני התורם. מתכוונים היו שיפלו שקליהם לתוך הקופה ויקנו מהם קרבנות צבור ולא יהיו משיני אלשבה: **ג' שפמים.** על כל פעם ופעם היה אומר אתרום והם אומרים תרום וכן דרך לשון חכמים לחיות משולש: **תרם את הראשונה.** הקופות הגדולות של ט' שלין שתרם מן הלשכה היו מכוסות במטפחות ואח"כ כשתרם מהן בקופות הקטנות של ג' שלין היה תורם הקופה הקטנה שמתה עליה ח' מאחת מקופות הגדולות ומכסה אותה במטפחת ואח"כ מגלה הקופה הגדולה השניה ומגלה ממנה קופה הקטנה שכתוב עליה ב' ומכסה אותה וכן בשלישית אלא שלא היה מכסה אותה לפיכך שמעמנה יתחיל בפרום העליונה: **בראשונה נעשה ה'.** שהן שלחו שקליהם תחלה: **ושניה לשום כרכים המוקפין.** כגון עמון ומואב ומיהו בכל פעם היו תורמין על שם כל ישראל על הנגוי ועל העתיד לבנות ולא הזכיר התנא תלוקי מקומות הללו אלא להודיענו שחקבו ג' פרקים אלו כדי שיתנו מקומות

ט) תדא, כ) מזערת כמה. **ג)** שבת עז ח, **ד)** מנחו' קג ב ולקמן ס"ח הל"ח, **ה)** ובעמו ר"ח, **ו)** בדרכי כד ל מנחו' קג, **ז)** הליוקין, **ח)** שם עדיות פ"ה מ"ח, **ט)** מכשירין פ"ו מ"ה, **י)** מנחות קד ח, **כ)** תוספתא פ"ב,

עין משפט נר מצוה

יט א מי' פרק י"ח משנת הל"ב:

כ ב מי' פרק ח מהל"ש הל"ד:

כא ג מי' פרק י מטומאת אוכלין הלכה ג:

כב ד מי' פרק ב משקלים הל"י והשגות:

כג ה מי' שם הלכה ה:

כד ו מי' שם הל"ו:

נוסחת הבבלי

(א) ור"י בר' ביצין בשם ר' שמואל: **(ב)** ושאל ר' אלעזר: **(ג)** בר ביסנא עד כו': **(ד)** ר"ש בשם ר' נתן בתוהה כו': **(ה)** שאל את ר' יוסי בר ביבי אחיהו כו': **(ו)** ודוחפה לקופה כו': **(ז)** לא היה מחפה שמא ישכח את התרום ויתרום את דבר התרום כו':

הגהות הגר"א

(א) ה"ג ולמה קרי ליה עתיקא מן בגין דהוה ביימי' זעירא וכבתא ואחתיכא כמי' דהוה כל"ל: **(ב)** נ"ב אמר ר' יוחנן הדא דידן היא אלי שמיני טבנמיא דיסנה כי כאן הוא מקומו של ר' יוחנן ר"ל ולא לעיל מיה. וכ"ה בבבלי שם אר"י תמניתא קדמיתא דהוה בעבריא הוא יתיבא על דא דבעא וכה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיבוש: [ג] נ"ב אמר ר' יוחנן הדא דידן היא אלי שמיני טבנמיא דיסנה כי כאן הוא מקומו של ר' יוחנן ר"ל ולא לעיל מיה. וכ"ה בבבלי שם אר"י תמניתא קדמיתא דהוה בעבריא הוא יתיבא על דא דבעא וכה משערין רביעית של פסח. וגירסת הספרים שיבוש: [ג] נ"ל אתיא דר' נתן בר' יוסי בר ביבי ר"ל דר' נתן (עז) דרבי נתן וה"א אמרו דבר אחד דתני התם דם נגילה ב"ש מטהרין. דאיתו בכבר לטמא בגילה בכית ולא תוכת משקין כו'. וב"ה מטמאין אמר רבי יוסי בר"י אף בשטיתאו בית הלל לא טיתאו אלא בדם שיש בו רביעית הוחל ויכול לקרוש ולעמוד על בית שהוא שיעור נגילה לטמא אדם והיינו אמרו דבר אחד שבכית היבש כשטיתאו הוי רביעית אלמא בר"י בר"י מיקומקמא: **ועכרו אם דמה.** אמר לה בתם אם עד רביעית לא אף ברביעית: **ושאל כו' עד כמה ולא אשגח ביה.** לא השיבו כלום: **עד רביעית עהור כו'.** בר"י בר"י והתם לא היה רביעית ומיהרו דמה: **ובאים ר"פ.** התרעם רבי אלעזר על אלא השיב רבי שימון: **הדין עובדא.** סיפר שמיהרו את דמה כמו שפירש רבי שימון: **עד רביעית עהור כו'.** שאל אותו אם כן הדין: **וכעיב ביה.** דתהו אלא לא להשיבו ולא נהג בו בכבוד. כמו ובעיבו דבברכות פרק ג' (ח ע"ב): **דשאיל לך.** כענין להשיבו בהלכה ובעטת ביה: **דלא הווה דעתי בי.** שלא היה דעתי מיושבת: **שלוקח הנים.** ואין לו קרקע שהרא אמת מאדק תמנת בזריעתו ולקח מעשים נשקף על ידי הנשמים מה שאינו כן כשלוקח על שנה אחרת לשנה הבאה אינו יודע אם יהיה לו נתה ליקח ואם יהיה תמיה: **מן הסדקי.** מעט מעט מהמטר תבואה ומפחד לשמא מלחזיל יזדבן וגם היוקר הוה ע"י מפקיעי שערים יום יום ופחד שלו לילה ויום שלא יהיה לו על פעודותיו הרגילים בערב ובקר: **ולא פחמין.** **זה שלוקח הכפלנר.** מהנחתים פת אפויה לזימנין אין לו פת כשרוצה לאכול: **ואנא ממיכנא אפלגר.** ואין דעתי מיושבת: **מהו דדין.** מאי הוי עלה אי יותר מרביעית טמא וכו"י בר"י בר"י או אף יותר מרביעית טהור: **הפיד רבי יהושע בן פסורא כו'.** שהוא טהור. משמע לגמרי טהור אף יותר מרביעית. ולמי מה טהור מלהכשיר הוא לגמרי טהור שאינו מכשיר ואין בו תורת משקה אבל לטמא מטמא יותר מרביעית בשיעור נגילה בכית ובלעיל: **תמן פנינן.** במכשירין פ"ו: **מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו.** משמע דאמרינן בשאין מכשיר אינו מטמא ומלאמר טהור אם כן מוכח דלגמרי טהור אף מלגמרא: **דלמא לשעור עומאתו.** שהם בשכן מטמא בכבשהשר כבשר השכן משא"כ דם נגילה אינו כבשר נגילה בכית אלא ברביעית אבל ברביעית על כל פנים מטמא אע"ג דאינו מכשיר: **מאן דאמר עומא ברבי יהודה.** רבי יהודה הוא דאמר בריש פ"ה דעדיות דדם נגילה ב"ש מטמאין ובתפרים ר"י בר"י בר"פ. דם"ל טהור לגמרי אף יותר מרביעית. ובלאמרי' בבבלי אם דהעיר ריב"פ אם הוא עולי רגלים הולכים עד מרכוותיהן בדם הנבלות ולא אמרו להם דבר: **ויאות.** מה דאמר טמא בר"י: **דר' מורה הוראה דבים נשיא הוה.** ובאן פרדת בדינא רבי הוה והורה בשמעתא דפחות מרביעית היה אם ולכן עיהריה: **מתני' כפרגוד חשוב.** תרוך וכפול פן יתבדוהו שהעמין אם מעמות אלשבה: **מעון הלשבה.** על ידי שלקח ממנה: **גבי קוון.** בעל שיער וגירסת הרמב"ם קבן והוא עני שחאב למעות וכן נגהל לחון כמו קובץ על יד: **מפספסין בקלקין.** בגדי אמר כמו בשבת הקלקים והיו מפרידין האימות שלא יתבדוהו שעמן בתוכן: **מדברין היו עמו.** כדי שלא יעמין בפיו: **ומלא פומיו מוי.** ימלא פיו מים וב"כ לא יהיה יכול לטעמין בפיו: **מפני הברכה.** שלריך לברך על הפרפרשה וכשמקבלן בפיו אינו יכול לברך דא"א לאכלן לגד אחר וכ"ש בפיו מלא מים: **המחוור שבכולן.** מפורש יותר להיות נקי מהבריות כמו מידי שמים: **מתני' של בית הי"ג ר"ג כו'.** שהיו רוצין שיגיע למיהן לקרבנות חתרן לעשה בשעה שהוא תורם והתורם מתכוין ודוחפו מהלשכה לקופה של ג' שלין שתורם בה: **ג' שפמים.** דרך חכמים הוא כן. כמו מגל זו כו' ועוד הרבה: **הראשונה.** תרומה ראשונה מהלשכה: **בקטבליאות.** על הנשאר בלשכה והמדיתין אח"כ נותנין על הקטבלא: **ולמה היה מחפה.** בראשונה ושניה: **שמא ישכח ויתרום.** מן התרום ובשמתחה נעשו המתרומים שירים ותורם ממה שעל הקטבלא רק בשלישית לא היה צריך לחפות שלוקח ממנה עד שגומרה בלקמן: **נעשה ה'.** שהראשונה היתה בתה מא"י: **כרכים המוקפין.** היינו מקומות הסמוכים שהיו מביאין בשניה: **נעשה בכל מו**

מסורת הש"ס

ט) דדין דידן הווה. מדה שהיתה לנו מקדמית: **פ"ג ולמה לא קרי לה עתיקא.** שהרי נזמן ההוא לא היתה המדה הזאת וכבר עברה והל"ל הדא עתיקתא דאמר ר"ח דאף ר"ש היה במקומו של ר"ח: **ומשני בגין דהווה ביומוי.** אע"ג דבבר עברה מ"מ אין לקרותה ישנה כיון שהיתה בימיו: **ב"ג אית דאמרי דהווה זעירא ורבתא ולא זעירא כמה דהוה.** וה"ק בא לתרץ ולמה אמר ר"ח עתיקתא ואח"כ הוסיפו עליה ותוקמוה אדרבעית ואח"כ פתחו אותה בכרבעות וחה היה בימי ר"ש הלכך לא מצי לאמר עתיקתא דש"ד אמידה הפחותה קאמר ואי הוי הפחת בפעם שני כמו בראשונה שיר המ"ל עתיקתא דאין לעשות דאמידה קאמר דא"כ הל"ל הא דאית לן הנתת היא מדה רביעית ועכ"ל היינו מפרשין דאמידה גדולה קאמר אבל הנתת דהמדה קטנה שבמיו לא היתה בשום להמדה הקטנה שהיתה בראשונה ודאי איכא למטעי דעל הראשונה הפחותה קאמר עתיקתא לכך קאמר הדא דידן הוה בלימר דהווה ביומוי קודם ולו שהיה להן עכשיו ואיכא למיטעי: **ה"ג תני יבש בכוים דברי רבי נתן.** וה"ק לא הוא לה"ר יין יבש שנקרש כזית חייב דמעיקרא הוי רביעית והא דבעינן רביעית שלם בקרוש ולא פגי רביעית משום דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **אתיא דר"נ.** דאמר אף ביין רביעית בעינן בר"ש דמתניתין דאמר מולן ברביעית ולית ליה לר"י הא דאמרינן בסמוך דקרוש לאו בר מזיגה הוא: **ועכרו דמה משום נבילה.** שלא היה בו רביעית וכל שאינו רביעית בבשקרש לא יהיה בו כזית ואין בו טומאת נבילה: **עד כמה.** דם היה בה שטהרו אותו משום נבילה: **ולא אשגח ביה.** ולא השיב לו ר' סימון דבר: **ה"ג ושאל לריב"ל וא"ל וכו'.** **ובאש לר"א על דלא וכו'.** והבא לר"א על ר' סימון על שלא השיב לו על שאלתו: **מפני הדין עובדא.** סיפר המעשה (שחטו) (שמתה) הפרדת של בית רבי ועכר דמה משום נבילה: **א"ל ר"י בר ביסנא לר' סימון.** בלבן שאלה אם עד רביעית הוא דטיהרו אבל יותר מכאן טמא או אפילו יותר מרביעית טהור: **ובעע ביה.** רבי סימון ודחף אותו בטבלא. ל"א בעע בו: **א"ל ר"ז.** לר' סימון משום דשאל לך דבר תורה את מיתף ביה בתמיה: **א"ל.** הא דלא השבתי לו כהנון שלא היתה דעתי מיושבת בעת ההיא: **זה שלוקח חטים לשנה.** שאין לו קרקע לזרוע והיינו מיין תלואים שאינו יודע אם יהיו לו מעות לשנה הבאה: **ה"ג פדקי.** מוכר תבואה למי שאין לו וזה שלוקח אופה משבת לשבת ולילה ויומם רמז לשבת שהיום הולך אחר הלילה: **זה שלוקח מן הפלטר.** מן הנתחנה שאולי לא יהא לו לנתחנה למכור: **ואנא אפלגר סמיך.** ואין דעתי מיושבת עלי לשביב לו: **ה"ג ומאי דדין.** מאי הוי עלה אם יותר מרביעית טמא או טהור: **הפיד ריב"ב.** מתניתין היא בפ"ו דעדיות: **על דם נבילה שהוא טהור.** וקס"ד טהור לגמרי קאמר אפילו ביותר מרביעית: **ופריך מהו עהור.** שהוא טהור להכשיר הזרעים שאינו מכשיר אלא דם השיתה בשעת שהיתה אבל לטמא טומא מודה ריב"ב שדם נבלות מטמא: **ומשני מאן דאינן.** במכשירין פ"ו: **ואין לנו כיוצא בו.** וקס"ד שאין לנו דם כיוצא שאינו מכשיר ומטמא ש"מ דם נבלה אפילו עמוד לא מטמא: **ה"ג ואין לנו כיוצא בו כשיעור עומאתו** וכו'. וה"ק דקשיא ליה דלמא הא דאינו מיוצא בו היינו לענין שיטמא הדם כבשרו אלא הנכון שדמי ומטמא כנעבשה ואפילו הדם גלוי אבל דמו של נבלה מיהו מטמא כשהיא רביעית ומומאתו מדרבנן דרביעית בשקרוש שעמוד על בית ומתחלף בנבלה ממש: **מ"ד אמר.** והיינו ריב"ל דלעיל כר"י דאמר בפ"ד דעדיות שב"ש מטמאין דם נבלה: **ומ"ד עהור.** דהיינו מתניתין דמכשירין כר"י בן בתירה: **ה"ג א"ל רב אבדומי דמן נחותה ויאות.** ובפיר קלמנת דר"י הוא דממנה דדבי יהודה מוהה הולאות דבי נשיאה הוי שהרי פרדות של בית רבי היה ור"י הוהה דיתר מרביעית טמא כשמעתתיה: **קוין.** מי שהוא בעל שיער לא יתרום שמא יביא בשערו יקוון הוא תלוין קוותיו תלתלים ומיכ"ש פיסם עני ונבהל להון מלשון קלתי בחיי: **היו מספספין בקילקין.** היי מספספין בשיער התורם אם היו שערותיו דבוקים מחמת זיעה וטיחה. ל"א קילקי הוא תלוק של אמר שים לו עיניו וכשהיה תורם לנים בתלוק מה היו מפרידין לוקן הנימין שלא יתבדוהו שהעמין המעות בתוכו: **מדברין היו עם התורם.** כדי שלא יתן דבר לתוך פיו: **ומלא פומיה מוי.** היה לו לתלאות פיו מים ולא היו צריכין לדבר עמו: **מפני הברכה.** שחייב התורם לברך על התרומה כדרך שמברכין על הפרשת תרומת הגורן: **איזהו המחוור שבכולן.** איזהו מהספיקים מבורר ומפורש שבכולן שלריך לנקות עצמו לפני בני אדם:

ג) תדא, כ) מזערת כמה. **ג)** שבת עז ח, **ד)** מנחו' קג ב ולקמן ס"ח הל"ח, **ה)** ובעמו ר"ח, **ו)** בדרכי כד ל מנחו' קג, **ז)** הליוקין, **ח)** שם עדיות פ"ה מ"ח, **ט)** מכשירין פ"ו מ"ה, **י)** מנחות קד ח, **כ)** תוספתא פ"ב,

ציון ירושלים

מפני הברכה. עי' פי' מהרל"פ ועיין שו"ת ח"ל סי' קכא:

גליון הש"ס

[ט] עי' שו"ת חת"ו חח"ל סימן קכא:

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וָפָחַדְתָּ לַיְלָה וְיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: דברים כח סו
2. וְנִכְבַּשָּׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר תְּשֻׁבוּ וְהִיִּתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ:
במדבר לב כב
3. אֵל אֱלֹהִים יְיָ אֵל אֱלֹהִים יְיָ הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל הוּא יֵדָע אִם בְּמֶרֶד וּאִם בְּמַעַל בְּיְיָ אַל תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה:
יהושע כב כב
4. וּמְצָא חֵן וְשֵׂכֶל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם: משלי ג ד

משנת אליהו

כשו"ת שבות יעקב סימן כ"ב שהסדרן בסירוגים אחר כללי שמנו פוסקין וסיכומו דחוק ומ"ש ניפוק: **על רוס אלכבע ומחלה ושלים אלכבע.** עיין תוס' בפסחים ק"ט ע' ד' ד"ה רביעית שמיהר לעגיל זו דמיירי בלמבעיים ליפורים כו' ע"ש בתריהם: **מוריינא דבי נשיאה הוה.** עיין בתוס' ק"ג ב' ק"ד ע' ו' ועי'

הרחוקות על לבן וישלמו שקליהן: **גמ'** ופריך מ"ו. מי שהיו מוותרים לפניו שני כריים של חבואה וחרם מאחד על חבירו מי לא פטר גם השני מ"כ ה"ג מאי נפקא להו לדידיה ר"ג אם היו פורס של מני שקל שלהן אי לא: **ומפני הנחת רוח הוא לבן.** שיהא הקרבן קרב מתמורה לאשורה ולא יהא לשרי הלשכה: **שמט את הקטבליות.** מקולן עשה הכל שיריים: **אלעזר.** בנדים ותחמש תלישות שמלות מתרגמין ותחמש אלעזר: **אע"פ שיש בראשונה נוטל מן השניה.** תקופות הגדולות קודם אילו נוטל מן הראשונה כל הג' קופות קטנות בפרוס אחת מכל אחת מהן נוטל קופה אחת וכדפירש בגמרא: **שלמה שלישית.** שהוליאו כל המעות שבקופה שלישית לעורך הקרבנות:

שלמו שלשתן. שלין בקופות גדולות מעות צריכין כל ישראל לשקול ממחצי שקלים אחריים שהמעות שנשאר אלעזר ולא נגנם לתוך קופות הגדולות הוא שיריים ואין כסרין שוב ליקח מהן קרבנות: **מועלין בשיריים.** שנשאר בלשכה שמא יטעו להן בפוף כשיכלה כל המעות שבתוך הקופות: **וכן היה ר"פ וכו'.** אהא דקאמר ר"מ דמועלין בשיריים שמא יטעו להן בפוף מייתי הא דר"פ שצריך האדם להיות זהיר חריז שלא יגא לידי חטא: **זריזות.** הזריז במצות לעשותן בהוגן ומרמיק מעצמו כל דבר שיכול לבא ע"י לעבירה מביא את האדם שהוא נקי בעשיותיו ומעבירות שבידו: **עוברה.** שלף עוטתיו הרלשונים יתלבנו ויוטהר נשמתו: **קדושה.** קדושת הגוף והמחשבה: **לידי ענוה.** שכל מי שיש בו רוח קדושה חפץ להיות יותר קדוש גם מי שלא מעגלי לדק על שאר בני אדם ושאין דרכיו מבוררים כל הצורך חזר הוא עיקר ענוה שמכיר פחיתת ערכו: **לידי ירלא חטא.** שלא יאמר אני אלך בשוק של זונות ולא אחטא וכמו שאמר שלמה המלך ע"ה שכיון שהוא עניו ויאמר שהוא שפל אנשים יהיה ירא חטא: **לידי חסידות.** והיינו שיעשה דברים שהם לפנים משורת הדין כדי שלא יבא לידי שום חטא: **לידי רוח הקודש.** שכיון שהוא עושה לפניים משורת הדין עושין עמו גם המשיב דברים שהן חוץ מהטבע ומודיעין לו דבר הטהרה: **לידי תחיית המתים.** שע"י שיהיה רוח קדושה על עלמות יחיו וממחיה ביחוקאל: **לידי אליהו.** שקודם התחיה האמרוהו יבא אליהו: **ולכה מכפר את הקדש.** ולבון ולכה משמע זריזות מלבון כלי ומשמע זהירות דהייגו זריזות וכתיב קרא אחריתא וכפר בעדו ובעד העם הוא הכפרה הכוללת לכולם אלמא ע"י זריזות בא הקרבה הגמורה: **וכפר עליה הכהן ונטהרה.** מן הבטיחה שנשבעה כשכרעה ליעל ולף שבוגגת היא צריכה טהרה: **ונטהרו וקודשו.** לבתר שהבא אחיה קדושה: **כי כה אמר רם ונשא.** מדכתיב מרום וקדוש אשכון והדר קאמר שיהיה עם היחוד מרום ישכון עם הקדוש והדר קאמר שישכון את דכא ושפל רוח שהוא הענוי משמע דמקדושה יבוא האיש לחיות עניו ולהכי קאמר שיהיה ה' עם הקדוש ויהיה עם דכא ושפל רוח: **ה"ג דכתיב עקב ענוה.** בענוה ובשכר ענוה יבא לידי ירלא ה': **אז דברת.** אין הקב"ה מדבר בחזון לחסידיו: **רוה"ק מביא לידי תחיית המתים.** דכתיב ומתתי רוחי והיא רוה"ק ואחייתם אח"כ: **ה"ג לידי אליהו** זכור לטוב דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם: **כל מי שהוא קבוע וכו'.** פי' שהוא דר בקביעות בא"י שהיא מספקת עון דכתיב העם היושב בה נשוא עון: **ואוכל פירותיו בטהרה.** שגורם טהרת הגוף: **ומדבר בלשון הקודש.** שגורם טהרת הנפש: **וקורא ק"ש בבוקר ובערב.** שמקיים יהבית בו יומם ולילה שהתורה עיקר טהרת נשמה: **מובטח לו שהוא בן עוה"ב.** אפילו גופו יודלך ויחבה לתיים נגאים והם חיי עולם הבא אי נמי

אלא דין ויפוריון יחבה לעוה"ב: **שליך פרק ג'**

הלכה א מתני' הפרומה מה היו עושין

כה. מה שנתנו לתוך הקופות מה היו עושין בהן: **ולא קרבנות הלבור.** לאתויי קטרת: **ספיחים.** תבואה העולה מאליה ממה שנשר בקציר ויוצאים שכר לשומרים שיתנו רגלי בהמה משם ויוציאו לבני אדם שהם לצורך העומר יפני הלחם שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ ובומין שכרן מן התבואה לוקן קרבן מקרבן דמי: **שומר חנם.** ואף אם קנה אותן מן הספקר כשנמכרן חנם שכר ר"ל דקרבן יחיד משתנה לקרבן צבור: **אף אפה אומר וכו'.** כלומר אי אתה מודה שאין באין אלא מצל צבור ואם שמרן חנם וחבה בהם נמלא שאינן באין מצל צבור ולשיטתם השיבו דסברי

משנת אליהו

מני שלישים היתה עשירה שבכולן שהיה בה מאלפים אל ומזר הרבותות אל והב. יקשה דאם כרים פ"ג מסיק דאף מרגליות אמור לגבה משקלים שמא תיהל המרגליות ונמצא הקדש מספסל ואין אמר אמנלי של זהב שהיא שוה אלף וי"ל שהאילו לגבות שהיו הדרמונות גם זהב כרוכים בהם לשמירה מדברים הרחוקה:

הקדושה לקדושים העומדים לפני ה' תמיד מבין גדולות הש"ת ורב מרמותיו ונעשה שפל ונבזה בעיניו ממה שאינו יכול לעבדו ית"ש כדבעי למיעבד לפני ממ"ה הקדוש ב"ה וכן קדושה ע"י פריסתו מהנשים לאמרו שאמרות הן בעלי גאוה ופ"ר בא לידי ענוה: **ענוה מביאה לידי ירלא חטא.** ע"י עטוותנותו שהוא נבזה בעיניו נמאס מתיירא ומחרד שנבזה ושפל כמותו יחטא לפני קדוש ומוהל וכל שהוא עמוק ושפל בעיניו מתרומם כנגד שמים בעיניו ויודע כמה החטא פוגם בכל העולמות. ידוד מלך ישראל ע"י שהיה עניו גדול כמ"ש ומאני מועלת ולא אים אמר אשמרה דרכי מחטוא וכן אם ת"ו נכשל בחיטא דבר מהד ירא מהחטא יתמאס לנגד עיניו תמיד: **וירלא חטא מביאה לידי חסידות.** חסידות הוא דרגא עילאה לפנים משורת הדין וכן ע"י שהוא ירא חטא עושה נדרים כדאמרינן בגמרא ולאו ע"ש חסיד ועי"ש ירלא חטא שהוא אוצר המכמה בא לעשות

קרבן יחיד אינו משמנה לגבי לצור: **גמ' מה ראו** וכו'. אמתני' דפ"ד דתענית קאי דתנן התם זמן עני הכהנים והעם משעה וקשיא ליה מה ראו להימנות הא אפי' כל יחיד יכול לנדב עצים לתנון לקמן לקמן ס"ו: **אלא בשעה** וכו'. וקמ"ל שהעצים שלהן קודמין לכל שאר עצים שבלשכה: **הנביאים שבזמיכן.** שהיו בחומת הדור כגון חגי זכריה ומלאכי ועזרא ומתתיה: **אלא משלהן.** מעצים שהתנדבו הן: **דר"י היא.** הא דאמרינן שעצים לקרבנות לצור נתיס בשל יחיד אחיא כר' יוסי דאמתני': **דברי הכל היא.** ואפילו לרבנן דע"ב לא פליגי רבנן וי"א אלא בגופו של קרבן: **אכל במכשירי קרבן.** כגון עצים לקרבנות הכל מודיס דמשמנה מיחיד לצבור: **כפופה לבנה.** הכהן לשרת בו בקדש: **לריכה למסור לצבור.** מיהו אם מסרה מותר לעבוד בו: **במכשירי קרבן.** כגון כתומת: **ה"ג מתני' ממיעא לר' יוסי.** וה"פ מהן ברייתא דמגילת תענית מוכח כדאמר ר' יוסי בשם ר' אלא דד"ה היא: **בשעם הקרבן.** בזמן שבהמ"ק קיים: **רי"א אין נוהגין אלא בשעת הקרבן.** ס"מ דרבנן דפליגי עליה דר"י סוברים דנוהג אפי' שלא בשעת הקרבן ופסיעת שמודים שהיו זמנים להבאת העצים ומתמיתין דתענית: **והיינו מחענין ולא משלימין.** מפני שיו"ט שלהן היה שכני סגאה בן בגימן הקריבו עצים בעשרה באב כדתנן בתענית פ"ד וזה היה ולאו אחר המוכרן דבזמן הבית אין בוס בע' באב ואפ"ד דלא היו העצים אלו אלא לצורך קרבנות יחיד ודינו בקרבן יחיד למה יהיה להן יו"ט אף שלא בשעת הקרבן בשלמת בשעת הקרבן ניחא דלאף יחיד שמביא קרבן הוה ליה כיו"ט כדאמרינן ברים פרק מקום שנהגו אלא לאחר המוכרן מ"ע הוי"ט לדורו' ומסתמא לא פליגי רבנן דמתני' עליה דרלא"ל דקי"ל מעשה רב: **מפני.** דתנן שומרי פסיחים בשביעית וכו' ע"מ דאין הענומר ומתי הלחם בתין אלא מאכל אחר אין הענומר ובדפרישית במתני' אחיא כר"י דאמר שאין הענומר בא אלא מן הדרשה ובלבד שתמסרנה לצבור אמר רבי אחא דרבי יוסי היא דרבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם רבי יוסי (אסי) בשם ר' אילא דברי הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן צבור [ב]מתני' פליגי על רבי יוסי אותן[2] הימים נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן רבי יוסי אומר אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד [ג]ועוד מן הדא דתניא (א)אמר[3] רבי אליעזר בי רבי צדוק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין וחל תשעה באב להיות בשבת ודחינו אותו למוצאי שבת [2]והיינו מתענין ולא משלימין: [ד]העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וכל קרבנות הצבור: (מתניתא דר' ישמעאל דר' ישמעאל אמר אין העומר בא מן הסוריא) תמן[3] תנינן [2]כל קרבנות היחיד והצבור באין מן הארץ ומן חוצה לארץ מן החדש ומן הישן [2]חוץ מן העומר [1]ושתי הלחם שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ (ב)רב חונה בשם רבי ירמיה דרבי ישמעאל היא דרבי ישמעאל אומר אין העומר בא מן הסוריא תמן[3] תנינן עשר קדושות הן [1]ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאין ממנה העומר והביכורים ושתי לחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות (ג)ר' חייא (חונה) בשם רבי ירמיה דרבי ישמעאל היא דרבי ישמעאל אמר אין העומר בא מן הסוריא תמן[3] תנינן ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות [ה][2]יצא קציר העומר שהוא מצוה (ד)ר' ישמעאל כדעתיה דר' ישמעאל דאמר אין העומר בא מן הסוריא כדעתיה ראמר יצא קציר העומר שהוא מצוה מאן תנא שומרי ספיחית בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר' ישמעאל היא א"ר יוסה דברי הכל היא לא מצאו בסוריא מביאין אותן מספיחין שבארץ ישראל ההן עומר (ה)מהו שיורע בתחילה ר' חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא לא נמצא [6]בקומץ על השיריים שאינן נאכלין [ל] א"ל נעשה כחמשה דברים שהן באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה כיצד הוא עושה נוטל מעות מן השולחני (1)ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו (1)וטבות כן (ר' יוסי בשם) רבי אחא בשם רבי בא כל[7] מה שיתן הן הן דמיו משעה הראשונה תנא[8] אף בפתחי אבנים כן כיצד הוא עושה (ה)נוטל מעות משולחני ונותן לחוצבין ולסתתין עד שלא תינתן על גבי הדימום ומשניתן על הדימום מביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליה וטבות כן ר' יוסי (בשם רבי אחא) בי רבי בון בשם שמואל [ג] כל מה שיתן הן הן דמיה משעה הראשונה:

מתני'

משל צבור: **גמ' מה ראה** [א](מה[6]) ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות אלא בשעה שעלו ישראל מן הגולה ולא מצאו עצים בלשכה [8]ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן ומסרום לצבור וקרבו מהן קרבנות צבור והתנו עמהן נביאים שביניהן שאפי' לשכה מליאה עצים ועמדו אלו ונתנדבו עצים משל עצמן שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה אמר רבי אחא דרבי יוסה היא דרבי יוסה אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם ר' יוסי (אסי) בשם רבי אילא דברי הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן צבור תני[2] אשה שעשתה כתונת לבנה (צריכה למסור) בשירה ובלבד שתמסרנה לצבור אמר רבי אחא דרבי יוסי היא דרבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם רבי יוסי (אסי) בשם ר' אילא דברי הכל היא מה פליגין בגופו של קרבן אבל בגופו של קרבן אבל במכשירי קרבן כל עמא מודיי שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן צבור [ב]מתני' פליגי על רבי יוסי אותן[2] הימים נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן רבי יוסי אומר אינן נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד [ג]ועוד מן הדא דתניא (א)אמר[3] רבי אליעזר בי רבי צדוק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין וחל תשעה באב להיות בשבת ודחינו אותו למוצאי שבת [2]והיינו מתענין ולא משלימין: [ד]העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וכל קרבנות הצבור: (מתניתא דר' ישמעאל אמר אין העומר בא מן הסוריא) תמן[3] תנינן [2]כל קרבנות היחיד והצבור באין מן הארץ ומן חוצה לארץ מן החדש ומן הישן [2]חוץ מן העומר [1]ושתי הלחם שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ (ב)רב חונה בשם רבי ירמיה דרבי ישמעאל היא דרבי ישמעאל אומר אין העומר בא מן הסוריא תמן[3] תנינן עשר קדושות הן [1]ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומה היא קדושתה שמביאין ממנה העומר והביכורים ושתי לחם מה שאין מביאין כן מכל הארצות (ג)ר' חייא (חונה) בשם רבי ירמיה דרבי ישמעאל היא דרבי ישמעאל אמר אין העומר בא מן הסוריא תמן[3] תנינן ר' ישמעאל אומר מה חריש רשות אף קציר רשות [ה][2]יצא קציר העומר שהוא מצוה (ד)ר' ישמעאל כדעתיה דר' ישמעאל דאמר אין העומר בא מן הסוריא כדעתיה ראמר יצא קציר העומר שהוא מצוה מאן תנא שומרי ספיחית בשביעית נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ר' ישמעאל היא א"ר יוסה דברי הכל היא לא מצאו בסוריא מביאין אותן מספיחין שבארץ ישראל ההן עומר (ה)מהו שיורע בתחילה ר' חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא לא נמצא [6]בקומץ על השיריים שאינן נאכלין [ל] א"ל נעשה כחמשה דברים שהן באין בטומאה ואין נאכלין בטומאה כיצד הוא עושה נוטל מעות מן השולחני (1)ונותן לקוצרין ולשומרין עד שלא יקרב העומר ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו (1)וטבות כן (ר' יוסי בשם) רבי אחא בשם רבי בא כל[7] מה שיתן הן הן דמיו משעה הראשונה תנא[8] אף בפתחי אבנים כן כיצד הוא עושה (ה)נוטל מעות משולחני ונותן לחוצבין ולסתתין עד שלא תינתן על גבי הדימום ומשניתן על הדימום מביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליה וטבות כן ר' יוסי (בשם רבי אחא) בי רבי בון בשם שמואל [ג] כל מה שיתן הן הן דמיה משעה הראשונה:

ריבב"ן

תינבל אמר ליה ומי קאמינא [אנא] תינבל ליתי מגל אשתקד בעינא כרמל וליכא שכבר יבש וליתי כרמל מגל אשתקד בעינן כרמל בשעת הקרבה וליכא דר' יוחנן אמר [כרמל] תקריב ור' אלעזר אמר ראשית קירך ולא סוף קירך בשעת הבאתה תהא תחלת קירה שלאותה תבואה שבאתה ולא סוף קירך [ואם מייתי] מדאשתקד היא לה שעת הבאתה סוף קירך כך פירש רביעו שלמה: **ר' יוסי אמר אף הרוצה מתנדב ושומר חנם אמרו לו אם אתה אומר כן אין כאן מגל לצבור.** בפ' הבית והעליה (דף קיח) מפרש טעמייהו ומשיק דכ"ע הבנה נהפוך לא קני פי' מה שאדם שומר בראייה בעלמא בלא זכייה אחרת לו חזקה לא קני והכא בחומשין לבעלי זרועות קמפלגי ת"ק סבר תקינו רבנן ד' זחי למיתב להו מגלבה כי היכי דלא ליתו בעלי זרועות ולשקלו מיניהו ור' יוסי סבר לא חייסינן לבעלי זרועות ומאי אתה אומר הכי קאמרי ליה מדבריך שאתה אומר מתנדב ושומר חנם לדברינו דחייסי' לבעלי זרועות אין תמידין ומוספין באין מגל לצבור לאחר גם כן יכול לידור תמידין ומוספין ת"ל אומן ד' זחי שהיינו נותנין לשומרין אנו קונין תמידין ומגלה שהן של שומרים:

תקלין חדתין

לצבור ולשיטתם הביביהו: **גמ' ה"ג תמן תנינן.** בתענית (ב"י ח'): **תשעה.** בתלו סע' זמנים היו הכהנים והעם מתנדבים לבניה עצים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עצים הרבה למערכה היו אלו מתנדבים ומקריבין בתלו ע' זמנים: **מה ראו.** למה הוצרכו לימנות אלו זמנים מיוחדים דכל יחיד יכול להביא נדבה עצים כדלקמן פ"ו: **עמדו אלו כו'.** ולהכי הוצרכו לימנות משום דהיה תקנה דעביד להו הני נביאים כי היכי דלא ליתמיהו מאתרייהו: **ומסרום לצבור.** שיהא של צביר יחיד דאמר והקריבו מהן קרבנות לצבור: **מלאה עצים.** של לצבור: **משל עצמן.** שיהא קרבן נדבתם כתתן לקמן פ"ו האומר הרי עלי עצים כו': **משלהן תחלה.** מעצים שהתנדבו ובכללו שם ממיך לה בקרא דנחמיה שנאמר ובגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים הלוים והעם להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מזומנים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו ככתוב בתורה: **דר"י היא.** הא דאמר שעצים ליחיד קרבים לגבי לצבור הוא"ל ומסרי לצבור דקאמר ומסרום לצבור דאילו לרבנן לא מהני גבי שומר חנם אף שמוסר לצבור: **במכשירי קרבן.** כגון עצים לקרבנות: **מני הא'שה כו'.** בתוספתא פפ"ק דיומא: ה"ג **כשרה ונלבד שתמסרנה כו'.** ובגמרא דיומא (ל"ח ב') פריך פשיטא ומשני מ"ד ניחוס שמא לא יתמסרנה יפה קמ"ל: ה"ג **מתניתא פליגא** על רבי אחא: **אוכן הימים.** ברייתא שנויה בטומאה מענית ובטומאה בתענית (י"ב) ובעירובין (מ"ח): **נוהגין.** בשעת קרבן ו"ש דקרבן עצים: **מבני סנאה.** הכי גרסי לה בתוספתא שם: **בן בנימין.** משבט זה: **והשעינו ולא כו'.** ובבבלי שם מפיש מפני שיו"ט שלנו היה. והתם רבנן הוא דאמרי לה דפליגי אר' יוסי ואיכא"ל בשעת רבנן קאמר לה דס"ל אף שלא בזמן קרבן הכא איהו היה לאחר החורבן מדהכיר בוס ע"ב ולרבי אחא הא לא היה לרבנן קרבן יחיד דעצים דאיהו לא מתלק בין מכשירין לגופו של קרבן. ובגרייתא מוכח דהיה קרבן עצים דיחידים דקאמר דאיכ"ל אנו היינו כי' החזקו אותו יום טוב דקרבן עצים דיחידים שלהם ליו"ט: **תמן תנינן.** מתחת פ"ג ב': **מסוריה.** דהיא מקלת מ"י כ"ש מכל חו"ל ממש: **תמן תנינן.** פ"ק דכלים: ה"ג **דתנן ר' אומר מה תרים כו'.** יהוא בפ"ק דמ"ק (נ' כ' ד' ו' ובגמרות ס"ב ח' פ"ג ב' ו"ה ב' ח') **דתק** דרים ליה בשם אינו ענין לשבת תנהו לשביעית ולאסור הקליה בטומאה בשביעית ור"י תמיר הקליה בטומאה שביעית ודרים לקרא אשבת ועי"כ ס"ל דאסור להביא מסוריה דאי מותר להביא מסוריה למה המיר לקלוי בשביעית: **ר' היא.** דס"ל אין העומר בא מסוריה ולכן הוצרכו לסמוך הספיחים: **לא מצאו מסוריה כו'.** וגם לרבנן גרירס לסמוך הספיחין שבא"י שמא לא ימצאו מסוריה ויצטרכו לספיחין דל"י: **מהו לוריע בחלה.** כשאין ספיחין אם מותר לזרוע בשביעית בא"י דהא קלירה היתרה בשביעית לצורך העומר: **קומץ על השיריים כו'.** דקומץ שאין מתיר שיריו לאכילה אינו קומץ והכא נמי יהיו השיריים אסורין כשחרב בשביעית: **כחמשה דברים כו'.** דתנן בספחים (פ"ו ב') ועומר יב' הלחם מיחסר שם והתם ודאי אין שיריו נאכלין ואפי' הכי הוי עומר כשר ה"נ הכא ושפיר מיבעיא לה: **ליפד כוא עושה.** אמתני' מהדר לפרושי ליפד פירעין לשומרי ספיחין דמלשכה מ"א להוציא הקדש לחולין לבדיא: **ומחללין עליו.** כלומר על העומר שמרוחו ועשו המעות חולין ומפקינן חולין לשולחני: **וטבות כן.** וכי טוב הוא לחלל מעות מלשכה על העומר דהא מן העומר יקח הכהנה לאיכות נקיותו מפסולת שבו ולשיריס: **הן הן דמיו כו'.** מה שיאחר ממנו לעומר הן דמיו שנתן הנזכר משעה ראשונה: **בפתחי אבנים.** מאיתי הכהן שמסתתין אבנים גם הן הן טוטלין מן השולחני כמ"ל: **חוצבין.** אבנים מערשן: **מסתתין.** לתקן האבנים:

ה) תענית פ"ד הל"ד מגילה פ"ק הל"ד ובבבלי תענית כח ח, ב) עי' יומא לה ב ולקמן הל"ב, ג) ר"ה יט ב, ד) תענית יב ח, ה) מנחות פג ב, ו) כלים פ"ח מ"ז, ז) ירושלמי שביעית פ"ח הל"ג, ח) עי' תוספתא מנחות פ"ג, ט) ע' מעילה יד ח ב,

עין משפט נר מצוה

ד א מיי' פ"ו מהלי המקדש הל"ט:
ה ב מיי' שם פ"ח הל"ז:
ו ג מיי' שם פרק ו הלכה ט:
ז ד מיי' פרק ו מאיסורי מזבח הלכה טו:
ח ה מיי' שם ופ"ז מתמידין הל"ה:
ט ו מיי' פרק ח מתמידין הל"ב:
י ז מיי' פ"ז מביא הכתירה הל"ב:
יא ח מיי' פרק ז מתמידין הל"ו:
יב ט מיי' פרק י"ח מפה"מ הל"כ:
יג י מיי' פרק ח ממעילה הל"ג ד:

נוסחת הבבלי

(**א**) מ"ר אלעזר בר צדוק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין ולחמיהו לאחר השבת והתענינו ולא השלמנו: (**ב**) רב הונא בשם ר"י דר"י היא דאמר בר': (**ג**) רב הונא בשם ר"י דר' ישמעאל היא דאמר בר': (**ד**) ר"י דתעתיה דאמר בר' מסוריא מאן תנא בר': (**ה**) מהו לזרוע לכתחילה בר' בעא קדם ר' מני בר': (**ו**) ויותן לקוצרין (ולשומרין), ולשומרין עד בר': (**ז**) וטבות כן ר' יוסי בשם ר' אחא כל בר': (**ח**) מביא מעות מן השולחני ונותן לחוצבין בר' הדימום שלא מביא בר' ר' יוסי בשם ר' אחא כל בר':

הגהות הגר"א

[**א**] ל"ל תמן תנינן זמן עני כהנים וכו'. והוא בתענית (כו:): [**ב**] ה"ג מתני' פליגא על ר' אחא: [**ג**] מלות ועוד מן הדא דתמיה ל"ג דהא תדא מתני' היא ובק"ע נדחק מאוד בזה: [**ד**] מן העומר ושתי הלחם עד תמן תנינן מתחק: [**ה**] ה"ג יצא קציר העומר שהוא מצוה תמן תנא שומרי ספיחין וכו'. והשאר שביעתים נמחק וגרס דתנן ר' ישמעאל:

גליון הש"ס

[**א**] עי' ש"ק ועיין תוס' מנחות דף פד ע"א ד"ה שומרי: [**ב**] עי' ש"ק ועיין תוס' מעילה דף יד ע"א ד"ה בזוגן ותוס' ב"ק דף עז ע"ב ד"ה אומר:

ו) בגמרא ס"ד הל"ד מגילה פ"ק הל"ד ובבבלי תענית כח ח, ז) ירושלמי שביעית פ"ח הל"ג, ח) עי' תוספתא מנחות פ"ג, ט) ע' מעילה יד ח ב,

בשמעאל ב"ש שעשה לו אמו כתונת מלה כתונת מלה ברוח עומד ומקריב ע"ג המזבח. שוב מעשה במלאכ"ח שעשה לו אמו כתונת מד' רבות והיה עומד ומקריב ע"ג המזבח כי' האשה שעשה כתונת כי' כשרה ובלבד שתמסרנה לצבור. ומשמע בפשטות דגם לעבודה לצבור כשרה כדתוכח מהני עובדי דקאמר ושיה עומד ומקריב ע"ג המזבח סתם. אך בגוברין ליכא לאוסרי על קרבן גופיה שהתנדב יחיד לצבור אם כשר ומהני תרין חוקיתמין דמשמע עכ"פ דבגופיה של קרבן פליגי והלכה כרבנן נגד ר"י. אבל בסוגיא דבבלי דר"ה ז' א' מפורש דגם קרבנות שהתנדב יחיד שאלו כשרין ובלבד שיתמסרם לצבור. וכ"כ הרמב"ם פ"א מהל' כלי המקדש ה"ז. אבל בסוגיא דירושלמי ר"ה ב' מובא בריש"ת דתני ר"ה כ"ש אחר שבלבה עבודת צבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה בה עבודת יחיד ובלבד כו' פשיטא כו'. והוא כלפי ליא נגד סוגיא דר"ה. דגם דבבבלי לא מחלק בין גופו של קרבן ובין מכשירין אבל שיהיה מכשירין ממורין מקרבנות דאתר מלן דוקא עבודת יחיד. ומפשנה למלך בהלי שקלים ופס פ"ח מהל' הל"מ אחרון הרבה בפלפולין בדברי הרבה ד"ה ומוס. דיומא פס ע"ב. וה"ר קנוגיא דירושלמי אחיא כהדא שם סוגיא דר"ה. אינו מובן. דהא לירושלמי לתוקיתמה קמא אף במכשירין פליגי ומסקנא מחלק בין מכשירין אבל בגופו דקרבן ודאי פליגי רבנן ואסרי. ומסוגיא דמגמות ובי"ח ב' אין נ"מ לדינא דשם אינה בין בגופו דקרבן ובין מכשירין אלא דלרבנן ריחוקן ב"ש לא בעינן כלל מסירה דיליה יפה אלא סיון דחיינן הן ובין שבאים השקלים לנשכה הוי כבל מסירה דיליה יפה ס"ק ד"ל. והרמב"ם פסק כסוגיא דר"ה. ומקנגת המ"ל דס"ל דפליגי הסוגיות ודתם בה הסוגיות דיומא ומ"ג ירחי. דלגי זו שיך שפיר פשיטא דאל"ל מאי פרק פשיטא טוהא קמ"ל דהק עבודת יחיד עובד בה ואפסר דגם גי' הוסיף כן ומתוקן כל מתיחת המ"ל שם. ע"ש: **ה"ג מתני' פליגא על ר' אחא כו'** אמר רבי אלעזר בר רבי צדוק בו' ול"ג ועוד מן הדא דתדא מתני' היא ומתו שפיכם בקונטרס ובקע"ע נדחק מאד כוה:

הלכה ב מתני' פרה אדומה ושעיר המשתלח ולשון של זהורית באין מתרומת הלשכה כבש פרה וכבש שעיר המשתלח ולשון שכן קרניו ואמת המים וחומות[6] העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה אבא שאול אומר כבש פרה כהנים גדולים עושין משל עצמן מותר[7] שירי לשכה מה היו עושין בהן לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אין משתכרין בשל הקדש [8]אף לא משל עניים מוהר התרומה מה היו עושין בה רקועי זהב ציפוי לבית קודש הקדשים רבי ישמעאל אומר מותר הפירות קיץ המזבח מותר תרומה לכלי שרת רבי עקיבא אומר [9]מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכלי שרת רבי חנניה סגן הכהנים אומר [10]מותר נסכים[11] קיץ המזבח מיתר התרומה לכלי שרת זה וזה לא היו מודים בפירות: **גמ'** כבש פרה כו' (א)[12]ר' ישמעאל בר נחמן בשם רבי יונתן (נתן) ג' לשונות הן של[13] שעיר בסלע [14]של מצורע בשקל [15]של פרה בשתי סלעים (ב)רבי חוניה דברת חוורין רבי בא בר זבדא בשם רבי שמעון בן חלפתא של פרה בשתי סלעים ומחצה ואית דמפקין לישנא בעשרה זוז (מותר שירי לשכה כו') (ג)[16]ר' יהודה בשם ר' שמואל [17]תלמידי חכמי' המלמדין את הכהנים הלכות שחיטה הלכות קבלה הלכות זריקה נוטלין שכרן מתרומות הלישכה (ד)רבי יצחק בר רדיפה בשם רבי אימי מבקרי מומי קדשים נוטלין שכרן מתרומת הלישכה רבי אחא ר' תנחום בר חייא בשם ר' שמלאי [18]מגיהי [19]ספר העזרה [א]נוטלין שכרן מתרומת הלשכה (ה)גידל[20] בר בנימין בשם ר' אמי שני דייני גזילות נוטלין שכרן מתרומת הלישכה שמואל[21] אמר [22]נשים האורגות בפרוכת נוטלין שכרן מתרומת (ו)הלישכה רבי חונה אמר מתרומת בדק הבית מה פליג שמואל [23] עבד לה [ב]כקרבן רב [24]הונא עבד לה כבנין אמר רבי חזקיה תנא ר' יהודה (גרוגרות) גדגדות הקטרת[25] וכל קרבנות הצבור [ב]באין מתרומת הלשכה מזבח הזהב וכל כלי שרת [26]באין ממותר נסכים [27]מזבח העולה וההיכל והעזרות [ג]באין משירי הלשכה רוץ לעזרות באין מלשכת בדק הבית והא תני אבני [ד]המזבח ההיכל והעזרות מועלין בהן וכי יש מעילה בשיריים [ה]אלא כר"מ דר'[28] מאיר אמר מועלין [29]בשיריים א"ר חייא (חננא) כלום אמר ר"מ אלא בתוך שנתו והכא חוץ לשנתו אנן קיימין א"ר חזקיה [30]תנא רבי יהודה [31]גדגניות השלחן והמנורה והמזבחות והפרוכת מעכבים את הקרבנות דברי ר' מאיר והכמים אומרים [32]אין לך מעכב את הקרבן אלא [33] הכיור והכן בלבד ולא כן א"ר [34]אליעזר ור' יוסי בן חנינה חריהון אמרין כל הן דכתיב נכח מעכב צלע אינו מעכב ואמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן ואפילו צלע מעכב [35]וא"ר אילא בשם ר'

רובב"ן

מתני' ב פרה אדומה ושעיר המשתלח. פרה אדומה על שנקראת חטאת בתר מתרומת הלשכה ושעיר המשתלח ממקום שבא שעיר הנעשה בפנים כדתניא בפ' שני שעירי (דף סב) ולקח את שני השעירים שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמיון ולקיחתן כאחת: **ולשון של זהורית.** כעוד שהיה מלבין ועומדין אותו בהולם כדאמר ביומא בפ' שני שעירי (דף סז) כשם פרה שהיו עושין מיוחדים להר המשחה כיפה מול אוהל מפני קבר התהום כדאמר במסכת פרה פ"ג וכשם שעיר המשתלח דתנן ביומא בפ' שני שעירי עזים וכשם היו עושים מפני הבבליים שהיו מתלבן בשערו ואומרים לו עול ולא ולשון שכן קרניו לאחר שמת שמעון הצדיק שרמו שלפעמים היה מלבן ופעם לא היה מלבן התקינו שהיו מניחין בין קרניו ובשלש כל הרחוי לפנים ואף פרה אדומה ושעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה אבל כשם השעיר אע"פ שהיה בפנים הוחל שלא הוצרך לעשותו אלא מפני הבבליים לא היה בא מתרומת הלשכה ולא שהוא צורך חוץ ועשה אלא שהיה בו מעילה לר' יהודה אבל לר' מאיר יש מעילה גם בשירי הלשכה לפי שלפעמים כשהיה נחסר תרומת הלשכה לקנות קרבנות לצור מביאין לו מן השירים: **מתני' ג שירי לשכה.** הכסף שנשאר שם שלא בא בקופות ליקחין בהן יינות כדי להמתיר: **אין משתכרין בשל הקדש.** (דף קו) מפרש במסכת כתובות בפרק בתרא לפי שאין עניות במקום עשירות ואף לא בשל עניים מפני שפעמים היו לריכין מעות לעניים ואין בידם: **מתני' ד מוהר.** תרומת הכסף שנשאר בקופות: **מוהר פירום.** ר' ישמעאל לטעמי' דאמר לעיל שהיו ליקחין יינות ושמנים וסלתות להשתכר קיץ המזבח בשעה שהמזבח בטל שאין בו מה להקריב ליקחין עולות ומקריבין ונקרבין קיץ המזבח כאדם שאוכל פירות בקיצו פעודה כדאמרי' בשבועות פ"ק (יב) כבעוד שבע לאדם: **לכלי שרת.** דס"ל להאי תנא מכשירי קרבן בקרבן לפיכך נאין במקום שהקרבנות באין ובכתובות פ' בתרא מפרש טעמא דבתיב את שאר הכסף איזהו כסף שיש בו שיריס הוי אומר זו תרומה ואומר שיריס גופייהו דאמר רבא העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון: **מוהר נסכים.** מפרש במנחות פרק שתי מדות ר' חייא בר יוסף אמר ביריתי המדות פי' שהיה הנזכר ליקח סולת ויין ושמן במדה שיפופה וגדושה ומחזיר לקונין ממנו לעוך מזבח במדה מחוקה ר' יוחנן אמר כאותה שעשינו המספק מלאות מארבע ומעמד משלש יספק מארבע דמעות קונות דבתב ומעמד ונתן הכסף ויקם לו קיבל משלש ומעמד מארבע יספק מארבע שיד הקדש על העליונה ולא יהיה כח הדיוט חמור מן הקדש הדייט כל זמן שלא משך יכול לחזור בו וזה זה לא היו

תקלין חדתין

מתני' ה פרה אדומה. פרה אדומה אע"ג דאינה נשחטת בעזרה בתר מתרומת הלשכה דתנינא

---

[6] מתיבות קו ע"ב קדו: מד ה, [7] כתובות קו ב, [8] מנחות ל ה, [9] יומא מג ה וירו' שם פ"ד הלכה ב, [10] מתיבות קו ה, [11] ר"ה ספר עזרא, [12] ע"ז קה ה, [13] שם קו ה, [14] שם קו ה, [15] חוגה, [16] שם ע"ב, [17] נעיל פ"ב, [18] גרוגרות, [19] מלעזר,

עין משפט
נר מצוה

יד א מי' פרק ד' משקלים הל"א: **טו** ב מי' שם הל"ח: **טז** ג טור שו"ע יו"ד סימן רעב סעיף ג בהגה"ה: **יז** ד מי' שם הל"ט: **יח** ה מי' ס"ז מכלי המקדש הל' י"ג ובהגהות י"ל"מ: **יט** ו מי' פרק י"ז מטומאת צרעת הלכה ה: **כ** ז מי' פרק ג מפרה הל"ב: **כא** ח מי' פרק ד' משקלים הל"ד: **כב** ט מי' שם הל"ז: **כג** י מי' שם הל"ג: **כד** כ מי' שם הל"ה: **כה** ל מי' שם הל"ב: **כו** מ מי' שם הל"ח:

נוסחת הבבלי

(א) רב שמואל בר נחמני בשם ר' נתן ג' לשונות כו' שעיר משתלח בסלע מו': **(ב)** ר' בינא בר זבדא בשם ר"ש בר מתלוף של מו': **(ג)** ת"ר הוגה בשם ר' שמעון מ"ש מו': **(ד)** ר"י בר רדיפא אמר מבקרי מו': **(ה)** גידול בר מעוטה בשם ר' אמי אמר שני דייני גזירות מו': **(ו)** הלשכה רב הונא אמר מתרומת ב"ה מו': **(ז)** בשריי ת"ר (הימנא) כלים מו': **(ח)** תני ר"י נדגדות הקטן מו': **(מ)** ור' אילא בשם ר' נחמני אמר' מ"ר חנין מו':

הגהות הגר"א

[א] ספר העזרה כל"ל ועי' רש"י כתובות (קו.) ד"ה מגיהי ספרים של כל אדם ואדם ועי' במ"ק (יח:) אפילו בספר עזרה פירש"י שהיה להם ס"ת שממנו מגיהים שאר ס"ת. והרעב"ל פי' שם ס"ת שהיה כ"ג קורא בעזרה ביום"כ. ועי' רמב"ם ריש פ"ג ד' ס"ת. יגר' עזרא ע"ש הוא דאל עזרא ודלא מ"ל להגיה שרי כל החור עוברת על פיו וכל קדר כתיבת התורה ממנו קבלנו: **[ב]** ל"ל עבד ליה כללים. כי כן תנא דבי ר"י לי שרת בתוך מתרומת הלשכה ובשל הקרבן נמי אלקרבן אע"ג דקרבן נמי מתרומת הלשכה: **[ג]** ה"ג מזבח העולה כו' בתוך מבדק הבית חוץ לעזרות בתוך משירי הלשכה. וכ"ה בבבלי שם בגרייתא לבדיא ועי' ברמב"ם פ"ד דשקלים הל"ח מה שחמה הכ"מ עליו: **[ד]** ה"ג והא תני אבני ירושלים מועלין בהן כו' חוץ מאבני ירושלים בהן. ולא מבדק הבית חוץ לעזרות: **[ה]** ה"ג כר"מ דר"מ אמר כו' ול"ג אלא דתירוצא קמא הוא דקאמר לה ובגם דמיפכר ולא אמיק לה הכי: **[ו]** ה"ג אין לך מעכב את הקרבן אלא כרכוב וקרן בלבד. ובעשם הגאון ב"ל בהגה"ה זו אמוראי חזמים (ס"ד.), מ"ר קרן כו' אלא מעמה כו' ותניא אחיהו כרכב ר' אומר זה כיור ר"י בר"י אומר זה הסובב. ונבי כרכב כתיב המזבח לעבב ובכרכב נכללים שאיתן אי כמר אי כמר אבל מ"ש בפפרים כיור וכנו שנים הוא לאיך מעמע קרן דכתיב בית המזבח וגם דכן לא כמר' כי' לעיבוב ויתמא למנקט כרכב דלא אתיא בפלוגתא:

גליון הש"ס

[ג] הגר"א הגיה ועי' במדרש חזיה ומ"ר פרשה י"ח: **[כ]** הגר"א הגיה של"ל כרכוב וקרן. וכ"ע דהרי ביומא ד"ד הל"ה אמרו ג"כ הכיור והכן מעכבין ושם מ"ש להגיה ע"ש ועי' בקונטרס מים חיים להפר"ח פ"ב מעבייר"כ הלכה ה:

הלכה ב מתני' פרה אדומה ושעיר המשתלח ולשון המשתלח לפי שלריך ליקח שני שעירים ואין ידוע על איזה מהם יעלה גורל לה': **ולשון של זהורים.** שני תולעת שמשליכין אל תוך שריפת הפרה וה"ה לענ חרז וחוזר אלא נקט לשון של זהורית לגד נתלק בין לשון של זהורית שהוסרה בהבית להר המשחה ועליהן היו מוליכין את הפרה: **וכבש שעיר.** שהיו עושין כמין גשר ועליו היה הולך המשתלח את השעיר מפני הבבליים שהיו מלעיגים בשערו ואומרים טול ולא שלא שהבה עוונותיו: **ולשון שכן קרניו.** לידע אם הלבנין ומכסרו עונותיהן של ישראל והרי אינו צורך קרבן לפיכך אינו באין מתרומה שהוסרה לשם קרבנות אלא ממה שנשתייר בלשכה אחר הפרשת התרומה: **ואמת המים.** העובדת בעזרה אם לריכין תיקון: **וכל צרכי העיר.** לחפור בורות שיחין ומערות ותיקון המיוחדים ושוורים ושמירת העיר: **מותר שירי הלשכה.** מה שנשאר אחר שנעשה מהן תיקון לצרכי העיר: **לוקחין מהן יינות שמנים וסלתות.** ומוכרין אותן למי שלריך יין לנסכים ושמנים למנחות: **אין משתכרין בשל הקדש.** שאין עניות במקום עשירות ואנשי הון לקדש: **ואף לא בשל עניים.** דלמא מתרמי עני וליכא למיתב ליה: **מותר התרומה.** הייני מה שנשאר בקופות בי"מ ינסן להם מבילות קרבנות מתרומה הדשה: **לפוי לכיה קדשי קדשים.** לרלפה ולכומתם: **מותר הפירות.** מפרש בגמ': **קיץ המזבח.** כשהמזבח בטל מביאים מהן עולות כמו שדרך בני אדם להעלות מיני מתיקה על השלחן בגמר סעודתם כך אחר שנגמרו להביא תוכת הים מביאין עולות הללו כשאין נדרים ונדבות והמזבח בטל: **מותר תרומה לקיץ המזבח.** שלאוכל קרבנות הוסרשה: **מותר הנסכים.** מפרש בגמ': **מותר נסכים לקיץ המזבח.** שהנסכים כלל יבעולה כלל: זב וזוב. ר"ע ור"מ: **גמ' של שעיר המשתלח.** דנעי תלוקה כדתנן ביומא מה היה עושה מליו קצר בסלע ומליו קצר בקרניו לפיכך היה משקלו סלע: **ושל מצורע.** ללא לריך תלוקה לי לא בשקל: **ושל פרה.** דבעי נוסד ליטול אל תוך שריפת הפרה בעיא משקל שני סלעים: **ואית דמפקין לישנא.** בלומר יש אומרים בלשון אחר של פרה כי' זחין ויהייני הן בסלע ד' זחין ושני בלעין ומחצה הן ר' זחין: **מבקרי מומי קדשים נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.** דאילו ליטול שכר מכל בהמה בפני עצמה אמור דמגן הניטל שכר לבוים רוחה בכורות אין שוחטין על פיו אלכך נוטל מתרומת הלשכה תהיה הבהמה תמימה או בעלת מום אין לו תועלת: **שני דייני גזלות.** שבירושלם: **הלורגות בפרכות.** שבין היכל לקדשי הקדשים: **מה פליג.** במאי פליגי: **ר"י גרוגרות.** כך שמו: **מזבח הזהב.** כלי הוא ולא בנין שאינו מחובר לאדמה ויכולין לטלטלו לפיכך ניתן בכלי: **ממותרי הנסכים.** לקמן ס"ה מפורש מה מותר נסכים: **מזבח העולה.** שהוא חוץ לעזרה שבאל כגון עזרת נשים והמזל ותומת העיר ומגדלותיה: **מועלין בהן.** ולקמ"ד דמשירי הלשכה הן באין קבלת יכי ה מעילה בשיריס: **ומשני אלא בר"מ.** אתיא הך ברייתא: **אלא אמר ר' חיננא.** אפי' בר"מ לא אלא אמתיא: **אלא בתוך שנתו.** הוא דמועלין בשיריים דשמא לעטרנו לקנות מהן קרבנות לבור ולבתאתרין לעיל פ"ג ה"ד: **ובכלא חוץ לשנתו אנן קיימין.** דבתוך שנתו אסור להוציאן לגירן דבריים אחרים דשמא יעטרנו לקרבנות לבור: **מעכבין את הקרבן.** שאסור להקריב קרבן אם אין אלו במקומן ויותר נראה שאסור להקריב עליהן קרבן כגון לחם הפנים על השולחן וגרות במנורה וקרבנות על המזבחות וחריקת הדם על הפרוכת וירמון ידים ורגלים בכיור: **כל הן.** כל היכא דכתיב נכח כגון במנורה דכתיב ואת המנורה (תמן) נוכח השלחן: **צלע אינו מעכב.** כגון בשלחן

משנת אליהו

ס"ג ספר דעורה. ועי' רש"י בתמיבות ק"ו ע' ד"ה מגיהי ספרים של כל אדם ואדם. שאמרי לבהגות ספר שאינו מוגה משום שלא תשבן נתלגון עולה ולאו כ"ד שהיו מתעצלנן בדבר והפקירו תרומת הלשכה לבן. עכ"ל. ולפנינו דספרים דקאמר שם דייק. ועי' מ"ק י"ח כ' אפי' בספר עזרה פירש"י שהיה להם ס"ת שממנו מגיהים שאר ס"ת. והרעב"ל פי' שם ס"ת שהיה כ"ג קורא בעזרה ביום"כ. ועי' רמב"ם ס"ג ס. וגי' עזרא ס"ש כאן דשל עזרא ידלא ל"ל להגיה שהיה כל התורה עוברת על פיו ובל קדר כתיבת התורה ממנו קבלנו. והרמב"ם בשקלים נקט לשון מגיה דבנלי ספרים שבירושלים ודעמו כפי' רש"י ודמי לנחרי גזירות בסמוך מה שהיו מועלים שכבן מתרומת הלשכה דהטעם בס"ס התוס' שם ק"ה ה' ד"ה נחרי כו' לפי שכל שעה היו יושבין נדין ולא היו שיפקין בשום מלאכה ולא היה להם כמה לחתפרנם והיה מוטל על הגזבר לפרנסם וה"ל מגיהי ספרים שבירושלים תמיד היו עסוקין בזה והיה מוטל על הגזבר לפרנסם ועיין תוספות בשבועות י' ע"ב ד"ה קדושה כי' דייני גזירות וכן מגיהי ספרים דלא ב"ד מתנה עליהן ובק"ע לשתמיעתיה דבר' התוספות דשבועות ופסק הרמב"ם דשקלים ותוספות דמעילה י"ד ה' ד"ה בזינן ע"ש: **עבוד לה בבנין.** לפי שלא קבלה קדושה הבנוף, ובבבלי שם פריך עליה מבריתא דמעיל בשם אמוראים בפרכת כו' טוליס שבבן מתרומת הלשכה. ומשני לה דבני בבריתא מיירי בפרוכת דעבודה לגיעיתא נגד הפתחים ואינן מתח בנין. ועי' ר"ה דבמה כבר ס"ל דלא מקבל עליה מבריתא. ומאמאל פליג גם בפרוכת המבדיל בין היכל לק"ק דע"ב מתרומת הלשכה דולתי מבל נוחא אלינו ר"ם דבפרוכת דפתחים ס"ל לשמואל דמתרומת הלשכה ולדידיה הכא בריתא מיירי בכל נוחא אף בפרכת דמתח הבנין: **ס"ג מזבח העולה והכיכל והעזרות באין מבדק.** וכ"ה בבבלי שם בגרייתא להדיא והרמב"ם פ"ד דשקלים ה"ח כתב על מזבח כו' משירי לשכה והוא נגד פנינא דבבלי דגרס ביריחאה בגי' הראשה ג"כ תמיה יבבי תמה הכ"מ עליו: **חוץ לעזרות.** בבבלי הגי' חוץ לחומת העזרה ודייק לה ר"י דקאי על עזרת ישראל אבל עז"ע והמל כו'. אבל באן דקאי חוץ לעזרות לא קאי אלא על חומת העיר ומגדלותיה וכ"מ ברמב"ם שם דלא נקט אלא חומת העיר כו' וכן היה מפרש בבבלי דעז"ר בכלל עזרה: **ס"ג אלא קרן וכרכוב.** ובעשם רבינו הגאון. מפוניא דזמחים פ"ב ה' מ"ר קרן כו' אלא מעמה כו' ותניא אחיהו כרכב דבי

אתי מתרומת הלשכה: **בבנין.** הוחיל ועבודות תחת בנין: **ר"י בר גרוגרות.** שם אדם: **הקטורת** כו'. בריתא זו היכאה בבבלי בכתובות (קו:) וה"ג לה שמי הכלה: **מזבח הזהב.** שהוא כלי ולא בנין שיוכל להטלטל לכן ניתן בכלי: **מזבח העולה.** שהוא בנין. בא מקדשי ב"ה: **חוץ לעזרות.** בגון חומות העיר ומגדלותיה באין משירים המותרים בלשכה: ה"ג **ואפילו אבני ירושלים בהן.** וזה ולאו חוץ לעזרות וקשה וכי יש מעילה בשירים: ה"ג **כל"מ דר"מ אמר כו'.** וה"ג אלא דתירוצא קמא הוא דקאמר לה וגם דמיפכר ולא אמיק לה הכי: **בתוך שנתו.** דלאמר לעיל שמא לעטרנו לקנות בהן קרבנות ואבני ירושלים ודלתי חוץ לשנתה קיימי ואמאי מועלין בהן: **מעכבין את הקרבן.** שאם אין במקומן ואינן שלמין אסור להקריב: ה"ג **אלא כרכוב וקרן.** כרכוב אית דסבר זהו הסובב וכתיב ביה המזבח בעבב דהכי משמע המזבח זהו המזבח העשוי כן. ורבנן ס"ל זהו הכיור. וקרן נמי כתיב ביה על קרנות המזבח. והכי אתמרי בזמחים פ' קדשי קדשים (פ"ב ה'): **נכח.** דכתיב ואת המנורה מתן נוכח השלחן מתן על לעב המשכן מימינה והשלחן מתן על לעב לפון. וא"כ נכח הייט מנורה: **לעב.** הייט שלחן:

מתני' ב פרה אדומה ושעיר המשתלח. פרה אדומה על שנקראת חטאת בתר מתרומת הלשכה ושעיר המשתלח ממקום שבא שעיר הנעשה בפנים כדתניא בפ' שני שעירי (דף סב) ולקח את שני השעירים שיהיו שניהן שוין במראה ובקומה ובדמיון ולקיחתן כאחת: **ולשון של זהורית.** כעוד שהיה מלבין ועומדין אותו בהולם כדאמר ביומא בפ' שני שעירי (דף סז) כשם פרה שהיו עושין מיוחדים להר המשחה כיפה מול אוהל מפני קבר התהום כדאמר במסכת פרה פ"ג וכשם שעיר המשתלח דתנן ביומא בפ' שני שעירי עזים וכשם היו עושים מפני הבבליים שהיו מתלבן בשערו ואומרים לו עול ולא ולשון שכן קרניו לאחר שמת שמעון הצדיק שרמו שלפעמים היה מלבן ופעם לא היה מלבן התקינו שהיו מניחין בין קרניו ובשלש כל הרחוי לפנים ואף פרה אדומה ושעיר המשתלח באין מתרומת הלשכה אבל כשם השעיר אע"פ שהיה בפנים הוחל שלא הוצרך לעשותו אלא מפני הבבליים לא היה בא מתרומת הלשכה ולא שהוא צורך חוץ ועשה אלא שהיה בו מעילה לר' יהודה אבל לר' מאיר יש מעילה גם בשירי הלשכה לפי שלפעמים כשהיה נחסר תרומת הלשכה לקנות קרבנות לצור מביאין לו מן השירים: **מתני' ג שירי לשכה.** הכסף שנשאר שם שלא בא בקופות ליקחין בהן יינות כדי להמתיר: **אין משתכרין בשל הקדש.** (דף קו) מפרש במסכת כתובות בפרק בתרא לפי שאין עניות במקום עשירות ואף לא בשל עניים מפני שפעמים היו לריכין מעות לעניים ואין בידם: **מתני' ד מוהר.** תרומת הכסף שנשאר בקופות: **מוהר פירום.** ר' ישמעאל לטעמי' דאמר לעיל שהיו ליקחין יינות ושמנים וסלתות להשתכר קיץ המזבח בשעה שהמזבח בטל שאין בו מה להקריב ליקחין עולות ומקריבין ונקרבין קיץ המזבח כאדם שאוכל פירות בקיצו פעודה כדאמרי' בשבועות פ"ק (יב) כבעוד שבע לאדם: **לכלי שרת.** דס"ל להאי תנא מכשירי קרבן בקרבן לפיכך באין במקום שהקרבנות באין ובכתובות פ' בתרא מפרש טעמא דבתיב את שאר הכסף איזהו כסף שיש בו שיריס הוי אומר זו תרומה ואומר שיריס גופייהו דאמר רבא העולה עולה ראשונה ה"נ הכסף כסף ראשון: **מוהר נסכים.** מפרש במנחות פרק שתי מדות ר' חייא בר יוסף אמר ביריתי המדות פי' שהיה הנזכר ליקח סולת ויין ושמן במדה שיפופה וגדושה ומחזיר לקונין ממנו לעוך מזבח במדה מחוקה ר' יוחנן אמר כאותה שעשינו המספק מלאות מארבע ומעמד משלש יספק מארבע דמעות קונות דבתב ומעמד ונתן הכסף ויקם לו קיבל משלש ומעמד מארבע יספק מארבע שיד הקדש על העליונה ולא יהיה כח הדיוט חמור מן הקדש הדייט כל זמן שלא משך יכול לחזור בו וזה זה לא היו

קרייה דחמנא: **שעיר המשתלח.** לפי שלריך ליקח ב' שעירים ואי"ל אין יעלה הגורל לה': **ולשון של זהורים.** שני תולעת שמשליכין אל תוך שריפת הפרה וה"ה עץ ארז וחוזר אלא נקט לשון של זהורית לחלק בינו ובין לשון של שעיר המשתלח: **ובכש פרה.** הגשר שהיו עושין ל' ע"ג שלמטה היומנו מפני קבר התהום הר הבית להר המשחה ועליהן היו מוליכין הפרה: **וכבש שעיר.** שהיו עושין גשר שעליו יולך המשלח את השעיר מפני הבבליים שהיו מולעגין בשערו ואומרים טול ולא שלא תשבה עוונותיו: **ולשון שכן קרניו.** לידע אם הלבנין והרי אינו לריך לכן אינו באין מתרומת הלשכה שהוסרשה לשם קרבנות אלא משירי הלשכה: **ואמת המים.** העובדת בעזרה אם לריכה תיקון: **וכל צרכי העיר.** לחפור בורות שיחין ומערות ותקון המיוחדים: **גמ' כבש פרה.** שלריך לחלקו כדאמרינן ביומא חליו קושר בסלע וחליו בין קרניו: **בשקל.** דלא בעי חלוקה דו בשקל: **בב' סלעים.** דכתיב והשליך אל תוך שריפת הפרה דבעינן קלת כובד ליפול לתוך שריפת הפרה ובעינן יותר: **ואית דמפקין.** לגבא אחרינא: **בעשר זוז.** מדא שיעורא הוא הסלע ד' דינרין: **מוחי קדשים.** של קרבנות שנתקדשו. לגיעול מבל בהמה בפ"ש אסור בהא תנן בטוטל שבר לבאות בטורות אין שוחטין על פיו אבל בשוחטין לו מתרומת הלשכה ש"ד דאין לו מועלת אם תהיה תמימה לו בעלה. נוסס: **מאר דעורה** גרסינן. מפר שבעורה: **בפרכת.** כגון אותן פרוכת שתחת בנין הדיר פרכת המבדילין בין היכל לק"ק שהיו בתקדש שני מקום אמה עוקרתן שעשה שלמה בבנין ראשון ואותו שהיה העולה עשו את הבנין גובה מאד ולא יכל בנין בעוני החומה להתקיים בגובה כזה ולהרחיבו לא יוכלו לפי שמקלרין אל ההיכל ואת ק"ק ועשו ב' פרכת ובעיבן אמה ואותן פרכת ס"ל לרב הונא דבאין מב"ש: ה"ג **עביד לה כללים.** דתנא דבי ר"י כלי שרת באים מתרומת הלשכה וע"ג בקרבן דלבנים מסתבר למותן יותר מלקרבן אע"ג דקרבן נמי

מתני' ה פרה אדומה. לפי שלריך ליקח ב' שעירים ואי"ל אין יעלה הגורל לה': **ולשון של זהורים.** שני תולעת שמשליכין אל תוך שריפת הפרה וה"ה עץ ארז וחוזר אלא נקט לשון של זהורית לחלק בינו ובין לשון של שעיר המשתלח: **ובכש פרה.** הגשר שהיו עושין ל' ע"ג שלמטה היומנו מפני קבר התהום הר הבית להר המשחה ועליהן היו מוליכין הפרה: **וכבש שעיר.** שהיו עושין גשר שעליו יולך המשלח את השעיר מפני הבבליים שהיו מולעגין בשערו ואומרים טול ולא שלא תשבה עוונותיו: **ולשון שכן קרניו.** לידע אם הלבנין והרי אינו לריך לכן אינו באין מתרומת הלשכה שהוסרשה לשם קרבנות אלא משירי הלשכה: **ואמת המים.** העובדת בעזרה אם לריכה תיקון: **וכל צרכי העיר.** לחפור בורות שיחין ומערות ותקון המיוחדים: **גמ' כבש פרה.** שלריך לחלקו כדאמרינן ביומא חליו קושר בסלע וחליו בין קרניו: **בשקל.** דלא בעי חלוקה דו בשקל: **בב' סלעים.** דכתיב והשליך אל תוך שריפת הפרה דבעינן קלת כובד ליפול לתוך שריפת הפרה ובעינן יותר: **ואית דמפקין.** לגבא אחרינא: **בעשר זוז.** מדא שיעורא הוא הסלע ד' דינרין: **מוחי קדשים.** של קרבנות שנתקדשו. לגיעול מבל בהמה בפ"ש אסור בהא תנן בטוטל שבר לבאות בטורות אין שוחטין על פיו אבל בשוחטין לו מתרומת הלשכה ש"ד דאין לו מועלת אם תהיה תמימה לו בעלה. נוסס: **מאר דעורה** גרסינן. מפר שבעורה: **בפרכת.** כגון אותן פרוכת שתחת בנין הדיר פרכת המבדילין בין היכל לק"ק שהיו בתקדש שני מקום אמה עוקרתן שעשה שלמה בבנין ראשון ואותו שהיה העולה עשו את הבנין גובה מאד ולא יכל בנין בעוני החומה להתקיים בגובה כזה ולהרחיבו לא יוכלו לפי שמקלרין אל ההיכל ואת ק"ק ועשו ב' פרכת ובעיבן אמה ואותן פרכת ס"ל לרב הונא דבאין מב"ש: ה"ג **עביד לה כללים.** דתנא דבי ר"י כלי שרת באים מתרומת הלשכה וע"ג בקרבן דלבנים מסתבר למותן יותר מלקרבן אע"ג דקרבן נמי

ריבב"ן

מודין נפירות להסתכר לאין עניינים נמקום עשירות: **מתני' הקטורת.** שם"ם מנין היו כדתניא בברייתא פ"ק פיטום הקטורת כילד הנרי והנפוקן וכו' כל המנין דהנהו סממנין דחשיבי המם הם שם"ם מנין מקטירין כל השנה כין שנים פשוטות ומעובדות חצי מנה בנקר וחצי מנה בערב [משום דהתיכן בנוקר בנוקר בהטיבו את הנרות יקטירנה וכתיב ובהעלות אהרן את הנרות כין הערבים יקטירנה שנאמר שלשה מנין ומהן היה מקטיר כ"ג בייחיד לפני ולפנים כדכתיב ומלא חפני קטרת סמים וכו': **מתלגין אופה על מעוט האומנין.** לאומני בית אבטינס היו פורעין אותן מעעות אוצין ואת"כ האומנין היו קונין מותר הקטורת מן הגזבר וחוזרין ולוקחין אותה מהן מתרומה הדשה ואם לאו יהא אחר נכנס מן המדש ואם הנית מן הישן יצא אחר אחסר מצוה:

תקלין חדתין

שיחה. הייני דסיס דפוף פרשת ויקהל האמור בחלון ומזמנות ופרכת ושתרי הכרים דכולם מעבכים: **כאן בעבודה פנים.** ואין פליגי עם חכמים: **בעבודה חוץ.** ס"ל כחכמים דאינו מעבד אלא קרן וכרכוב: **שחיים.** גמות: **משנים לכלי זהב ולג' כסף.** דהני חניא לה נתוספתא דשקלים יותר מס' בכרי זהב: **אחץ היה.** בחמיה: **מאי דקין.** כלומר אלא מאי טעמא: **פלסול.** כנוד: **אלא יציאו הכפנים.** המיליים הפיה בדברים המכוינין אותן לידי עומתה ע"י לאיה: **מתני' מוסר שירי לעבה.** מה שנשאר מהן אחר שנעשה מהן תיקון לרכי העיר: **יינות שמנים.** ומוכרים לבי שבלין יין לנפסים ושמן לסמנות: **אין משקרין בשל הקדש כו'.** אמא יהיה הפסד: **גמ' אין משקרין בשל כו'.** אלא א"כ דלה יהא הפסד שלו והשכר להקדש מוחר: **בהדא בר ומינא.** כמו עובדא דאדם אחד שמנו בר ומינא: **מלאי דיסמי.** אוצר של יחומים הפקידו אצלו: **ושאול לר"מ.** אם רשאי לסמוך בהן: **די הפסדא דידך כו' דתרוויהון.** והכי מסיק בגבלי פ"ה דב"מ (ב' פ"א) מעות של יחומים מוחר להלוותן קרוב לשכר ואמרק מהפסד והייני כדפירש רש"י שהיו טוענין היחומים חלק בשכר ואין טוענין חלק בהפסד אבל רבית ממש לא אלא מה שיתכרו מעומיהם יחלוקו ואע"ג דמדקנאי אסור לאו רבית ממש הוא אלא אבק רבית הוא ומדרבנן וכיתמי לא גזר שלא יהו מעומיהם פרוטה אחר פרוטה וקאי הכא הא סוגיא דהקדש ועניים דמחא דינא הוא הקדש ויחומים כדאמר ברפ"ד דב"ק: **מתני' מוסר הסרומה.** מה שנשאר בקופות בר"ח ינאן שמקיאין מחרומה חדשה: **נגיס ק"ק.** לרצפה ולכתליס: **מוחר הפירות.** מפרש בגמ': **קין לחוכא.** כשהמזבח בטל מביאין מהן עולות כדרך ב"א להביא מיני מחיקה אחרי גמר עבודתם כן כשנגמרו חיבות היום מביאין עולות קין למזבח כשהוא בטל מנדרים ונדבות: **מוסר הסרומה לקין כו.** לעיוך קרבנות הופרכה: **מוחר נפכים.** מפרש בגמ': **מוחר נפכים לקין כו.** שהנפכים כלי הצלה כלל: **זה וזה.** ר"ע ור"י: **גמ' ב"ג ר"ח בר יוסף אחר לה כו' מוחר פירות שכר לבקדש.** מה דאמר ר"י מוחר פירות הייני מהן שהשכר להקדש כשיטתיה לעיל זהו מוחר פירות: **אמר ר'.** כדאמר לקמן בפרקין המקבל עליו לספק מלאות מד' פאין בטלא ומעמדו גב' יספק ד' ומה שתחבר להקדש אמר ד' נקרא מוחר נכסים: **מוסר נכסים לבירוניין.** הייני בירוני הגודשין שיהין להקדש ההקדש מיכר בלא נודש זהו מוחר נכסים והכי מוקי לה בנבלי מנחות (ג' ע"א) והגירסא איתלפא שם דר"י לדחמר"י: **ולית ליה לר"ח כ"י לבירוניין.** פריך עליה משום דהיא תוספתא מפורשת דבירוניים לקרן המזבח: ומאי **מה דעביל כו'.** מה שעובד נמאה ד' כן בבירוניים רק דבשלא ליה לפרש מלאות מד' פאין בטלא ומעמדו גב' יספק ד' דהוא מוחר נכסים: **נפיכך זה וזה כו' בפירות.** דס"ל אין משתכרין בשל הקדש ור"ח נמי ס"ל כר"ע בהא ולכן ליה לזה מוחר פירות דהוא שכר להקדש כדקאמר רחב"י: **ע"ד דר' קטינא פנינא עמדו מג' יספק כו'.** ועליה ליה מאן דאלא והיכא שיין למיחר דה הה לא היו בפירות אלא פירות דמאה ד': **ומאני לא היו מודין בפירות לקין המזבח.** שיהיה לקרן המזבח **כי אמר ר"ח אמר ר' יוחנן בר נפחא.** דקאמר הכא דלא הוה מוחר בפירות: **אמר ר' אבא.** הייני בירוני מדוח כו' **כל בירוני מדוח כו'.** אפילו דיבש יתכרי לקרן המזבח הרי דאמר דיבש אחי לקרן המזבח: **מתני' מוחר הקטורת.** מה שנשאר בכל שנה שאין לו שנה אחרת שהקטורת היתה שם"ח מנים שם"ה כמנין ימות החמה וג' מנים שתהן מכנים הה"ע מנה חפניו ביום"כ ולא היו מכניסין כולו בחפניו ונם בכל שנה פשוטה היה מוחר שנמה הפשוטה ש"ל ימים: **מפרישין ממנה.** כלומר מן מוחר הקטורת כדי שכר האומנין: **ומחללין אותה.** מה שהפרישו ממוחר הקטורת: **על מעוט האומנין.** ס"ד על מעות הדקדש הפיריש ליתן לאומנין: **ונותנין אותה.** הייני מוחר הקטורת לאומנין בשכרן: **וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה.** כלומר אם הכיאו קודם ר"ח ניתן שנה אחת ומתרומה חדשה לוקחין אותה מהן מת"ל מן הישנה: **גמ' ולא אר"ש בר ביסנא מביא מעות ומחללין אכנין כו'.** דקס"ד דמה דקאני על שכר האומנין הייני מה שנוטלין מן הקדש ליתן לאומנין בשכרן ולכן פריך הא אין הקדש כו': ה"ג אר"ש בר ביסנא מביא מעות ומחללין אכנין כו'. דהכי אמרינן בגבלי בתמכת מעילה (ד"ל ב') אמר שמואל בוגין בחול ואח"כ מקדישין (פי' רש"י)

דכתיב ואת הבלהן תתן על לנא לפון אינו מעבכ: **ואפילו שיחה מעבכ.** בגון אלין ופרוכת ומזמנות דכתיב בהו ויעש מעבכנין וקשיא עלייהו מהא דאמרו רבנן שאינו מעבכ אלא הכיור והכן בלבד: **כאן בעבודה שבפנים.** כשבא לעבוד בפנים כולם מעבכנין אבל בעבודת חוץ אינו מעבכ אלא הכיור והכן בלבד: **שחיים.** גאות: **היו מוליאין.** בגנין כנס של פרה ואע"פ שהיתה כבר עומדת היו קוחרין מהם אלא דאי אמר לך לומר על שמעון הצדיק מסוס אלא דאי אמר לך אי אפשר בדבר לחוליא שייה בכבש שהוציאו בה פרה אחרת: **מאי דדון.** וטעמא מאי: **פלסול.** כנוד: זיון **וכהנין.** היו יוצאין מכבש הפרה כדי שלא יבאו בהיום ויציאו ויבאו ליגע בעוסקים בהפרה ויטמאו אותן: **אלא אם רצה.** לעשות אחרות בשל הקדש ובשל עניים ע"מ שיהיה ההפסד שלו והשכר להקדש מוחר: **כר ומינא.** כן שמו: **אתפקיד גניב וכו'.** הפקידו אצלו אותר ופקדון של יחומים: **אמא ושאול לר' מנא.** אם מוחר לעשות בו אחרים: **אמר ליה.** אם אחה רוצה שיהא ההפסד לך לבדך והרוח לשניכם שרי דלאו רבים אמם הא אלא אבק רבית ואע"ג דבדיקנאי אסור ביחמים לא גזר שלא יבאו מעוחיהן וכ"ש בשל הקדש לא גזרו: **כולה דר' ישמעאל היא.** ל"ג ליה והוא מרבה מקום על המתני' ס"ג ה"ק גם דברי ר"י אלו כדעתיה ברישא: **מוסר הפירות.** דקאמר ר"י הייני מה שהשכיר ההקדש יהוא ממוחר שירי הלשכה כדאמר"י לעיל: **זו אפה רבעים.** דתנן לקמן בפירקין המקבל עליו לספק מלאחו' מד' פאין בטלא ומעמדו בשלשה יספק ארבעה ומה שהקדש מתחבר בזה הוא הנקרא מוחר הנסכים: **ברוגים.** גדושה המדה שהיה ההקדש מקבל בגודש ומוכר בחמוק: **ופריך ולית ליה לר' חייא בר"י.** שהיו ברוגי המדות ולריהיה מה היו עושין בהן: **מה דעבל לספה רבעים וכו'.** מה שהיו עושין בספה רבעיות היו עושין בברוגי המדות דשניהן נקראין מוחר הנסכים: **ופריך על דעביה דר"ח כ"י וכו'.** בשלמא לר"ח ר"י דאמר מוחר הפירות דקאר"י הייני מוחר הבכר חני שפיר בטיפא זה וזה לא היו מודים בפירות דבפרי אין משתכרין בשל הקדש וכדאמר ר"ע לעיל אלא לר"י קשיא דהא חנן לקמן המקבל עליו לספק מד' יספק מד' ולא פליג ר"ע ומשמע דר"ע מודים ור' יהודה חנן זה וזה ולא היו מודים בפירות: **ומאני לא היו מודין בפירות.** שיהיו לקרן המזבח אבל מודין הן שהפירות לבלי שרת: **עד דדין בירוני לבור.** כלומר הניחא בירוני לבור בארן לבלי שרת אלא הבירוני שיתחתיו מקרבנות היחיד אין אפשר שבלי שרת יהיו נעשין משל יחיד ותחתיהו פריך בין לר"י ובין לר"ח ר"י: **ומאני דדא דאני וכו' נריכה למסור לגבור.** ה"ג בירוני יחיד כיון שמסרן לגבור מוחר לעשות מהם כלי שרת: **עד דדין בירוני בלא.** הם קדושים לפי שהבירוניין נכנסים לתוך הכלי ומתקדשו בו ושוב נעקרו ממנו כשנפלו לתוך: **ואפילו בירוני יבש.** מי אמרינן דאף הן קדושים או דילמא היין דלא נכנסו לתוך הכלי לא מתקדשו והן חול: **ופשיט כהאי דתנינן תמן.** במתמות פ' התודים: **הנסכים שקדשו בכלי.** שנתנו בכלי ומעמא הזכח פסול: **אם יש שם זבח אחר.** שאין לו נסכים יקריב אלו נסכים עמו: **ואם לאו.** משקדשו בכלי נפסלו בלינה שמעינן מיהת דאם לא נתקדש בכלי אינו מקודש א"כ ה"א בירוני יבש אינו קדושים:

הלכה ג מתני' מוסר נסכים.

בכל שנה שאין לך שנה שאין בה מוחר שהקטורת היתה שם"ח מנים שם"ה כמנין ימות החמה וג' מנין שהיה מכנים בה"ג אלא שאינו ביום"כ לא היו נכנסין בחפניו ועוד בכל שנה פשוטה היה מוחר שלשת פשוטה ימיה ש"ד: **מה היו עושין בה.** להקטירה לשנה הבאה: **מפרישין ממנה.** מן הלשכה: **שכר האומנין.** מפרש בגמ' ומחזרין ולוקחין וכו': **אינה לעיגה מלאת עפי ולא למכרס ולחזי ולקרותם:** אם כא החדש כומנו. שהביאו בקלים הדשים קודם ר"ח ניתן שהוא זמן תרומה החדשה ולוקחים מוחר הקטורת מתרומה החדשה על ידי חילול: **ואם לאו.** שלא הביאו בקלים חדשים עדיין לוקחין אותה מתרומה הישנה: **גמ' ולא נמלא הקדש מחחלל על הקדש.** דקס"ד דמחללין על שכר האומנין שעשו מלאכת הקדש ואותן מעות נמי קדש הן. ל"ש ה"נ ולא נמלא הקדש מחחלל על המלאכה וכ"ה בתוספתא דמעילה וה"פ כיון שאין בה ממש אין מחללין עליה: **על הבנין.** דקי"ל בוגין בחול ואחר כך מקדישין וכשקונין

משנת אליהו

אומר זה כיור ר"י בר"ר אומר זה הכוכב. ובני בריבוד כתיב המזבח לעבד ובבריבוד נמלאים שתיהן לי אמר לי אמר אבל מ"ש בספרים כיור וכו'. שיטת הוא אלא ממעבד קרן דמפיש בה המזבח וגם דבן לא כתיב בה לעיבודה ובוחה למרקבה בריבוד אלא אחות כפליגתא. ועי' בסוכה מ"א ע' ולהרמב"ם פ"ב מהל' בית הבחירה פסק מ"ק דבבבלי שם ע"ש: **אלא אם רצה כו.** אר"ש קאי מתניתין גמרא עלה דאין משתכרין בו' ואחות מחבא שם קונית דבבלי פ"ה דב"מ ע' ע"א דתסיק מעות יחומים קרוב לשכר ולהיוק מהפסד שלו לאיתן וכן בענין אלא יכלה הקרן בס"ח חוזן נגדא בו' ובבבלי בחומות ק"ו ב' מפרש שעמא דאין משתכרין בשל הקדש מאוזן ואין עניית בחקוים שעדיים בו' יבאל עניים דלמא אחרתי ליה עניא ולינה למיתבא ליה ועי' בטוש"ע י"ד סי' רע"ט ס"ח דמחלק הרב שם בבה"ג אלין עיומל לחלק רק הקרן קיימת והריוח לעניים ס"ד ועי' בביאורי הגאון בס אבל אינו מדמה להקדש בס"ם בחנמות ב' ע"א בחוש' ד"ה מלאכת בבה"ג מוחר פירות לר"ע ולא נקט גמרא משום דמוחר פירות משמע שלעולם יהיה ולא אלא בדעת אחרת ומו ביריות ומאה ד' משא"כ בבה"ג דחלק בחם דלה ולא שבחה כדמשמע תמוגות ב' ס"ח שם ובקרן מאד בזה לחנם: **אם רבעיל לאחר רביעים נפל לבירוניין.** בגבלי מנחות ב' ע"ב איתלפא דר' יוחנן לדרבה"י והן מסוגיות המתחלפות. ושם מביא ת"כ לר"י וא"ל לחבר"י מאני בריאות. ואם דפרך הבא ולא"ל לחבר"י בבירוניין ולא פריך על ר"י ולא"ל שכר להקדש דהא מיחר פירות מדבר ר' שמעאל והוא אינו לא"ל השכר להקדש ויחר ניחא לפרש בזה מעלה ד' ולא אחרי ר"י בהכי ר"ל דעדיפא מינה פריך דבמאה ד' דמוקי ר' יוחנן לא מ"ש זה חה מודים בפירות כו' ומתירוצא דמשני דמ"ל דלב"ר אלא מיישב ממילא הא לאוקמי מוחר פירות בהכי דקמ"ל דמ"ש דמ"ש לא היו מודים ס"ק דלא לקרן המזבח אלא דלב"ש והכי משמע ליה יוחר לאחבה"י לא היו מודים הייני משום דלא מ"ל שכר להקדש וא"ל מוחר פירות כלל ויוחר ניחא ליה לפרש לא היו מודים בחה דאית להו אלא דאינו מודים לר' שמעאל לקרן המזבח ובהכי ניחא בקוגיא דבבלי דלא פריך מפרעתא דר"י לרחב"י וכן לדיפוך ועיין שם: **ולא נמלא הקדש כו.** הגרסא כמו בפנים

ר' שמואל בר נחמן ואפי' שימה מעבב א"ר [ח] חנינא [ח] כאן בעבודות שבפני' כאן בעבודות שבחוץ אמר רבי חנינא שחצית גדולה היתה בבני כהנים גדולים שיותר[ט] משששים כסרי זהב (פ"ל כסף) היו מוציאין בה שהיה כבשה של פרה עומד ולא היה אחד מהן מוציא פרתו בכבשו של חבירו אלא סותרו ובונה אותו משלו התיב רבי עולא קומי ר' מנא והא תני שמעון הצדיק שתי פרות עשה לא בכבש שהוציא את זו הוציא את זו אין לך למימר שמעון הצדיק שחץ היה מאי כדון על שם מעלה היא בפרה סלסול היא בפרה תני זיזין וכתלים היו יוצאין מכאן ומכאן כדי [ז] שלא [יצאו ו]יציצו הכהנים ויטמאו: ר' עקיבא אומר אין משתכרין כו': אלא אם רצה יהי' ההפסד שלו והשכר להקדש מותר בהדא בר זמינא איתפקד [א] גבי' מדל דיתמין אתא ושאל לרבי מנא אמר ליה אין[כ] בעית די ההפסדה דידך ואגרה דתרוויהון [א]שרי רבי חייה בר אדא איתפקד גבי' מדל דיתמין ועבדה כן: מותר פירות כו': (כולה דר' ישמעאל היא) מתני' דר' ישמעאל היא [ל]דרבי חייה בר יוסף פתר מתניתא מותר[מ] פירות שכר להקדש מותר נסכים זו סאה רביעית רבי יוחנן פתר מתניתא מותר פירות זו סאה רביעית מותר נסכים לבירוצין ולית ליה לרבי חייה בר יוסף לבירוצין אמר רבי חזקיה מה דנפל לסאה רביעית [נ]נפל לבירוצין על דעתיה דרבי חייה בר יוסף ניחא אין משתכרין בשל הקדש אף לא בשל עניים לפיכך זה וזה לא היו מודין בפירות על דעתיה דרבי יוחנן קשיא והא תנינן [ע]עמדו מג' יספק מד' ותנינן זה וזה לא היו מודים בפירות לא היו מודים בפירות בקיץ למזבח אבל מודין היו בכלי שרת [א]עד כדון בירוצי צבור ואפילו בירוצי יחיד ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד בהדא דתנינן[ו] אשה שעשתה [ב]כתונת לבנה בשרה ובלבד שתמסרנה לציבור עד כדון בירוצי לה ואפילו בירוצי יבש [ג] כההיא דתנינן[ז] תמן [ב]הנסכים [ד]שקדשו בכלי ונמצא הזבח [פסול] אם יש שם זבח אחר יקרבו עמו ואם [לאו] לנו יופסלו בלינה:

הלכה ג מתני' [ה]מותר[מ] הקטורת מה היו עושין בה מפרישין ממנה שכר האומנין

ומחללין אותה [ב]על (שבר) מעות האומנין ונותני' אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מתרומ' חדשה [ואם בא חדש בזמנו לוקחין אותה מתרומה חדשה] ואם לאו מן הישנה: **גמ'** ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש כיצד הוא עושה אמר [ט](ד)רבי שמעון בר [י]ביסנא מביא מעות ומחללין על הבנין ומביא

אם כא החדש כומנו. שהביאו בקלים חדשים קודם ר"ח ניתן שהוא זמן תרומה החדשה ולוקחים מוחר הקטורת מתרומה החדשה על ידי חילול: **ואם לאו.** שלא הביאו בקלים חדשים עדיין לוקחין אותה מתרומה הישנה: **גמ' ולא נמלא הקדש מחחלל על הקדש.** דקס"ד דמחללין על שכר האומנין שעשו מלאכת הקדש ואותן מעות נמי קדש הן. ל"ש ה"נ ולא נמלא הקדש מחחלל על המלאכה וכ"ה בתוספתא דמעילה וה"פ כיון שאין בה ממש אין מחללין עליה: **על הבנין.** דקי"ל בוגין בחול ואחר כך מקדישין וכשקונין

מאחר שהיא מלאי דיתמי כו' בגיה מלאי דיתמי ועבד כן: (ב) כתונת לבנה נריכה שתמסרנה לגבור כו' ואם לאו יפסלו בלינה: (ג) אותה על שכר האומנין ושתיין לאומנין כו' אדשה ואם בא החדש מזמנו לוקחין אותה מתרומה אדשה ואם לאו מן הישנה: (ד) ר"ש בדבי בנגא כו' על הבהמה כו' ומחללו עליהן וזוחן לאומנין כו':

נוסחת הבבלי

(א) בגיה מלאי דיתמי כו' בגיה מלאי דיתמי ועבד כן: (ב) כתונת לבנה נריכה שתמסרנה לגבור כו' ואם לאו יפסלו בלינה: (ג) אותה על שכר האומנין ושתיין לאומנין כו' אדשה ואם בא החדש מזמנו לוקחין אותה מתרומה אדשה ואם לאו מן הישנה: (ד) ר"ש בדבי בנגא כו' על הבהמה כו' ומחללו עליהן וזוחן לאומנין כו':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל בעי ר"ח בר בא עד מדון בירוני צביר וכו': [ב] מכאן עד הל"ג נמחק וכך ל"ל דתנינן תמן בירוני לה קודש בירוני יבש מולן. ולמה בירוני לה קודש מפני שמדת הלח נמשך מבפנים. למה בירוני יבש חול מפני שמדת היבש לא נמשך בין מבפני' בין מבחוץ כל בירוני חולה הללו אם יש זבח אחר יקריבו עמו. ואם לו יפסלו בלינה ואם לאו יחכו לקין המזבח. וכן הוא בתוספתא בפ"י דמנחות והובאה בקולר במנחות ה (ל:):

ציון ירושלים

אין משתכרין בשל הקדש אף לא בשל עניים. עיין ש"ם ד"לן בתוכות קי ועי' שי"ם מוהרי"ט בחשובות סימן קמ"ד ועי' מי' פרק ח מתנות עניים הל"ד ועי' נחי פ' שמיני וגם מהירושלמי כאן קשה על מהרי"ט:

גליון הש"ם

[ה] הייני מאי דכלי שבפנים מעכנין זה אח זה כמבואר בתוספתא דמנחות פ"ו אבל אין להם שייכות לעבד בעודת חוץ ומ"ש לא חביב להנך מזבחים דף סג ע"א: **[ב]** הקי"ש נחקן ונראה שלא יליגו הבהנים העוסקים בפרה מן הכבש ולאחר ויטמאו היינו בטומאת קבר התהום וכעין דאמרו בסוכה דכ"א שמא יוצא לאחר וכו'. ח"ו: **[ג]** הייני כי היכי דהתם לא היה מנחי ב"ד שיצאו לחולין מפני גזרה שמא יאמרו מליאין מכ"ם לחול משא"כ בגיהוי יבש ועי' מנחות דף ל' ובכ"מ שם ד"ה גזירה ועי' במלמ"ל פ"ב ממעה"ק הל"ט:

ח) תגיה, **ט)** עי' תוספתא פ"ב, **ג)** עי' ב"מ מ ח, **ד)** רבי, **ה)** עי' מנחות ל ח, **ו)** נעיל הלכה ח, **ז)** מנחות עט ח, **ח)** כריתו' ו ח. [שבועו' י ב מעילה יד ב], **ט)** עי' מעילה שם, **י)** ברבנא,

עין משפט נר מצוה

כז א מי' פרק ד מעלה ולוה הל' יד טור שו"ע יו"ד סימן קם סעיף יח:

כח ב מי' פרק ג ממעה"ק הל"י:

כט ג מי' פרק ו מכלי המקדש הלכה ט ולהלכה יב:

ל ד מי' פרק ב ממעה"ק הל"ב ופרק י"ב מפסח"ק הלכה ו:

לא ה מי' פרק ד משקלים הל"ב:

מן האומנין מתנין להן בעד הבנין ובעד השבח יחד: **אומן הפעום.** שחללו מי הקטורת והיה מיאוסה לעזוב האומנין מה יעשו בהן: **יתנו לבית גרמו וכו'.** שמקבלין שכרן מתרומת הלשכה: **והן וכו'.** והוא שיהו מחייבין להן לבית גרמו מעות משנה שעברה דאי משנה שבאה אף שכרן באה מתרומה חדשה: **כגי.** שאל אם לא היו וכו' מה עשו במעות הראשונות: **ממן לריכא** [ב] עי' מגילת אסתר יא ב. הא דקמבעיא ליה אם הן נאין לכלי שרת כשירי הלשכה או דהוו להו כמותר תרומת הלשכה אבל לקין המזבח ודאי באף דאף מותר תרומת הלשכה לקרן המזבח באה: **דאיספלגון.** דפליגי ר"י ר"מ ר"ל: **פיממה.** לקטורת בכלי חול: **קדש היא.** קדש מהיה לכם: **שפכא טוייפא כקדש.** שכל מעשיה לא יהיו אלא בקדש: **שפכא באה מתרומת הלשכה.** אבל אין נריך לעשותה בקודש: **דחגינן.** בפיפא: **המקדש נכסיו.** וקי"ל סתם הקדשות נכנס הבית: **ויהו כהן דכריס לאוין לקרבנות לבור.** וכל המקדש דבר הראוי למזבח אינו יולא מידי מזבח לעולם והראוי לקרבן יחיד מוכרין אותו ליחיד והראוי לקרבן לבור שאי אפשר להקריבו כך לצריך לקנות מקופת הלשכה אלבך נותנין אותן לאומנין בשכרן: **רבי יוחנן אמר.** הא דתנן ויהו כהן דכריס לאוין לקרבנות לבור היינו קטורת דאי בהמה הא מני לה בפיפא והיא ראויה ליחיד כמו לבור ואי יינות ושמנים ופלגתה הא מני להו אלא קטורת דאינה ראויה אלא לבור אלמא עושין קטורת מחולין ונחוך וקבעא לר"י ב"מ: **כאומן של בית אבטינס.** שהיה טועל בשכרו מותר הקטורת שניתנה אלא שהיו לוקחין ממנו אחר כך ולא הספיקו ליקח עד שהוקדשה ולעולם נקדש נעשית וכר"י ב"מ: **מכפשא.** שנתקו בה הקטורת היתה כלי שרת לקדש דכל מעשיה בקדש: **דבר שקדש בכלי שרת נאדה.** כשמיה ואלו תנן נותנין אותה לאומנין בשכרן: **א"ל ולאו שמואל היא.** כלומר אלו אמרה לה שמעתתא שמואל ואמאי הוא דאמר שהקילו במותר הקדשים: **דאיספלגון.** דפליגי שמואל ור"י: **הותירו אמידין.** שלקחו מתעות לבור מתרומת הלשכה דתנן בערכין אין פוחתין משנה עלאים מבוקרין בלשכת הטלאים וכשמגיע ר"ח ניסן לא היו מקריבין שוב קרבנות לבור מתעות התרומה של אשתקד שנאתר חדש בחדשו חדש והנא קרבנות מתרומה חדשה ומלא בכל שנה ושנה ד' טלאים בלשכת הטלאים מתעות התרומה הישנה והיינו שהותירו אלא הותרו לקריבו בשנה שעברה: **שמואל אמר נאדין בממיון.** להכשיר בשנה זו ומתלגין אותן על מעות חולין ואותן המעות יבלו למותר התרומה הישנה יכיון שיצאו לחולין אחרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה ויקרבו בשנה זו ופע"ג שאין בהמה קדשי יחיד מתחללת אלא מוס כדקי"ל מוסם כל בהמה טמאה דאמר מר בבעלי מומין שנפלו בהכתוב מדבר אילו של לבור נאדין דלב ב"ד מתנה עליהן ובלא חולין איקרבו בשנה זו ופע"ג שאין בהמה קדשי יחיד מתחללת אלא מוס כדקי"ל מוסם כל בהמה טמאה דאמר מר בבעלי מומין שנפלו בהכתוב מדבר אילו של לבור נאדין דלב ב"ד מתנה עליהן ובלא חולין אחרין ולוקחין אותן מתרומה חדשה וי

הלכה ד מתני' המקדיש נכסיו. ופסק הקדש לנדק הבית: **והיו נכסי דברים הראויים לקרבנות לצור.** היינו קטורת: **יתנו לאומנין בשכרן.** ויוצאין לחולין אע"פ שאין דבר אחר נכנס מחמתו דקסבר הקדש מתחלל על המלאכה דכתיב ועשו לי מקדש שהיה המלאכה נעשית מן ההקדש: **אינה מן המדה.** כלומר אין מדה זו שאתה אומר כמדה הראויה לעל בקטורת ואין ראוי אלא שתהא מדותיך הלכך מפרשין מהן שכר האומנין וכו' כדאמרינן לעל גבי מותר הקטורת שאין הקדש מתחלל על המלאכה: **ודומיהן יפלו וכו' לנדך הבית.** דסבר פתם הקדש לנדק הבית ואפי' במידי דחוץ למזבח אבל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח שהמקדיש תמימים לנדק הבית אין נפדים אלא למזבח והדמיהן יפלו לנדר"ה: **ויביא בדמיהן עולות.** קסבר מידי דחוץ למזבח מתמתא למזבח אלדקדשיהו אלכך זכרים עצמן יקרבו עולות אבל נקבות אין קרבות אין קרבות שלמים דדעתיה דמקדים תמימים שיהיו כולן לגבוה אלכך יתכרו לצרכי זבחי שלמי' דכיון דרחווי' למזבח אלה עלייהו קדושת המזבח ויביא בדמיהן עולות: **ומקדיש כפי.** שאמר בתחה ונכסי אלהקדש דכיון אשפרשו והבדילן זו מזו ואעפ"כ לא אמר בתחה למזבח ונכסי לנדק הבית שמעינן שדעתו שהכל אלך אל מקום א' לנדק הבית אבל המקדים פתם כל נכסיו אמרינן שדעתו להקדיש כל דבר למה שהוא ראוי: **ייעוד שמנים ופלגות.** שהן ראויין למנחות ולנסכים: **ופופוס.** תורים ובני יונה: ר' **ליעזר וכו'.** טעמו מפרש בגמ': **גמ' קטורת.** היינו דברים הראוין לקרבנות לצור דבמקום ויינות ושמנים ופלגות בכר תני לה ואי אפשר לנכתיב: **דר"מ היא.** הא דתנן פתם הקדשות נדר"ה דמשמע אפילו על בתחה אתיא במקדים בית ממש: **ס"נ כי פליגי במקדים נכסיו.** וה"פ דוקא במקדים נכסיו הוא דאר"מ אף דמי הבתחות יפלו לנדק הבית שאין אדם מולק נדרו ומשאר נכסיו לנדק הבית אף בתחה נמי: **אבל במקדיש עדרו.** לומר במקדיש בהמות לחוד אף ר"מ מודה שהן למזבח כיון שראויין למזבח: **כל עמא מודיי.** אפי' ר"מ מודה שהוא לנדק הבית שאין אדם מולק נדרו: **בהמה לא למזבח היא.** בתמיה וכיון דבהמה למזבח נימא הכל למזבח אפי' שאר נכסיו שאין אדם מולק נדרו ופריקא לומרא: **ומינו בהמה.** ודאי למזבח היא אלא הכא אזלינן לקולא ואמרינן לנדק הבית הוא מדפסק המקדים הוה אלא פי' שמקדים בהמות אלא אמר נכסיו ר"ל לאומר פירוש שיהו לנדק הבית: **לא שנייא וכו'.** ל"ש המקדים נכסיו ול"ש המקדים עדר בתרוייהו פליגי ר"מ ור"י: **שפודין תמימים.** כגון שעבר והקדים תמימי לנדק הבית כשהן נפדין בעוד שהן תמימים יוצאין לחולין: *)**מפני.** דחולין פ' הזרוע נמי דייקא): **מפניפא אמרה כן.** בתמיה הא לא תנן אלא ולדן וחלבן אל בעל מום שנפדו אל בעל מום קנוע הוא דמותרין לאחר פדיונן אבל אל

*) כ"ה בכל דפוסים הקודמין והוא נעתק מפירוש מהרש"ם מי לפירוש הקו"ע אלא מתני' הוא קושיא ולא פריכתא. ותוק:

משנת אליהו

פליגא ר"ש בר"י דהבא אמה דבכללי מנחת כשם ר"ש בר"י נופיא דבשעורים ריפו דהשם אליבא דר"י לר"ש קאמר לה ודכי תניא קאמר אלא ר"ש על המתקות שיקרבו עולות ר"ל אליבא דרבנן דר"ש ל"ל אלא ר"ד ומלשון דקאמר שאין קרבנות לצור נקבינן מי משמע דעיקר ספי' הערוך שמביא המוס' שם ר"י ר' ר"ש ואף ולא בפירש"י: **מפני אמרה כן** וולדן **וחלבן מותר לאחר פדיונן.** עיין מה שמבחר בקונטרס. ועיין בתוספת תמורה ל"ב ר' בר"ש ר"ל ר"ר ועוד מי דבקדשי ר"ה לא שני לן בין בעל מום מעיקרא לאם תעבה בעל מום שהרי אל עצים ואבנים כן אלין ושם ל"ג אל ר"ה ואמר תחמה מי דאי בר"ה תמימה אמי מיפרקא דאמר אינפא לבו אי אם אי בעל מום ואפשר לישב פירעתא דר"ר בשם רב הסלא אמתני' דתמורה גם על אמיתן לפי אוקימתא דגמרא בכורות ר"ד אי אף לדאמרי"ר דאמר בי' ובכי משמע הסוגיא דאמר רבי חוקיה בשם רבי יוסי קדשי בד"ה תמימין שפדאן יצאו לחולין מי ואין לדמתקא דגמרא

תקלין חדתין

מותרי מעלות שיקרבו עולות אבל עיקר הקרבן אינו משמנה: **מתני' המקדיש נכסיו.** ופסק הקדש לנדר"ה: **לקרבנות לצור.** מפרש בגמ': **יתנו לאומנין בשכרן.** ויוצאין לחולין אע"פ דאין דבר אחר נכנס מחמתו דקסבר הקדש מתחלל על המלאכה דכתיב ועשו לי מקדש שהיה המלאכה נעשית מן ההקדש: **אינה מן המדה.** לאו מדה שוה היא לדמיגיא לעיל אלא מפרש"ן כו' כמו גבי קטורת דלמעלה: **גמ' המקדיש כו' רי"מ דתנא.** היינו דאין לקרבנות לצור דבהמה ומאי דברים הא קתני לה וס"ל יחיד ומגיד קטרת: **ר"ה אמר אפסר כאומן שביר טובל כו'.** ועד שלא נקטו ממנו הקדישה ובבגלי במסכת כריתות ו' ע"א פריך עלה למה לא תני הכי וחזר ולוקחן כו' הא ע"כ דהכא מיירי בסמתני קטורת שעדיין לא נתפסמה כלל: **מתני' המקדיש כו' ודומיהן יפלו כו' לנדר"ה.** דסבר פתם הקדשות לנדר"ה אינן נפדין אלא למזבח למזבח אבל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח שהמקדיש תמימים לנדר"ה אינן נפדין אלא למזבח **ויביא בדמיהן עולות.** ס"ל מידי דחוץ לגבוה הבית: **ומקדיש כפי.** אמר בתחה מקפתא לנדר"ה אינן נפדין אלא למזבח ובהמים יפלו לנדק הבית: **ויביא בדמיהן עולות.** ס"ל מידי דחוץ למזבח מקפתא למזבח אלדקדשיהו אלכך זכרים עצמן יקרבו עולות אבל נקבות אין קרבות אלא שיהו כולן לגבוה אלכך יתכרו לצרכי זבחי שלמים דכיון דרחווי למזבח אלה עלייהו קדושת מזבח ויביא בדמיהן עולות. **המקדיש בפירוש.** שאמר בתחה ונכסי להקדש לכיון שהפרשן והבדילן זו מזו ואעפ"כ לא אמר בתחה למזבח ונכסי לנדר"ה שמעינן שדעתו שהכל אלך אל מקום אחד לנדר"ה אבל המקדיש פתם כל נכסיו אמרינן דעתו להקדיש כ"ד לא בתחה שהוא לאו: **גמ' תמן פגינן.** בתמקת תמורה (ל"ט ע"ב): **שפתם בהקדשות.** היכא שלא פירש כשהקדיש בלילקמן: **בגידוליהן.** תרגומא בגיעתה ובהמה בתלבה נקרא גידוליהן: **לכהנים.** דבקדשי מזבח הבשר אי הוצר לכהנים: **דר"מ.** הא דתני שפתם הקדשות לנדר"ה אתי כר"מ דס"ל הכי: **מה אנן קיימין.** היכא אירי הא קרא: **במקדיש את נכסיו.** דהיינו נכה"ג דס"ל הכי: **מה אנן קיימין.** היכא אירי הא קרא: **במקדיש את נכסיו.** דהיינו נכה"ג

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיי וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: ויקרא כז יד

2 וְאִם הַמְקַדֵּשׁ יִגְאַל אֶת בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכֶּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ: ויקרא כז טו

ריבב"ן

מתני' ראויין לקרבנות לצור. מפרש בירושלמי קטורת יתנו לאומנין בשכרן לאומני בית מבטיגם בן עזאי לא סבירא ליה ליתן הקטורת לאומנין ועטמא מתפוקפתא ובירושלמי לפי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה ומתני' דלעיל סתמא כבן עזאי: **מתני' המקדיש נכסיו.** פתם זכרים יתכרו לצרכי עולות אע"פ שאין פודין תמימין דוקא קדשי מזבח אבל קדשי בדק הבית נפדין תמימין דקי"ל בתמורה המתפיס תמימים לנדק הבית כשהן נפדין אינו נפדין אלא למזבח שכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם וכן מפרש בירושלמי ר' חזקיה בשם ר' יוסי קדשי בדק הבית נפדין תמימין יצאו לחולין אין תימר לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח אין תימר על קדשי בדק הבית דס"ל לר' אליעזר דפתם הקדשות לנדק הבית ואין אדם מולק הקדשו לקדשי מזבח ולקדשי בדק הבית והכי מוכח בזבחים בפרק טבול יום דר' אליעזר סבר אין אדם מולק הקדשו[1] אלא שביק אינש קדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית: **יהושע קדשי בדק הבית.** דס"ל לר' אליעזר ואין אדם מולק הקדשו לקדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית אלא שביק קדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית דס"ל לר' אליעזר דאין אדם מולק הקדשו לקדשי מזבח ועביד קדשי בדק הבית: **אמר רבי יוחנן אמר רבי הושעיה.** תיפתר באומן משל בית אבטינס שהיה נוטל בשכרו קטורת מה טעמא דבן עזאי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות: **תמן[2] תנינן יש בקדשי בדק הבית[3] שסתם הקדשות לבדק הבית הקדש בדק הבית[4] חל על הכל[5] ומועלין בגידוליהן ואין בהן הנייה לכהנים אמר רבי חנניה דר' ליעזר היא דתנינן המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה ע"ג מזבח זכרים ונקבות רבי ליעזר אומר זכרים יתכרו לצרכי עולות ונקיבות יתכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית אמר רבי יוחנן טעמא דרבי ליעזר[6] ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה' במה אנן קיימין אם בבית דירה[7] כבר כתיב[8] ואם המקדיש יגאל את ביתו אלא כי אנן קיימין במקדיש נכסיו[9] מכן שסתם הקדשות לבדק הבית אמר[10] רבי זעירא רב חונה בשם רב במה פליגין במקדיש נכסיו אבל במקדיש עדרו כל עמא מודיי שהוא למזבח רבי בא רב חונה בשם רב מה פליגין במקדיש עדרו אבל במקדיש נכסיו כל עמא מודיי שהוא לבד"ה[11] רעתיה דרבי זעירא ניחא וקשיא על דרבי בא בהמה לא למזבח היא[12] בהמה למזבח היא[13] ולמה סתם האיש הזה כאומר לא יהיה אלא לבד"ה רבי יוחנן אמר לא שנייא היא המקדיש נכסיו[14] היא המקדיש עדרו היא המחלוקת (רבי אבא בשם רבי אבהו בשם ר' אחא) רב חונה בשם רב רבי אבהו בש' רבי יוחנן קדשי בד"ה שפודאן תמימין יצאו לחולין מתני'[15] אמרה כן ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן רב

הלכה ד מתני' המקדיש[16] נכסיו והיו בהן דברים ראויין לקרבנות הצבור[17] יתנו לאומנין בשכרן דברי ר"ע אמר לו בן עזאי אינה היא המדה אלא מפרישין מהן שכר האומנים ומחללין אותן על מעות האומנין ונותנים אותן לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחים[18] אותה מתרומה חדשה המקדיש[19] נכסיו והיה בהן בהמה ראויה על גבי מזבח זכרים ונקבות רבי אליעזר אומר[20] זכרים יתכרו[21] לצרכי עולות ונקבות יתכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית רבי יהושע אומר זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות יתכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית אמר ר"ע רואה אני את דברי ר' אליעזר מדברי רבי יהושע שר' אליעזר[22] השוה את מדותיו ור' יהושע חלק א"ר פפיים שמעתי את דברי שניהן המקדיש בפירוש כדברי ר' אליעזר והמקדיש סתם כדברי ר' יהושע[23] המקדיש[24] נכסיו והיו בהן דברים ראוים לגבי מזבח יינות ושמנים ועופות ר' אליעזר אומר[25] יתכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית: **גמ' המקדיש וכו' לקרבנות צבור:[1] יוחנן אמר[2] קטורת אמר רבי הושעיה תיפתר באומן משל בית אבטינס שהיה נוטל בשכרו קטורת מה טעמא דבן עזאי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות: תמן[3] תנינן יש בקדשי בדק הבית[4] שסתם הקדשות לבדק הבית הקדש בדק הבית[5] חל על הכל[6] ומועלין בגידוליהן ואין בהן הנייה לכהנים אמר רבי חנניה דר' ליעזר היא דתנינן המקדיש נכסיו והיתה בהן בהמה ראויה ע"ג מזבח זכרים ונקבות רבי ליעזר אומר זכרים יתכרו לצרכי עולות ונקיבות יתכרו לצרכי זבחי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית אמר רבי יוחנן טעמא דרבי ליעזר[7] ואיש כי יקדיש את ביתו קודש לה' במה אנן קיימין אם בבית דירה[8] כבר כתיב[9] ואם המקדיש יגאל את ביתו אלא כי אנן קיימין במקדיש נכסיו[10] מכן שסתם הקדשות לבדק הבית אמר[11] רבי זעירא רב חונה בשם רב במה פליגין במקדיש נכסיו אבל במקדיש עדרו כל עמא מודיי שהוא למזבח רבי בא רב חונה בשם רב מה פליגין במקדיש עדרו אבל במקדיש נכסיו כל עמא מודיי שהוא לבד"ה[12] רעתיה דרבי זעירא ניחא וקשיא על דרבי בא בהמה לא למזבח היא[13] בהמה למזבח היא[14] ולמה סתם האיש הזה כאומר לא יהיה אלא לבד"ה רבי יוחנן אמר לא שנייא היא המקדיש נכסיו[15] היא המקדיש עדרו היא המחלוקת (רבי אבא בשם רבי אבהו בשם ר' אחא) רב חונה בשם רב רבי אבהו בש' רבי יוחנן קדשי בד"ה שפודאן תמימין יצאו לחולין מתני'[16] אמרה כן ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן רב יהושע ס"ל כר' שמעון דתמר כל מילי דלא חזי להקריבה לא נתחא קדושה לגופיה דתנן התם המפרש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם אם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה ר"ש אומר מכור אבל אבל בנמוס אבלא לא קדוש אלא דמיה: **מתני' השוה את מדותיו.** הכל לבדק הבית ואינו מולק הקדישו ור' [יהושע] חלק הקדישו לקדשי מזבח ולבדק הבית: **כפיפוס.** שפיפוס לבדק הבית: **מתני' ר' אליעזר אומר יתכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות.** יהושע אמר ר' אבהו בשם ר' יוחנן דאין אדם מולק הקדישו לקדשי מזבח ולבדק הבית: **גמ' המקדיש נכסיו.** דלא מצי עם מהה לבדק הבית. לפי שאין אדם מולק נדרו. ולדידיה ס"ל דלא מצי עם שאר נכסים בתמניתן דהאי מוקי בכה"ג שאר נכסים פליגי והכי מתרץ לה בתמוהה שם: **ע"ד דר' בא קשיא.** למה פליג ר"מ במקדיש עדר שיהיה לבד"ה והא בהמה שייכי למזבח. ומאני. ה"ג **המקדיש בהמה למזבח** כו'. מפרש שהוא למזבח ומדסתם האיש הזה ש"מ שכוונתו לבד"ה: **ר' ר"ש** כו'. דבשתיהן פליגי במקדיש נכסיו והאי ניחא כדלעיל ובמקדיש עדרו דעמא דר"מ מדסתם כו' כוונתו לבד"ה וכ"ש פליג: **בקדש בד"ה שפודאן תמימים.** מתניתין בהקדש כגון בכה"ג דמתני': **מתני' אמרה כן ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן.** מתניתין היא בחולין (ק"ל ח') ובכבורות (י"ד ח'). מתמה שם הכא מאירי בקדש מום קנוע להקדשן כדתני שם בהדיא כל שקדש מום קנוע להקדשן כו' והיאך מבני פיעבדא לדהכא דאיירי בתמיתין. ויש לפרש דבכבורות שם מהדר גמרא לפרושי מה דתני במתני' שם כל שקדש מום קנוע להקדשן ופדו בו' יוצאין לחולין ניגוז ולעבד וולדן וחלבן כו'. דעמא דעפדו הא לא עפדו אסורין בגיזה ועבודה מסיע לר"א דאמר קדשי בד"ה אסורין בגיזה ועבודה (ופי' רש"י שם) והכי בקדשי בד"ה דתי דהם עלמם לא הוקדשו מתחלה אלא לדמיהן. ודמי שם. אמרי לא קדושה דמיה הוא דמיתלבא הגוף לאמר דקדשי בד"ה אסורין בגיזה ועבודה (ומתוס' ד"ה כל כו') ולא בקדשי בד"ה איירי אלא בהקדשן לאמרה בכורות לא מהקדשן לגמרא דגמרא

מתני' המקדיש נכסיו. דהקדש פתמא כתוב והכל לה' ומקדש לה' הוא דקאמרינן לה: **במקדיש נכסיו.** דהקדש פליג ר"מ ור"ל דלף הבהמות לבד"ה כמו שאר נכסיו שהן לבד"ה: **עדרו.** שהן בהמות דחוויא לאומנא אף ר"מ מודה שהן למזבח: **אבל מקדיש נכסיו כו' לבדק הבית.** לפי שאין אדם מולק נדרו. ולדידיה ס"ל דלא מצי עם שאר נכסים בתמניתן דהאי מוקי בכה"ג דליכא שאר נכסים פליגי והכי מתרץ לה בתמוהה שם: **ע"ד דר' בא קשיא.** למה פליג ר"מ במקדיש עדר לבד"ה והא בהמה שייכי למזבח. ומאני. ה"ג **המקדיש בהמה למזבח** כו'. מפרש שהוא למזבח ומדסתם האיש הזה ש"מ שכוונתו לבד"ה: **ר' ר"ש** כו'. דבשתיהן פליגי במקדיש נכסיו והאי ניחא כדלעיל ובמקדיש עדרו דעמא דר"מ מדסתם כו' כוונתו לבד"ה וכ"ש פליג: **בקדש בד"ה שפודאן תמימים.** מתניתין בהקדש כגון בכה"ג דמתני': **מתני' אמרה כן ולדן וחלבן מותר לאחר פדיונן.** מתניתין היא בחולין (ק"ל ח') ובכבורות (י"ד ח'). מתמה שם הכא מאירי בקדש מום קנוע להקדשן כדתני שם בהדיא כל שקדש מום קנוע להקדשן כו' והיאך מבני פיעבדא לדהכא דאיירי בתמיתין. ויש לפרש דבכבורות שם מהדר גמרא לפרושי מה דתני במתני' שם כל שקדש מום קנוע להקדשן ופדו בו' יוצאין לחולין ניגוז ולעבד וולדן וחלבן כו'. דעמא דעפדו הא לא עפדו אסורין בגיזה ועבודה מסיע לר"א דאמר קדשי בד"ה אסורין בגיזה ועבודה (ופי' רש"י שם) והכי בקדשי בד"ה דתי דהם עלמם לא הוקדשו מתחלה אלא לדמיהן. ודמי שם. אמרי לא קדושה דמיה הוא דמיתלבא הגוף לאמר דקדשי בד"ה אסורין בגיזה ועבודה (שם) לא מסייעא מהכא דקדושה דמיה לגמרא הוא דהוקדשו לשם כן שיהיו הדמים קריבים למזבח ולכן אסור בגיזה ועבודה משום דמתלבא בקדושה הגוף למזבח (ומתוס' ד"ה כל כו') ולא בקדשי בד"ה איירי אלא בהקדשן למזבח דלמתקנא דגמרא

מסורת הש"ס

ג) כריתות ו ע"ח, כ) חולין, ג) ב"ב קנא ג תמורה קג ג תמורה כ ג ודף ה ב, ד) ויביא בדמיהן עולות ואפר נכסים יפלו וכו', כ) ב"ב שם (זבחים שם), ו) כריתות ו ג ולעיל הע"ג, ז) תמורה לא ב, ח) שם, ט) חולין קל ג, י) הדבר ל"ש לר"מ דס"ל דאין אדם מולק הקדישו מ"כ ע"כ דלא ס"ל הך סברא דלא שביק אינש ומי ומולי ל"ל ולא אמרינן דלא שביק ומי, כ) הדבר ל"ש דהא בהדיא תנן דמביא בדמיהן עולות ומולי דטעות סופר הוא וצ"ל ויביא בדמיהן עולות ועוד הזכרים וכו',

עין משפט
נר מצוה

לה א מי' פרק ה מערכין הל"י:
לו ב מי' שם הל"ז:
לז ג מי' שם הל"ח:
לח ד מי' שם הל"ז וס"ע הל"ח:
לט ה מי' שם ס"ו הלכה ח:
מ ו מי' פרק ה ממעילה הל"י:
מא ז מי' פרק ה מערכין הל"ז:

נוסחת הבבלי

(א) השוה את מדתו כו' שמעתי דדמי שניהן כו': (ב) המקדיש נכסיו כו' ר' אלעזר כו': (ג) קטורת ר' יהושע אומר כו' לבד"ה ואלין על הכל כו' אמר ר' מניה דר' אליעזר כו' ר' אליעזר כו' יתכרו לזבחי שלמים כו': (ד) כבר נאמר כו' בתה אלן קיימין במקדיש את נכסיו מיכאן כו' רב הונא כו' אבל המקדיש עדרו כו' ר' בא ר' הונא כו': (ה) אל דעמיה דר' יוחנן לא שנא כו' ר"מ כשם ר' אבהו בשם ר' אחא קדשי כו':

הגהות הגר"א

בגיזוזי יבש אע"ג שהן חול דאמי לקרן המזבח והכא מספקא ליה ומשני הא דפסיעה לא בכלי שרת דשם כירולי יבש עכ"פ הן בכלי שרת. יתה שבפנים קדשו רק דכיולין ס"ל לר"ע דלא קדש להו וג"כ אין קודש להם לחם יש זבח וכו' ופסקו בגיזה ולהכי לקרן המזבח משא"כ הכא לחד מ"ד פסולה היא ולכן מספקא לי' ומה עכ"כ לי' היינו בכה"ג שנתפעמו הקטרת בחול דפליגי מה אי בשרה אי פסולה ומספקא ליה בדמים אי אתי לקרן המזבח או לא. ולהכי גרים לעיל בעי ר"ש בר בא. ועי' שבועו' (יח.) ד"ה אלא מעתה וכו'. ובמגמו' (ל.) ואם לנו נפסלו כו': [א] הי"ג אלא בתה אלן קיימין במקדיש את נכסיו קדש לה' שתסם הקדשות לנדק הבית. כל"ל. הא הקדש פתמא כתיב והכל לה' ומקדש לה' הוא דקמוכח לה: [ב] הי"ג ע"ש דבכי נא קשיא בהמה לא למזבח היא המקדיש בהמ' למזבח אומר למזבח ולמה סתם האיש הזה וכו' כל"ל:

גליון הש"ס

[א] היינו מלבא פי' לעולה אי לשלמים ע"כ דלא לקרבן מכיון אלא לבד"ה ועיין מהרמ"פ הלא כק"ע שנתחב ולפ"ז אם לא היו אלא זכרי דתמתא הם עולות שהם כלל גם ר"מ מודה דהם עצמן יקרבו עולות כיון דלא הי' לרך וכדעת רב אחא בר אהבה בתמוהה שם לל"ק לפרש ומה א"ש דברי הרמב"ן בפ"ה מתענ"ק הלכ"א שכתב וכן המקדיש נכסיו והיו בהם זכרים שיהיו עקרבו עולות אף שפסק בפ"ה מערכין כר"א ועי' בלח"מ שהגיה בל"ע דשם המיירי בזכרים לבד מזה בא ר"מ מודה וכר' אחא שם משא"כ בזכרים ונקבות יחד פסק כר"מ והכריע כל"ק משום דבריהם אמר בן בדרמו ז"ל ודו"ק:

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ כִּי יַקְדִּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיי וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם: ויקרא כז יד

2 וְאִם הַמְקַדֵּשׁ יִגְאַל אֶת בֵּיתוֹ וְיָסַף חֲמִשִׁית כֶּסֶף עֶרְכֶּךָ עָלָיו וְהָיָה לוֹ: ויקרא כז טו

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פרק ח מתרומה הלכה ח:
מג ב מיי' פרק ד מפסח"ק הלכ"ו:
מד ג מיי' פרק ה מערכין הל"ט:

נוסחת הבבלי

(א) ר"ח בשם ר' אחא תפתר כו'. **(ב)** וא"ת כו' הכא ועוד מן הדא המוכרי תמיעין יכבדו לגבי מזבח וא"ת לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח תלין על קדשי ד"ה בעלי מומין קדושת כו': **(ג)** דתני אשם כו' שמים יצא בן שנה כו' יצא א"ר יוחנן ר"י ור"ש אמרו מו' ריאה אני כו' בפסח שמא הקדש כו' פסח בא שלמים ואיני רואה את דברי ר"ש באשם שמא הקדש אשם בא עולה א"ר בון אם הקדש כו' אם הקדש אשם כו' הקדש דמים קדש מו' הקדש גופי קדש ר' זעירא בשם רש לקוש כו' ישראל אים אים כו' ר"י בי ר"א אאל כו': **(ד)** ר"א דבר פדא ביישיון: **(ה)** ור' בון הוי יתבון כו' שאינה לחויה כו' רבי ייבו אי כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ר"ח בשם ר' אחא תיפתר שהומטו ופלגן. וה"פ אף אם תשוה קדשי בד"ה לשחני' הי"ל היינו באומן שקודם פדיה עכ"פ הומטו וכי דבבעלי מומין דקדשי מזבח בעינן שקדם מום קבוע להקדשן אבל הומטו קודם פדיה אסורין אף לאחר פדיה כדתני כשיפא הכא בבד"ה אף שהומטו קודם פדיה ויוצאין לחולין אבל אם הומטו אחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **[ב]** ה"ג שחני' לאחר בד"ה אף שהומטו קודם פדיה מיפקרין לאחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **[ג]** ל"ל ועי' בק"ע: **[ד]** ל"ל מיפתר לגיה ונעבוד כו': **[ד]** ה"ג אשם בן שנה והבית בן שתים בן שנה כשר אלא עלו לגבעים לשם חובה. רש"ל כל עצמן אינו קדוש כו': **[ה]** ל"ל מה פליגי הכן אמר כו' כלומר בחיה בכבש פליגי ר"ש ורבי דאמר אין לחי רואה וקאי אדבריהם ליה דמסיק דשפיר לא שייך פלוגתא דר' אלא אפשר ומפ' פלוגתייהו בהדיא: [ו] מיירא המתמלא תכריית בשם ר' יוחנן עד וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך והעמיד בדא כתיב ע"ז שייכא כאן כנ"ל:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן וְאֶל בָּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַקְרִיב קָרְבָּנוֹ לְכֹל נִדְרֵיהֶם וּלְכֹל נִדְבוֹתָם אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיי לְעֹלָה:
2. לְרַצְנְכֶם תְּמִים זָכָר בַּבָּקָר בַּכְּשָׂבִים וּבָעִזִּים: ויקרא כב יח, יט

תמימים אפילו לאחר פדיון אסור: **מיפתר.** הא דקאמר ר' יוחנן שפודין תמימין ואח"כ טומטו יוצאין לחולין וקמ"ל אע"ג דבשעת פדיון היו יוצאין לחולין ופי' הרא"ש כזה איני ממוור כלל: **מתניתא.** דפ"ז דתמורה אמרה כן דתנן התם יש בקדשי מזבח וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן אלא דבקדשי בדק הבית והיינו בשקדם הקדשן לטומטו ה"נ אם נפדו תמימים והומטו יוצאין לחולין: **אין תימר וכו'.** דאם נאמר לא יצאו לחולין א"כ לעולם בקדושת בדק הבית קיימין אין מצן במתני' לר"ש דכ"ש שהוקדשו בבד"ה יתכרו לגרמי זבחי מומין. המקדים בעלי מומין למזבח אע"ג שהוא עובר משום תמסה אמות מ"מ קדושת מזבח חל עליהן: **ליידה מילה.** לאיזה דבר חל עליהן קדושת המזבח: **ומשני לגיזה ועבודה.** דאילו קדשי בדק הבית מותרין בגיזה ועבודה וקדשי מזבח אסורין: **לעולתו לפסחו ולאשמו.** ואלו אינן באין אלא לאחר: **שכן מצאנו עולם נקבה בעוף בצרה.** דאמר מר תמות וחזרות בבהמה ואין תמות וחזרות בעוף הלכך חל עליה שם עולה שתרעה ותעשה תמורה: **ואר"י טעמא דר"ש.** אליבא דרשב"י: **אם מן במינו הוא חלוק עליו.** אפי' בחיל גופיה שמניא לאשם אם שינה אינו חל עליו שם אשם כדמסיק כ"ש אם מקדים נקבה לאשם שאינו קדוש: **פ"ג הכיא כן שתים לא יצא.** וכ"ה בבבלי וברמב"ם: **כן ר"ש אמר.** לשעמ ר"ש בן יהודה דכל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתי ליה קדושת הגוף ואפילו עולה הלכך אינן צריכין לדעות אלא יכולין מיד לגרמי אותו המין ואינן עושין תמורה: **פ"ג א"ר אין אני רואה וכו'.** וכ"ה בבבלי: **שמא פקדם פסח בא שלמים.** שכן מוהר פסח קרב שלמים ושלמים באין נקבה ואע"ג דהך נקבה לא קרבה שלמים אפי' לאחר הפסח אלא תרעה מיהו אם שלמים עלה ונתחה לה קדושת הגוף: **ופריך ולימא ולא מלאה דברייו של ר"ש בהאשם.** דאיל ומוהר אשם קרב עולה ואיתאמה דהך נקבה לאשם עולה היא ואיקדם קדושת הגוף: **גופו קרב שלמים.** הפסח עצמו לאחר הפסח קרב שלמים הלכך חל עליו שם שלמים: **אין גופו קרב עולה.** אלא ילעה עד שיתאמה ודמיי יפלו לנדבה לקיץ המזבח: **מאי כדון.** כמאי פליגי ת"ק ור"ש ודבורי הרא"ש בזה אין נראין: **הכן אמר וכו'.** ת"ק סבר קדושת דמים קדש אפי' אינו אלא קדושת דמים עושה תמורה דמגו דאתחיל לה קדושת דמים קדוש נמי קדושת הגוף ור"ש סבר דיקא אם קדם קדושת הגוף מתחילה הוא דקדש לגרעי' ולתמורה אבל קדושת דמים לא דלא אתרינן מגו: **אינ אינ מביא ישראל.** ומן הגר בישראל אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ונדביהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה: **הכל קרב לעולה.** כל מה שהם נודרים ומתנדבים מהבהמה אשר יקריבו לה' אפי' ייעוח ושמנים וסלתות יהיה לעולה: **ואם אמרם בנבר לרבות נקבות.** דמתיה לא לכתוב זכר ולא בנבר: **ומשני ודלוותה כתיב תמים.** דכתיב תמים זכר ואם"ה קדם לדמי דתנן המקדים בעלי מומין למזבח אף על פי שהוא עובר בלא תעשה מה שעשה עשוי דכתיב ונדר לא יהיה לו' הוא דלא מהיה הא מיקדם קדשי לדמי ה"נ לתמילה לא יקרים נקבה מיהו אי מיקדם קדשי לעולה קדשי לדמי: **מה ביניהון.** מאי אינם בין ר"ע לרבי אפיים: **שיבעה דבדבדא ביניהון.** ובכבר היינו עץ שיש לאורגים שרשו חד ומענינו על השתי כשהוא מתוח לפניו ושונה בו החוטין ומקרב המבדילין בין שני חוטין העליונים ומתחתונים ומיד נוחים להתפרק ונפתח שער ליריות בו חוט הערב ויקחמר רב שיש הפרש גדול ביניהם הא דקאמר ר' אפיים שהמקדים בפירוש כדברי ר"א היינו שהקדים בפירוש לנדר"ש אבל הקדים סתם כר"ע ור"ע סובר שסתם הקדשים לנדק הבית א"ע ה"ק כשם שהבבבדא מקרב המבדילין כך קרבנים דבדי ר"פ ור' עקיבא דהמקדים בפירוש הייינו שפירש נפסי ובהמה וכדפרישית נמתני' ואפשר לומר דלף ר"ע מודה בזה ורא"ל פי' בענין אחר ודבריו תמוהים ע"ש: **הכל קרב עולה.** כל מה שנודרים ונודבים מדברים אשר יקריבו לה' אפי' ייעוח ושמנים וסלתות יהיו לעולה: **יכול אפי' עופות.** יקריב בדמיהן או אם הקדים עוף יקריבנה עולה: **ת"ל נבקר.** הא אינו מקריב בכל מה שמתבדר אלא עולת בהמה בלבד: **תמן אמר'** וכו'. אלא דאמר"ש המפרש נקבה לעולה עושה תמורה קאמ"ר דהיינו טעמא לפי שמצינו נקבה בשלת העוף נחתי לה קדושת הגוף ועושה תמורה: **והכא הוא אמר הכין.** דהמקדים עופות ומכרו שמעינן דלא נחתי לה קדושת הגוף דאל"כ אמורין למכור:

(א)רב חזקיה בשם רב חסדא תיפתר [א]שפדאן תמימין והומטו רבי יוסה בשם רב חסרא מתני' אמרה כן ולדן וחלבן אסור לאחר פדיונין [ב]רבי חזקיה בשם רבי יוסה קדשי בדק הבית שפדאן תמימין יצאו לחולין (ב)אין תימר לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית בעלי מומין קדשי מזבח חלה עליהן ליידה מילה [ג]לגיזה ולעבודה הפריש[ד] נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו [א]עושה תמורה ר"ש אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אינו עושה תמורה רבי[ד] שמעון בן יהודה אומר משום ר"ש לעולתי ולפסחו ולאשמו אינו עושה תמורה אמר רבי יוחנן טעמא דר"ש שכן מצינו נקבה בעוף כשירה לבא עולה וא"ר יוחנן טעמא דר"ש בן יהודה אם מין במינו הוא חלוק עליו כ"ש מין בשאינו מינו איזהו מין במינו שהוא חלוק עליו כהדא (ג)דתני[ה] [ד]אשם בן שנה והביא בן שתים (יצא) בן שתים והביא בן שלש לא יצא (רבי שמעון אומר [ד]כל עצמן אינן קרושים) א"ר[ד] יוחנן ר"ש ור' יהושע שניהם אמרו דבר אחד כמה דר' יהושע אמר נקבה לעולה לא קידשה אלא הקדש דמים כן ר"ש אמר נקבה לעולה לא קידשה אלא הקדש דמים אין תימר קדשה קדושת הגוף ירעו אמר ר' אני רואה את דברי ר"ש בפסח (שמא הקדש) שהמותר פסח בא שלמים ולימא אין אני רואה דברי ר"ש באשם (שמא הקדש) שהמותר אשם בא עולה אמר רבי אבין אם הקדיש פסח בא שלמים גופו קרב שלמים אם הקדיש אשם בא עולה אין גופו קרב עולה [ה]מהו כדון ההין אמר הקדש דמים (קדוש) הקדיש והון אמר הקדש גופו (קדוש) הקדישו: [ו]ר' זעירא בשבו ר"ש בן לקיש טעמא דרבי יהושע [1]דבר אל אהרן ואל בניו ואל כל בני ישראל ואמרת אליהם איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב לה' לעולה הכל לעולה לרצונכם תמים זכר מנין אפילו נקבות ת"ל [2]בבקר לרבות את נקבות רבי יצחק בי ר"א שאל כתיב זכר ואת אמרת בבקר לרבות את הנקבות ודבוות' כתיב תמים ואת אמרת בבקר לרבות בעלי מומין מה ביניהון [ה]רב אמר שבטא דכדבדא ביניהון: ר"א אומר ימכרו כו' המין: ר' אבהו בשם ר"ש בן לקיש טעמא דר"א [1]דבר אל אהרן ואל בניו וגו' אשר יקריבו לה' לעולה הבל קרב עולה לרצונכם תמים זכר יכול אפילו עופות ת"ל [2]בבקר ולא עופות רבי ירמיה ור' [ה]בון בר חייה הוון יתיבון ואמרין תמן אמר ר' יוחנן טעמא דר' שמעון שכן נקבה שבעוף כשירה לבא עולה וכא אמר הכין

תקלין חדתין

שם דבעלי מומין דמזבח תמירי מתמיתין דבד"ה ומה דאמר בבעלי מיתין דמזבח בלא פדיון בבד"ה שרי בתמיתין אף בלא פדיון ומיהו מוכח הא דקתני בתמני' שם גני קדשי בעלי מומין דמזבח לאחר פדייה דוולדן וחלבן מותר. ה"ג בקדשי בד"ה אף בתמיתין שרי עכ"פ לאחר פדיון ומביא קמם מתני' וולדן וחלבן מותר לאחר פדייה משום דבעלי מומין דקדשי מזבח בעלי מומין שרן עם תמיתים דבד"ה ולא חלו תמיר בע"מ דקדשי מזבח בתמיתין דבד"ה: ודמי סייעתיה. וה"ג **ספסר שהומטו ופדלן.** כלומר גם שהשוה קדשי בד"ה לתמני' הנ"ל הייינו באומן שקודם פדייה עכ"פ שהומטו ומכי דבבעלי מומין דקדשי מזבח בעינן שקדם מום קבוע להקדשן אבל הומטו קודם פדייה אסורין אף לאחר פדייה כדתני כשיפא הכא בבד"ה אף שהומטו קודם פדייה מותרין לאחר פדייה נולדן וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: ה"ג **מתני' אמרה כן וולדן וחלבן אסור לאחר פדיונן.** משל"ש בבד"ה והוא מתני' בתמורה (ג"ל כ"ו): **ור' יוסי בשם רב חסדא.** מביא סייעתא דהכוומטו ופדלן בקדשי בד"ה יוצאין לחולין היאך דומיא עליהן קדשי מזבח לאחר מכירתן הא ק"ל בתמורה אחר קדשי מזבח ואחר קדשי בדק הבית אין מסיגין אותן מקדושה לקדושה: ודחי **בעלי מומין קדושת מזבח חלה עליהן.** כשהקדים בע"מ לבד"ה ופדלן קדושת מזבח חל עליהן: **ליידה מילה.** כלומר לאיזה דבר חל קדושת מזבח עליהן הא אינן ראוין לגיזה ובכורה: **שפסר לגיזה ובכורה.** לתמורין קדשי מזבח בגיזה ובכורה: **הכריש נקבה כו'.** מיירי דתני כמתניתן מילוקא דזכרים ונקבות פירש הכא פלוגתייהו בזה: **לעולתו לפסחו כו'.** שלא כיון זכרים דוקא: **טעמא דר"ש.** דאמר לעולתו עושה תמורה: **שכן מצינו נקבה כשירה בעוף לעולה.** דקי"ל תמות וחזרות בבהמה ואין תמות וחזרות בעופות ילכן חל שם עולה עליה לעשות תמורה: **טעמא דר"ש בן יהודה.** דבכולם אין עושה תמורה: **אם מין עם מינו כו'.** היינו באשם גופיה דהמפרש לה: **דתנן.** בתוספתא פ"ק דזבחים והיכאה בש"ס ממנחות תמורה (י"ש כ"): ה"ג **אשם בן שנה כו'.** אשם בן ב' שנים אשם גזילות ומעילות ושפחה חריפה דכתיב בהו חיל. אשם בן שנה אשם שור ומלועט דכתיב בהו כבש: **ר"ש אומר כל עצמן אינן קדשים.** כל עיקר אינן קדושים וההו מין עם מינו דשניהם זכרים רק שמלוקן בזמן וס"ל דאינן קדושים כ"ש מין עם שאינו מינו והשב"י משום ר"ש אמר לה: **ר' יהושע.** דמתניתן דאמר נקבות ימכרו לגרמי זבחי שלמים ויביא בדמיהן כו': **אלא להקדש דמים.** דקאמר נקבות ימכרו לגרמי שלמים ואי הוי קדים בקדושת הגוף הוי בעי רעיה עד שיסתאב. וזהו דאמר אין מיתר קדשה קדושת הגוף הל"ל ירעו עד שיפול מום ומכר ויקנה בדמיהן שלמים וס"ל דאינן קדושים כ"ש מין עם שאינו דר"ש דאף בעולה אינו עושה תמורה דסבר כל מידי דלא חזיא ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף והכי מוקי לה בתמורה (ג' ע"ב) דר' יהושע ס"ל

כדשב"י אליבא דר"ש: ה"ג **אין אני רואה כו' שמוכר פסח בא שלמים.** כלומר היאל"ל שייכי שלמים בפסח ושלמים באים נקבה יאע"ג דהך לא קרבה נקבה אפילו שלמים לאחר פסח כמ"ש בתמורה י"ח שפייה לאחר הפסח מרעה מיהו אם שלמים עלה הואיל והוא שלמים נקבה נחתא לה קדושת הגוף: ה"ג **ולימא אין אני רואה דר"ש באשם שמוכר אשם בא עולה.** וכ"ה בתמורה שם כלומר וכיון שמוהר אשם בא עולה אשתחה דהך נקבה דאשם עולה היא יתקדים קדושת הגוף בעולה נקבה דהא מצינו עולת נקבה בעוף: **ודחי ר' בון.** אם הקדים בפסח כו' גופיה קרב שלמים ושם שלמים עליה משל"ש באשם דאין גופו קרב עולה אלא ירעה עד שיסתאב ודמיי יפלו לנדבה לקץ המזבח ולכן לא חל קדושת הגוף עליה: ה"ג **מה פליגי.** כלומר באיזה מבבא פליגי ר"ש ורבי דאמר לה דאין דמיקתן ליה דמיקתן דספיר לא שייך פלוגתא דר' אלא אפשר ומפ' פלוגתייהו בהדיא: [ו] מיירא המתמלא תכריית בשם ר' יוחנן עד וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך והעמיד בדא כתיב ע"ז שייכא כאן כנ"ל:

שיבוחא דלמיים לעולות: **ס"ל נבקר.** פתמא נקבו ונקבות בכלל ג"כ: **כתיב זכר כו'.** כלומר כיון דאמרת דבנבקר מרבה אף נקבות שיהיה דמיהן לעולות ומפיק ממיעוטא דתמים ה"ג נרבה מה אף בעלי מומין וליפוק מיעוטא דתמים: **ומה ביניהון.** מה חילוק יש ביניהם בפנבת דרשת הכתוב לחידרש בנקר לרבות נקבות ולא בעלי מומין: **שבעה דכדבדא ביניהון.** עץ האורגים שמבדיל בין החוטים לירות שם חוט הערב. כלומר הכבל יש ביניהם איכר ילכן לא פירש. יראיני טעמא דבנקר שתמות שם נקבות שרשאין ג"כ לקרבן כמ"ש אם מן הבקר הוא מקריב אם זכר ואם נקבה תמים יקריבנו ובו' ומרבינן בנקר דומיא דקרבן שיהא תמים יראוי לקרבן אחר אבל לרבויי בנקר בעלי מומין לא משמע כלל כמו דממעטו לקמן מבנקר עופות דלא משמעי בה' בנקר ה"ג בע"מ לא נכללו בנקר שאין ראוין לקרבן בלל ולא נקדשי בקדושת הגוף כלל שיהא לקרבן עולה דומיא דעופות מדמיהן לעולה אלא לבדק הבית. ועוד דהכא מרבינן מבנקר נקבות שנבלו ויכלו הוא ונעשה כלל מוסקי על הפרט אבל בתמורה אחר בנקר חוב ובתב כל אשר בו מום לא תקריבו כי לא לרצון ובו': **רבי אבהו בשם ר"ל טעמא דר"ש כו'.** סמיך לה מיתני דאמרינן בשם רש לקיש והוא טעמא לר"ש בתרא דאמר ימכרו לגרמי אותו המין ויביא בדמיהן עולות. וגם העופות ימכור ולא יקריבם למזבח: **הכל קרב עולה כו'.** כדלעיל ומתני' בתרא רבי אלעזר בן רבי אלעזר דר"ש ולא ס"ל הכל קרב עולה: **תמן אמר' טעמא דר"ש כו'.** בפי' לר"ש עושה תמורה ופירש ר"ש טעמיה שכן כשירה נקבה בעוף לעולה וא"כ מצינו בשם עולה נקבה והכי תלה הקדושה ועושה תמורה: **והכא הוא אמר הכין.** היינו תחנייה בשם רבי

תוספות

(ד) ר"ש בשם ר' אחא תפתר כו'. **(ב)** וא"ת כו' הכא ועוד מן הדא המוכרי תמיעין יכבדו לגבי מזבח וא"ת לא יצאו לחולין היאך קדשי מזבח תלין על קדשי ד"ה בעלי מומין קדושת כו': **(ג)** דתני אשם כו' שמים יצא בן שנה כו' יצא א"ר יוחנן ר"י ור"ש אמרו מו' ריאה אני כו' בפסח שמא הקדש כו' פסח בא שלמים ואיני רואה את דברי ר"ש באשם שמא הקדש אשם בא עולה א"ר בון אם הקדש כו' אם הקדש אשם כו' הקדש דמים קדש מו' הקדש גופי קדש ר' זעירא בשם רש לקוש כו' ישראל אים אים כו' ר"י בי ר"א אאל כו': **(ד)** ר"א דבר פדא ביישיון: **(ה)** ור' בון הוי יתבון כו' שאינה לחויה כו' רבי ייבו אי כו':

(א) ר"ח בשם ר' אחא תיפתר שהומטו ופלגן. וה"פ אף אם תשוה קדשי בד"ה לשחני' הי"ל היינו באומן שקודם פדיה עכ"פ הומטו וכי דבבעלי מומין דקדשי מזבח בעינן שקדם מום קבוע להקדשן אבל הומטו קודם פדיה אסורין אף לאחר פדיה כדתני כשיפא הכא בבד"ה אף שהומטו קודם פדיה מיפקרין לאחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **(ב)** ה"ג שחני' לאחר בד"ה אף שהומטו קודם פדיה מיפקרין לאחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **(ג)** ל"ל ועי' בק"ע: **(ד)** ה"ג אשם בן שנה והבית בן שתים בן שנה כשר אלא עלו לגבעים לשם חובה. רש"ל כל עצמן אינו קדוש כו': **(ה)** ל"ל מה פליגי הכן אמר כו' כלומר בחיה בכבש פליגי ר"ש ורבי דאמר אין לחי רואה וקאי אדבריהם ליה דמסיק דשפיר לא שייך פלוגתא דר' אלא אפשר ומפ' פלוגתייהו בהדיא: [ו] מיירא המתמלא תכריית בשם ר' יוחנן עד וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך והעמיד בדא כתיב ע"ז שייכא כאן כנ"ל:

(ד) ר"ש בשם ר' אחא תיפתר שהומטו ופלגן. וה"פ אף אם תשוה קדשי בד"ה לשחני' הי"ל היינו באומן שקודם פדיה עכ"פ הומטו וכי דבבעלי מומין דקדשי מזבח בעינן שקדם מום קבוע להקדשן אבל הומטו קודם פדיה אסורין אף לאחר פדיה כדתני כשיפא הכא בבד"ה אף שהומטו קודם פדיה מיפקרין לאחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **(ב)** ה"ג שחני' לאחר בד"ה אף שהומטו קודם פדיה מיפקרין לאחר פדיה נולדו וחלבן אבל לא בנפדין תמימים: **(ג)** ל"ל ועי' בק"ע: **(ד)** ה"ג אשם בן שנה והבית בן שתים בן שנה כשר אלא עלו לגבעים לשם חובה. רש"ל כל עצמן אינו קדוש כו': **(ה)** ל"ל מה פליגי הכן אמר כו' כלומר בחיה בכבש פליגי ר"ש ורבי דאמר אין לחי רואה וקאי אדבריהם ליה דמסיק דשפיר לא שייך פלוגתא דר' אלא אפשר ומפ' פלוגתייהו בהדיא: [ו] מיירא המתמלא תכריית בשם ר' יוחנן עד וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך והעמיד בדא כתיב ע"ז שייכא כאן כנ"ל:

ריבב"ן

מתני' משערין את הנשכה. לפרוע את חובת ההקדש כדתניא בתוספתא אחת לג' יום משערין את הנשכה. כל מי שמכר להן יינות ושמנים וסלתות ואמר תנו לי מעותי אין שומעין לו[1] אלא הולך אצל גזבר וגזבר מעמידו אצל שולחני: **שיר ההקדש על העליונה.** אם נתיקרו אינו מפסיד ההקדש שהמעות קיונות כדכתיב ונתן הכסף יקם לו. כחלו אין ההפסד להקדש לפי שאין כח הדיוט חמור מן ההקדש שאינה קונה אלא במשיכה: **התליעה סולת התליעה לו.** למוכר ואקור למוכר דתנו רבנן במנחות בפרק כל קרבנות סולת שהתליעה ריבה פסולה חטין שהתליעו ריבן פסולות. וכן אם נשפך היין נשפך למוכר כדתניא בתוספתא פ"ג אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המוזמן מרצה. ירושלמי תני ר' שמעון אומר מיד היה מקבל מעותיו והכהנים זריזין הן:

מתני' אלו הן הממונים. ירושלמי רבי חזקיה ורבנן חד אמר כשירי כל דור ודור נא למנות וחכנא אמר מי שהיה נאותו הדור מנה מה שבדורו. על החותמות שהיה נותן חותם למי שרוצה פולת יין ושמן מן הגזבר דתמיהן ידועין לכל ומי שבא לקנות מן ההקדש נותן מעות ליוחנן והוא נותן לו חותם והיה כתוב בו דמי נסכי כבש או איל או פר כדמפרש לקמן וכתב בו שם היום ושם המשמר ואחיה היה נותן לו הסולת והיין והשמן: **על הפייסות.** כדמפרש ביומא פ"ג כשהיו באין להפיס זקן ויושב במערבה בלשכה מצויה בעזרה ומניח בעזרה בחול ומלמד להם דרך הפיס א"ש הוא היה נוטל מנצפת מרמשו של א' מהן וממנו היה מתחיל המנין כדמפרש התם: **פתחיה זה מרדכי כלשן ולמה נקרא שמו פתחיה שהיה פותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון.** היכי דמי פותח דברים ודורשן כדאמר במנחות בפרק ר' ישמעאל (דף פה:) מעשה שבא העומר מגבות לריפין ישבו הלחם מבקעת עין סוכר מעט עומר לא היו ידעי מהיכא לייתוי אכרוז אתא ההוא מרשא אותיב חדא ידיה אאוגרא וחדא ידיה אלריפא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתא דשמיה גגות לריפין או לריפין גגות בדוק ותשבח מעט לאתויי שתי הלחם לא הוו ידעי מהיכא לייתוי מפרש בירושלמי לפי שכל התנואות נשדפו באותה שנה בארץ ישראל אכרוז אתא ההוא מרשא אותיב חדא ידיה אעיניה וחדא ידיה אסכרא אמר להו מרדכי מי איכא דוכתיה דשמיה עין סוכר או סוכר עין בדוק ותשבח הנהו ג' נשים דאתיין ג' קנין חדא אמרה ניתבי וחדא אמרה לימתי וחדא אמרה לעינתי. סבור זכתי זכה ממש לימתי שפעה כיס לעינתי שופעת כמעין דכלהו חדא לחטאת וחדא לעולה אמר להו מרדכי שתא בזוב סיכנה ביס סיכנה בעינא סיכנה וכולן עולות דנגדר הכיאוס בדוק ותשבח הייתו לתנן פתחיה על הקנין שהיה עומד לפרס כיצד מביאות הנשים קנינם: **מתני' על חולי מעיים.** ירושלמי על ידי שהכהנים הולכין יחפין

קיימתיה. עמעמ דר"ל דמתני' כדר' שמואל: **לא היא.** עכמה: **ולא דמיה.** ע"י פדיון כשנפל בה מום: **אלא הקדש דמיה.** דהיינו קדושת בדק הבית: **ואמרת יאות.** ושפיר קאמרת שעופות לבד"ה: **להקריבו.** נשולה לקיים המזבח ר"ל דכתיב בבקר: **שאין לעוף פדיון.** אף שנפל בו מום כדאיתא בתו"כ: **לפום כן וכו'.** לפיכך צריך לומר דעופות לא הקדש מתחילה אלא קדושת דמיהם: **טעמא דסין חגיא.** טעמו דהך תנא דאמר אלינא דר"ש המפרש נקבה נעולה ולאפסח אינו עושה תמורה: **אלא אמ' עמאה באותו הפס.** שלא קרא עליו שם קרבן הראוי לו: **וקשיא בדא כתיב והעמיד והערך.** נתמיה וכי קרבן כזה שהוא תם בעי העמדה והערכה דהא בפיפא דהך קרא כתיב והעמיד והערך וכאן ממ"ג לא בעי העמדה והערכה אי שאינו קדוש כלל אי שהוא עצמו קרב למזבח: **פ"ג נלמה נקבה שבעולה.** וה"פ אם הקדש נקבה נעולה הרי היא ראויה למזבח דשם שנאמר: **הרי הרובע והנרבע.** דתני בתוספתא פ"ק דתמורה דעושין תמורה ואינה ראויה להקרבה כלל: **אלא.** דומיא דעמאה ממש שאין במינה קרבן: **פ"ג בהדא כתיב והעמיד והערך.** פירוש דפירוש דר"ז הוא כיון דקרא אחיני בעמאה ממש לריבה העמדה והערכה: **הלכה ה מתני' משערין את הנשכה.** ניתנין שיעור ליינות ושמנים וסלתות שיעמיד זה הסער נשכים יום ויוקחין מהם הגיזברין מה שצריכין באותו פנוס שפסקו ואם נתייקר המקח אין מוסיפין דמיס ואם החל לוקחין לפי הזול: **המקבל עליו לספק פלפוס.** נימות קניר חטים ובלירת ענבים ומסיקת זתים היו הגזברים מקדימין מעות לאנשי ואיה המנוי מקבל עליו לספק יינות ושמנים וסלתות כל השנה ואם היו לו ממכרים ד' סאין בסלע והוקרו ועמדו ג' סאין צריך ליתן ד' סאין דהקדש קונה בכסף כדמיה ונתן הכסף יקם לו ואם קיבל לספק ג' סאין בסלע והחזלו ועמדו ד' בסלע נותן ד' בסלע דלא גרע מהדיוט דלא קני אלא בשמיכה: **התליעה לו.** ואפילו משך הגזבר ונתן מעות אחריותם על המנוי: **אינו מקבל מעותיו.** כלומר אינו נמשכנין מעותיו של מנוי ולא זכה בהם אע"פ שקבלום שהכהנים זריזין הן:

הדרן עלך פרק התרומה

הלכה א מתני' על המוקדמות. ועל הסלתות כדמפרש לקמן במתני': **על הפייסות.** לגורות סדר הגורלות מי יזכה בעבודה זו ומי כזו כמפורש במס' יומא: **על הקינים.** מתוסרי כפרה כגון זב וזבה ויולדת שמביאין קני חובה לבייהו חוברים ובני יונה נותנים מעותיהם לשופרות שבמקדש והממונים על השופרות לוקחים המעות ומביאין בהן הקנים והיה צריך שיתמנה על זה חכם גדול ובקי כדאמרינן במסכת חגיגה קנים ופתחי נדה הן הן גופי הלכות: **שפיה סותה דברים וכו'.** ויהיו מרדכי בלשן שעלה מן הגולה ונקרא כן שהיה בולל לשונות הרבה כדמפרש בגמרא: **על חולי מעיים.** מפרש בגמרא: **חופר שיחין.** היה בקי בחפירות שיחין כדמפרש בגמרא והיה ממונה לחפור שיחין כדי שיהיו מים מצויין לעולי רגלים: **גניני.** כך שמו של האיש המכריז כדמפרש בגמרא: **על נעילת שערים.** לנעול השערים בערב ולפתחן בבקר: **על הפקיע.** מפרש בגמ': **נלנל.** כלי שיר שיש לו קול גדול לשון תלגיה תגיגיה לימכל"ו בלע"ז וכשהיו שומעין קולו היו הלוים ממתילין בשיר: **על השיר.** להתחיל את השיר וכשהיה מגיע היו קולן משמיעין: **בית גרמו** וכו'. כולה מפרש בגמרא: **גמ' כשירי דור ודור נא למנות.** אי אפשר שאלו המכריז היו ממונים בכל זמן הבית דבכל דור דור היו משתנים הממונים לכן פירש לאותן הכשרים שבכל מינוי ומינוי מנה ישראל מן הגולה מנה אותן שהיו בדורו ולא כל הממונים שהיו בזמן הבית: **על כולן הוא אומר שם רשעים ירקב.** אפילו על בית גרמו: **על בן קטין והבריו.** אלא תתן בפ"ג דיומא בית גרמו לא הלו ללמד על מעשה לחם הפנים בית אבטינס לא הלו ללמד יכו' הוגרס בין לוי היה יודע פרק כשיר ולא הלה ללמדו בן קמצר לא הלה ללמד

ג) בכא מציעא מו ב מנחות ל ה, כ) לעיל פ"ב הל"ב, ג) מנחות סה ה, ד) יומא כב ה, ה) בש"ס בבלי דפו"ר איתא על המלבים, ו) ירושלמי יומא פ"ג הלכה ט, ז) עי' בתוספתא פ"ב דליתא שם כהן ליצנא וגרלה שחסר כאן בהעתקת לשון התוספתא וע"ש היטב.

עין משפט נר מצוה

מה א מי' פרק ו מלאכות מוכח הלכה ד:
מו ב מי' פרק ח מתמוה הל"ח:
מז ג מי' פ"ז מכלי המקדש הל"ג
ובהשגות:
א ד מי' שם הל"ח:

נוסחת הבבלי

(א) רבנן ורבי נתן מי' והגרסא הכי אינו לאיין כו': (ב) מתניה כן שמואל כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ממן מנינן על הרא"שונים נאמר זכר לדיק לברכה ועל אלו נאמר שם רשעי' ירקב מ"ד כשירי דור ודור נא למנות עליהן הוא אומר זי"ל מ"ד מי שהיה נאותו דור מנה מה שבדורו על מי נאמר זי"ל על בן קטין והבריו כנ"ל. והוא ביומא פ"ג וגי' הספרים משובשת ועי' בס' מ"מ טעם מרווח ועיין בק"ע שהגיה הגמרא דיומא שם:

ציון ירושלים

הוגרס בן לוי על השיר. עי' תוספות יו"ט מ"ש בזה ועי' שו"ת (ת) אא"ז סימן עו בהגהת בנו הרב שם:

תורה אור השלם

1. וְאִם כָּל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֲשֶׁר לֹא יַקְרִיבוּ מִמֶּנָּה קָרְבָּן לִיי וְהֶעֱמִיד אֶת הַבְּהֵמָה לִפְנֵי הַכֹּהֵן:
ויקרא כז יא
2. וְהֶעֱרִיךְ הַכֹּהֵן אֹתָהּ בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּעֲרֶכְךָ הַכֹּהֵן כֵּן יִהְיֶה:
ויקרא כז יב
3. זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב:
משלי י ז

א"ר יוסי קיימתיה בהא דא"ר שמואל בשם ר' זעירא כל שאינה יכולה ליקרב לא היא ולא דמיה לא קדשה אלא הקדש דמים ואת אמרת יאות להקריבו אין את יכול דכתיב בבקר ולא עופות לפדותו אין את יכול [א]שאין לעוף פדיון לפום כן צריך מימר לא קדשה אלא קדושת דמים חבריא בשם רבי יוחנן ר' אייבו בר נגרי אמר קומי רבי אילא בשם רבי יוחנן טעמא דהין תניא [1]ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' מה ת"ל טמאה אלא אפילו טמאה באותו השם וקשיא בדא כתיב והעמיד והערך ר' זעירא בשם ר"א לא אמר כן אלא ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה' כל שאינה ראוי ליקרב לא כאן ולא במקום אחר אינו עושה תמורה יצאת נקבה (שבעוף) לעולה אע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן ראוי ליקרב במקום אחר (א)רבי אבון ורבי בון בעון קומי רבי זעירא הרי [2]הרובע והנרבע שאינן ראוין ליקרב לא כאן ולא במקום אחר והרי הן עושין תמורה אמר לון אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש (פ"א ממום) וקשיא בדא כתיב

והעמיד [2]והעריך:

הלכה ה מתני' [3]אחת לל' יום משערין את הלשכה כל[ה] המקבל עליו לספק סלתות מארבע עמדו משלש יספק מד' משלש ועמדו מד' יספק מד' שיר הקדש על העליונ' אם התליעה סולת התליעה לו ואם החמיץ יין החמיץ לו אינו מקבל מעותיו עד שיהא המוזמה מרצה: גמ' תני[ג] בשם ר"ש מיד היו מקבלין את מעותיהן והכהנים זריזין הן:

הדרן עלך פרק התרומה

הלכה א מתני' [7]אלו הן הממונים שהיו במקדש יוחנן בן פנחס על החותמות אחייה על הנסכים (ב)מתיה בן שמואל על הפייסות פתחיה[ד] על הקנין פתחיה זהו מרדכי ולמה נקרא שמו פתחיה שהיה פותח דברים ודורשן ויודע בשבעים לשון. בן אחייה על חולי מעיים נחוניה חופר שיחין גביני כרוז בן גבר על נעילת שערים בן[ו] בבי ממונה על הפקיע בן ארוא על הצלצל הוגרס בן לוי על השיר בית גרמו על מעשה לחם הפנים בית אבטינס על מעשה הקטורת ואלעזר על הפרוכת ופנחס המלביש[ה]: גמ' ר'[ז] חזקיה א"ר סימון ורבנן חד אמר כשירי דור ודור בא למנות עליהן וחרנה אמר מי שהיה באותו דור מנה מה שבדורו [א](מאן דאמר כשירי כל דור ודור בא למנות על כולן הוא אומר [3]זכר צדיק לברכה מאן דאמר מי שהיה באותו דור מנה מה שבדורו על כולן הוא אומר ושם רשעים ירקב ועל מי נאמר זכר צדיק לברכה על בן קטין והבריו) אמר

אמר

אלא תתן בפ"ג דיומא בית גרמו לא הלו ללמד על מעשה לחם הפנים בית אבטינס לא הלו ללמד יכו' הוגרס בין לוי היה יודע פרק כשיר ולא הלה ללמדו בן קמצר לא הלה ללמד

על מעשה הכמה על הראשונים הוא אומר זכר צדיק לברכה ועל האחרונים הוא אומר שם רשעים ירקב וקאמר דלמ"ד דכשרים מנה התנא ר"ש ע"כ לומר דאף בית גרמו ובית אבטינס היו כשרים שהרי מנה התנא אותם כאן ושם רשעים ירקב אבן קמצר למודיה קאי: **על כולן הוא אומר שם רשעים ירקב.** אפילו על בית גרמו: **על בן קטין והבריו.**

תקלין חדתין

ר"ש **מיד כו'.** ולא חייסי' שיפקלו שהכהנים זריזין הן: הדרן עלך הת"רומה פרק **רביעי מתני' אלו הן הממונים כו'.** לשון רבינו הגאון. כולם נקראו ע"ש הראשון וכן בכלכים פרעה ואבימלך ומלכי ארם ומ"ש בתמצות בתמדכי. ובירושלמי בפתח המלבים: **הפייסות.** לגורות סדר הגורלות מי יזכה בעבודה זו ומי בחמרת: **הקנים.** כגון זב וזבה ויולדת שמביאין קני חובה נותנים מעותיהם לשופרות שבמקדש והממונים על השופרות לוקחים המעות ומביאין בהן קנין והיה צריך שיתמנה על זה חכם גדול ובקי כדתנן קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות: **ויודע בשבעים לשון.** היא פיומא דמילתא דלהכי מייניה לזה לפי שכל הנשים שמביאין הקינים לשום משונים לאלוהות ומשונים ג"כ והוא היה מבין כל ע' לשון וממילא הכין כל שיבורי אותן הלשונות וכמפרש בגמרא על אמת שאמרה לזיכתי ופירש הוא כוונתה שבא זאב ליטול את בנה: **על חולי מעיים.** מפרש בגמרא: **חופר שיחין.** כדי שיהא מים מצויין לעולי רגלים: **גניני.** שם אדם המכריז: **נלנל.** לימכ"ל בלע"ז וכשהיו שומעין קולו היו מתחילין בלוים בשיר: **בן לוי.** משבט לוי על השיר להתחיל וכמיומו היו כולן מסיימין: **גמ' כשרי כל דור ודור.** שלא מנה רק הכשרים המיוחדים. ולכן מנה אלו בלבד אע"פ שהיו עוד בדורות אחרים ממונים אחרים לא מנה אלא המעולים כמ"ש ראיתי בני עליה ובהה מועטים במספר: **מי שהיה באותו הדור כו'.** ולאו דוקא משום שהן כשרי כל דור אלא המונה מנה אלו שהיה בדורו: ה"ג **חמן פגינן.** ביומא פרק ג': **עליהן הוא אומר זכר כו'.** דאיתה ש"ל שכל המעויין כאן היו כשרים וא"כ לדידיה צריך לפרושי מ"ש ביומא על הראשונים נאמר זי"ל על כולם גם אבית גרמי ובית אבטינס אף שמזכירים שם במשנה לגנאי. אך דבריהם אמרו שמצאו תשובה לדבריהם וכ"ה בסוגיין אלכן נאמר גם עליהם זי"ל ומל בן קמצר אלא מצא תשובה לדבריו נאמר שם רשעים כו': **מ"ד מי שהיה כו'.** וא"ד כשרים א"כ מתני' דיומא כפשוטה דעל הראשונים קאי על בן קטין והבריו דחשיב שם כרשע דמתני' דמזכירין לשבח עליהן קאי מ"ש זי"ל ובירקמא הספרים יוחנן גופיה דדרים עמאה לאותו הפס שאינה ראויה לעולה. ומי דדיה מדיה דכיון דאמר אבאה דדיה שכן כשרה כו' א"כ אינה טמאה לאותו הפס ואין מפרש טעמיה דרשב"י מטעם זה ולהכי נרסינן למימרא דחבריא קמון לעל מינה ובירקמא הספרים שינוש הוא דאיך פריך מר' יוחנן לדר"ל וגם דכל שקלא ובריא שייכא לעל דבפקינן בטעמייהו דר"ש: **א"ר יוחנן קיימתיה כהכיא דאמר שמואל כל שאינה קריבה כו'.** רבי יוחנן אמר שהוא קיים דבריו דלא ליתסתור כל כך דמה שאמר שעמה מאותו הפס הייינו דבהקדש אבל המקדש נכסיו והיו בהן עופות אינה קדשה לא היא ולא דמיה הייינו אין תמימה הוא בקר מחיב ולא עופות. ודמיה הייינו כשנפלה בה מום ג"כ לא קדשה שאין לעוף פדיון אף בנפל בה מום כדתניא בספרא ולכן נקרא שעמה לאותו הפס לאינה ראויה בכולה שם עולה ולכן דרש לה נקבא הכי שעמה באותו הפס וכו' והעמיד לאוריי דאינו עושה תמורה ולעל נבי שעמה דר"ש הכי פרש לה הוחיל ופשט בהקדש עוף תמימה בפירוש לעולה קדשה קדושת הגוף ולהכי אלה הכא נבי נקבה קדושת הגוף לענין לעשות תמורה ולהכי נטר בסדר הסקלא ובריא ומיהוי דר"י אדר"ל עד דאמר שעמה דר"ח דמפורש בבקר ולא עופות: **מתני' משערין את הלשכה.** קונעין שער ליינות ושמנים כו' על ג' יום והגזברין לוקחין מהם מה שצריכין באותו הזמן ואם נתייקר המקח אין מוסיפין דמיס ואם החל לוקחים כפי הזול: **המקבל כו'.** בימות הקיץ והכליה היו לוקחים מעות אצל הגזברין והיו מקבלין עליהם להספיק פלפות ושמנים כל השנה ואם היה לו ממכרים ד' סאין בסלע והוקרו עד שעמדו ג' סאין בסלע צריכים ליתן ד' דהקדש קונה בכסף כדמיה ונתן הכסף יקם לו אם החלו ונתן כשער שהחל דלא גרע מהדיוט שאינו קונה אלא במשיכה: **התליעה לו.** ואפי' משך הגזבר ונתן מעות אחריותם **אינו מקבל מעותיו.** אינם נמשכים מעותיו של מנוי ולא זכה בהם אע"פ שקבלום מהגזבר: **עד שיהיה המוזמן מרצה.** שיעלה לרצון על המזבח אלכן אם התליעה הסולת או שהחמיץ היין אחריותם על המנוי: **גמ' מיד היו מקבלין את מעותיהן.** דלא חייסי' שיפקלו שהכהנים זריזין הן: הדרן עלך ת"רומה פרק **רביעי מתני' אלו הן הממונים כו'.** לשון רבינו הגאון. כולם נקראו ע"ש הראשון וכן בכלכים פרעה ואבימלך ומלכי ארם ומ"ש בתמצות בתמדכי. ובירושלמי בפתח המלבים: **הפייסות.** לגורות סדר הגורלות מי יזכה בעבודה זו ומי בחמרת: **הקנים.** כגון זב וזבה ויולדת שמביאין קני חובה נותנים מעותיהם לשופרות שבמקדש והממונים על השופרות לוקחים המעות ומביאין בהן קנין והיה צריך שיתמנה על זה חכם גדול ובקי כדתנן קנין ופתחי נדה הן הן גופי הלכות: **ויודע בשבעים לשון.** היא פיומא דמילתא דלהכי מייניה לזה לפי שכל הנשים שמביאין הקינים לשום משונים לאלוהות ומשונים ג"כ והוא היה מבין כל ע' לשון וממילא הכין כל שיבורי אותן הלשונות וכמפרש בגמרא על אמת שאמרה לזיכתי ופירש הוא כוונתה שבא זאב ליטול את בנה: **על חולי מעיים.** מפרש בגמרא: **חופר שיחין.** כדי שיהא מים מצויין לעולי רגלים: **גניני.** שם אדם המכריז: **נלנל.** לימכ"ל בלע"ז וכשהיו שומעין קולו היו מתחילין בלוים בשיר: **בן לוי.** משבט לוי על השיר להתחיל וכמיומו היו כולן מסיימין: **גמ' כשרי כל דור ודור.** שלא מנה רק הכשרים המיוחדים. ולכן מנה אלו בלבד אע"פ שהיו עוד בדורות אחרים ממונים אחרים לא מנה אלא המעולים כמ"ש ראיתי בני עליה ובהה מועטים במספר: **מי שהיה באותו הדור כו'.** ולאו דוקא משום שהן כשרי כל דור אלא המונה מנה אלו שהיה בדורו: ה"ג **חמן פגינן.** ביומא פרק ג': **עליהן הוא אומר זכר כו'.** דאיתה ש"ל שכל המעויין כאן היו כשרים וא"כ לדידיה צריך לפרושי מ"ש ביומא על הראשונים נאמר זי"ל על כולם גם אבית גרמי ובית אבטינס אף שמזכירים שם במשנה לגנאי. אך דבריהם אמרו שמצאו תשובה לדבריהם וכ"ה בסוגיין אלכן נאמר גם עליהם זי"ל ומל בן קמצר אלא מצא תשובה לדבריו נאמר שם רשעים כו': **מ"ד מי שהיה כו'.** וא"ד כשרים א"כ מתני' דיומא כפשוטה דעל הראשונים קאי על בן קטין והבריו דחשיב שם כרשע דמתני' דמזכירין לשבח עליהן קאי מ"ש זי"ל ובירקמא הספרים

אמר רבי יונה כתיב [1]לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל (א) זה ר"ע שהתקין מדרש ההלכות והגדות ויש אומרים אלו אנשי כנסת הגדולה תיקנו אלא מה תיקן זה כללות ופרטות אמר ר' אבהו (ב) כתיב [2]משפחת סופרים יושבי יעבץ מה ת"ל סופרים אלא שעשו את התורה (ג) ספורות ספורות חמשה לא יתרומו תרומה ה' דברים חייבין בחלה חמש עשרה נשים פוטרות צרותיהן שלשים ושש כריתות בתורה שלש עשרה דבר נאמרו בנבלת העוף הטהור ד' אבות נזיקין אבות מלאכות ארבעים חסר אחת אמר רבי (אחא) אליעזר כתיב [3]לעזרא הכהן הסופר מה ת"ל סופר אלא כשם שהיה סופר בדברי תורה כך היה סופר בדברי חכמים ר' חני בשם ר' שמואל בר נחמן הראשונים חרשו וזרעו ניכשו בימחו עדרו קצרו עמרו דשו זרו בררו נחנו הרקידו לשו קיטפו ואפו ואנו אין לנו [4]מה לאכול ר' אבא בר (יונה) זמינא בשם ר' זעירא אין[5] הוון קדמאין מלאכין אנן בני אנש ואין הוון בני אנש אנן חמרין א"ר מנא בההיא שעתא אמרין אפילו כחמרתיה דר' פנחס בן יאיר לא אידמינון חמרתיה[6] דר"פ בן יאיר גנבתה ליסטאי בלילא עבדת טמירא גבון תלתא יומין ולא טעמא [7]כלום בתר תלתא יומין אימלכון מחזרתה אמרי אפקינון מן הבא דלא תימות גבן אפקונה אזלת וקמת לה על תרעא דמרה שריית מנהקת אמר לון פתחון להדא עליבתא דאית לה תלת יומין דלא טעמא כלום פתחין לה ועלת לה אמר לון יהבו לה כלום תיכול יהבון קומה שעורין ולא בעית למיכל אמרין ליה רבי לא בעית למיכל אמר לון מתקנין אינון אמרו ליה אין אמר לון וארימתון דמיין אמרון ליה לא כן אלפון רבי [8]הלוקה[9] זרע לבהמה קמח לעורות שמן לאור פטור מן הדמאי אמר לון [10] מה נעבד לה להדא עלובתא דהיא מחמרה על גרמה סגין וארימן דמיין ואכלת: פתחיה על הקינין: [11]בא וראה מה גדול הוא כחו של אותו האיש פותח דברים ודורשן: יודע בע' לשון: תני[12] [13]סנהדרין שיש בה שנים שיכולין לדבר וכולן ראוין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין ג' הרי זו בינונית ד' הרי זו חכמה וביבונה היו בה ד' בן עזאי ובן זומא ובן חבינאי ור"א בן מחיה (ג"ל חנניה בן חנילא) א"ר[14] חסדא פעם אחת יבשה א"י ולא ידעו מהיכן להביא עומר והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חד ידיה על גגות וחד ידיה על צריפים אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקריא גגות צריפין או צריפין גגות אזלין לתמן ואשכחן א"ר יוסה (ביבן) בי רבי בון פעם אחת [15] נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אילם דהוה יהיב ידיה על עיניה וידיה על סוכרא אייתוניה לגבי פתחיה אמר לון אית אתר דמיתקריא עין סיכר או סוכר עין ואזלון תמן ואשכחן [16] ג' נשים הביאו קיניהן אחת אומרת לעיניתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי זו שאומרת לעיניתי סברין מימר שופעת כמעין אמר לון בעיינא סכנת זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר לון בימה סכנת זו שאומרת לזיבתי סברין מימר זבה ממש אמר לון זאב בא ליטול את בנה: בן אחייה וכו': [17]על ידי שהיו הכהנים מהלכין הרבה על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים היו באין לידי חולי המעים והוה ידע האי דין חמר טב למעייא והאי דין חמר סמם למעייא: נחוניא חופר שיחין: [18]שהיה חופר שיחין ומערות והוה ידע האי

(א) שכח קיב ב וילו' דמאי פ"ח הל"ג, ב) ירושלמי שם וכ"ר פ' ב' ועי' מילין ז ב, ג) דמאי פ"ח מ"ג, ד) ע' מהלדרין ח ב, ה) מנחות סד ב, ו) לפניו ביומא שם אית ח"ל מדרא מאי מדרא אמר רב פפא מערקי דעייני וכו',

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פרק י"ג מתעשר הל"י"ד:
ג ב מיי' פרק ז' מסנהדרין הל"ו:
ד ג מיי' פ"ז מהלי' המקדש הל"י"ד:
ה ד מיי' שם הל"ו:

נוסחת הבבלי

(א) זה ר"ע שהתקין מדרש ומדרש והלכות וכו' (ב) כתיב ומשפחות סופרים כו' סופרים שעשו כו' אמר רב אחא כתיב כו' סופר כשם כו' ר"ש בר מוגה בשם כו': (ג) כלום אמרו אפקינן מהבא כו' דתנה שריא מיתתא אמר ליה ר' פנחס בן יאיר פתחו לה לעלובה כו' ועילה יהבון קמה שעורין ולא אכלה אמרו לי' ר' לא בעית למיכל אמר להון מתקנון אינון אמר ליה אין אמרומתון דמאי א"ל לא כדין אלפינן הוגון זרע לבהמה פטור מן הדמאי אמר מה נעבד לה דהיא מחמרא על נפשה אדומה דמאי ואכלה: (ד) תני פתחיה זה מדרכי בא ורחה כמה גדול כחו של אותו האיש שפותח דברים שהיו בה בדברים כו' סנהדרין שהיו בה שנים יודעין לדבר כו' ומאן ד' אלעזר בן מתתיה וחנניה בן חנילאי א"ל כו' ולא היו יודעין להניח כו' א"ר יוסי בר ביזין פ"ל נשדפה א"י ולא ידעו כו' היכן מהיכן כו' ומחלא על מלעזר מדא ידיה כו' ומחלא על מלעזר בן מתתיה וחנניה בן חנילאי א"ל כו' ולא היו יודעין להניח כו' א"ר יוסי בר ביזין פ"ל נשדפה א"י ולא ידעו כו' היכן מהיכן כו' ומחלא על מלעזר בן מתתיה וחנניה בן חנילאי א"ל כו' ולא היו יודעין לדבר כו' (ה) ג' נשים הביאו שלש קינין כו':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל אנו אין לנו פה לאכול. וכ"ה בעיר"ז ס"ה נחת הלבן אם מכים אדם לחיו לאכן הזה שאינו יומם ומכ"ש פתח פומך קרי וכו'. תני וכו'. שנא' כי חיים הם למוצאיהם למוצאיהם בפה ואנחנו מתעללים בה:

גליון הש"ס

[ז] עי' תוספות קדושין ל ע"א ד"ה נקלה: [כ] עיין תוס' מולין קף ז ע"ב ד"ה הא: [נ] עי' תוס' מנחות דף סד ע"ב ד"ה ועל ותוס' ב"ק דף פב ע"ב ד"ה ועל:

תורה אור השלם

1. לכן אחלק לו ברבים ואת עצומים יחלק שלל תחת אשר הערה למות נפשו ואת פשעים נמנה והוא חטא רבים נשא ולפשעים יפגיע:
ישעיהו נג יב

2. ומשפחות סופרים ישבי יעבץ תרעתים שמעתים שוכתים המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב:

דברי הימים א ב נה

3. וזה פרשגן הנשתון אשר נתן המלך ארתחשסתא לעזרא הכהן הספר ספר דברי מצות יי וחקיו על ישראל:
עזרא ז יא

ריבב"ן

על הרצפה ואוכלין בשר ושותין מים שאסורין לשמות יין כדכתיב יין ושכר אל תשת וכו' הוו באין לידי חולי מעיים והוו ידע הידעו אמר לטעיא: **נחוניא חופר שיחין שיהו מנוין מים לעולי רגלים.** גניני כרם היה משכים ואומר עמדו הכהנים לעבודתכם כו' כדאיתא ביומא פרק ג' (דף כ:) ממיעה על הפקיע. ירושלמי שהיה מוזיג את הפתילות כדתנן מבלאי מכנסי כהנים ומתכסיהן היו מפקיעין ובאן היו מדליקין לשמחת בית השואבה ובקה דבבבלי ביומא [דף כג] מפרש מאי פקיע אמר רב יהודה[1] מרעמרא מאי מרעמרא אמר רב פפא דתיכקא דטייעי דפסיק ריפא כדתניא ולא עוד אלא שנוקה מן הממונה נפקיע: **הללל.** מלשון בללני שמע כלי שיר על השיר נעימה ומזיגה היה יודע אמרו עליו על היגרום בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גודלו לתוך פיו היה מוציא כמה מיני זמר והיו אחיו הכהנים מזקרין בצד ראשו: **על מעשה לחם הפנים.** שאין אדם יודע לדקות כמותם כדאמר ביומא פ"ג: **וכיה אבנעיגם על מעשה הקטורת.** שאין אדם יודע כמותן שיהא מתמר ועולה כמקל. על הפרוכת שהיה ממונה על אורגי פרוכת. פינחס המלכים שהיה מלבים בגדי כהונה גדולה להכן גדול בשעת עבודה. ירושלמי מעשה בכהן אחד שהלבים לפרדיטו אחד ונתן לו מ' זהובים ותיקנו שיהיה נאמן ממונה עליהן אלא יהא כהן רשאי להלבישן לאחר רש מפרשים שהיה מלבישן לכהן גדול ומתקנן שיעמדו נאין לו ואינו ר"ל:

תקלין חדתין

חסרה ומשובשת: **אר"י כשיב כו'.** אחידי דנקט מעלות המוזכרין לשבח וגם מעלת החכמים שמנו הכל נקט לה הכא: **אחלק לו ברבים.** זה ר"ע. ברבים היו תלמידיו כמ"ש ברש מגילה וכולהו פתימתאי אליבא דר"ע ואמרינן בגמ' והיה העולם שמם עד שבא ר"ע אלא דכולהו ר' אלעזר בן ערך אלא בעית למיכל אמר להון מתקנון אינון אמר ליה אין אמרומתון דמאי א"ל לא כדין אלפינן הוגון זרע לבהמה פטור מן הדמאי אמר מה נעבד לה דהיא מחמרא על נפשה אדומה דמאי ואכלה: (ד) תני פתחיה זה מדרכי בא ורחה כמה גדול כחו של אותו האיש שפותח דברים ודורשן: יודע בע' לשון: תני[12] [13]סנהדרין שיש בה שנים שיכולין לדבר וכולן ראוין לשמוע הרי זו ראויה לסנהדרין ג' הרי זו בינונית ד' הרי זו חכמה וביבונה היו בה ד' בן עזאי ובן זומא ובן חבינאי ור"א בן מחיה (ג"ל חנניה בן חנילא) א"ר[14] חסדא פעם אחת יבשה א"י ולא ידעו מהיכן להביא עומר והוה תמן חד אלם דהוה יהיב חד ידיה על גגות וחד ידיה על צריפים אייתוניה קמיה דפתחיה אמר להו אית אתר דמתקריא גגות צריפין או צריפין גגות אזלין לתמן ואשכחן א"ר יוסה (ביבן) בי רבי בון פעם אחת [15] נשדף כל העולם כולו ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר והוה תמן חד אילם דהוה יהיב ידיה על עיניה וידיה על סוכרא אייתוניה לגבי פתחיה אמר לון אית אתר דמיתקריא עין סיכר או סוכר עין ואזלון תמן ואשכחן [16] ג' נשים הביאו קיניהן אחת אומרת לעיניתי ואחת אומרת לימתי ואחת אומרת לזיבתי זו שאומרת לעיניתי סברין מימר שופעת כמעין אמר לון בעיינא סכנת זו שאומרת לימתי סברין מימר שופעת כים אמר לון בימה סכנת זו שאומרת לזיבתי סברין מימר זבה ממש אמר לון זאב בא ליטול את בנה: בן אחייה וכו': [17]על ידי שהיו הכהנים מהלכין יחפים על הרצפה והיו אוכלין בשר ושותין מים היו באין לידי חולי המעים והוה ידע האי דין חמר טב למעייא ומערות והוה ידע האי

אין לנו פה לאכול. כמ"ש בפ"ה דערכין נחת הלבן אם מכים אדם לחיו כאלבן הזה שאינה נמחית וכמ"ש פתח פומך קרי כו' תני כו' שנאמר כי חיים הם למוצאיהם למוצאיהם בפה. ואנחנו מתעללים בזה: **אין קדמאין מלאכין.** שהאדם אינו מלאך אלא בשר ודם ומאכל עשוי לתקן עצמו ולהלבישו הגבולות לעשות לון קומה: **בני אנש.** כמ"ש בן אדם יעמוד אחיו וגו' וכמ"ש רבינו הגאון שאלך אביו גורם חכמתו וכן אמרו קדושים תהיו המקדש עצמו כו' וכמ"ש בזוהר ווווי לאלן דבני בנייאל כו' וכמ"ש במ"ר ע"פ כי אבי ואמי עזבוני רק שבכה האדם להתגבר ולהרגיל יצר טוב על יצר הרע כמ"ש דוד הרגו כו' ז"ש בני אנש: **ולא הוו כ"ל.** ופ"ה זכו לתדרגתם הנפלאה: **אין חמרין.** שגבר החמר בגלות התורה ומצות שאין לנו הרמ"ח ללחם כי נגרעו רובי מצות גלוות וכן כתיב מלבה ובריה בגויים אין תורה: **ממרטיה דרפב"י נגנבוהו לפפיס.** עבידת היתה אלגם ג' ימים ולא טעמא כלום: **אפקנא.** נוציאה מכאן אלא תמות: **ברעא.** שער של רפב"י: **מתקנין אינון.** כלא פסולת: **אריתמון.** אם נתתם דמאי: **לא כן אלפון.** וכי לא למדתנו רבינו שהלוקח נבהמה פטור מדמאי לפי שרוב עמי הארץ מעשרין הן ולא גזרו כשאינו אוכל בעצמו: **מתמרה על נפשה.** שיקחו להניח אע"פ שא"י להשיב: **חד אלם.** שאינו שומע ואינו מדבר: **לריפין.** היא סוכה שאין לה גג אלא חדה מלמעלה: **בגגות לריפין.** לפי שהיא ידו תחלה על גגות אחר תחלה גגות לריפין: **סוכרא.** חוב שבמזוזות הדלת שבו תוחבים הבריח לנעול: **עין סוכר כו'.** דפרישית: **שופעה כמעין.** דמים ומביאה ב' קנין ל' חצאת יל' עולה כדין זבה: **בעיגא.** **בימא.** ואון לנדרה ושולות הן: **זאב בא ליטול כו'.** ונדרה קן ל' להלגת נגה ומייתי לה שמתון שהיה חכם גדול ויודע עיב הלשונות הנין דבר זה ואחר היה נכלל בזה: **מיס.** שאסורין לשתות יין בעזרה: **ומוזה ידע.** בין אחיה: **ממסמס.** מרכן וחמים ומזיק ולא ישתו ממנו ומלמד אחלה דין חמר טב למעייא ממשמס דממסמס רע למעיים ולא כיס

תקלין חדתין

מפרשים ממקמם ג"כ לעזובה לרפואתן: **ליף.** סלע: **מקרר.** מוליא מים קרים: **שרכוב.** חתימות: **ומה** הכיון החמימות מגיע: **ומה כנו בצמא.** כי במדה שאדם זהיר בה מאוד אם הוא פוגם קצת בזה נענש עליו ביותר כדמליגו בפ"ז דב"מ פ"ד ב' גר"ש יומא חד מזאי דקא נפיק ריחשא מאוזיה אלא דעתאי כו' ת"ל יומא חד שמעי בזיותא דלוכבא מרבנן ולא מחאי כדבעי ליה כו'. והיינו לפי שהיה מהר הרבה בזה כדאמריגן במסכת מכות כ"ד ת' אוקם אזנו משמוע דמיס בגון דאמ"ר דלא שמיע ליה בזיותא דרבנן ושתיק וכדאי' רש"י שם ולכן אמר הכא בב"מ ולא מחאי כדאמרינן לי והכא נמי שהיה אוזנו במדה עוצה זו להמליץ מיס לרבים וכשאירע לו דלא מזהר כמה דבעי נענש בזה הענין נופיה: **מ"ד דאמנא ווסרן.** מוותר על עבירות דלא איכפת ליה: **יפוותרון בני מעיא.** דאמריגן בפ"ג דחולין ע"פ הוא עצן וילונוך מלמד שעשה הקב"ה טובניות באדם שאם הנפך מ' מהם אינו יכול לחיות והוא בני המעיים כמ"ש הערוך מלשון הדוחל דבמתא ולאיה לדבריו דאמריגן לה בפוגיא עובדא דהנוא בגרא דנפל מאיגרא ונפיק מעייניה כו' וכמו שכל עיקר חיות האדם תלוי במעיו כדקאמר שאם נהפך כו'. כן כל העולמות תלויים במעשי ב"ה לבטומם אז לבהקם וז"ש שמי שאומר שמוותר הש"י על עבירה יפוותרון כמו ויתר לבי כו'. אלא שמש פעולתו ואז היה מחדב העולם הקטן: **מפריך רוחיה.** הן מלאכיו כמ"ש עושה מלאכיו רוחות ממיני הפרוענויות והם רלים אך והוא רחוס יכפר וגו' והרבה להשיב אפו מלגלך הלף: **ונבי דיליה.** כמ"ש זור ילדך תני שתיתיגן כח פמליא של מעלה שהאדם נגנה מכולם כמ"ש כי בללם אלהים עשה וגו' ומו לדבר יחבל לו בכל כח פוגם אדמו וכל אחד גבי דיליה: **לחוש הטערה.** כי יעקב איש חלק ועשו איש שעיר ולדיקים הם יסודי עולם כולליגם הרבה ופגם קטן שלהן עושה רושם הון נשפעיגן במדת אמת ולכן היו ירלאים לדיקים הרלאונים שמא יגרום החטא אף חטא כל דהו ומדקדק עמהם בעוה"ז כדי שלא יכנסו כלל לפחת חטאת רובן: **לעוברים ושבים.** לזכות הרבים: **ולא מקבל עליה מנחומין.** שעל המת נגזר להשתמה מן הלב משא"כ על החי כמ"ש ורמאן לאתנחם והיא בחיים: **אפשר הוה מכבד בורלו במים.** אם היה מכבד הכל בזהירות וכבוד לשם שמים ולא פגם בלב והוא מקפאו במים בתמיה אלא ודאי מעלה: **עלאם.** שנזדמן לה גם שאחזה בענף אחד ועלתה: **אגריפס המלך שמע קולו בשמנה פרקאות.** אף דקולו של ב"ג היו שומעין עשרה פרקאות כמ"ש מיריחו היו שומעין קולו של בגיני כרוז (תמיד ל' ע"ב) מ"מ ההיא עובדא הוה בסמוך שמנה פרקאות ושמע המלך שהיה שם לו: **קרא גברא.** היה מפרס מ"ש בפ"ק דיומא ולא היתה קריאת הגבר מגעת מו'. היינו שקרא גברא ואמרינן כרוחא אתרינ בלשונו דלא ליטעי שבותתו תרגולא אף חטא כל דהו ומדקדק עמהם בעוה"ז כדי שלא יכנסו כלל לפחת חטאת רובן: **לעוברים ושבים.** לזכות הרבים: **ולא מקבל עליה מנחומין.** שעל המת נגזר להשתמה מן הלב משא"כ על החי כמ"ש ורמאן לאתנחם והיא בחיים: **אפשר הוה מכבד בורלו במים.** אם היה מכבד הכל בזהירות וכבוד לשם שמים ולא פגם בלב והוא מקפאו במים בתמיה אלא ודאי מעלה: **עלאם.** שנזדמן לה גם שאחזה בענף אחד ועלתה: **אגריפס המלך שמע קולו בשמנה פרקאות.** אף דקולו של ב"ג היו שומעין עשרה פרקאות כמ"ש מיריחו היו שומעין קולו של בגיני כרוז (תמיד ל' ע"ב) מ"מ ההיא עובדא הוה בסמוך שמנה פרקאות ושמע המלך שהיה שם לו: **קרא גברא.** היה מפרס מ"ש בפ"ק דיומא ולא היתה קריאת הגבר מגעת מו'. היינו שקרא גברא ואמרינ כרוחא אתרינ בלשונו דלא ליטעי שבותתו תרגולא וגם הטמין בוזתו בלאיה מדאמר בגיני כרוח מה היה אומר ח"ש אכרא כרוחא ובגבלי מסיע ליה מזה: **ת"ל קרא סרגנולא.** משום דמלא בריאתא הוצא לדרך קודם קריאת הגבר כו' בתרגנול דינוני כו' כדאמר ביומא (כ"ס): **וכתנן בן גבר על כו.** אית לך למימר כו' אלא ע"כ גבר שיהם בתמטע ואינו ראוי מה שמעתא פעם גבר על תרגנול ואחרך ע"כ ס"ל דהכא ליכא למיטעי אבל התם אי הוי שם אדם ה"ל למיתקט מפורס דלא ליטעי בתרגנולא אלא ס"מ קריאת הגבר בתמטע תרגנולא ועובדא דבגיני כרוח מלמא אחריתי ומה דאמר ולא היה קריאת הגבר מגעת קאי על תרגנול וס"מ בזמן: **מווג.** דאזה שיהא שוין מעוט הידור: **ולא קבלן מיניה.** משום ושא את הרבנות. ולוו לברות מן הכבוד. ת"ש מדרו אלא יכבדו בס"ש פרס המטיל אימה כו': **מי נפשות עשה".** שדוחה הכל והמצות רבה ולאחר להכניס ת"ש בזה: **דתנינן תמן.** פרק בתרא דתמיד: **נוקרין.** נתעגן מהכרעת הקול: **של אלו.** של אלכסנדריא: ה"ג **מכחון ואופין מכחון.** וכ"ה בבגלי שם ופי' רש"י הללו שבאו מאלכסנדריא לפי אלא היו יודעים לדרוש מן התורה אלא יהא נשבר לפי שהוא עשוי כמין מיבה פרוצה כמין פטיבה והיו יריאים לדנקם מבפנים לתוכו ואופין אותו מבחוץ. וגיריכם הספרים משובש בתוספתא והכא נמי הלי שבשתא כיון דעל עו: **שבאלו לבן.** מתרומת הלשכה: **בשמנה.** לבתו המתמנין לעברגם יפה כמו שאמר ממולה: **וכמעלה עצן.** אלא היו מכירין בעצם שהוא מעלה עצן וזקף ומתמר כמקל: **לשון.** כלומר אלא היו מתבטמין בלבו ובבגלי אמר לא יצאה כלה מבושמת מבמיכן. והכא נמי קאמר ולא עוד כו': **ת"ר ישמעאל** גרסינן: **ונפרכה כבוד שמים.** ובבגלי אמר כבוד המקום במקומו ומיעבר כבודן: **פמתוקן לצדיקים לע"ל.** והיינו שעתיד הקב"ה להחזיר לנו לע"ל ובבגלי הלשון שעתיד הקב"ה להחזיר לנו: **מעלה עצן עומד לנגדי.** עצם שמעלה עומד לנגדי ורמיתיו ומזכרתי: **הרחקו לי.** לי בלבדי שאני בודאי אהיה זהיר אלא יגיע לע"ז ולהא טעמא שמא יעבה לע"ז: **מפורש בידי.** ובבגלי אבוטה: **לבריה.** לשון אדם משון גדל בדבר: **רבי יוחנן.** ובבגלי גרסינן ר' בן נורי ורבי ישמעאל בן לוגא במקום שמעון ב"ל לעיל:

ועד היכן מגיע חמימותיה: **ווסרן.** לעבור על כל פעשם: **יפוותרון בני מעוי.** יותרו קצרי בני מעיו ולא בתמלאים. ל"א יהיו לו בני מעים יתירים שהוא מוהה לבריות לאוזעא שקומכין שימחול להם המקום ואינו כן אלא כל דרכיו משפט: **אלא.** שמאריך אפו ובוהה מזבו אע"ג שאינו גוהה אותו מיד: **וסביביו.** לדקיק הנדבקים בו: **נשערה מאוד.** לשון מוזו הנשערה: **ונורא על כל סביביו.** מעיל אימת מספריו עליהם יותר מן הרחוקים: **יסוון כל עמא.** והיה כל העם נכנסין אצל החטיד לגאמו ולא רצה לקבל תמונין: **אמר.** לה דבר אחר מחמיכם בתמיה הרי בועבר במידת הדין: **ומוא מקפאמו במים.** בתמיה וקיפוא הוא לשון מיתון וקיצור: **מיד נפלא.** קול בעיר: **כסוכמא איפערים.** בעגף אחד אמזה עצמה ועלתה: **קרא גברא.** הא דתנן בפ"ק דיומא בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר מכו קריאת הגבר שהכרת הכרחה והיינו שקרא גביני כרח: **אמרון ליה.** דבית ר' שילא שיתרגם קרא התרגול שהוא נקרא גבר: **אין לך מימר כר הרגנולא.** בתמיה אלא אם אדם שמעו גבר ה"ג קריאת הגבר אאדם קאי: **ה"ג שהיה מוווג את הפפילות.** וכ"ה ביומא וה"פ שגדלן וקלנן: **כני וכו'.** הלה לגמות עליהן פרנסים ולא לו לקבל על עצמן להיות פרנסים על הצבור אמין זה כנתן: **וכה לחיפנות עם גדולי הדור.** עם הממונין החשובין שבישראל: **כהאי דתנינן תמן.** תמיד פ' בתרא: **נוקרין לו בכפ רגם.** נרתעין מהכנת קול: **וכרדיפו.** ולרדוף מן התנור: **היו מסיקין מבפנים.** בתוך התנור ורוחה מבחוץ לדפוס שהיה בתנור שבך שניגו בתממות ג' דפוסין היו אם נתנו לדפוס יעדיגן הוא בלא כמין דפוס היה לה בתנור וכו' והיה הלחם דבוק מבחוץ לדפוס והיה נאפה יפה שחוס התנור שולנו בו: **ואלו.** אנשי אלכסנדריא לא היו בקיאין לדרוחה מן התנור אם הוא דביק מון לדפוס והיו דוקין בתוך הדפוס ולא היה נאפה כל צרכו מפני שעושי הדפוס מפסיקי בין הבצק לתנור ומתעפש: **למעבנו.** לבכוזו אלא יהא לחם שולטנו מעוול בעיפום: **ר"ב מנה היו נוטלים.** כל יום מתרומת הלשכה: **אלא יכיו לומרים ממעבנו** וכו'. ומתיב והייתם נקיים מה' ומישראל: **ריפה מפמרת ועולה.** היה העצן עולה זקוף כתמר ומתפשט בשמי קורה ואמ"כ יורד: **היפה.** מתפשטת מיד למטה בתחילת עליית העצן: **ממקום אחר.** אלא ידעה מהנהגם: **היה פוסק עמה אלא ספכסם.** דהמדיר את אשתו אלא מתקשט בא' מכל המינין יוציא רתן מתוכה לכך התנו עמה קודם הגיעולין: **לרבות כבודה.** בתוכנו הגיה: **וכבוד שמים נפרבה.** שאמרו העשרת שבגיים הא אלהיגו הא קשוט לאפי' לגיתיה לא נסיג אפיה וגם האמות אמרו כן: **על הכבוד המתוקן לצדיקים.** בבנין לעתיד: **הרי מעלה עצן לנגדי.** ומזכרתי ע"י כן תורכן הבית וגם בכבוד הצדיקים שנאמר בישעיה ועל כל מקרמיה ענן יומם ועצן וגו' ועצן זה ע"כ היה כמעלה עצן דאל"כ האיך יצאו בתופה מפני העצן אלא ודאי שהיה העצן מתפשט למעלה

משנת אליהו

ת"ל אפשר הוה מכבד בורלו. עיין מה שפיר"שתי בקונטרס ומה שמוכן קושיית תוס' ב"ק דהא בני בתוכיה מת בנו בלמה דהתם היה לי לחה נעזול חטא שנעשה עבודו כמו דמייתי עלה בסוגיא מ"ד בתמנה ומתן כו' ומקב"ה מדקדק עם הצדיקים כמוש השערה וכ"מ בסוגיא דב"ק שם וכמן ה"ק אפשר הוה מכבד בורלו הכל בכבוד בלי פגם בהגיה מסודת ויקפאתו במים אלא בודאי מגלא ע"י נס וכן הוה: **אגריפס המלך שמע קולו בשמנה פ' פרקס** כו'. ע"ש ולא מתיא הא לתנן בתמיד שקולו היו שומעין מיריחו דבתמה הוא כן רק דעיגלא לאגריפס שהיה לו רמוז מ' פרקה ושמע ומשמ לו לדבר בפגא ומתן לו מתנים אבל קוגיא דבבלי יומא כ' ע"ב קשה דקאמר והיה קולו שמע בג' פרקאות דמשמע תמיד לא יותר וכן מלאתי בת"י דיומא שם שתו כזה תירץ הגיג יוסף בר"מ וגם תירץ התוס' דמו ע"ש ומסקר דפליגי הסוגיות ומ"ש התי"ע דבתמיד מייתי לא קול אל ב"ג רק קל העם דוחק רב ומיתה אלא הוכיר כלל לדברי המוקשות דיומא:

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מהלי המקדש הל"ב:
ז ב שם הלכה ו והבאנות וכ"מ:
ח ג מיי' שם הל"ח ופ"ו מתמידין הל"ז:

נוסחת הבבלי

(א) פתח ואמר קמיהון כו' ומה זה אלא נתמנה אלא על המתילו' זכה למנו' כו' (ב) ת"ל אחוז נעימה יתרה היתה לו אמרו כו' מקרין בגמ' דאמ: (ג) מאלכסנדריא של מצרים שהיו כו' ורדייתן לא היו כו': (ד) בית גרמו היו מסיקין את התנור מבפנים כו' כיון שהמעי חכמי' כו' ולא לו לחזור לחזור ומו' מעולם לא יתה אשה מהם כשהיתה מתבקרת לשוק ולא עוד אלא שהיו נוטלין המקום אחר פוסקין עמה ע"מ שלא תתבקש כדי שלא יהו אומרין כו' מיעוט ת' מיעוט בכבודו ומעטו בכבודו של מקום עכשיו נתמעטו בכבודו ונתרבה בכבוד שמים אר"ש כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג היו מסיקין את התנור מבפנים ואופין מבפנים ולא היתה מתעפשת אלו היו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והיתה מתעפשת כל"ל וכ"ה בבבלי שם ופי' רש"י הללו שבאו מאלכסנדריא לפי אלא היו יודעים לדרוש מן התנור שלא יהא נשבר כמין מיבה פרוצה כמין פטיבה והיו יריאים לדנקם מבפנים לתנור ואופין אותו מבחוץ. וגיריכם הספרים משובש בתוספתא והכא נמי הלי שבשתא כיון דעל עו: **שבאלו לבן.** מתרומת הלשכה: **בשמנה.** לבתו המתמנין לעברגם יפה כמו שאמר ממולה: **וכמעלה עצן.** שלא היו מכירין בעצם שהוא מעלה עצן וזקף ומתמר כמקל: **לשון.** כלומר שלא היו מתבטמין בלבו ובבבלי אמר לא יצאה כלה מבושמת מבמיכן. והכא נמי קאמר ולא עוד כו': **ת"ר ישמעאל** גרסינן: **ונפרכה כבוד שמים.** ובבבלי אמר כבוד המקום במקומו ומיעבר כבודן: **פמתוקן לצדיקים לע"ל.** והיינו שעתיד הקב"ה להחזיר לנו לע"ל ובבבלי הלשון שעתיד הקב"ה להחזיר לנו: **מעלה עצן עומד לנגדי.** עצם שמעלה עומד לנגדי ורמיתיו ומזכרתי: **הרחקו לי.** לי בלבדי שאני בודאי אהיה זהיר שלא יגיע לע"ז ולהא טעמא שמא יעבה לע"ז: **מפורש בידי.** ובבבלי אבוטה: **לבריה.** לשון אדם משון גדל בדבר: **רבי יוחנן.** ובבבלי גרסינן ר' בן נורי ורבי ישמעאל בן לוגא במקום שמעון ב"ל לעיל:

מסורת הש"ס

ג) בבבלי ב"ק נ ב ירושלמי ביצה פ"ג הל"ח ותענית פ"ב הל"ח, ב) ב"ק דף נ ג יומא קבא ב ירושלמי דמאי פ"ט הל"ג, ג) יומא כ ב, ד) יומא כ ב ירושלמי סוכה פ"ה הל"ה, ה) מגילה, ו) ירושלמי יומא פ"ב הל"ב ירושלמי פאה פ"ח הלכה ו, ז) תמיד פרק ז, ח) יומא לח ב, ט) יומא לח ב ורש"י שם פ"ג הל"ט,

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מהלי המקדש הל"ב:
ז ב שם הלכה ו והבאנות וכ"מ:
ח ג מיי' שם הל"ח ופ"ו מתמידין הל"ז:

נוסחת הבבלי

(א) פתח ואמר קמיהון כו' ומה זה אלא נתמנה אלא על המתילו' זכה למנו' כו' (ב) ת"ל אחוז נעימה יתרה היתה לו אמרו כו' מקרין בגמ' דאמ: (ג) מאלכסנדריא של מצרים שהיו כו' ורדייתן לא היו כו': (ד) בית גרמו היו מסיקין את התנור מבפנים כו' כיון שהמעי חכמי' כו' ולא לו לחזור לחזור ומו' מעולם לא יתה אשה מהם כשהיתה מתבקרת לשוק ולא עוד אלא שהיו נוטלין המקום אחר פוסקין עמה ע"מ שלא תתבקש כדי שלא יהו אומרין כו' מיעוט ת' מיעוט בכבודו ומעטו בכבודו של מקום עכשיו נתמעטו בכבודו ונתרבה בכבוד שמים אר"ש כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג היו מסיקין את התנור מבפנים ואופין מבפנים ולא היתה מתעפשת אלו היו מסיקין מבחוץ ואופין מבחוץ והיתה מתעפשת כל"ל וכ"ה בבבלי שם ופי' רש"י הללו שבאו מאלכסנדריא לפי אלא היו יודעים לדרוש מן התנור שלא יהא נשבר כמין מיבה פרוצה כמין פטיבה והיו יריאים לדנקם מבפנים לתנור ואופין אותו מבחוץ. וגיריכם הספרים משובש בתוספתא והכא נמי הלי שבשתא כיון דעל עו: **שבאלו לבן.** מתרומת הלשכה: **בשמנה.** לבתו המתמנין לעברגם יפה כמו שאמר ממולה: **וכמעלה עצן.** שלא היו מכירין בעצם שהוא מעלה עצן וזקף ומתמר כמקל: **לשון.** כלומר שלא היו מתבטמין בלבו ובבבלי אמר לא יצאה כלה מבושמת מבמיכן. והכא נמי קאמר ולא עוד כו': **ת"ר ישמעאל** גרסינן: **ונפרכה כבוד שמים.** ובבבלי אמר כבוד המקום במקומו ומיעבר כבודן: **פמתוקן לצדיקים לע"ל.** והיינו שעתיד הקב"ה להחזיר לנו לע"ל ובבבלי הלשון שעתיד הקב"ה להחזיר לנו: **מעלה עצן עומד לנגדי.** עצם שמעלה עומד לנגדי ורמיתיו ומזכרתי: **הרחקו לי.** לי בלבדי שאני בודאי אהיה זהיר שלא יגיע לע"ז ולהא טעמא שמא יעבה לע"ז: **מפורש בידי.** ובבבלי אבוטה: **לבריה.** לשון אדם משון גדל בדבר: **רבי יוחנן.** ובבבלי גרסינן ר' בן נורי ורבי ישמעאל בן לוגא במקום שמעון ב"ל לעיל:

תורה אור השלם

1. יְבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל יֶחֱרַשׁ אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד: תהלים נ ג
2. אֵל נֹעֵרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו תהלים פט ח
3. כֹּל פֹּעֵל יְיָ לְמַעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: משלי טז ד
4. כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו: ישעיהו מג ז
5. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר יָשֻׁבוּ וְהָיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִישְׂרָאֵל וְהִיתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב

גליון הש"ם

[ח] עי' מוהרש"ם ומהרי התוס' ומנחו' דף פט ע"ש ד"ה ושיערו מוכח כפי' הק"ע דקאי על עוכי המפילה ודקוים ועי' ירושלמי יומא ועי' בת"י יומא טו ד"ה תן ובריטב"א שם:

תורה אור השלם

1. יְבֹא אֱלֹהֵינוּ וְאַל יֶחֱרַשׁ אֵשׁ לְפָנָיו תֹּאכֵל וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד: תהלים נ ג
2. אֵל נֹעֵרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו תהלים פט ח
3. כֹּל פֹּעֵל יְיָ לְמַעֲנֵהוּ וְגַם רָשָׁע לְיוֹם רָעָה: משלי טז ד
4. כֹּל הַנִּקְרָא בִשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יְצַרְתִּיו אַף עֲשִׂיתִיו: ישעיהו מג ז
5. וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְיָ וְאַחַר יָשֻׁבוּ וְהָיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְיָ וּמִישְׂרָאֵל וְהִיתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְיָ: במדבר לב כב

האי דין כיף מקורר מיא והאי דין כיף את ביה שרבורבי ועד היכן שרבורבותיה מטי' א"ר אליעזר (אחא) ומת בנו בצמא אמר[6] רבי חנינא מאן דאמר רחמנא וותרן יתוותרן בני מעויי אלא מאריך רוחיה וגבי דידיה א"ר אחא כתיב [1]וסביביו נשערה מאוד מדקדק עמהן כחוט השערה א"ר יוסי (בר אבין) לא מטעם הזה אלא מן מה דכתיב [2]ונורא הוא על כל סביביו מוראו על הקרובים יותר מן הרחוקים רבי חגיי בשם רבי שמואל בר נחמן מעשה[3] בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעוברים ושבים פעם אחת היתה בתו עוברת להנשא ושטפה נהר והוון כל עמא עלין לגבי בעון מנחמתיה ולא קיבל עליו מתנחמא עאל רבי פנחס בן יאיר לגביה בעי מנחמתיה ולא קיבל עליו מתנחמא אמר לון דין הוא חסידכון אמרו ליה רבי כך וכך היה עושה כך וכך אירע ליה אמר אפשר שהיה מכבד את בוראו במים והוא מקפחו במים מיד נפלה הברה בעיר באת בתו של אותו האיש אית דאמרי בסוכתא איתערת ואית דאמרי מלאך ירד כדמות ר' פנחס בן יאיר והצילה: גביני ברוז: שהיה[3] מכריז בבית המקדש [4]מה היה אומר עמדו הכהנים לעבודה ולויים לדוכנן וישראל למעמדן אגריפס המלך שמע קולו עד ח' פרסאות ונתן לו מתנות הרבה: בן גבר על נעילת שערים: תירגם[7] רב קומי דבית ר' שילא קרא גברא אכריז כרוזא [8]אמר ליה אמור קרא תרנגולא א"ל והתנינן בן גבר אית לך למימר בר תרנגולא: [2]בן בבי על הפקיע: [9] שהיה (מזווג) מזייג פתילות ר'[10] יוסי (אסי) עאל לכופרה בעו ממנייא עלייהון פרנסים ולא קיבלון מינהן [11]עאל ואמר קומיהון בן בבי על הפקיע ומה אם זה שנתמנה על הפתילות זכה להימנות עם גדולי הדור אתם שאתם נתמנין על חיי נפשות לכ"ש: בן ארזה על הצלצל: כי הא דתנינן [7] תמן [2]הניף הסגן בסודרין והקיש בן ארזה על הצלצל: הוגרם בן לוי על השיר: [12]אמר [13] ר' אחא נעימה יתירה היה יודע ואמרו עליו על הוגרם בן לוי שהיה מנעים את קולו בזמר וכשהיה נועץ גודלו בתוך פיו היה מוציא שמה מיני זמר והיו כל אחיו הכהנים נזקרין לו בבת ראש: בית [14] גרמו על מעשה לחם הפנים: בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם הפנים וברדייתו ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנים [15]מאלכסנדריאה שהיו בקיאין במעשה לחם הפנים וברדייתו לא היו בקיאין בית [16] גרמו [11]היו מסיקין מבפנים ורודין מבחוץ ולא היתה מתעפשת ואלו היו מסיקין מבפנים ורודין מבפנים והיתה מתעפשת כיון שידעו חכמים בדבר הזה אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא שנאמר [3]כל פעל ה' למענהו שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להם שכרן י"ב מנה היו נוטלים ונתנו להם כ"ד ר' יהודה אומר כ"ד היו נוטלים ונתנו להן מ"ח אמרו להן מפני מה אין אתם רוצים ללמד אמרו להן מפני מה אין אתם רוצים ללמד אמרו להן מפני שהבית הזה עתיד ליחרב שלא ילמדו אחרים ויעשו לפני ע"ז שלהן בדברים הללו מזכירין אותן לשבח שלא יצא ביד בניהם פת נקיה מעולם שלא יהו אומרים ממעשה לחם הפנים הן אוכלים: בית אבטינס של מעשה הקטורת: של בית אבטינס היו בקיאין על מעשי פיטום הקטורת ובמעלה העשן ולא רצו ללמד [17]שלחו והביאו אומנין מאלכסנדריאה של מצרים והיו בקיאין בפיטום הקטורת ובמעלה עשן לא היו בקיאין של בית אבטינס היתה מתמרת ועולה כמקל ופוסה ויורדת ושל אלו היתה פוסה מיד כיון שידעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה לכבודו ברא שנאמר [4]כל הנקרא בשמי לכבודי בראתיו (נ"א כל מה שפעל הקב"ה לא פעל אלא למענהו שנאמר כל פעל ה' למענהו) שלחו אחריהם ולא רצו לבא עד שכפלו להן שכרן י"ב מנה היו נוטלין ונתנו להן כ"ד רבי יהודה אומר כ"ד היו נוטלין ונתנו להן מ"ח אמרו להן מפני מה אין אתם רוצין ללמד אמרו להן מפני שהבית הזה עתיד ליחרב שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין כן לפני ע"ז שלהן בדברים הללו מזכירין אותן לשבח שלא יצאה מהן מבושמת מעולם ולא עוד אלא כשהיה אחד מהן נושא אשה ממקום אחר היה פוסק עמה ע"מ שלא תתבשם שלא יהו אומרים ממעשה פיטום הקטורת הן מתבשמות לקיים מה שנאמר [5]והייתם נקיים מה' ומישראל [2]א"ר יוסי פעם אחת הייתי עומד בירושלם ומצאתי תינוק אחד משל בית אבטינס אמרתי לו בני מאיזו משפחה את אמר לי ממשפחת פלוני אמרתי לו בני אבותיך לפי שנתכוונו לרבות כבודן ולמעט כבוד שמים לפיכך כבודם נתמעט וכבוד שמים נתרבה אמר ר"ע שח לי שמעון בן לוגא מלקט הייתי עשבים אני ותינוק אחד משל בית אבטינס וראיתי אותו שבכה וראיתי אותו ששחק אמרתי לו בני למה בכיתה אמר לי על כבוד של בית אבא שנתמעט ולמה שחקתה אמר לי על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא זמה ראית מעלה עשן לנגדי נומיתי לו בני הראהו לי אמר לי רבי מסורת בידי מאבותי שלא להראותו לבריותו א"ר יוחנן בן נורי (מלקט הייתי עשבים אני וזקן א') פגע בי זקן א' משל בית אבטינס ומגילת סמנים בידו אמר לי רבי לשעבר היו בית אבא צנועין והיו מוסרין

תוך לסכך: **המגילה הואת.** שכתובים בה סמני הקטורת אין להכירם וקדר פיטומו: **מעשה.** אין להסכיר לגנאי שהרי ניכר שכוונתם היתה לשמים שהרי עכשיו מסרה לזקנן אע"פ שאינו ממשפחתו: **שהיה מלכים בגדי כ"ג.** שיהיו נאין ומהודרין: **לאיסטרטיאות.** שר מצבי החיילות:

הלכה ב מתני' גוזרים. הם שמתון הקדש תחת יד והם פודין ערכין ומדמין וכל מלאכת הקדש נעשה על ידם: **אמרלין.** למעלה מן הגזרים יהוא נוטריקון אמר על כלו וגמגם עליף לה הממונים אלו מקרא: **גמ' כמיליקין.** והיא שרהה למעלה מן האמרכל: **גוזרין.** אע"ג דנקרא לא כתיב גוזרין מסברא ידעינן שהיו גוזרין

מוסרין את המגילה הזאת אלו לאלו ועכשיו שאינן בית אבא (א)נאמנים הילך את המגילה והזהר בה וכשבאתי והרציתי הדברים לפני ר"ע זלגו עיניו דמעות ואמר מעתה אין אנו צריכין (רשאין) להזכירן לגנאי: אלעזר על הפריכת: [1]שהיה ממונה על אורגי פרוכת: [2]פנחס המלביש: שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה מעשה בכהן א' שהלביש לאיסטרטיוטין א' ונתן לו שמונה זהובים ואית דאמרין תרי עשרי יהב ליה: **הלכה ב מתני'** אין[6] פוחתין [3]משבעה אמרכולין ושלשה גזברין

[7]ואין[5] עושין שררה על (ב)הצבור פחות משנים חוץ מבן אחיה שעל חולי מעיים ואלעזר שעל הפרוכת שאותן קיבלו רוב הצבור עליהן: **גמ'** אין פוחתין מג' גזברין ומז' אמרכולין תני [8]משני כתליקין הדא הוא דכתיב [4]ויחיאל ועזיהו ונחת גזברין ועשאל וירימות ויזבד יאליאל ויסמכיהו ומחת ובניהו אמרכולין פקידים מיד כוניהו ושמעי אחיו קתליקין במפקד יחזקיהו המלך ועזרידו נגיד בית אלהים המלך וכ"ג כשהוא דורם הגזבר חותם ונותנו (ג)לאמרכול אמרכל חותם ונותנו לקתליקין קתליקין חותם ונותני לכהן גדול כ"ג חותם ונתתנו למלך וכשהוא מתיר המלך ריאה חותמו ומתיר כ"ג רואה חותמו ומתיר קתליקין רואה חותמו ומתיר אמרכל רואה חותמו ומתיר גזבר רואה חותמו ומתיר: אין עושין שררה על הצבור בממון פחות משנים: רב[1] נחמן בשם רבי מנא על שם [2]והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן אמר ר' (נחמיה) חמא בי רבי חנינא מפסולת של לוחות העשיר משה הדא הוא "כתיב [3]פסל לך שני לוחות אבנים פסל[7] לך שתהא הפסולת שלך אמר[8] ר' חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות (גילה) ברא לו הקב"ה מתוך אדלו וממנו העשיר משה כתיב [4]יהביטו אחרי משה עד ביאו האוהלה תרין[1] אמוראין ח"א לגנאי וח"א לשבח מ"ד לגנאי חמון שקין חמון כרעין (ד)חמון קופד אכיל מן דיהודאי ושתי מן דיהודאי כל מדליה מן דיהודאי ומ"ד לשבח

מחמי צדיקיא ומזכי טוביא דזכת למיחמי יתיה:

הלכה ג מתני' [1]ר' חותמות היו במקדש וכתוב עליהן עגל זכר גדי וחוטא בן עזאי אומר ה' היו וארמית כתוב עליהן עגל דכר גדי חוטא דל וחוטא עשיר עגל[2] משמש עם נסכי בקר גדולים וקטנים זכרים ונקבות גדי משמש עם נסכי הצאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות חוץ משל אילים איל משמש עם נסכי אילים בלבד חוטא משמש עם נסכי שלש בהמות של מצורע [3]מי שהוא מבקש נסכים הולך לו אצל יוחנן שהוא ממונה על החותמות ונותן לו מעות ומקבל ממנו חותם בא לו אצל אחייה שהוא ממונה על הנסכים ונותן לו חותם ומקבל ממנו נסכים לערב באין זה אצל זה ואחיי[3] מוציא את החותמות ומקבל כנגדן מעות [4]אם פחתו פחתו לו וישלם יוחנן מביתו ואם הותירו הותירו להקדש שיד הקדש על העליונה מי שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב ואם מצאו לו כדי חותמו נותנין לו ואם לאי לא היו נותנין לו ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין:

גמ' [1]וכבן עזאי חוטא דל למה היה מביא לוגי עמו ברם כרבנן מביא גדי נסכי רחל מה מן מה דתנינן גדי משמש [5]נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקבות הדא אמרי נסכי רחל כנסכי גדי דכתיב [5]ככה יעשה לשור האחד או לאיל האחד או לשה בכבשים או בעזים לשור [6] האחד למה נאמר מגיד שלא חלק בין נסכי עגל לנסכי שור שהיה בדין בן הצאן מעון נסכים ובן הבקר מעון נסכים אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך

ריבב"ן

מתני' מו' מרכולין. תניא בתוספתא פ"ב גזברין מה הן עושין פודין את הערכין ואת החרמין ואת ההקדשות וכל מלאכות הקדש בידן מרכולין מה הן עושין ז' מפתחות עזרה בידן לה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיכנסו כולן מרכולין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד הנכנסין היו יוצאין אמר ר' יהודה למה נקרא שמו מרכול מפני שהוא מר על הכל פי' מר אדון לשון מרות ירושלמי תנא אין פותחין מב' כתיליקין הדא הוא דכתיב ויחיאל יעזיהו ונחת גזברין ועשאל וירימות ויזבד ויאליאל ויקמכיהו ומחת ובניהו מרכולין פקידים מיד כנניהו ושמעי אחיו כתיליקין כשהוא חותם הגזבר נותני לאמרכול מרכול חותם ונותנו לקתליקוס וקתליקוס לכ"ג וכ"ג למלך ואין עושין שררה פחות משנים מפורש בבבא בתרא

פרק א' דכתיב והם יקחו את הזהב:

מתני' ד' חותמות וכתוב עליהן עגל זכר גדי חוטא. מפרש ואזיל למה הוצרכו לפי שנסכיהן מלוקין זה מזה: **ארמית.** לפי שמלומדין בלשון כשדים בגלות בבל: **חוטא דל וחוטא עשיר מצורע עני מצורע עשיר** ותנן בערכין על ז' דברים הנגעים באין לפיכך נקרא חוטא. עני מביא תורים או בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת ואשם זה הכבש שהיה צריך לנסכים אבל מצורע עשיר מביא ג' בהמות חטאת ועולה ואשם ואין חטאת ואשם טעונין נסכים אלא חטאתו ואשמו של מצורע לפי שאינן באין על חטא דבנגעים איכפר ליה חטאיה והקרבנות אינן באין אלא להכשירו בקדשים: **גדולים וקטנים.** שאין חילוק בנסכים בין עגל לשור ולמה היה חותם לאשם ולחטאת של מצורע והלא נסכיהן כשאר נסכים שבאין נדבה דשניהן היו כבשים שאשם מצורע כבש הוא אלא לפי שאשם מצורע טעון לוג שמן ליתן להנותן לבד שמן שבא מן הנסכים:

מתני' לערב באין זה אצל זה. יוחנן אצל אחיה וכנגד החותמות שקיבל אחיה ניתן [לו] יוחנן מעות אם פחתו פחתו ליוחנן אם הותירו הותירו להקדש: **מתני'** מי **שאבד חותמו ממתינין לו עד הערב.** שיבוא יוחנן אצל אחיה וירצה אם מצאו מעות יתירות כדי חותמו של זה שאבד נותן לו הנסכים ואם של היום פי' שם של היום היה כתוב ביום פ' נעשה חותם זה: **מפני הרמאין.** שמא ימצאנו אדם אחר זמן ורלך אצל אחיה ויתן לו סולת: **ירושלמי** הגע עצמך שזייג אותו היום שם המשמר היה כתיב עליי הגע עצמך שזייג אותו המשמר שם היום שם שנת שם חדש כתוב עליהן:

תקלין חדתין

נאמנין מו' אלו נאמנו. ולא היה בא ליד אחר שאינו הגון: **שאינן נאמנין.** ורבי אומר אלא יביא ליד אדם שאינו הגון: **בא לך.** שאתה נאמן ותיהבר בהם: **בנאמנות.** שהרי מעשה אחת שעכשיו שהיה צריך למסור מסר. ובכבלי כ"ז שהיו בית אבא קיימין מו': **מתני' אין פותחין וכו'.** גזברין הן שמתון הקדש בידם והם פידין ערכין וחרמין וכל מלאכות הקדש נעשה על ידם: **אמרלין.** למעלה מהגזברין אמר על כולה: **ואין עושין שררה מו'.** לשון הגאון כל הממונים היו עומדין אחרים דתמני' חשב רשם הממונים לבד אלו הנשים שהיו יחידים: **גמ' סבא** בריש"ת מוסיפת שאין פותחין מב' ממונים למעלה מן האמרכלין: **בדא הוא דכתיב.** המשיך בכתוב: **ויחיאל וגו'.** שם מייני בתרומת הלשכה וקדשים מו' זה יחיאל ועזיהו ונחת אלו ג' גזברין שעסקו בערכין וחרמין שלריכין ודאי ג' ואח"כ חביב ז' אמרכלין מן ועשאל וגו' עד יכניהו ושמעי אחיו נקראו פקידים והן ב' כתליקין: **במפקד מו'.** המלך יכ"ג שגיד בית אלהים הוא כ"ג: **כשהוא חותם.** כשרואה לחתום הממון בלשכה: **ופסל יקחו.** לשון רבים ואין פחות משנים: **אר"ח מפסולת מו'.** מייתי לה הכא להטעים לדריכים שנים אלא יבואו לידי חשד שהרי דורו של משה דיברי עליו כ"ש על אחרים בדורות אחרים: **מחצב של אבנים מו'.** לבד הלוחות ולא ס"ל מפסולת הלוחות: **שקים.** השוקים: **קופריה.** גילל בשרו: **ומדליה.** ממונו: **הלוחי מיזלי.** הלוחי שנזהב לראותו בדיקא טוב שזיכיה לראותו: **מהנ' מרבע חוחמות מו'.** ג' לג' נסכין חלוקין של בהמות חוחם ראשון לנסכי בקר ואין ג' עשרונים פילת בגולל בתני' אחיו הגון שיין לנסך אלו אחיי ההין ומחומין עגל ואינו. זכר לנסכי איל שתרגוס בכרא ינסכיו ב' עשרונים פלת בגולל נשמן שלשה ההין ויין לנסך שלשה ההין ויין לנסך שלשים ההין והב' גדי לנסכי בכש בן שנתו והן עשרון פלת בגולל ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין והד' חוטא והם נסכיו של מצורע עשיר שמביא ג' בהמות ד"ל ר' לוגים שמן ע' לג' כבשים וא' למתן תמוך ובהמות וקרי ליה חוטא משום דאמרינן בערכין על ז' דברים נגעים באים: **חמשה היו.** ב' חיחמות היו למצורע: **חוטא דל.** בגמ' מפרש בתולי פלגיני: **וארמית.** שכן היה רוב דיבורה: **זכרים ונקבות.** בין לנסכי עולות שאינן באות אלא זכרים בין לנסכי אלמים שבאים זכרים או נקבות ועולות ושלמים הן שטעונין נסכים כדכתיב עולה או זבח (לשון הרע"ב) חסר עוד קלת מפי' המתני': **גמ'** ה"ג **ולכן עזאי חוטא דל למה.** לשומר דלמה צריך לבן עזאי חיטא דל חוחם בפ"ע ולא לת"ק: **מפני שמביא לוגו עמו.** דהכי תניא בתוספתא פרק ב' דשקלים ד' חוחמות היו במקדש חוטא דל היה מביא לוגו עמו חוטא דל כדברי בן עזאי היה מביא לוגו עמו ודלמה דפליגי בהא דת"ק ס"ל דחוטא עשיר הוא שהביא אלוג יחידי לנהנות עם כל קרבני אבל חוטא דל לא היה מביא אלוג עם העשרון שלו ונעשה אפשר דת"ק ס"ל דין דחוטא עשיר צריך ליקח מהממונה ג' עשרונות ושמן לזה ט' לוג אלו עוד לוג עד עשר כיון שליקח כל כך מש"ל מצורע עני שא"ל אלא עשרון א' בגלול בשמן. א"כ הלוג לבהנות אינו ליקח אבל הממונה לבניא אם העשרון ולתן ליה הקדש בשער היוקר דיה הקדש על העליונה אלא מביא בעצמו מביאו משא"כ בעשיר דיה מתחבר שיקמן משום דבר מועבו אלא דרך עשירות יקח כל העשר לוגין אבל הממונה ובזה תליא פלוגתתם דבין דב"ש ס"ל אמביא בן החוטא דל לוג יחידי אם העשרון וקונהו מיד הממונה משום דלא פלוג בין עשיר לעני א"כ צריך חיחם בפ"ע ולא סבי בחוחם גדי שהרי צריך לוג שמן משא"כ בחוחם גדי: **כרס כרבנן מביא גדי.** חוטא דל דהלוג מביא בעצמו מביאו לקמן הרוחה מיעבו שיקנה בעצמו בזול והוא דלא בנו' ופר' התוספתא יום טוב והמתרגמים שנתקנו מאר: **נסכי רחל בכמה.** כמה יין הוא צריכה ואם יש הפרש בין זכר לנקבה ע"א בין לחלה לבכשה: **הד"א מו'.** שמחותי חוחם שכחוב עליו אלוה היינו לוקחין נסכים לקרבן נאן בין גדולים בין קטנים בין זכרים ונקבות דהיינו נמי לבכשה ורחלה דכולן נסכיהן שוין חוץ מסל אילים שאין נסכיהן לוגין ונסכי אילים שאין ונסכיהן כבש רביעית ההין לעשרון א' משא"כ לאיל: **דכתיב מו'.** מוכיח מקרא כן ככה יעשה וגו' (במדבר ט"ו) מה ת"ל והלא כבר נאמר שם והקריב על בן הבקר מנחה וגו': **מגיד שלא מו'.** רבינא דקרא אתי לאמשוטעינן שלא נחלק בין עגל קטן לשור גדול: **שהיה בדין מו'.**

ג) תמיד פ ב, **ב)** בבא בתרא פ ב, **ג)** שם, **ד)** נדרים לח **ה)** ויקרא רבה פ' לב, **ו)** בבלי קדושין לג ב ירושלמי בכורים פ"ג הל"ג ועי' ש"ר פ' נא, **ז)** מנחות לב ב, **ח)** מנחות לא ב.

עין משפט נר מצוה

ט א מי' פ"ז מכלי המקדש הל"ז:
י ב מי' שם הל"ט:
יא ג מי' שם פ"ד הלכה יח:
יב ד מי' פרק ט ממ"ע הלכה ה:
יג ה מי' פ"ד מכלי המקדש הל"ז:
יד ו מי' פ"ז שם הל"ח:
טו ז מי' שם הל"ו:
טז ח מי' שם הל"יב והסגות:
יז ט מי' פרק ב ממעה"ק הל"ד:

נוסחת הבבלי

(א) נאמנין הא לך זו מי' מעתה אין אנו רשאין לספר בגנותן של אלו: **(ב)** שרהה על הצבור בממון פחות מב' מי' ואלעזר שעל הפרוכת מי': **(ג)** למלך המלך ריאה מי': **(ד)** חמו קופריה אכיל מי' לשבח הלוחי מחמי לדיקא מי':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל ולכן עזאי חוטא דל למה מפני שמביא לוגו עמו ברם כרבנן ומי'. יעי' בק"ע שמפרש גם כן על דרך הגה"ה זו:

תורה אור השלם

1. וְיַחִיאֵל וְעֻזִּיָּהוּ וְנַתַּת וְעַשָּׂהאֵל וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וְאֵלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת וּבְנָיָהוּ פְּקִידִים מִיַּד קָרְנָיָהוּ וְכֻנַנְיָהוּ וְשִׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקַד יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית הָאֱלֹהִים:
דברי הימים ב לא יג
2. וְהֵם יִקְחוּ אֶת הַזָּהָב וְאֶת הַתְּכֵלֶת וְאֶת הָאַרְגָּמָן וְאֶת תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת הַשֵּׁשׁ:
שמות כה ה
3. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לֻחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וְכָתַבְתִּי עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל לֻחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ:
שמות לד א
4. וְהָיָה בְּצֵאת מֹשֶׁה אֶל הָאֹהֶל יָקוּמוּ כָּל הָעָם וְנִצְּבוּ אִישׁ פֶּתַח אָהֳלוֹ וְהִבִּיטוּ אַחֲרֵי מֹשֶׁה עַד בֹּאוֹ הָאֹהֱלָה:
שמות לג ח
5. כֹּה תַעֲשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָעִזִּים: במדבר טו יא

כין נסכי כבש. שהיא בן שנה לנסכי איל שהוא בן שתי שנה: **מ"ל ככה יעשה לשור האחד.** כל נסכי שור אחד הן ושור בן יומו קרוי שור וכ"ש בנמנתו פי' דמיתורא דלשון קדרים שבכר כתיב והקריב על בן הבקר מנחה וכן דרש בסולן והכאשון נ"ל: **מ"ל מו לאיל הא.** כיון שהוא איל כל נסכיו אחד הן בין קטן מו שהוא בין ז"ל חדש: **מ"ל מו לשה בבבשים.** כל שה שבבבשים שוות הם בנסכיהם: **כין נסכי גדי.** קטן לתים גדול: **פגע עלמך.** ופריך הגע עצמך שהלמינו עד שיבוא היום הזה בשבת הבאה ומאי מאני שבתוב עליו שם היום: **ומאני שם המשמר.** של אותו שבת נמי היה כתוב עליו: **ופריך הגע עלמך.** שיתמתו אני שבת עד שיבוא זמן המשמר אנינו: **ומאני שם שבת.** כתוב שבת בתודש: **שם החדש היה כתוב עליהן.** וגם שם המשמר שאינו מלוי שחדמן שיהיו כולם כיום מ' מכוון אלא להרבה אנים

הלכה ד מתני' לשכת הצפים. על שם שהנתנין בתוכה נותנין בשבתר והמתפרנסים ממנה נוטלין בשבתר: **ללשכת בדק הבית.** ללשכה שנותנים בה כל קדשי בדק הבית: **גמ' הון פרנסין.** היו גבאי לדקה: **וסוס יהיב ליה.** לאחרים שהיו העניים מתבישים לקבל מהגבאי: **מלינין עליו.** מדברין בו ואומרו שאינו צריך ליטול לדקה ונוטל: **מן דדמך.** כשמת בדקו ומצאו אלא נהנה ממה שקיבל אלא היה נותן לאחרים: **סוס מפליג וכו'.** היה ממלוך לדקה בלילה ומוליכה אצל העניים אלא לבייתן: **מד זמן.** פעם אחת פגע בו אר של רומות וא"ל לא כן למדתנו רביני לא תפיג גבול רעך ולילה גבול של רומות ליכך ילין לבני אדם לאמת לו: **ממן בספר יכפר לף.** ויעלאתו זו כדי ליתן לדקה בספר לאור הוא שיסתיר עצמו מפניו: **וסוס.** הרוח מתירתא ממנו אלא יכפרו וברכת מלפניו: **וזו שמסתכל במצות.** הלדקה היאך לעשותה אלא יתבייש העני: **עול ואתה פורע.** כשמקבל ירושתך: **ר"ג א"ל יהא לך במתנה אר"ה בר אחא וכו'.** וה"פ והוה א"ל אם לא יהיה לך לשלם הרי הוא לך במתנה כי היה מושם אולי יתמלך העני לפרוע לו כשיראה שלא נפלה לו ירושה או כדי שלא יהיה לעני כגזל לפי דעתו: **אים הוה סכין וכו'.** היו זקנים בימינו כל מה שהיו נותנין להם מר"ה עד יוה"כ היי מקבלין ומשם ואילך לא היו מקבלין: **אמרי דשקן גבן.** מה שאנו צריכין לכל השנה כבר היא אצלנו שהיו נותנין להם בימים אלו די פרנסתן לכל השנה כך נ"ל והיפה מראה פי' בזה פירושים לחוקים: **וזה עמי.** עשה עמי לדקה ותן לי תרגולא אחא: **ר"ג א"ל הא לך עיסתא ויל וכין קופר.** וה"פ הא לך מטבע זו וקנה לך בשר: **ואכל.** בשר שור ומתו: **לרגולו של נחמיה.** שאילו נתן לו בשר תרגולא אחא: **ר"ג א"ל הא לך עיסתא ויל וכין קופר.** וה"פ הא לך מטבע זו וקנה לך בשר: **ואכל.** בשר שור ומתו: **לרגולו של נחמיה.** שאילו נתן לו בשר תרנגולא אחא: **אמר לון.** לגבאי המתפרנסים: **רגלים.** שלא רצו לקבלתן ליתן לך ישכרו: **ומעפיה כן.** ועלתה לו כך בעיניו ורדיו ורגליו: **א"ל.** רבי עקיבא מה אתה מקללני: **א"ל.** נתנו לומה אתה מכעיס ביסודין דקאמרת אוי לי: **הוה רביה דבריה.** מלמד של בני היה בני נהור והיה רגיל לאכול עם רבי הושעיא בכל יום: **חד זמן וכו'.** פעם אחת היה לו לר"ה אורחים ולא קרא לבני נהור שיאכל עמו: **כרמשא.** לערב: **א"ל.** ר"ה לא יבעוט אדוני עלי שלא זמנתיך שתאכל עמי היום לפי שהיו אורחים אלו ואמרתי שלא לזלזל בכבודך שיביאון הלכך לא אלמי עמך יום הזה: **א"ל אתה פייסה.** לאי שנראה ואינו רואה אותו שנראה ואינו נראה והוא הקב"ה יקבל פיוסך ותפלתך: **א"ל.** מר"ל הא לגבך קן: **מראב"י.** מעובדא דראב"י: **דראב"י.** נכנס בני נהור לעיר יבנה ראב"י לעטה ממנו שיאמרו הבריות אילו לא היה בני נהור זה גנבא רבא לא היה ראב"י עושה למטה ממנו ועשו לו פרנסה ולדקה יקרה: **אמר לון.** הבני נהור מהו זה שנותנין לי כל כך: **ולוי עלוי.** והתפלל בני נהור זה על ראב"י האי תפלה: **דלמא.** מעשה: **הון מטיילין.** בנתי כנסיות שבלוד: **כמה ממון שיקעו אבותי בכלן.** שהם בנו בתי כנסיות אלה מבלהם: **כמה נפשות שיקעו אבותי בכנין הוה.** וכי לא היו בני אדם שיעסקו בתורה והיה ראוי להוציא ממון זה עליהם לפרנסתם ונראה שהיה יודע לר' הושעיא שהיו עניים בני תורה בזמן ההוא שבטבלו תורתם מדותק הפרנסה והיה ראוי לאותיו של ר' אמא לפרנסם ולא יקפידו על הצורה של בנין בהכ"נ: **עבר.** אלו

ריבב"ן

מתני' לשכות פרכיס. חבאים על שם שעניים בני עוניים מתפרנסין ממנה בחשאי בלעגעה אלא יתביישו: **כלי שמלאו בו לוכך בדק הבית מניחין אותו.** לבד"ה: **ירושלמי** תני קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית ואין קדשי בה"כ מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. והתניון כלי שמלאו בו לוכך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית ס"ד אותן שהקדישו לקדשי מזבח הקדישו ודמיהן נופלין ללשכת בד"ה(1) כלומר בשעה שהקדישו עיקר קדושתן לב"ה:

תקלין חדתין

הכתוב בו' דכבש בעדרן ג' ואיל ב' עשרונים: **מ"ל ככה יעשה לשור האחד.** דבין גדול בין קטן נסכיו שוין ת"ל מהכא דשור בן יומו קרוי שור כדכתיב שור או כשב או עז כי יולד: **או לאיל לאם נאמר.** והלא כבר נאמר או לאיל תעשה ממנה: **בן שנה.** הוא בכבש בן שנתים הוא איל: **לכן אלא.** שהיה נסכיו יותר: **מ"ל או לאיל.** מריבוא אמשיעון. מ"ש מעמ שקרי איל הכל אחד בן שנתים וכן ג': **או לשה בבבשים לאם נאמר בו.** והלא כבר נאמר או לזבח לבבש האחד: **בבשים.** נקבה דבבשים: **רחלה.** נקבה דעזים: **מ"ל או גו'.** מריבוא: **או בעזים.** והלא עזים בכלל בבשים הם: **גדי.** היינו כתור: **עזים.** זקן: **בני לוגין.** הוא רביעית הין שהרין ר"ב לוג וכ"ה הסוגית בבבלי (חולין לא ב ע"ב): **בעב עלמך בו.** אמתניתין מהבר לומר מה בכך שהיה כתוב עליו שם היום יכול הרמאי להתתין בשבוע האחרת שיגיע יום זה הכתוב בחותם: **שם המשמר.** ומאני שהיה כתוב שם המשמר ובשבוע האחרת משמר אחר ולא יהיה יכול לרמאות: ופריך הרי יכול להתתין עד שיחזור אלילה זה המשמר וזה היום: ומאני שם יום ושבת ודבר כתוב. שלא שייך שיתתין זמן הרבה על שלאבע כך: **מתני' לשכת הצפים.** על שם שנותנין לתוכה בחשאי בלעגעה: **גמ' לאוחרנין.** מפני שהיו מתבישים לקבל מיד הגבאי ונתן להם מה שלקח שהוא לא היה צריך: **מלעיזין.** לשון לעג: **מפליג.** ממה שהיה נוטל: **מנוה.** לדקה: **בגילא.** משום מתן בחסר שלא לבייש המקבלים וכמ"ש עד דלא יהביה כו': **לא אפיג.** ובגילה זמן הריחוק ואמרו אל יפא מ"ח ומיתי בגילה: **מתן בחסר.** יזה כל כוותתי בבלילתי בגילה ושלותי מלוה אינן נזוקין ובפרנו שבופה אף: **שהוא מסכל במצוה.** בהסכל ואמרה שלא יהיה בה אחה מחיתות: **שנגלה לך ירושה ממקום אחר.** לכתיב בית ויהון נחלת אבות. וכשנפסקה זה כגון זה שיבל מנכסיו ירושתו ממקום אחר להתפרנס מאחרים המשפיעים לזה כאבותיו שהשפיעו לו: **עול ואתה פורע.** כדאמרי בשבת (קנא ב) כי אתא עניא לקדיש ליה ריפתא כי היכי דליקדמו לגניך כו' גנבא הוא שחזור בעולה כו' שאם הוא לא בא בא בנו אבו ואמרו בא"ר הקב"ה עושה סולמות מורים לזה ומעביר לזה ח"ש ואתה פורע בזומנא אחריתי: **מן דהוה נפיב כו'.** כדי שלא יבאר כפשוטו שהוא בע"ח ויעבור בא"ר בריש ע"ז בע"ח עבר כו': **אים הוי פכין ביומינו.** בימינו היו זקנים: **מבין ריש שתא כו'.** דגירסת הירושלמי כל מזונותיו של אדם קצוצין מר"ה ועד יה"כ. והיה דעתם בזה שמר"ה ועד יה"כ הוא קצת מזונם לכל השנה ולכן עד יה"כ היו נוטלין שעדיין לא נקצב להם ממרום ורשות ביתם ליטול משא"כ אחר יו"כ שכבר נקצב להם פרנסתם על כל השנה מהפיבה שהיה בידם ולא היו יודעים ליטול חוכו דשתא נגבן של כל השנה אלנו בכר: **וכה עמי.** עשה עמי לדקה והוא מ"ש יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית שנאמר ישם האיש אשר עשיתי וגו': **הא לך.** מטבע זו וקנה לך חילופה בשר: **ואכל.** בשר שור ומתו: **לרגולו של נחמיה.** שאילו נתן לו בשר תרנגולת כהרגלו היה מי: **נתום אים גם זו.** קוגיא זו איתמרא בבבלי בתמ' תענית (כא ב). ולכאן יותר מדוקדקת: **גם זו.** שהיה אומר על כ"ד גם זו לטובה: **דורון.** בבבלי מפורש מגא ג' חמירים מאכל ומשתה ותגדים: **מוכה שחין ג'.** שהיה נראה לעין מולה גדול ומלא: **וכה עמי.** לא אמר כמוכרח לזה אחר אלא שאזהב עמי בנתיתך לי ולא הפליג בקשתו בהחיה לתתיה לקמיה דבנימין הצדיק וא"ל הרי הם מוטלים בסכנת מיתה שבודאי היה מזדרז ליתן תכף ועתה תשב בחזירתו יתן לו ומשום כבוד חמיו היה אין לדרכו וז"ש לבית חמיו: **אשכחיה.** בחזירתו דמיתי: **קאים כו'.** עמד לנגדו: **עיני דלא חמון כו'.** האשים עלמו על שלא הביט גודל מוליו וחלאיותו וה"ל לזהדרו: **דלא אסגן.** כמ"ש פתוח תפתח את ידך וגו': **לך.** שהיית נראה מולה גדול ופניו העידו כו': **דלא רהטין.** בתחילה וגם אילו היה רץ יותר בחזירתו מיראתו ותאנתו על העני היה מולאי עדיין מי והיה מלילו: **רביה דבריה.** מלמד של בני היה בני נהור ויהיה רגיל לאכול עמו

בכל יום משום כבודו: **חד זמן כו'.** פ"א היו לר' אושעיא אורחים ולא אכל עמו: **לא יבעוט.** לא יתרעם אדוני עלי: **דלא ליבוו.** שלא יבוו כבודך שאינם מכירים אותך: **מנא לך.** הא בדרכתא שהוא דרך מכמה: **דראב"י.** בא חד בני נהור לבמקומו וראב"ר ר"א למטה הימנו כדי שיאמרו אילו לא היה בני נהור יתיב רבי אלעזר בן יעקב למטה הימנו ועשו לו פרנסה בכבוד: **מהו אמרה.** שראה שהפריזו על המדה כפי ערכו שהיו רגילים בני אדם ליתן לו: **א"ל.** רבי אלעזר בן יעקב יושב למטה ממך: **ואלי כו'.** התפלל הבני נהור עליו: **נמלא תפר.** שיבא למטה הימנו: **שקעו אבותי.** שבנו בתי כנסיות אלו: **כמה נפשות כו'.** וכי לא היו בני אדם שיפרנסו אותם שיעסקו בתורה:

לכך נחלוק בין נסכי עגל לנסכי שור ת"ל ככה יעשה לשור האחד מגיד שלא חלק בין נסכי עגל לנסכי שור או לאיל למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי בן שנה לנסכי בן שנתיים לכך נחלוק בין נסכי שנתיים לנסכי שלש ת"ל [1] או לאיל האחד או לשה בכבשים למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך נחלוק בין נסכי כשבה לנסכי רחל ת"ל או לשה בכבשים או בעזים למה נאמר שהיה בדין אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל לכך נחלוק בין נסכי גדי לנסכי תיש ת"ל או בעזים הקיש קמן שבעזים לגדול שבתישים מה זה בשלשת לוגין אף זה בשלשת לוגין: ושם היום כתוב כו': (א) הגע בעצמך שזייג אותו היום שם משמר היה כתוב עליו הגע בעצמך שזייג אותו המשמר שם היום שם שבת שם חודש היה כתוב עליהן אפילו רוצה לזייג אין מצוי לזייג:

הלכה ד מתני' [א] שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאין ואחת לשכת הכלים לשכת חשאין יראי חטא נותנין לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי לשכת הכלים כל מי שהוא מתנדב כלי זורקו לתוכה ואחת לשלשים יום הגזברין פותחין אותה וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית מניחין אותו והשאר (ב) נמכרין ודמיהן נופלין (ללשכת) לבדק הבית: **גמ'** ר"(ג) יעקב בר אידי ור' יצחק בר נחמן הון פרנסים והון יהבין לר' חמא אבוי (ג) דר' יהושעיה דינר והוא יהיב ליה לחורנין רבי זכריה חתניה דר' לוי היו הכל מליזין עליו אמרין דלא צריך והוא נסב מן דדמך ברקין ואשכחין דהוה מפליג ליה לחורנין רבי חיננא בר פפא הוה מפליג מצוה בליליא חד זמן פגע ביה רבהון דרוחייא א"ל לא כן אלפן ר' [2] לא תסיג גבול רעך א"ל ולא כן כתיב [3] מתן בסתר יכפה אף והוה מסתפי מיניה ועדק מן קומוי אמר(ד) רבי יונה אשרי נותן לדל אין כתיב כאן אלא [4] אשרי משכיל אל דל זה שהוא מסתכל במצוה היאך לעשותה כיצד היה רבי (יוחנן) יונה עושה כשהיה רואה עני בן טובים שירד מנכסיו היה אומר לו בני בשביל ששמעתי שנפלה לך ירושה ממקום אחר טול ואת פורע מן דהוה נסיב הוה א"ל מתנה היא לך חייא בר אדא אית הוה סבין ביומינון מאן דהוה היב להון מבין ריש שתא לצומא רבא הוון נסבין מן בתר כן לא הוון נסבין אמרין (א) דשתן גבן נחמיה(ב) איש שיחין פגע בו ירושלמי א' א"ל זכה עמי הדא תרנגולתא א"ל הא לך (ד) טומיתיה דקופד וזבין קופד ואכיל זמית והיה צווה ואמר בואו וספדו להרוגו של נחמיה נחום(ד) איש גם זו היה מוליך דורון לבית חמיו פגע בו מוכה שחין א' א"ל זכה עמי ממה דאית גבך אמר ליה מיחזור חזר ואשכחיה מית והוה אמר לקיבליה עינייא דחמיגך ולא (ד) יסבון לך יסתמיין ידיה דלא פשטן מיתן לך יתקטעון רגלייא דלא דהטן למיתן לך יתברון ומטתיה כן סליק לגבייה ר' עקיבא אמר ליה אי לי שאני רואה אותך בכך אמר ליה אי לי שאין אני רואה אותך בכך אמר ליה מה את מקללני אמר ליה מה את מבעט ביסורין רבי הושעיה רבה הוה רביה דבריה חד סגי נהורא והוה ליף אכול עימיה בכל יום חד זמן הוה ליה אורחין ולא מטא מיכיל עימיה ברמשא סליק לגביה א"ל לא יבעוט מרי עלי בגין דהוה לי אורחין יומא דין דאמרית דלא ליבוזו ביקרא דמרי יומא דין בגין כן לא אכלית עם מרי יומא דין א"ל אתה פייסתה למאן דמתחמי ולא חמי דין רחמי ולא מתחמיים יקבל פיוסך א"ל הדא מנא לך א"ל מר"א בן יעקב דר"א בן יעקב עאל חד דסגי נהורא לקרתיה יתב ליה ר"א בן יעקב לרע מיניה דיימרון דאילולי דהוה בר נשא רבא לא יתב ליה ר"א בן יעקב לרע מיניה עבדין ליה פרנסה דאיקר אמר לון מהו הכין אמרון ליה ר"א בן יעקב יתב לרע מינך וצלוי עלוי הדא צלותא אתה גמלתה חסד למאן דמתחמי ולא חמי דין דחמי ולא מתחמי יגמול יתך חסד: (דלמא) רבי חמא בר חנינה ורבי הושעיא (רבה) הוו מטיילין באילין כניישתא דלוד א"ר חמא בר חנינא לר' הושעיא כמה ממון שיקעו אביתי כאן אמר ליה כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן [2] לא הוה אית בני נש דילעון באורייתא רבי אבון עבד אילין תרעיה דסדרא

ריבב"ן

מתני' לשכות פרכיס. חבאים על שם שעניים בני עוניים מתפרנסין ממנה בחשאי בלעגעה אלא יתביישו: **כלי שמלאו בו לוכך בדק הבית מניחין אותו.** לבד"ה: **ירושלמי** תני קדשי מזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית ואין קדשי בה"כ מוציאין את הראוי להן מקדשי מזבח. והתניון כלי שמלאו בו לוכך לבדק הבית מניחין אותו והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית ס"ד אותן שהקדישו לקדשי מזבח הקדישו ודמיהן נופלין ללשכת בד"ה(1) כלומר בשעה שהקדישו עיקר קדושתן לב"ה:

תקלין חדתין

הכתוב בו' דכבש בעדרן ג' ואיל ב' עשרונים: **מ"ל ככה יעשה לשור האחד.** דבין גדול בין קטן נסכיו שוין ת"ל מהכא דשור בן יומו קרוי שור כדכתיב שור או כשב או עז כי יולד: **או לאיל לאם נאמר.** והלא כבר נאמר או לאיל תעשה ממנה: **בן שנה.** הוא בכבש בן שנתים הוא איל: **לכן אלא.** שהיה נסכיו יותר: **מ"ל או לאיל.** מריבוא אמשיעון. מ"ש מעמ שקרי איל הכל אחד בן שנתים וכן ג': **או לשה בבבשים לאם נאמר בו.** והלא כבר נאמר או לזבח לבבש האחד: **בבשים.** נקבה דבבשים: **רחלה.** נקבה דעזים: **מ"ל או גו'.** מריבוא: **או בעזים.** והלא עזים בכלל בבשים הם: **גדי.** היינו כתור: **עזים.** זקן: **בני לוגין.** הוא רביעית הין שהרין ר"ב לוג וכ"ה הסוגית בבבלי (חולין לא ב ע"ב): **בעב עלמך בו.** אמתניתין מהבר לומר מה בכך שהיה כתוב עליו שם היום יכול הרמאי להתתין בשבוע האחרת שיגיע יום זה הכתוב בחותם: **שם המשמר.** ומאני שהיה כתוב שם המשמר ובשבוע האחרת משמר אחר ולא יהיה יכול לרמאות: ופריך הרי יכול להתתין עד שיחזור אלילה זה המשמר וזה היום: ומאני שם יום ושבת ודבר כתוב. שלא שייך שיתתין זמן הרבה על שלאבע כך: **מתני' לשכת הצפים.** על שם שנותנין לתוכה בחשאי בלעגעה: **גמ' לאוחרנין.** מפני שהיו מתבישים לקבל מיד הגבאי ונתן להם מה שלקח שהוא לא היה צריך: **מלעיזין.** לשון לעג: **מפליג.** ממה שהיה נוטל: **מנוה.** לדקה: **בגילא.** משום מתן בחסר שלא לבייש המקבלים וכמ"ש עד דלא יהביה כו': **לא אפיג.** ובגילה זמן הריחוק ואמרו אל יפא מ"ח ומיתי בגילה: **מתן בחסר.** יזה כל כוותתי בבלילתי בגילה ושלותי מלוה אינן נזוקין ובפרנו שבופה אף: **שהוא מסכל במצוה.** בהסכל ואמרה שלא יהיה בה אחה מחיתות: **שנגלה לך ירושה ממקום אחר.** לכתיב בית ויהון נחלת אבות. וכשנפסקה זה כגון זה שיבל מנכסיו ירושתו ממקום אחר להתפרנס מאחרים המשפיעים לזה כאבותיו שהשפיעו לו: **עול ואתה פורע.** כדאמרי בשבת (קנא ב) כי אתא עניא לקדיש ליה ריפתא כי היכי דליקדמו לגניך כו' גנבא הוא שחזור בעולה כו' שאם הוא לא בא בא בנו ואמרו בא"ר הקב"ה עושה סולמות מורים לזה ומעביר לזה ח"ש ואתה פורע בזומנא אחריתי: **מן דהוה נפיב כו'.** כדי שלא יבאר כפשוטו שהוא בע"ח ויעבור בא"ר בריש ע"ז בע"ח עבר כו': **אים הוי פכין ביומינו.** בימינו היו זקנים: **מבין ריש שתא כו'.** דגירסת הירושלמי כל מזונותיו של אדם קצוצין מר"ה ועד יה"כ. והיה דעתם בזה שמר"ה ועד יה"כ הוא קצת מזונם לכל השנה ולכן עד יה"כ היו נוטלין שעדיין לא נקצב להם ממרום ורשות ביתם ליטול משא"כ אחר יו"כ שכבר נקצב להם פרנסתם על כל השנה מהפיבה שהיה בידם ולא היו יודעים ליטול חוכו דשתא נגבן של כל השנה אלנו בכר: **וכה עמי.** עשה עמי לדקה והוא מ"ש יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם בעל הבית שנאמר ישם האיש אשר עשיתי וגו': **הא לך.** מטבע זו וקנה לך חילופה בשר: **ואכל.** בשר שור ומתו: **לרגולו של נחמיה.** שאילו נתן לו בשר תרנגולת כהרגלו היה מי: **נתום אים גם זו.** קוגיא זו איתמרא בבבלי בתמ' תענית (כא ב). ולכאן יותר מדוקדקת: **גם זו.** שהיה אומר על כ"ד גם זו לטובה: **דורון.** בבבלי מפורש מגא ג' חמירים מאכל ומשתה ותגדים: **מוכה שחין ג'.** שהיה נראה לעין מולה גדול ומלא: **וכה עמי.** לא אמר כמוכרח לזה אחר אלא שאזהב עמי בנתיתך לי ולא הפליג בקשתו בהחיה לתתיה לקמיה דבנימין הצדיק וא"ל הרי הם מוטלים בסכנת מיתה שבודאי היה מזדרז ליתן תכף ועתה תשב בחזירתו יתן לו ומשום כבוד חמיו היה אין לדרכו וז"ש לבית חמיו: **אשכחיה.** בחזירתו דמיתי: **קאים כו'.** עמד לנגדו: **עיני דלא חמון כו'.** האשים עלמו על שלא הביט גודל מוליו וחלאיותו וה"ל לזהדרו: **דלא אסגן.** כמ"ש פתוח תפתח את ידך וגו': **לך.** שהיית נראה מולה גדול ופניו העידו כו': **דלא רהטין.** בתחילה וגם אילו היה רץ יותר בחזירתו מיראתו ותאנתו על העני היה מולאי עדיין מי והיה מלילו: **רביה דבריה.** מלמד של בני היה בני נהור ויהיה רגיל לאכול עמו בכל יום משום כבודו: **חד זמן כו'.** פ"א היו לר' אושעיא אורחים ולא אכל עמו: **לא יבעוט.** לא יתרעם אדוני עלי: **דלא ליבוו.** שלא יבוו כבודך שאינם מכירים אותך: **מנא לך.** הא בדרכתא שהוא דרך מכמה: **דראב"י.** בא חד בני נהור לבמקומו וראב"ר ר"א למטה הימנו כדי שיאמרו אילו לא היה בני יתיב רבי אלעזר בן יעקב למטה הימנו ועשו לו פרנסה בכבוד: **מהו אמרה.** שראה שהפריזו על המדה כפי ערכו שהיו רגילים בני אדם ליתן לו: **א"ל.** רבי אלעזר בן יעקב יושב למטה ממך: **ואלי כו'.** התפלל הבני נהור עליו: **נמלא תפר.** שיבא למטה הימנו: **שקעו אבותי.** שבנו בתי כנסיות אלו: **כמה נפשות כו'.** וכי לא היו בני אדם שיפרנסו אותם שיעסקו בתורה:

מסורת הש"ס

(א) ירושלמי פאה פ"ח הל"ח, (ב) ויק"ר פ' לד, (ג) עי' כתובות סו ב, (ד) תענית כא ב, (ה) יבמות, (ו) נדרים דתסר כאן ע"ל ומאני כיני מתניתין לעוך בדק הבית לעומר בשעה שהקדשי וכו' מ"ל דהירושלמי מאני דמתני' מיירי דעיקר קדושתן היה לבה"ב.

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פרק ב מעבדין הלי"ב ופ"י ממ"ע הל"ח:

יט ב טוש"ע יו"ד סי' רמט סע"ז:

נוסחת הבבלי

(א) הגע עצמך (שמירות אותו היום ממש) כו': (ב) ממכרין כדמיהן ונופלין ללשכת בדק הבית: (ג) דר' אושעיא (זעיר) דינר כו' הוו מלעיזין כו' דל"ל למיתבא והוא כו' דדמך אשכחיה דהוה יהיב מן דליה לאחרנין כו' אר"י אשרי משכיל אל דל אשרי ניתן כו' זה המשכיל בדלקה כו' נפיב יהיב ליה במתנה מ"ר מיא בר אחא כו' למימר רשותא נגן כו': (ד) טומיתא מחיל ואיכול קופר אכל קופר ומית כו' זכה עמי מ"ל כו' עינים דלא חמון לך יסתמון כו' סליק ר"ש לגקרו ליה מ"ל כו' אומרים לא סליק לגביה לרמשא כו' ממי מיפיים מן אחתא ולא מיתתמי אמר ליה כו':

הגהות הגר"א

[א] רש גורסין דשותא נגן ועוד תלופי גרסאות ועי' ריפ"מ סוף מס' פאה:

תורה אור השלם

1. בְּכָה יֵעָשֶׂה לַשּׁוֹר הָאֶחָד אוֹ לָאַיִל הָאֶחָד אוֹ לַשֶּׂה בַּכְּבָשִׂים אוֹ בָּעִזִּים: כמדבר טו יא
2. לֹא תַסִּיג גְּבוּל רֵעֶךָ אֲשֶׁר גָּבְלוּ רִאשֹׁנִים בְּנַחֲלָתְךָ אֲשֶׁר תִּנְחַל בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ לְרִשְׁתָּהּ: דברים יט יד
3. מַתָּן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף וְשֹׁחַד בְּחֵק חֵמָה עַזָּה: משלי כא יד
4. אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל ביום רָעָה יְמַלְּטֵהוּ יְיָ: תהלים מא ב

מסורת הש"ס

ח) עי' תמורה לג ח, ב) מדות פ"ב מ"ג, ג) יומא נד ח, ד) תוספתא ספ"ב ויומא נ ב, ה) סז נד ח, ו) ירושלמי סוטה פ"ח הלכה ה ותוספתא סוטה פ"ז ה"ט, ז) ספרי פ' נהעלותך.

עין משפט נר מצוה

כ א מי' פרק ב מערכין הלכה יג והכנסנות ופרק ד משקלים הל"י ובכ"מ ולקמ"מ:

א ב מי' פרק ב משקלים הל"ב:

ב ג מי' שם הל"ח:

ג ד מי' פ"ד מבית הבחירה הל"ח:

נוסחת הבבלי

(א) מקדשי בד"ה (ת"ר חייא כן היא מתניתא קדשי מזבח מוליאין את הרחוי להן לקדשי בד"ה) אין קדשי בדה"ג כו': **(ב)** הבדיס מן הקודש על פני הדביר כו' מסייע ליה לר"י בר אלעזר כו':

הגהות הגר"א

[א] ר"ג מגן בחס קדשי מזבח מוליאין את הרחוי להם מקדשי בד"ה אין קדשי בדה"ג מוליאין את הרחוי להן מקדשי מזבח ולא קדשי בדק הבית מקדשי בד"ה והא תניא כלי שמצאו בו יכו'. ת"ר חזקיה כיני מתני' ללשכת בדה"ג בל"ל וכ"ה במתני' תמורה (לב. ח) ר' קדשי מזבח ואחר קדשי בדה"ג אין מסגן אותן מקדושה לקדושה ופירשה הרמב"ם ז"ל כמו שאין מסגן בקדשי מזבח גופיה תלמוד לעולה וכן ליחיד כן אין מסגן בבדה"ג מקדושה לקדושה. ופירך והא תניא וכו' דהשתא נמכרין ותמיכן נופלין לבדה"ג שנמכרין ולוקחין לבדה"ג מזה ומשני כיני מתני' ללשכת בדה"ג וכ"ק דאמר מה שאין לוקח למה שהוקדשה בעת נמכרין ותמיכן נופלין ללשכת בדה"ג ומ"ש ולא קדשי בדה"ג מקדשי בדה"ג היינו דומיא דאיתן שיאנה מזה לבדק הבית אבל ללשכת הוא אח"כ כמו דבר חדש כיון שאין לוקח כלל לבדק הבית. וגי' הספרים חסרה ומשונשת: **[ב]** ר"ג ויראו הכדיס וגו' ולא יראו הסולה וכתיב ויהיו שם עד היום הזה. וכ"ה בתוספתא ועי' בפירוש המהרל"ם: **[ג]** ר"ג אחד שהיו שברי לוחות נתונות בתוכו ואחד שהיו שברי לוחות נתונות בתוכו זה שהיו לוחות וכו' זה שהיו שברי לוחות נתונות בתוכו היה נכנס ויוצא עמהן ע"כ. ולא נרסינן ופעמים שהי' מתרחה עמהן ועי' בק"ע. וז"ל הרב בעל תקלין חדתין בתוספתא פ"ו דסוטה גרסינן ח' שהיה המוליה נתוכה כמו בספרים אלנו. ונראה לה דלא נרס רבינו הגדול מהר"ח ויוצא וז"ל כמו בתוספתא משום דלקמן נסוגים לדר"י לא היה פ"ח מונח כלל בארון אלא מלד החרון ומחם ר"י הוא ר"ש ר"ח בר פלוגתיה דר"מ וט"ס בתוספתא ר"י בן לקיש יעי' חוס' (נב.) ד"ה תנן וכו' ומוכח מדבריהם דגרסתם ר"י ר"ח דהוא מחם ר"י וכולה סוגיא במדת הלוחות הכל מייתי דלוחות ושברי לוחות מוזכן בי כו'. ונראה דר"י בר אלעזר דלעיל דס"ל ארון במקומו נגנו לעשייתה אזל דס"ל הכא שני ברוחות היו וזה שהיה בתהל מועד עם לוחות ומ"ש מלדו דאמרינן הכא שהיו בו שברי לוחות ונכנס למקומו זה גנו לגבל ולא קשיא עליה מקראי דר"ח דכתיב ויעשו כלה עם כלי המזבח בית ד' דקאי על השני ולפ"ז ל"ל דתרי דבנן הוא דתנן דתמרי בעשרה דיר העצים לא מרוח בתנן דס"ל מרוח אחד אלא ר"ח דהתם ס"ל כדבנן דהכא דתמרי מרוח הוא אך דבנגיעת דהכא קאמר במדת הארון גם לר"י לוחות ושברי לוחות ול"ל ע"כ לריש דבוה שהיה יוצא למלחמה לא היו מניחין השברי לוחות לא בשעה שהיה יוצא למלחמה וכל"ז היה גם בשברי לוחות בתוכו שהם הלוחות אבל בבבלי ביומא (נב. ב) לא משמע הכי מדקתמר מאהר שר"ח המגדנו בי אלא ל"ל דלא ס"ל דרשה דתמרה כו' וגם דהבדיה כו':

גליון הש"ס

[ח] עי' תוספת מהר"ם מרוטנבורג סימן תרלב: **[ב]** עי' תוספות עירובין דף סג ע"ב ד"ה כל וסוטה דף מג ע"ב ד"ה מפני:

הפתחים של בהמ"ד הגדול: **ממי מה דעבדיה.** היה משבח עצמו ראה מה שעשיתי: **וישכח ישראל וכו'.** עוד היה ליתן לעני תורה שעשיתי מצות בכל עת משיכנו בניים והיקלות: **מוליאין אם הרחוי להן מקדשי בדק הבית.** כגון אם הקדיש בהמה או חגיגה לבדק הבית ונמצא אחר חפי בעלי מומים אי אכנים למזבח אין מוליאין אותן לבדק הבית אלא יתכרו ודמיהן נופלין לבדק הבית: **כלי שמצאו בו זורק לבד"ה מניחין אותו.** הא ראוי למזבח מוכרין אותו שמעינן דקדשי בדק הבית אף ע"פ שראוין למזבח אין מוליאין מקדשי בדק הבית: **כיני מתניתין.** כן היא משמעות כלי שמצאו בו זורק ולעייל לעזרה המזבח או לבד"ה ללשכת בד"ה מניחין אותו ומשם נוטלין אותו למה שצריכין אותו:

הדרן עלך פרק אלו הן הממונין

הלכה א מתני' שלשה עשר שופרות. מיצות גרות מלמעלה וחכמות מלמטה עקומות כעין סופר מפני המחאים שלא יתנו יין לתוכן להרוות פלוגו מוחנין לתוכו ויעלו מתוכן ולקחן מפרש למה ר"ג שופרות וי"ג שולחנות ובאיזה מקום מונחין: **ר"ג בשמחויות.** לקמן מפרש היכן היו: **כנגד דיר העצים.** לכאר שבה היו נותנין כל עצי המערכה והיא היתה במקלוע מזרחית לפונים של עזרת נשים: **שמש אהרן נגנו.** ע"י ישמיהו כדמפרש בגמרא: **שהיה מפעסק.** במלאכתו מחליע את העצים שהיו לבעלי מומין מלאכה מקדש לא אם להכין עצים למערכה דכל עץ שנמצא בו תולעת פסול למזבח: **שפיר משונה.** שלא היתה הלבן שוה לשאר אבני הרצפה והכין שנמתלק מסם והומרה: **ניחוד.** בגירור: **גמ' ת"ר.** אלא הדברות שבתוכו: **ולא ירחו בחולה.** מיפא דקרא והיו אם עד היום הזה: **בפיב.** בריאה וילחו וכמיב בפיפא ולא ירחו וקשיא אהדדי: **בולעין.** ידיחקין בפרוכת ונרלה כמי דלי אשה שבולעין מתחת חלוקה: **ומפנא.** ומבקע: **ניחוד:** בגירור: **הקיש עליה בקורנס.** על המקום הרחוי ולא אם ישרפי: **החורה.** לוחות שניות מיומים בתוכו: **לא משו וכו'.** ואם"ד דהאריון הרוח הוא שהיה הולך לפניהם במלחמה מסמתא גם המעפילים היו נוטלים אותו עמהם במלחמה: **היה נכנס ויוצא עמהן.** כשנעבו במדבר נסע לפניהם כדכתיב וארון ברית ה' נוסע לפניהם: **ה"ג ועמהם הוא מחרחה עמהן במלחמה.** וי"ל דל"ג ליה והוא הגמון וכן הוא בגמ' פוטה: **מילה דלא חמון וכו'.** דבר שלא ראו מימיהם ואם"ד שהיה יוצא עמהן תמיד במלחמה מאי יום מיומיהם שהיו מתחילין עמה: **והלא אהרן בקרים יעריס היה.** עד שבא דוד והעלוהו משם: **ומאני בגיבה אלי בלין.** והארון הזה לאו אהרן ברית ה' אלא האריון שהיה בו המן והמשחה והאפוד והאבנים והמומים וזכר הגין לפי שאסור לשאול בהורים כי אם בנגישת

משנת אליהו

ה"ג אני קדשי מזבח כו'. ועיין במנ"ח פ"ד מהלכות שקלים הלכה ה' והראב"ד השיג עליו ועיין ב"מ שנתקן וכתב שהיתלמוד הזה צריך לימוד וכדעיו הגדול אתריהו לעיינן בגירסתו ממש כשיטת הרמב"ם דאני קדשי מזבח מוליאין הראוי להן מקדשי בדק הבית ומפרש בכה"ג שלא הפיקיו שקלים לקרבנות כו' ע"כ קושית הראב"ד דמתני' דמתני' דמיון מלשכת כלים ומתלק בייאיהו לגרסתם רבינו מה דפרך גמרא ממתני' דלשכת הכלים קאי אמ"ש ולא קדשי בדק הבית מקדשי בד"ה וכפרש"ש ובנכא דקדשי בד"ה מבד"ה ג"כ לא הוא שיעת הרמב"ם בפירוש דלא כרש"ש אם אלא דפירוש כפשטא כמו בקדשי מזבח מקדושה לקדושה כדיה' קאי ה"ג בקדשי בד"ה ומיהו לפעמים מקדשי בד"ה מוליאין הראוי להן לבדק מזבח כסוגיא דמעלין בקודש כו' וכדמגיע בתוספתא המפקיע חמיעים לבד"ה כו' וכן דהלוק דבקדשי מזבח אין מסגן אף לקדושה תמורה משום שיעי אלמלא מפא"ב בקדשי בד"ה לקדושה קלה הוא דאין מסגן מפא"ב לקדושה תמורה המינו ולפ"ז מתוכן ספק הרמב"ם בפ"ד מהלכו' תמורה הלכ' י"ח כלל אם הקדיש לבדק הילל לא יפנה לבדק המזבח וכן כל כיוצא בזה וכל מה שהשיג עליו הראב"ד ל"ק כלל דספק כשיעמו בפירוש וכגירסתו ולא קדשי בדק הבית מקדשי בד"ה יהיו יהיה הילל דהקדיש בהבית לבדק הילל נכן אין מסגן ומדפרך עלה ממתני' דסוף פ"ה דשקלים ומאי כלי לגבאת בד"ה שמין שאין לוקח לבד"ה ונופלין ללשכת חזיר ונתערבו כמחצה וכשאי לשנות לבד"ה אחר מבא"ב לשנות מזה לזה אסור ומה שהקשה הראב"ד ממתני' דשקלים לשנות יעזרות בתון מקדשי בד"ה אלמא דאין חילוק בין קדשי הילל לשאר עזרות לק"מ דהשם מסתמא דקדשי בד"ה הרמב"ם מיירי בהקדיש בהבית לבדק הילל נכן אין מסגן ויהיו דומיא דהקדיש כלי לבד"ה דומן שיש לוקח יגיס בשאין ויקח דיקא ללשכה הוא דנופלין. ויבא דהקשה הראב"ד דהרי מודה הרמב"ם דמסגן קדשי בד"ה ל"ק דזהו כללא דמעלין בקודש כו' רק בקדשי בדק הבית מעלין אפילו מעשה שיעי אלמלא מפא"ב בקדשי בדק הבית מעלין ולא מורדין ומפרש הירושלמי בק"ע והרמ"ם נלמתו יחד בדמוקיים דברים: **ה"ג אני ר"י בר אלעזר פני מומר ולהמזבח וגו' אחד שהיו בלוחות נמונין ואחד שהיו שברי לוחות** כו' ר"ה ר' דרמי הגדול ובי' הספרים בחחד ס"ת מונח וכן בתוספתא פרק ז' דסוטה תני זה שיעת למלחמה ס"ת כו' ובראה הא דל"ג הכיני משום דלקמן בסוגיא מוכח דלר"י לא היה ס"ת מונח כלל בארון אלא מלד הסלון ומחם ר"י הוא ר"ש בר אלעזר דר"ש ור"ש בר לקיש ועיין חוספות דסוטה (מ"ב ח) שמחב זה שיעת למלחמה ושברי לוחות כו' ומס"ש ר"ל ר"ל ר"ש ר"ל ר"ש ר"ל ר"ש

תקלין חדתין

דאהרן קאי על אהרן שהגיע מוצא בו: **בציון היה.** ואיך אמר דאהרון יושב בכוכות אע"ב דב' אהרונות היו ואחדון דבמלחמה קאמר: **אלא בקירוי גרם.** שעדיין לא נגנה בה"מ והיה בתחל ועדי שעדיין לא היה האהרון בבית המקדש אורים אוריה על עצמו: **נגנו עמו לנגנה.** דמוספת אם ויליף מדכתיב באהרון אשר מועד לך שמה וכתיב בנגנעת המן ומן שמה מגלה דעומר מן ויליף ג"ש שמה שמה: **ולוחיה כו'.** דכתי' ביה לדורותיכם וכן גבי נגנעת לדורותיכם ויליף דורות דורות: **ומקלו כו'.** ויליף משמרת דכתיב ביה למשמרת וכן בנגנעת כתיב למשמרת: **וארגו כו'.** דכתיב תשימו בארגז מלידו ומגילה שמעינן דעמוד נגמו: **ככים אשר בנה כו'.** אם גמו: ה"ג **וגנגו פיטום של שמן המשחה כילד כו'.** וקאי אחלעיל דתניא בהגנגזין גם שמן המשחה ומפרש ענין שמן המשחה: **שפן אלף וח"ק מנים.** ק"ל כפשטא דקרא דכתיב קח לך בשמים ראש מר דרור מתא מאות וקנמן כשם מחציתו. מחציתו דמר דרור שהוא ר"ן וקנה כשם ר"ן וקנה מ"ק הרי אלף ומ"ק: **וי"ב לוג שבו שולקין אם העיקרין.** בבמיס: ה"ג **דברי רבי יהודה** וכ"ה בברייתא אם: **רבי יוסי אומר כו'.** בבבלי אם ק"ל רבי יוסי הכלא לסון העיקרין אינה ספק ופי' רש"י דהא שמן לא הוי אלא ר"ג לוג ועיקרין הוי טובא כילד עושה הביאו העיקרין ושלקום במים שיעלוה המים ולבסיליף עליהן השמן לא יבלעהו והליף עליהן שמן המשחה וקלע את הרים וקפחו ומחיצו וקפחו את הדועה ביומא קפחו משה בשמן מעל העיקרין ונתנו בכלוחות ע"ב וכ"ה הכא ודרש לה מקרא: **רוקח כדרך המפעמין.** והתם מייתי לה דר' יהודה הסיב לר"ש ורבי נס ל' נעשה בשמן המשחה כו': **כל שבעת ימי המלואים כו'.** דתמרה בגמרא פרק קמא דיומא שבעת ימים ימלא וגו' ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב למשחה בהם ומלא בם את ידם: ה"ג **מלך בן מלך אין עושין משיחה אבל כ"ג כו'.** וכ"ג מ"ש דכתיב כי זה וגו' דמזה דרש לקמן על מלכי ישראל שא"ל כלל משיחה וכ"ה בבבלי שם: **כולן עשוין כו'.** התם מפרש מדכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו ימלא קרא והכהן שהתחתיו מבניו מאי המשיח הא קמ"ל דלפילו מבניו הוא המשיח ליה הוי כ"ג וא"ל משח כו': **זה לדורותיכם.** אלמא כולהו י"ב לוג קיימי לע"ל: **אין מושחין מלך בן מלך.** בבבלי מפרש מקרא דכתיב למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו כל הימים ירושה היא: **אלא מפני** וכו'. גרסינן וי"ג תחלה מפני המחלוקת ובבבלי מפרש מעלן דכי אתי מחלוקת בעי משיחה ולא כל דבני מלכא מוריתא ליה מלכותא: **לא כדין כתיב כו'.** קושיא היא דסריך על כה דאמר שנאמר יהוא מפני יהוקם והא כתיב כי זה וגו' דמשמע שאין אחר ממלכי ישראל נמשח כלל אף מפני המחלוקת דלא מסתבר שנמעוד בשמן המשחה מפני המחלוקת ממ"ש בגמרא שם. ועוד פריך על מ"ש שנמשח יהואחז מפני כו' והכא יאשיהו גנוז לשמן המשחה ויהואחז היה אחרי יאשיהו ובמה נמשח ופריק בחדא מתחא על שניהם הד"א בחפרפמונא משחו שהם משחו אותם בחפרפמון ולא בשמן המשחה ומפרש ב' המלכים דמתיין להו אהדדי בבריתא ואתיא כאוקימתא דבבלי שם: **משכנו יהודה.** ולא כהנים דאתו מלוי: **אל"י הוא יוחנן כו'.** מייתי לה לפרושי דלא תקשי אר"י מבריתא דלעיל דתמרא: **והכביר הכבור יוחנן.** וא"כ יהואחז הוי גדול וא"כ היאך קאמר יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו ומשני בכור לתלמוד. ולעולם יהויקים הוה קשים ובבבלי פריך מר"ש אבריתא ומשני הכי: **השליכו לדקיהו.** הוא כמה דפריך בבבלי והא בדרי קחשיב דהייני שליחי רביעי ומשני לעבדי לבנים רביעי למלכות: **לדקיה שידק כו'.** שמות הבמיס: **מחציו שמו כו'.** הכי נקט לה בפלוגתא דר"י ור"ל ופס נקט לה בתר מאן דאמר דעיקר שמו מתניה ואלו ג' שמות לשבחיו הם: **ביעוגים.** כל הלמות בין של כלים בין של בנין הוי ממדות בביעוגים שהיא אמה בת ו' טפחים והיא קרויה ביעוגים מפני שיש בת חמשה טפחים קטנה הימנה והיא אמה היסוד ואמה סובב ואמת הקרנות ואמת רוצע של מזבח הפנימי כדאמר במנחות שם מהאי קרא ואלה מדות המזבח באמות וגו' ויש גדולה הימנה אלי אלבע כדתניא בפרקים פ"ו ב' אמות הוי בשוכן הבירה ג' יתירה על של משה אלי אלבע (רש"י פוסח נ' ב') יעי' עירובין ד': **אמה הבנין.** כגון חומת הבית ומזבח העולה: **ושל כלים.** אהרן ושלמן ומזבח הזהב. (רש"י במנחות שם ח"ו): **שנא' אשר שברת ושמתם וגו'.** שיהיה הבריח בארון. וכמי איתא במנחות (ל"ט ע"ב): ה"ג **ורוחבן שלשה כן רוחבן של לוחות לאורכו של ארון ו' טפחים.** היינו ליקח הס"מ מסה דעביה של ס"מ ב' טפחים לפי שיעור אורכה ששה: **שלשה טפחים.** דל' לוחות רחבן י"ב

והלא ארון בציון היה מה עבדין ליה רבנן סבר שהוא [א]בקירוי שעדיין לא נבנה בית הבחירה משנגנז[ב] הארון [ג]נגנו עמו צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו וארגז שהשיבו פלשתים אשם לאלהי ישראל מי גנזו יאשיהו גנזו כיון שראה שכתוב [1]יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך עמד וגנזו הדא הוא דכתיב [2]ויאמר ללוים המבינים ולכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף אמר להם אם גולה הוא עמכם לבבל [ד] אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו אלא עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל; [ה]פטום שמן המשחה [3]ואתה קח לך וגו' וקידה חמש מאות וגו' שהן אלף וחמש מאות מנים: שמן זית הין שנים[ו] עשר לוג שבו שולקין את העיקרין [ז]דברי ר"מ רבי יהודה אומר [ח]שולקן היה במים ונותן שמן על גביהן משהיה קולט את הריח היה מעבירו כדרך שהפטמין עושין הדא הוא דכתיב [4]שמן משחת קדש וגו' תני[ט] רבי יהודה בי רבי אילעי שמן המשחה שעשה משה במדבר מעשה נסים נעשה בו מתחלה ועד סוף שמתחלה לא היה בו אלא שנים עשר לוג שנאמר שמן זית הין אם לסוך בו את העיקרין לא היה בו פפק על אחת כמה וכמה שהאור בולע והעצים בולעים והיורה בולעת וממנו נמשחו המשכן וכל כליו השולחן וכל כליו המנורה וכל כליה וממנו נמשחו אהרן כהן גדול ובניו כל שבעת ימי המלוא" וממנו נמשחו כהנים גדולים ומלכים מלך בתחלה טעון משיחה [י]מלך בן מלך [יא]אין טעון משיחה ואין מ"ט [5]קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין בנו טעון משיחה אבל [יב]כ"ג בן כ"ג אפי' עד עשרה דורות טעון משיחה וכולו קיים לעתיד לבא הה"ד [6]שמן משחת קודש יהיה זה לי לדורותיכם: אין[יג] מושחין המלכים [יד]אלא ע"ג המעיין שנא' [7]והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אותו אל גיחון ומשח אותו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל אין[טו] מושחין מלך בן מלך אלא [ט]מפני המחלוקת מפני מה נמשח שלמה מפני מחלוקתו של אדוניהו יואש מפני עתליהו יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו ב' שנים יהוא מפני יורם לא כן כתיב [5]קום משחהו כי זה הוא זה טעון משיחה ואין מלכי ישראל טעונין משיחה [יז]אלא יהואחז מפני יהויקים אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ולא יאשיהו גנוז הדא אמרה [יח]באפרסמון נמשח: אין מושחין המלכים אלא מן הקרן שאול [יט] ויהוא נמשחו מן הפך היתה מלכותן מלכות עוברת דוד ושלמה נמשחו מן הקרן היתה מלכותן מלכות קיימת: [כ] אין מושחין כהנים מלכים אמר רבי (יונה אמר ר' אבי) יודה ענתוגדרייא על שם [8]לא יסור שבט מיהודה אמר ר' חייא בר אדא [9]למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל מה כתיב בתריה לא יהיה לכהנים הלוים א"ר" יוחנן הוא יוחנן הוא יהואחז והא כתיב [10]הבכור יוחנן בכור למלכות א"ר יוחנן הוא שלום הוא צדקיהו והכתיב הג' צדקיהו והרביעי שלום ג' לתולדות ד' למלכות צדקיהו שצידק עליו מדת הדין שלום שבימיו שלמה מלכות בית דוד (ריש לקיש אמר) לא שלום הוה שמיה ולא צדקיהו הוה שמיה אלא מתניה הדא הוא דכתיב [11]וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו: א"ר[כא] יוחנן [כב] באמה של ששה טפחים היה הארון עשוי מאן תנא באמה של ששה טפחים ר' מאיר היא דתנן [כג] ר' מאיר אומר [1]כל האמות היו בבינונית ר' יהודה אומר אמות הבנין ששה של כלים חמשה

[א] יומא נב ב, ג. [ב] כריתות ה ז ע"ש, ג) ויק"ל פ"י וירוש' סוריי פ"ג הל"ב ועי' בבלי הוריות יא ב, ד) הוריות יב ז, ה) שם יא ב. ו) מגילה יד ז, ז) הוריות יא ב, ח) ירושלמי סוטה פ"ח הל"ב, ט) כלים פ"ז מ"ו, י) ב"ב יד ז, כ) מנחות לט ז ועי' במ"ר פ"ד,

עין משפט נר מצוה

ד א מי' פ"ד מביא הבחירה הל"ו:
ה ב מי' פ"ז מכלי המקדש הל"ב:
ו ג מי' שם הל"ח ופ"ח ממלכים הל"ז והלכה יב:
ז ד מי' פ"ח מכלי המקדש הל"ז:
ח ה מי' שם הל"ח ופ"ח ממלכים הלכה יח:
ט ו מי' שם ופ"ח ממלכים הל"ו:
י ז מי' פ"ב מביא הבחירה הל"ו ופ"ה מתמידין הל"ט ופ"ג מביא הבחירה הל"ב:

הגהות הגר"א

[א] שלא בקירוי גרסינן: [ב] ה"ג וגנגו פיטום של שמן המשחה כילד וכו'. פי' וקאי אחלעיל דתניא בהגנגזין גם שמן המשחה ומפ' ענין שמן המשחה: [ג] ה"ג דברי ר' יהודה ר' יוסי אומר וכו' וכ"ה בבריתא שם: [ד] ה"ג מלך בן מלך אינו עושין משיחה אבל כהן גדול בן כ"ג אפילו עד י' דורות וכו'. וכ"ג מאי עשינה קום משחהו וכו' דמזה דרש לקמן על מלכי ישראל שא"ל כלל משיחה וכ"ה בבבלי שם: [ה] מלות מפני המחלוקת נ"ג: [ו] אלא נ"ג: [ז] ה"ג אחרון שהה תפחים וחצון אלפה מן החצן של לוחות לאחרו של ארון וכו'. יה"ג בירושלמי פ' בתרא דתעניות. ובבבלי ב"ב (יד.) הגיהה אחרון שהה ויחצון אלפה מן הפך ו יקן מלאתה בשמיה ו' יעונין ג' ועיין שם בפירש"י. ועיין בס' מ"ה שהוא מפלגל בתרומות בני שני התלמידים:

ציון ירושלים

שאל"ל ויהוא נמשחו מן הפך. עי' שו"ת רמ"ע מפאנו סימן ק"ב שכ' שאותו נמשח בשמן המשחה. וכאן נראה מבואר שנמשח מן הפך. ובק"ע מבואר שם דיהוא בשמן אפרסמון נמשח וע"ב דשאול גם כן נמשח בשמן אפרסמון וכן נראה מש"ס בריתות דף ו יקן מלאתה בשמיה ו' סימן ' על פסוק כי המשך הגיא דד"ק ואלעזר מדרש שאול נמשח באפרסמון דכתי. ועי' פרקי ר"א פט"ז וגם מ"ש שם שאותו נמשח באפרסמון דכתי מבואר כן ג"כ יעי' ב"ש בהגריי' ו ח: ע"ש **לא יסור שבט** מיהודה. עי' רמב"ן על התורה פרשת ויחי ע"פ לא יסור שבט מיהודה ובתשובה מה בחנתי דבר נחמד על יעקי המלך בקדושין ס"א שאמרו רב לן בחר מלכות בו' והייני שבאתמה אין מושחין כהנים למלכים ואם כן אם יש לן בחר מלכות הנה בחר כהונה ואם נמצו לו שנולד ואת אינו ראוי לכהונה כי אינו מזרעו של אהרן. ויבאתי בה הרבה קושיות ועי' במקנה שם:

גליון הש"ס

[ו] עי' ק"ע ועי' ברמב"ם ורמב"ן בספר המצות מצוה לד: [כ] עי' ק"ע. ועי' ברמב"ן על התורה פ' ויחי: [ג] מבואר יש סמוך לזה שפסק הרמב"ם בר"מ לגבי ר"י ועי' בכ"מ פ"ה מתמידין שם משום דר' יוחנן מוכר כר"מ: [ד] עי' תוספות מנחות דף לט ע"ב ד"ה מלמד:

תורה אור השלם

1. יולך יי אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך ועבדת
והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אותו אל גיחון: 2. ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל
הקדושים ליי תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם
משא בכתף עתה עבדו את יי אלהיכם ואת עמו ישראל: דברי הימים ב לה א 3. ואתה
קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציו מאתים וגו'
בשם חמשים ומאתים: וקדה חמש מאות בשקל הקדש ושמן זית הין: שמות ל כג, כד
4. ועשית אותו שמן משחת קדש רקח מרקחת מעשה רקח שמן משחת קדש יהיה:
שמות לה כ 5. וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב ראי ויאמר יי קום
משחהו כי זה הוא: שמואל א טז יב 6. ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש
יהיה זה לי לדרתיכם: שמות ל לא 7. ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם
8. לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד כי יבא שילו ולו יקהת עמים:
בראשית מט י 9. לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאול למען
יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: דברים יז כ 10. ובני יאשיהו הבכור
יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום: דברי הימים א ג טו 11. וימלך מלך
בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו: מלכים ב כד יז 12. ועשה ארון עצי שטים
אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו: שמות כה י 13. ואכתב על
הלחות את הדברים אשר היו על הלחות הראשנים אשר שברת ושמתם בארון: דברים י ב

[1] דעתיה דר"מ דו אמר באמה של ו' טפחים היה הארון עשוי ארוכו של ארון ט"ו טפחים דכתיב [12]אמתים וחצי ארכו אמתא אשיתא ואמתא אשיתא ופלגות אמתא תלתא וארבעה [2] לוחות היו בו שנים שלמים ושנים שבורים דכתיב [13]אשר שברת ושמתם בארון הלוחות היו כל אחד וא' ארכו ו' טפחים [3] רחבו (שלשה) ששה ותן ארכן של לוחות לאורכו של ארון נשתייר שם שלשה טפחים תן

ב) עפחים, ב) של אהרן, ג) יומא עב ב, ד) מדרש חזית פ' תורי זהב, ה) מדרש חזית פ' ידיו בגלוי זהב, ו) סה פ' ראשון כתם פז, ז) הלא הוא, ח) מלוח ש"ב מ"ו, ט) גרלה לל"ל עד שער המים שבו מכניסין צלוחית וכו',

נוסחת הבבלי

(א) שם"מ מונח בתוכה ריש לקיש כי' אלבנע (ומתלה) לכתליס כו' ואלבנע (ומתלה) לכתליס אלבנע לכל כותל נשתייר חלי טפח מיכן וחלי טפח מיכן לשלוט מקום שם"מ מונח: (ב) תנויה בן אחי ר' יהושע אומר כו': (ג) ר"פ אמר בשם ר"ש תורה שנתן הקב"ה לו למשה אם לבנה כו' היא מאם מלוכה נולדת מאם מובלגת מאם נתונה מימינו של הקב"ה שנאמר מימינו אם דת למו: (ד) והיכן היו משתמרים כו' יי"ג שערי דרומיים כו':

הגהות הגר"א

[א] מן ואלבנע לוחו' עד מן רוחבן נמתק: [ב] נ"ל מן אורכן של לוחות לרוחבו של אהרן וכו': [ג] נ"ל ורחבן שלשה טפחים וכ"ע גירסת הק"ע: [ד] מכלן עד מן רחבן כו' נמתק: [ה] ר"ח בן גמליאל נ"ג. ונשתנה מסוגיא דלקמן והכא כר פלוגתיה ר"ש נ"ל והוא סתם ר"מ: [ו] ר"ח בן גמליאל גרסינן דהא כאן כר פלוגתיה דשב"י: [ז] ה"ג ויכתוב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברי' כו'. ודברים עשרת על שמיהן יחד ה' על זה וה' על זה. ופסוק הכתוב בספר' שנוס הוא: [ח] ה"ג שנאמר ויגד לכם את ברית ויכתבם על שני לוחות האבנים. כי ממלת ויכתבם קא דריש ר' על לוח זה ו' על לוח זה לכן ראוי לכתוב גם פיסי' דקרא: [ט] נ"ל שגא' כתובים משני עבריה' כתב על לוח זה וכתב על לוח זה: [י] ה"ג אמר ר' תנחומא תתקשתא קומי דר' פינחס בר"מ ניחא לר"י קשיא ס"מ היכן מונח על דעתיה דר' יהודה כמין גלוסקי' עשו לו מבחוץ והיה ס"מ מונח בתוכו כל"ל והי"ם דלר"מ יהיה מקום לס"מ כדלעיל אבל לר"י היכן היה הס"מ מונח ומשני כמין גלוסקי' כו'. ובבבלי שם איתא תרגו שהקונה פלסתר עליו הי' הס"מ מונח: [כ] מן על דעתי' דר"י עד מ"ע דר"מ נ"ג. כי כבר גרסינן לא לעל קודם מ"ע דר"י: [ל] נ"ל ע"ד דר' יהודה. ועי' בספר תקלין חדתין ומתלה טעם לשבח לכל הגרסאות הנ"ל: [מ] ה"ג מוהה שנתן הקב"ה למשה אם לבנה מרוחה בתוך שחורה מובלגת מאם תלוכה בתוך נתונה בתוך שנאמר מימינו וכו':

גליון הש"ס

[פ] עי' שו"ת הרדב"ז מ"ג סימן תקמ"ט:

תורה אור השלם

1. וְעָשִׂו אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: שמות כה י
2. וְאֶכְתֹּב עַל הַלֻּחֹת אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר הָיוּ עַל הַלֻּחֹת הָרִאשֹׁנִים אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ וְשַׂמְתָּם בָּאָרוֹן: דברים י ב
3. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמֵחוּץ תְּצַפֶּנּוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זֵר זָהָב סָבִיב: שמות כה יא
4. וַיַּגֵּד לָכֶם אֵת בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֶׂרֶת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל שְׁנֵי לֻחוֹת אֲבָנִים: דברים ד ג
5. וְיָפֹן וַיֵּרֶד מִשֶּׁה מִן הָהָר וּשְׁנֵי לֻחֹת הָעֵדֻת בְּיָדוֹ לֻחֹת כְּתֻבִים מִשְּׁנֵי עִבְרֵיהֶם מִזֶּה וּמִזֶּה הֵם כְּתֻבִים: שמות לב טו 6. יָדִיו גְּלִילֵי זָהָב מְמֻלָּאִים בְּתַרְשִׁישׁ מַעֲנֵי עֵשֶׁת שֵׁן מְעֻלָּפֹת סַפִּירִים: שיר השירים ה יד 7. לְקֹחַ אֵת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה וְשַׂמְתָּם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וְהָיָה שָׁם בְּךָ לְעֵד: דברים לא כו 8. וְנָתַתָּ אֶת הַכַּפֹּרֶת עַל הָאָרֹן מִלְּמַעְלָה וְאֶל הָאָרֹן תִּתֵּן אֶת הָעֵדֻת אֲשֶׁר אֶתֵּן אֵלֶיךָ: שמות כה כא 9. וַיֹּאמֶר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאָתָה מִרְבְּבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: דברים לג ב

תן מהם חצי טפח לכל כיתל נשתייר שני טפחים לספר תורה רחבו של ארון תשעה טפחים דכתיב [1]אמה וחצי רחבו אמתא אשיתא ופלגות אמתא תלתא [א]וארבעה לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב [2]אשר שברת ושמתם בארון והלוחות היו כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן ששה טפחים [ב]תן רחבן של לוחות לרוחבו של ארון נשתייר שם שלשה טפחים חצי טפח מכאן לכותל זה וחצי טפח מכאן לכותל זה וטפחיים לשילוט מקום שספר תורה (א)מונח ר"ש בן לקיש אמר באמה בת חמשה טפחים היה הארון ישוי מאן תנא באמה בת חמשה טפחים ר' יהודה דתנינן תמן ר' יהודה אומר אמת הבנין ששה[ג] של הכלים חמשה וההן ארון כלי הוא ש דעתיה דרבי יהודה דו אמר באמה של חמשה טפחים היה אורכו[3] עשוי שנים עשר טפח ומחצה דכתיב אמתים וחצי ארכו אמתא חמשא ואמתא ה' ופלגות אמתא תרי ופלג. וד' לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב אשר שברת ושמתם בארון והלוחות היה כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים ורחבן [ג]ששה טפחים תן (רחבן) ארכן של לוחות לארכו של ארון ונשתייר שם חצי טפח אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן רוחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה דכתיב אמה וחצי רחבו אמתא חמשה ופלגות אמתא תרי ופלג [ד]וד' לוחות היו בו שנים שלימים ושנים שבורים דכתיב אשר שברת ושמתם בארון הלוחות היה כל אחד ואחד ארכן ששה טפחים תן רחבן (ארכן) לרוחבו של ארון ונשתייר שם טפח ומחצה אצבע לכותל מכאן ואצבע לכותל מכאן חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לשילוט כיצד[3] עשה בצלאל את הארון [ז]ר"ח (בן גמליאל) אמר שלש תיבות עשאו שתים של זהב ואחת של עץ נתן של זהב בשל עץ ושל עץ בשל זהב וציפהו דכתיב [3]וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו להביא שפתו העליונה רשב"ל[ז] אמר תיבה אחת עשאו וציפהו דכתיב וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ מת"ל תצפנו א"ר פנחס להביא בין נסר לנסר [ח] כיצד היו הלוחות כתובים [ו]ר"[ט] (ב)חנינה (בן אחיה ר' יהודה) בן גמליאל אומר חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה הה"ד [ז][4]ויכתבם על שני לוחות אבנים חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה ורבנן אמרי עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה [ח]הה"ד ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים עשרה על לוח זה ועשרה על לוח זה ר"ש בן יוחאי אומר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה [ט]דכתיב ויכתבם על שני לוחות אבנים עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה רבי סימאי אמר ארבעים על לוח זה וארבעים על לוח זה דכתיב [5]מזה ומזה הם כתובים מטרוגה חנניה בן אחי רבי יהושע אומר בין כל דבור ודבור דקדוקיה ואותיותיה כימא רבא ר"ש בן לקיש כד הוה מטי הדין קרייה הוה אמר יפה למדני חנניה בן אחי רבי יהושע מה הים הזה בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דבור ודבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה אמר ר' תנחומא [י]איתקשיית קומי רבי פנחס אתיא כר' יהודה ולא אתיא כר"מ מ"ט דר' יהודה דכתיב [7]לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון בריח ה' וגו' [כ]על דעתיה דר' יהודה דו אמר היכן היה ספר תורה נתון כמין גלוסקי" עשוי לו מבחוץ והיה ספר תורה נתון בתוכו מ"ט דר"מ דכתיב [8]ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך על דעתיה [ל]דר"מ דו אמר אין מוקדם ומאוחר בתורה אלא ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך ואח"כ ונתת את הכפורת על הארון מלמעלה רבי פנחס (ג)בשם רשב"ל [מ]התורה[9] שנתן לו הקב"ה למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה היא אש מובללת באש חצובה מאש ונתונה מאש [9]מימינו אש דת למו:

הלכה ב מתני' (ד)היכן היו השתחויות האלו ארבע בצפון וארבע בדרום שלש במזרח וב' במערב כנגד (ה) שלשה עשר שערים דרומיים סמוכים למערב שער העליון שער הדלק שער הבכורות שער המים ולמה נקרא שמו שער המים שבו מכניסין צלוחית של

מתני' (ו)(עד ד') **צלוחית**. שלמה שהיתה ממוקדת ג' לוגין כדאמר בסוכה בפ' בתרא שהיו מנסכין בתמיד של שחר בתג בשעת ניסוך היין שהוא רביעית ההין דהיינו ג'

תקלין חדתין

טפחים: **חצי טפח לכל כותל.** לעובי הכתלים שהרי מבחוץ נמדד אמתים וחצי אלכו: **לס"מ.** שכתב משה כמ"ש ויכתוב משה את התורה וגו': **חצי טפח.** דל' לוחות נתנן י"ב: **לשילוט.** היינו שיהיה ריוח קצת לצלוחות דיתבי י"ב בי"ב וכמו דפריך בגבלי תרי בתרי היכא יתיב: **ליצד כו'.** אחיי דמכיא קדל הלוחות בארון מפרש למעשה הארון: ה"ג **ר"ח.** וא"ג בן גמליאל ונאמנם מסוגיא דלקמן והכא הוא בר פלוגתיה דר"ל והוא סתם ר"מ: **שלש תיבות כו'.** שנאמר מבית ומחוץ תצפנו ועל עץ בתחלה ושל עץ בתחלה ושל זהב אחזר ואחת של זהב שני כתוב בין של עץ ומיפה שפתו העליונה בזהב נמצא מחוה מבית ומבחוץ: **של זהב.** לאמצע: **בשל עץ.** ושל עץ הוא אמצעי: **שפתו העליונה.** ליפה זהב שלא יהא העץ ניכר: **בין נסר לנסר.** שיהיה לאחת: **ליצד היו הלוחות.** אחר שפירש מדת הלוחות והארון ומעשיהם מפרש כתיבת הלוחות ליצד: **ר"ח כ"ג גרים.** דהא כאן בר פלוגתיה דרבי"ל. ומהכ"ג תלינו בגדה פ"ג ג' שהיה בימי ר"מ ובגדה כ"ד ב' וגם דמייתי ליה על מילתא אחרינתא: ה"ג **ויכתוב על הלוחות עשרת הדברים.** ודברים עשרה על שתיהן יחד ה' על זה וה' על זה ופסוק הכתוב בספרים שיכום הוא: ה"ג **דכתיב ויגד וגו' לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבנים.** דרש ויכתבם לעשרת הדברים על זה: **רשב"י אומר כ' שנאמר כתובים מז' עבריהם.** וס"ל כרבנן דעל עבר ג' היה כתוב עשרה וכן על עבר הב' וכן בשני: מ' **על לוח זה.** ס"ל כרשב"י שהיו כתובים מז' עבריהם לא דברים מזה ומזה שבכל עבר היו כתובים עשר מול עשר: **מערבא.** מרובעים: **כין פ' דיבור כו' שנעשרת הדברות נכלל כל התורה.** ובגיהם היו כל דקדוקיה ואותיותיה וכמ"ש בתלכה ע"פ תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף: **ריפא רבא.** דתפרק ר"ל. וכמ"ש ומלאה האדר דעה כמים ליס מכסים: **כין גל גדול לגל גדול גלים קטנים.** עשרת הדברות היו כלליות ונקרא גל גדול ובגיהם דקדוקי תורה ודברי סופרים והן גלים קטנים וח"ש יפה לימדני מו': ה"ג **ל"ר מנחומא מו' דרבי פנחס לרבי מאיר ניחא לרבי יהודה קשיא ס"ם היכן מנח.** דלר"מ היה מקום לס"מ בלעיל אבל לרבי יהודה היכן היה הס"מ מונח ומשני **למין גלוסקום.** דפא ובבבלי שם תרגו שהשיגו פלסתים עליו היה ס"מ מונח: **מאי טעמא דרבי יהודה.** דסבירא ליה שלא היה ס"מ בארון: **מנד ארון.** ולא בתוכו ולר' מאיר לא קשיא הא' קרא מתרץ בבבלי בגא בתרא (י"ד ב): **מאי טעמא דרבי מאיר.** ולמה לא ס"ל כרבי יהודה וכפשטיה דקרא: **ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך.** ר"מ הכי דייק דלעיל מניה כתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך והאי קרא מיירי לעומת העדות ואחר כך כתיב ונתת את הכפורת על הארון וגו' לאוריי דתמילה יתן ואת הלחות ואח"כ את הכפורת ואח"כ כתיב ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך שנקראלי גם כן עדות וגם כן מונח אצל הארון בתוך הארון אל דס"ל דהס"ת לא היה מקומה בתוך הארון א"כ הני קראי ס"ל הכל בלוחות ותרי קראי ס"ל ונדיך לפרס דקרא בתרא לאוריי סדר בתיבתן שיהיה תחלה נתינת הלוחות ואח"כ נתינת הכפרת א"כ הכי ס"ל ואל הארון תתן את העדות אח"כ ונתת את הכפורת והכי דאמר על דעתיה דר' יהודה אין מוקדם ומאוחר בתורה אף כאן בחד ענינא הוא"ל כאילו כתיבה ואל הארון וגו' ואח"כ ונתת וגו' וכמ"ש נקדושין ע"א לתורתיה דקרא הכי היא כמו דכתיב ונר אלהים טרם יכבה וגו' ושמואל שוכב בהיכל ה' וגו'. והמפרשים נתלבטו בזה כאין מבין: **רבי פנחס.** מיירי בחייני בעניינא דס"ת מפרש בתיבתה אין היה: ה"ג **אם לבנה.** הן רוזן דאוריתא בענין לבנה הספיר: **מובללת מאש.** כמ"ש ז"ל ע"פ לדנקה בו וכי אפשר לדבק בהקב"ה והלא אם אוכלה אלא לדבק בתורתו ומומריה כו'. והן תלק הסלכות ביתמא דאוריתא כמ"ש הלא כה דברי כאש גו' וזכו מובללת דאיכי כלולה מאש: **חצובה באש.** מלוכשת בשרשי נשמות ישראל שהן לבושין למתלא הסורה שהנשמה תלק אלהי ממעל שהן ג' חלקי הסורה כידוע: **ונתונה באש.** בשעת מתן תורה עיקר נתינתה באש היתה: **שנאמר.** מימינו זו אם לבנה ימין חבק אם נגד אם שחורה: **דת למו.** הן אותיות אלמ"ד כדכתב דינינו הגמון נ"ע ולמו היינו שעיתה לנו וגם כן שמחוברת לנשמתינו וזהו למו וגם קאי על מימינו שמחוברת לי ית"ש ומתכה דרש כל הנ"ל: **מתני' היכן היו משתחוים.** י"ג השתחויות דלעיל: **שער העליון.** הוא שער הסמוך למערב שהוא שער העליון ואחריו שער הדלקה של לשכת הצעים שהיתה בעזרה ולדך שם היו מכניסים עלי המערכה שדולקים ע"ג המזבח: **שער הבכורות.** שמכניסים שם הבכורות

משנת אליהו

פ"א לישבן שהן כ"ד עמודים ואחרון גם לר"מ לא הי אלא י"ב וכן פי' בדר"י והתוס' בתמנות (נ"ט ב') ד"ה מלמד בתנו גיר' הירושלמי ב"ע וזהתבן ד' ועי' במרכה"מ שם שהגיה מ"ש אורבן לאורכו של אהרן אלא נ"ל ראוכן לאורכו של אהרן והוא בגירסת רבינו מאן ולנו אתיש להשות התלמודים מהדדי דמ"ש בבבלי ורחבן ששה אחרייהו קאי לרוחבו ואמר לוחות ור"ש לא מחא ליה לרוחבן משמע דומיא דאורכן וגם לא איחבר שם בדברי ר"מ שבני לוחות ובדר"י שהוכיר בדבריו אין בארון רק לרוחבו שבני לוחות וה"א דלדידיה קאי המדיה אמולנו ואמעבין מנח לה ולכן בדר"י מוכר רש"י ומכח בל"ה מוקמות מוטלות על רוחבן ולא על אורכן ומעמיה דלא מתבחר ליה למדוד השבריס דיין דנשבריו א"ל לבעמיה עם הלוחות כמדידתן שהיה רק דמתה הלמות היו מונחין אך דבוה מיסרין רש"י מירושלמי זה אלא נ"ל דלגה לאוקמי בדברי ר"י כמו לר"מ ובדר"מ לא אחיבר כלל שבני לוחות כדבריו ועיין במ"ר במדבר דשם כתו בבבלי רק דמוקי דעל עוזיני היו מונחים: **אלבנע לכותל זה כו'.** מכאן מוכח בפירש ר"מ בב"מ שם ד"ה אלבנע דל"ג ומתלה ואלבנע ר"ל אלבנע קונה דהוייהן שאם בעפח ונשאר קצת ריוח שיהא יוכל ליצב ר"ב ב"ב ולא כרש"י שם ומה דקאמר בפוגיין לשלוט ב"ה בינתה רבינו וגרי' הספרים לם"מ שיכום דלר"י ס"מ מלד הוה מונח ופי' לשלוט לפיכוח רש"י דמפרק אלבנע מד' בעפח פיכוסו לשלוט הייט שיהא ריוח קצת לצלוחות דיתבו י"ב ב"ב וכדפרק בבבלי תרי בתרי היכי יתיב לרבינו תם אף דלא מכר הכא לעמתין ואם כן למה הועפח דהא ריוח קצת יש לשיטתו דמ"מ בעי ריוח יותר קצת:

ריבב"ן

ממוקדת ג' לוגין כדאמר בסוכה בפ' בתרא שהיו מנסכין בתמיד של שחר בתג בשעת ניסוך היין שהוא רביעית ההין דהיינו ג'

טפחים: **חצי טפח לכל כותל.** לעובי הכתלים שהרי מבחוץ נמדד אמתים וחצי אלכו: **לס"מ.** שכתב משה כמ"ש ויכתוב משה את התורה וגו': **חצי טפח.** דל' לוחות נתנן י"ב: **לשילוט.** היינו שיהיה ריוח קצת לצלוחות דיתבי י"ב בי"ב וכמו דפריך בגבלי תרי בתרי היכא יתיב: **ליצד כו'.** אחיי דמכיא קדל הלוחות בארון מפרש למעשה הארון: ה"ג **ר"ח.** וא"ג בן גמליאל ונאמנם מסוגיא דלקמן והכא הוא בר פלוגתיה דר"ל והוא סתם ר"מ: **שלש תיבות כו'.** שנאמר מבית ומחוץ תצפנו ועל עץ בתחלה ושל עץ בתחלה ושל זהב אחזר ואחת של זהב שני כתוב בין של עץ ומיפה שפתו העליונה בזהב נמצא מחוה מבית ומבחוץ: **של זהב.** לאמצע: **בשל עץ.** ושל עץ הוא אמצעי: **שפתו העליונה.** ליפה זהב שלא יהא העץ ניכר: **בין נסר לנסר.** שיהיה לאחת: **ליצד היו הלוחות.** אחר שפירש מדת הלוחות והארון ומעשיהם מפרש כתיבת הלוחות ליצד: **ר"ח כ"ג גרים.** דהא כאן בר פלוגתיה דרבי"ל. ומהכ"ג תלינו בגדה פ"ג ג' שהיה בימי ר"מ ובגדה כ"ד ב' וגם דמייתי ליה על מילתא אחרינתא: ה"ג **ויכתוב על הלוחות עשרת הדברים.** ודברים עשרה על שתיהן יחד ה' על זה וה' על זה ופסוק הכתוב בספרים שיכום הוא: ה"ג **דכתיב ויגד וגו' לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבנים.** דרש ויכתבם לעשרת הדברים על זה: **רשב"י אומר כ' שנאמר כתובים מז' עבריהם.** וס"ל כרבנן דעל עבר ג' היה כתוב עשרה וכן על עבר הב' וכן בשני: מ' **על לוח זה.** ס"ל כרשב"י שהיו כתובים מז' עבריהם לא דברים מזה ומזה שבכל עבר היו כתובים עשר מול עשר: **מערבא.** מרובעים: **כין פ' דיבור כו' שנעשרת הדברות נכלל כל התורה.** ובגיהם היו כל דקדוקיה ואותיותיה וכמ"ש בתלכה ע"פ תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף: **ריפא רבא.** דתפרק ר"ל. וכמ"ש ומלאה האדר דעה כמים ליס מכסים: **כין גל גדול לגל גדול גלים קטנים.** עשרת הדברות היו כלליות ונקרא גל גדול ובגיהם דקדוקי תורה ודברי סופרים והן גלים קטנים וח"ש יפה לימדני מו': ה"ג **ל"ר מנחומא מו' דרבי פנחס לרבי מאיר ניחא לרבי יהודה קשיא ס"ם היכן מנח.** דלר"מ היה מקום לס"מ בלעיל אבל לרבי יהודה היכן היה הס"מ מונח ומשני **למין גלוסקום.** דפא ובבבלי שם תרגו שהשיגו פלסתים עליו היה ס"מ מונח: **מאי טעמא דרבי יהודה.** דסבירא ליה שלא היה ס"מ בארון: **מנד ארון.** ולא בתוכו ולר' מאיר לא קשיא הא' קרא מתרץ בבבלי בגא בתרא (י"ד ב): **מאי טעמא דרבי מאיר.** ולמה לא ס"ל כרבי יהודה וכפשטיה דקרא: **ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך.** ר"מ הכי דייק דלעיל מניה כתיב ונתת אל הארון את העדות אשר אתן אליך והאי קרא מיירי לעומת העדות ואחר כך כתיב ונתת את הכפורת על הארון וגו' לאוריי דתמילה יתן ואת הלחות ואח"כ את הכפורת ואח"כ כתיב ואל הארון תתן את העדות אשר אתן אליך שנקראלי גם כן עדות וגם כן מונח אצל הארון בתוך הארון אל דס"ל דהס"ת לא היה מקומה בתוך הארון א"כ הני קראי ס"ל הכל בלוחות ותרי קראי ס"ל ונדיך לפרס דקרא בתרא לאוריי סדר בתיבתן שיהיה תחלה נתינת הלוחות ואח"כ נתינת הכפרת א"כ הכי ס"ל ואל הארון תתן את העדות אח"כ ונתת את הכפורת והכי דאמר על דעתיה דר' יהודה אין מוקדם ומאוחר בתורה אף כאן בחד ענינא הוא"ל כאילו כתיבה ואל הארון וגו' ואח"כ ונתת וגו' וכמ"ש נקדושין ע"א לתורתיה דקרא הכי היא כמו דכתיב ונר אלהים טרם יכבה וגו' ושמואל שוכב בהיכל ה' וגו'. והמפרשים נתלבטו בזה כאין מבין: **רבי פנחס.** מיירי בחייני בעניינא דס"ת מפרש בתיבתה אין היה: ה"ג **אם לבנה.** הן רוזן דאוריתא בענין לבנה הספיר: **מובללת מאש.** כמ"ש ז"ל ע"פ לדנקה בו וכי אפשר לדבק בהקב"ה והלא אם אוכלה אלא לדבק בתורתו ומומריה כו'. והן תלק הסלכות ביתמא דאוריתא כמ"ש הלא כה דברי כאש גו' וזכו מובללת דאיכי כלולה מאש: **חצובה באש.** מלוכשת בשרשי נשמות ישראל שהן לבושין למתלא הסורה שהנשמה תלק אלהי ממעל שהן ג' חלקי הסורה כידוע: **ונתונה באש.** בשעת מתן תורה עיקר נתיבתה באש היתה: **שנאמר.** מימינו זו אם לבנה ימין חבק אם נגד אם שחורה: **דת למו.** הן אותיות אלמ"ד כדכתב דינינו הגמון נ"ע ולמו היינו שעיתה לנו וגם כן שמחוברת לנשמתינו וזהו למו וגם קאי על מימינו שמחוברת לי ית"ש ומתכה דרש כל הנ"ל: **מתני' היכן היו משתחוים.** י"ג השתחויות דלעיל: **שער העליון.** הוא שער הסמוך למערב שהוא שער העליון ואחריו שער הדלקה של לשכת הצעים שהיתה בעזרה ולדך שם היו מכניסים עלי המערכה שדולקים ע"ג המזבח: **שער הבכורות.** שמכניסים שם הבכורות

ריבב"ן

לונין: **מים מפכין ועתידין להיות יוצאין מכיס קדש הקדשים.** כלומר ביומא פרק בתרא אמר ר' מנחם בר יוסף ר' חנא ביפורלה מעין היוצא מבית קדש הקדשים בתחלה דימה לקרני סנטר עד שמגיע לפתח ההיכל כיון שמגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של שתי עד שמגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב עד שמגיע לפתח העזרה כפי פן קטן היינו דתנן ר' אליעזר בן יעקב אומר מים מפכין ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית מפכים לשון פך: **מתני' שער נקנור.** על שם נקטור שנעשו נסים לדלתותיו

תקלין חדתין

הנשתיים בדרוש: **המים מפכים.** גמ' מפרש: **שער הקרבן.** שם מכניסים ק"ק ששתיעתן נגפין: **שער הנשים.** שבו נכנעות למעון על קרבנן: **שער השיר.** דרך שם היו מכניסין כלי שיר: **שבו יצא יכניה בגלותו.** שנכנע לבהמ"ק שם לבקשר מלפני המלך מלכי המלכים ליעזור רשות כשהלך בגולה ויצא דרך אותו השער: **שער נקנור.** מפרש ביומא: **פשפשין.** שערים קטנים נתון שערים גדולים וגם הם ממנין י"ג שערים ואע"ג דגם לשער בית המוקד היה לו פשפש לא תשיב לה לפי שהיה קטן ביותר: **גמ' מתני' דקסי כנגד י"ג שערים.** אתיא כאבא יוסף דס"ל הכי בפס"ב דמדות בהדיא: **כרס כרכנן.** דמקלאמר אבא יוסי כו' כנגד י"ג שערים ע"כ דנגן פליני עליה ופתחת דמתני' דפ"ק דמדות ו' שערים היו פתחת כרכנן: **היכן היו ההשתחוויות.** שהיו י"ג מכוונות: **כקרני ליילי ומיילי.** מיני שבולת שהיו מקוטרים דקים ושל חגב עגים מהם ומוט של שתי עב מהם ומוט של ערב עב מהם: ה"ג **ממוצה הוכב למפפן הכיס כו' ממפפן הכיס לעזרה כו'.** דהכי כתיב בקראי והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית ונסם נמו מן המזבח כמ"ש שם ומפתן הבית קדים לעזרה: **למטי הפך.** מתגבר והולך: **מימיים.** מלד דרום: **מי אפסים.** שהגיעו המים עד קרקעותיו: **לבירני גדולה.** שיוכל ליגע שם שפינה גדולה: **מי שמו.** מלשון דברים מיא ולא יוכל לשון שם: **כאחרין.** מתקומיטו קורין לשיטת אחוונא: **ופרש ידיו כו'.** מראה בכתוב סמך לדרשתו: **דמתמללין בעלמא.** מרוב פרסום גדולתן ע"א כמ"ש נקמן להתיר פה אלמין שעל ידם יהיו יכולים לדבר וכן יהיה הכם רוחניות יותר כמ"ש במדרש מתחלה לא היו קולותן עולה אלא מן המים כמ"ש נשמו נהרות קולם ומים אלו יהיה קדושתם יותר מכולם וזהו דמתמללין בעלמא: **מכים דוד כו'.** דכפשטיה קשיא וכי לשאר ישראל אינם כשרים אלא דקיימא נקט קרא המקור שהולך מבית דוד ועד יושבי ירושלים כשר לפרה ולטבילה נדות אבל מכאן ואילך מי מעיינו' הן ולמי מעאם בעינן מים חיים: **מי קטפרסאות.** הוא שיפוש הר שמדרום מחודל הרבה והעברת המים דרך דף הנתון במדרון ופסולין גם לנדה ודרים המכלן יולהלן לשניהם פסולין ועיין תוספות (עיבור ב"ד ח): ד"ה הגעון והקטפרסת כו': **כתיב ויאמר כו'.** דרים קראי דיחזקאל שהבית ועניני המים והימים דסביבות ארץ ישראל: **אל הגלילה הקדמונה זה ים של סכבי** כ"ה גירסת הילקוט. דשבע ימים הן מוכנים לא"י ודרים הגלילה הקדמונה הוא ים של סכבי שהוא קרוב לגליל: **יס הגדול.** הוא הים שעוברין בו לא"י מהמדינות: **כרשתות.** גדול אנשי יצא על מדינה שמה קלבריאה ובדיר הפלגה עד מדינת ברבריאה: **עד פה תבוא עד עבו תבוא.** לפי שהוא הגבול של א"י וכן יפו: **ויהא ימא רבא וימא דמילחא.** שהיה צריך לבוא המים לשם כדי למתקן שמימן מלחים ומרחים אבל מכאן ואילך מי מעיינו' ויהא דסבכי למה צריך לנים הכם: **לברכות דגתן.** שעל ידי המים ירבו הדגים. והכי דרים לה בקבלת למינה תהיה דגתם כדגת יס הגדול רבה תאוה ולמינה ומינה הוא אלא דלמיני מינים יתרבו דגתם: **שמו ולא ירפאו.** שם למלח ניתנו אלא יבואו שאר מים הקדושים הנ"ל: **לחדשיו יבכר.** לב' חדשים ולמחבאה תלי מפירות כמו בשביעי: **לע"ו יום.** ואילו כפל מהתבואה: **כראשון.** ר"ח ניסן ירדו הגשמים ושמתו בה' היינו בהבאת העומר ואם ע"ו יום: **לחדשיו.** כל חדש וחדש דעלמא: **ועלהו לתרופה.** טרפיה הוא פירושא דתרופה שהוא כמו טרף לשון מזון כמו הטריפני לחם חוקי. ודלכ לתרופה לטרפיה ואתר כך מפרש הילך יהיה המזון ויקמתר מייתן עלה שיעון העלה: **ותרף מזונינ.** הוא לשון מזון לפרוסי מלת תרופה קאתי: **פה של מעלה.** פי' הערוך לאותה המאכל ושל מעון לשנשל ואם כן פלוגתא דר"מ ורי"ל פירושא אחרינא הוא: **אם מוצא.** הוא"ל והזכיר י"ג פרצות שפרלו מלכי יון מביא לדרשא דחורכן. ולפי דתמני' כאבא יוסף די"ג השתחוויות כנגד י"ג שערים שבתקדש מייתי לה תחלה אגדתא דאמרי בתקדש. ולרבנן דכנגד י"ג פרצות מפרש נאחרונה מלי דחורכן: **בשעה שעלה נ"נ.** ליקח את יהויכין שהליטוהו בתקום יהויקים אבי ויעלוהו שריו לבלקו: **זרקן ושוד לא ירדו.** להרחות שתן המים מכסיים על זה: **ונעלמן מידו.** כמו שאין תפן נשמושו: **כיון שראו**

המים מפכים. מפרש בגמ': **שער הקרבן.** שם מכניסין ק"ק ששתיעתן נגפין: **שער השיר.** דרך שם היו מכניסין כלי שיר: **שבו יצא יכניה בגלותו.** שנכנע לבהמ"ק שם לבקשר מלפני המלך מלכי המלכים ליעזור רשות כשהלך בגולה ויצא דרך אותו השער: **שער נקנור.** מפרש ביומא: **פשפשין.** שערים קטנים נתון שערים גדולים וגם הם ממנין י"ג שערים ואע"ג דגם לשער בית המוקד היה לו פשפש לא תשיב לה לפי שהיה קטן ביותר: **גמ' מתני' דקסי כנגד י"ג שערים.** אתיא כאבא יוסף דס"ל הכי בפס"ב דמדות בהדיא: **כרס כרכנן.** דמקלאמר אבא יוסי כו' כנגד י"ג שערים ע"כ דנגן פליני עליה ופתחת דמתני' דפ"ק דמדות ו' שערים היו פתחת כרכנן: **היכן היו ההשתחוויות.** שהיו י"ג מכוונות: **כקרני ליילי ומיילי.** מיני שבולת שהיו מקוטרים דקים ושל חגב עגים מהם ומוט של שתי עב מהם ומוט של ערב עב מהם: ה"ג **ממוצה הוכב למפפן הכיס כו' ממפפן הכיס לעזרה כו'.** דהכי כתיב בקראי והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית ונסם נמו מן המזבח כמ"ש שם ומפתן הבית קדים לעזרה: **למטי הפך.** מתגבר והולך: **מימיים.** מלד דרום: **מי אפסים.** שהגיעו המים עד קרקעותיו: **לבירני גדולה.** שיוכל ליגע שם שפינה גדולה: **מי שמו.** מלשון דברים מיא ולא יוכל לשון שם: **כאחרין.** מתקומיטו קורין לשיטת אחוונא: **ופרש ידיו כו'.** מראה בכתוב סמך לדרשתו: **דמתמללין בעלמא.** מרוב פרסום גדולתן ע"א כמ"ש נקמן להתיר פה אלמין שעל ידם יהיו יכולים לדבר וכן יהיה הכם רוחניות יותר כמ"ש במדרש מתחלה לא היו קולותן עולה אלא מן המים כמ"ש נשמו נהרות קולם ומים אלו יהיה קדושתם יותר מכולם וזהו דמתמללין בעלמא: **מכים דוד כו'.** דכפשטיה קשיא וכי לשאר ישראל אינם כשרים אלא דקיימא נקט קרא המקור שהולך מבית דוד ועד יושבי ירושלים כשר לפרה ולטבילה נדות אבל מכאן ואילך מי מעיינו' הן ולמי מעאם בעינן מים חיים: **מי קטפרסאות.** הוא שיפוש הר שמדרום מחודל הרבה והעברת המים דרך דף הנתון במדרון ופסולין גם לנדה ודרים המכלן יולהלן לשניהם פסולין ועיין תוספות (עיבור ב"ד ח): ד"ה הגעון והקטפרסת כו': **כתיב ויאמר כו'.** דרים קראי דיחזקאל שהבית ועניני המים והימים דסביבות ארץ ישראל: **אל הגלילה הקדמונה זה ים של סכבי** כ"ה גירסת הילקוט. דשבע ימים הן מוכנים לא"י ודרים הגלילה הקדמונה הוא ים של סכבי שהוא קרוב לגליל: **יס הגדול.** הוא הים שעוברין בו לא"י מהמדינות: **כרשתות.** גדול אנשי יצא על מדינה שמה קלבריאה ובדיר הפלגה עד מדינת ברבריאה: **עד פה תבוא עד עבו תבוא.** לפי שהוא הגבול של א"י וכן יפו: **ויהא ימא רבא וימא דמילחא.** שהיה צריך לבוא המים לשם כדי למתקן שמימן מלחים ומרחים אבל מכאן ואילך מי מעיינו' הן ולמי מעאם בעינן מים חיים: **לברכות דגתן.** שעל ידי המים ירבו הדגים. והכי דרים לה בקבלת למינה תהיה דגתם כדגת יס הגדול רבה תאוה ולמינה ומינה הוא אלא דלמיני מינים יתרבו דגתם: **שמו ולא ירפאו.** שם למלח ניתנו אלא יבואו שאר מים הקדושים הנ"ל: **לחדשיו יבכר.** לב' חדשים ולמחבאה תלי מפירות כמו בשביעי: **לע"ו יום.** ואילו כפל מהתבואה: **כראשון.** ר"ח ניסן ירדו הגשמים ושמתו בה' היינו בהבאת העומר ואם ע"ו יום: **לחדשיו.** כל חדש וחדש דעלמא: **ועלהו לתרופה.** טרפיה הוא פירושא דתרופה שהוא כמו טרף לשון מזון כמו הטריפני לחם חוקי. ודלכ לתרופה לטרפיה ואתר כך מפרש הילך יהיה המזון ויקמתר מייתן עלה שיעון העלה: **ותרף מזונינ.** הוא לשון מזון לפרוסי מלת תרופה קאתי: **פה של מעלה.** פי' הערוך לאותה המאכל ושל מעון לשנשל ואם כן פלוגתא דר"מ ורי"ל פירושא אחרינא הוא: **אם מוצא.** הוא"ל והזכיר י"ג פרצות שפרלו מלכי יון מביא לדרשא דחורכן. ולפי דתמני' כאבא יוסף די"ג השתחוויות כנגד י"ג שערים שבתקדש מייתי לה תחלה אגדתא דאמרי בתקדש. ולרבנן דכנגד י"ג פרצות מפרש נאחרונה מלי דחורכן: **בשעה שעלה נ"נ.** ליקח את יהויכין שהליטוהו בתקום יהויקים אבי ויעלוהו שריו לבלקו: **זרקן ושוד לא ירדו.** להרחות שתן המים מכסיים על זה: **ונעלמן מידו.** כמו שאין תפן נשמושו: **כיון שראו**

של ניסוך המים בחג רבי אליעזר בן יעקב אומר בו המים מפכים ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית לעומתן[ט] בצפון סמוכים במערב שער יכניה שער הקרבן שער הנשים שער השיר ולמה[כ] נקרא שמו שער יכניה שבו יצא יכניה בגלותו שבמזרח שער נקנור ושני פשפשין היו לו אחד מימינו ואחד משמאלו ושנים במערב ולא היה להן שם: **גמ'** מתניתין אבא יוסה בן (חנן) יוחנן היא דאמר כנגד י"ג שערים ברם כרבנן[א] שבעה שערים היו בעזרה ע"ד דרבנן היכן[ב] היו השתחוואות הללו כי ההיא דתנינן תמן י"ג פרצות היו בו שפרצום מלכי יון (א) וחזרו וגדרום בני חשמונאי וגזרו כנגדן י"ג (ב) השתחוואות כתיב[1] והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים וגו' תני[ד] מבית ק"ק עד הפרוכת כקרני סילו וכיליי מן פרוכת עד מזבח הזהב כקרני חגבים [א] ממזבח הזהב עד עזרות כחוט של שתי מן העזרות עד מפתן הבית כחוט של ערב מיכן ואילך כמפי הפך כתיב[2] והנה מים מפכים מן הכתף הימנית בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף באמה ויעבירני במים מי אפסים עד קרסולה[3] וימד אלף ויעבירני במים מי ברכים עד ברכייה וימד אלף ויעבירני מי מתניא עד מתנייא מכאן ואילך וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבור אפי' לבירנין גדולה אינה יכולה לעבור בו כמ"ט[4] וצי אדיר לא יעברנו מפני מה כי גאו המים מי שחו מהו מי שחו מלשוט[ג] אמר רב חונה (הונא) באחרין קרו לשייטא שחונא [ב][5] ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השוחה לשחות לשחות מהו[ו] לשחות אמר רבי יוסי בי ר' בון (ביבן) מיין דמתמללין בעלמא כתיב[6] ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דויד וליושבי ירושלם לחטאת ולנידה ר' שמואל בר נחמן בשם ר' (נתן) יונתן מבית דוד ועד יושבי ירושלם כשרים לנדה ולחטאת מכאן ואילך מי תערובות הם כשרים לנדה ופסולים למי חטאת אר"א (ר"מ אומר) מבית דוד ועד יושבי ירושלם כשרים לנידה ולחטאת מכאן ואילך[ז] מי קטפרסיות הן ופסולין לנדה ולחטאת כתיב[ח] ויאמר אלי המים האלה יצאים אל הגלילה הקדמונה זה[ט] ים של סמכו (סיבוכא) וירדו אל הערבה זה ים של טבריא ובאו הימה זה ים המלח אל הימה המוצאים זה הים הגדול ולמה נקרא שמו מוצאים כנגד שתי פעמים שיצא אחד בדור אנוש ואחד בדור הפלגה רבי[י] לעזר בשם רבי חנינה בראשונה יצא עד קלבריאה ובשניה יצא עד כיפי ברבריאה רבי אחא בשם ר' חנינה בראשונה יצא עד כיפי ברבריאה ובשניה יצא עד עכו ועד יפו[8] עד פה תבא ולא תוסיף עד עכו תבא ולא תוסיף ופה ישית בגאון גליך עד יפו אשית גאון גליך ניחא ימא רבא וימא דמילחא בשביל למיתקן ימא דטבריא ימא[ד] דסמכו לרבות דגתם דכתיב ביה[9] למינה תהיה דגתם למיני מינים תהיה דגתם תני אמר רשב"ג מעשה שהלכתי לציידין והביאו לפני יותר משלש מאות מיני דגים בתמחוי א'[7] ונרפאו המים[10] בצאתיו וגבאיו ולא ירפאו למלח ניתנו כתיב ונרפאו המים ואת אמרת ולא[ד] ירפאו המים מקום הוא ושמו ולא ירפאו כתיב[11] ועל הנחל יעלה על שפתו מזה ומזה כל עץ מאכל לא יבול עלהו ולא יתם פריו לחדשיו יבכר תני[ד] אמר רבי יהודה לפי שבעולם הזה תבואה עושה לששה חדשים ואילו עושה לשנים עשר חודש אבל לעתיד לבא התבואה עושה לחדש אחד ואילו עושה לשני חדשים מ"ט לחדשיו יבכר אמר[ד] רבי יוסי לפי שבעולם הזה התבואה עושה לששה חדשים ואילו עושה לי"ב חדש אבל לעתיד לבא התבואה עושה לט"ו יום ואילו עושה לחדש אחד שכן[ד] מצינו שעשת התבואה בימי יואל לחמשה עשר יום וקרב ממנה העומר מ"ט[12] ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם כי נתן לכם את המורה לצדקה ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון ומה מקיים רבי יוסי לחדשיו יבכר בכל חודש וחודש יהיה מבכר[11] ועלהו לתרופה רבי יוחנן אמר תרפיה מציץ עליה ותרף מזונה רב[ד] ושמואל חד אמר להתיר פה שלמעלן וחד[ד] אמר להתיר פה שלמטן ר' חנינה ור' יהושע בן לוי ח"א להתיר פה עקרות וח"א[ד] להתיר פה אלמים ולעומתן בצפון וכו' אח[ד] מוצא בשעה שעלה נבוכדנאצר לכאן בא וישב לו בדופני של אנטוכיא ויצאה סנהדרין גדולה לקראתו ואמרה לו הגיע זמן הבית הזה ליחרב אמר להן אותו (ה) שהמלכתי עליכם תנוהו לי ואני הולך באו ואמרו ליהויכין מלך יהודה נבוכדנאצר בעי לך כיון ששמע מהן כך נטל[ד] מפתחות של בה"מ עלה לגגו של היכל אמר לפניו רבש"ע לשעבר היינו נאמנים לך והיו מפתחותיך מסורין לנו עכשיו שאין אנו נאמנים הרי מפתחותיך מסורין לך תרין אמוראין חד אמר זרקן ועוד לא ירדו וח"א[ד] באה כמין יד ונטלתן מידו כיון שראו כל חורי

לג המלך בקרנו:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יֵצְאוּ מַיִם חַיִּים מִירוּשָׁלִַם חֲצִי מֵהֶם אֶל הַיָּם הַקַּדְמוֹנִי וְחֲצִי מֵהֶם אֶל הַיָּם הָאַחֲרוֹן בַּקַּיִץ וּבַחֹרֶף יִהְיֶה: זכריה יד ח
2. וְהִנֵּה מַיִם הֹלְכִים מִן הַכָּתֵף הַיְמָנִית: בְּצֵאת הָאִישׁ קֶדֶם וְקַו בְּיָדוֹ וַיָּמָד אֶלֶף בָּאַמָּה וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם מַיִם אַפְסִים: יחזקאל מז ב, ג
3. וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי בַּמַּיִם בִּרְכָיִם וַיָּמָד אֶלֶף וַיַּעֲבִרֵנִי מָתְנָיִם: וַיָּמָד אֶלֶף נָחָל אֲשֶׁר לֹא אוּכַל לַעֲבֹר כִּי גָאוּ הַמַּיִם מֵי שְׁחוּ נַחַל אֲשֶׁר לֹא יֵעָבֵר: יחזקאל מז ד, ה
4. כִּי אִם שָׁם אַדִּיר יְיָ לָנוּ מְקוֹם נְהָרִים יְאֹרִים רְחַבֵּי יָדָיִם בַּל תֵּלֵךְ בּוֹ אֳנִי שִׁיט וְצִי אַדִּיר לֹא יַעֲבָרֶנּוּ: ישעיהו לג כא
5. וּפָרַשׂ יָדָיו בְּקִרְבּוֹ כַּאֲשֶׁר יִפְרֹשׂ הַשֹּׁחֶה לִשְׂחוֹת וְהִשְׁפִּיל גַּאֲוָתוֹ עִם עָרְבוֹת יָדָיו: ישעיהו לג כא
6. בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה מָקוֹר נִפְתָּח לְבֵית דָּוִד וְלִישְׁבֵי יְרוּשָׁלִַם לַחַטָּאת וּלְנִדָּה: זכריה יג א
7. וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּיִם הָאֵלֶּה יוֹצְאִים אֶל הַגְּלִילָה הַקַּדְמוֹנִיָּה וְיָרְדוּ עַל הָעֲרָבָה וּבָאוּ הַיָּמָּה אֶל הַיָּמָּה הַמּוּצָאִים וְנִרְפְּאוּ הַמָּיִם: יחזקאל מז ח
8. וְאָמַר עַד פֹּה תָּבוֹא וְלֹא תֹסִיף וּפֹא יָשִׁית בְּגַאוֹן גַּלֶּיךָ: איוב לח יא
9. וְהָיָה וְעָמְדוּ עָלָיו דַּוָּגִים מֵעֵין גְּדִי וְעַד עֵין עֶגְלַיִם מִשׁוֹטֵחַ לְחֲרָמִים יִהְיוּ לְמִינָהּ תִּהְיֶה דַּגְתָּם כְּדַגַת הַיָּם הַגָּדוֹל רַבָּה מְאֹד: יחזקאל מז י
10. בְּצֵאתָיו (בְּצֹאתָיו) וּגְבָאָיו וְלֹא יֵרָפְאוּ לְמֶלַח נִתְּנוּ: יחזקאל מז יא
11. וְעַל הַנַּחַל יַעֲלֶה עַל שְׂפָתוֹ מִזֶּה וּמִזֶּה כָּל עֵץ מַאֲכָל לֹא יִבּוֹל עָלֵהוּ וְלֹא יִתֹּם פִּרְיוֹ לְחָדָשָׁיו יְבַכֵּר כִּי מֵימָיו מִן הַמִּקְדָּשׁ הֵמָּה וְהָיָה לְמַאֲכָל וְעָלֵהוּ לִתְרוּפָה: יחזקאל מז יב
12. וּבְנֵי צִיּוֹן גִּילוּ וְשִׂמְחוּ בַּיְיָ אֱלֹהֵיכֶם כִּי נָתַן לָכֶם אֶת הַמּוֹרֶה לִצְדָקָה וַיּוֹרֶד לָכֶם גֶּשֶׁם מוֹרֶה וּמַלְקוֹשׁ בָּרִאשׁוֹן: יואל ב כג

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פרק ה מבית הבחירה הלכה ד:
יב ב מיי' פרק ו מפרה הלכה יג:
יג ג מיי' פרק ט מתקיעות הלכה יז:

נוסחת הבבלי

(א) וחזרו וגדרום וחזרו כו': (ב) השתחוואות תני כו': (ג) ה"ר הונא כו' מאי מי שחו אר"י בר ביגין מיא כו': ר"ש בר נתמני בשם ר' נתן מבית דוד ועד יושבי כו' רמ"א כו' זה ימא מבוכא כו': (ד) ירפאו אלא מקו' היה ושמו לא כו' לחדש ולא ולאילן כו' שנאמר למחשיו כו' יבכר אר"י בכל כו': (ה) שהמלכתי תנו אותו לי ואני אלך לי מכאן אתון ואמרין ליה ליהויכין כו' וא"ל ילמה כמין פיסת יד כו' כיון (שסמעו) מורי יהודה כן אף הן עלו כו':

הגהות הגר"א

(א) ס"ג ממוצא הזהב למפתן הבית כחוט של שתי ממפתן הבית לעזרה כחוט של ערב מיכן ואילך כו' כע"ל. דהכי כתיב בקראי והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית ונסם נאו מן המזבח כמ"ש שם ומפתן הבית קדים לעזרה: [ב] ס"ל שנא' ופרש ידיו כו': [ג] ס"ל מאי מי שחו מיא דמתמללין בעלמא כע"ל: [ד] ס"ל יאא של סיבוכה:

ציון ירושלים

מבאן ואילך מי קטפרסיות הן. עיין מהר"ל פולדא שמיטה הדברים בין לפירוש ר"ת ובין לפירוש ר"י וכמ"ל נדפס מחדש על הלכות מקוואות מהגאון מוה' מענדיל מ"ב ס"ק ה לא ראה זאת:

גליון הש"ס

(ט) עי' ק"ע שכתב ת"ל נדה היינו זבה ועי' בחוס' שבת דף סה ע"ב ד"ה שמא דאין תילוק בין נדה לזבה יהבי קי"ל ועי' ברמב"ם פרק ט מתקיעות הל"ה:

(כ) מדות פ"ב מ"א, **(ג)** שם, **(ד)** שם מ"ג, **(ד)** עי' יומא עז ב, **(ה)** עי' תוספתא סוכה פ"ג ה"ג, **(ו)** עי' ב"ב עד ב, **(ז)** ב"ר פ' כג, **(ח)** יומא תענית פ"ל הל"ב, **(ט)** עיין תוספתא שם פ"ל, **(י)** עי' תענית פ"ל הה"ב, **(כ)** מהרלדין ק ל ע"ב מגמות לח ל, **(ל)** יומא נא, **(מ)** יומא נא אמר, **(נ)** ויקרא רבה פי"ט, **(ס)** עי' תענית כע ל, **(ע)** ומיהו אמר רלה.

הלכה ג מתני' על של שיש מניחין את האבנים. אחר הנתוח מסדרין אותן על השלחן עד שיעלום הכהנים ונגמרא מפרש למה לא עשאו של כסף או של זהב: **ועל של כסף.** והיה מונח שם עד זמן תיקון: **שמעלין לחם הפנים בכליסו.** אחר שנפנים כלי שרת מתחן בתחתיו: **ונותנין לחם הפנים בכליסו.** אחר שנפנים עד שיסדרוהו על השלחן: **ועל של זהב ביציאתו.** והיה מונח שם עד זמן תיקון: **שמעלין בקדש ולא מורידין.** דכיון שסלקוהו מעל השלחן של זהב אין מוריד אותו להניחו בשל כסף: **גמ' תני על של כסף.** אותן של חולם אחד היה של כסף ואחד של זהב על של כסף היו עומדין בכליסתו דאין עניות במקום עשירות: **ליט כלן של כסף.** לא היה כאולם של כסף אלא כדתני במתני' דשל כסף

ועל של זהב. אם נמצאין שם בכל בוקר אלמה ותשמיש כלי שרת מתחן בתחתיו: **ונותנין לחם הפנים בכליסתו.** אחר שנפנים עד שיסדרוהו על השלחן: **ועל של זהב ביציאתו.** דכיון שסלקוהו מעל השלחן של זהב אין מוריד אותו להניחו בשל כסף: **גמ' תני על של כסף.**

מרתיח ומתממש הלחם ויש לחתו שיתעפש: **ובריך לא כן תני זה אחד מן הכפים וכו'.** שהיה שמור מוס הלחם עד שעת פיזוקו בשבת הבא ס"ב לא היה מתעפש אפי' היו מניחין אותו על שלחן של כסף: **אין מוכירין מעשה נסים.** כלומר אין סומכין על הנס ועושין הכל שלא יתעפש בדרך הטבע: **לא היה שם לחם.** לפדר בשבת ומתוך יומי השבוע נזדמן להם מהו להניחם מלפדר עד שבת הבאה אי דלמא אע"ג שהוא פסול דכל שלא עבדה עליו שבעה ימים על השלחן פסול הוא מ"מ קדושים מלות לחם הפנים לפני תמיד אין להניחו בלא לחם ס"ג לא היה שם לחם לערוך ביום השבת מהו להניח הלחם הראשון על השלחן שהרי לא יתקלקל גם בשבת הבאה מיהו פסול הוא משום ליגה: **לפני תמיד.** שיהו תמיד לפני ה' אע"פ שהן פסולין: **עשרה שולחנות עשה שלמה.** דכתיב ויעש שולחנות עשרה וגו': **אין חימר תמשה בדרום וכו'.** ומימרין היינו מימרין הפתח ומשמאל היינו משמאלו של פתח שהשפתח היתה בחמצע ההיכל בכותל מזרחי ס"ג מימין היינו דרום שנקרא ימין ומדדרום נקרא ימין לפון נקרא שמאל: **אלא.** של משה בחמצע וה' מימינו וחמשה משמאלו וכולן נצפון ההיכל: **את השלחן.** לשון יחיד: **על כלם היה מחדר.** פעמים בזה ופעמים בזה: **מזרח ומערב היו נתונין.** השולחנות רחבי אחד למזרח ואחד למערב דהיינו אורכו לאורך הבית: **כולכון ראוין לשירות.** ואיכא למימר על כולם היה מחדר: **נתנה שלחן בדרום.** וה"ם שלחן אורכו כ' אמות (ומחצה) הרי הוא (שלשים) עשרים אמה בעשרה שלחנות: והבהיל טולו אינו אלא עשרים אם כן המשה שלחנות

משנת אליהו

פ"ג לית כאן של שיש מפני שהוא מקרר כו'. בגבלה בתמיד (ל"ח ב') תני' אמרי' דתן שהגיח שם גני כ' דבאולם ג' של כסף ואחד של זהב ופרוך שם מכלי אין עניות כו' אמרי עבדי דשיש ליעבדו דכסף ליעבדו דזהב ומשני בשם ר"ש בר"י מפני שמרתיחים ועיין תוס' במנחות (ל"ט ב') ד"ה אחד של כסף שהגיחו סוגיא דירושלמי כגון הפרים ולית כאן של כסף לדיהו אמרתי' קלי ומפני שמרתיחים ע"ש ומשמע שם דלעתם דגרסינן של כסף כמו שכתבו ומיהא בכל הפרים כו' אלא כסף כו' אלא דבשם רש"י מתנו דגרס של שיש כמש"ש במתני' ד"ה בא אלא עם שמה כו' דעכשיו מניחו על שיש כו' ובגרייתא דירושלמי דתני של כסף. ובתמיד שם אמולהו פרך ומשני מפני שמרתיחים ובשיטתו ל"ח דירושלמי. ומה שכתב שם בגמ"ר ד"ה שנים דהא דקרי כסף בגרייתא משום דשיש לבן כסף ליתא ולפי דברי רש"י הוא כמו שהגיחו תוס' כשמו דפלוגתא דתנאי הוא ובמתניתין דמנחות פירש רש"י פשוט דמתני' דשמה לתמה היו מניחין כלל על שלחן הראשון הא מיד הם מבלקין מתנו ומפרש דהוו מ"ש במתני' שמעלין בקדש דלכך הוו מניחין אותו שם כדי לבדראותו שמעלין מן עשיו ומיד מבלקין כו' ואפשר לבשיטתו דמיד היו מבלקין מפרש בסוגיא דתמיד דלא פריך כלל לשלחן שיש דשל חולם משום דעלה מפרש במתניתין שמעלין כו' ובפירושי במתני' וס"ל דלא שייך שמא יתרחיש בזמן מיעוט אלא דאוכלו אם בשל אינגרים קלי ולחיה לה מדפריך בגמרא שם ובעינבו דכסף ובעינבו דזהב דמשמע דבולהו עבדה לא בל כסף אלא שבכה"ג ודאי לא יהיה מעלין בקודש כו' וגם מאי דמשני ע"ש דמה שמרתיח אלא דמשמע דלא הוה מיגמ פירוקא לשלחן שמא יתרחיש אלא דמ"ג דעלו יהא מוגמ זמן מועט ומה שיהא מיגמ ע"ג שלחן הנ' אל זהב ביציאתו זמן רב עד שיקטירו הסיכון לא מיכפת ליה לשמא יתרחיש ולפ"ז נדחו דברי תוי"ט במנחות שם ע"ש וכן מוכין דברי הרש"ג בפרק ו' דשקלים מבאר ד' ד"ה על כל שיש נקבו קובשים ומיכן דסוגיא דתמיד דקי על כל אינגרים לחיל ולא שלחם הפנים רק דנמצאין בקודש פירש דלא כרש"י שם ובמנחות (פרק ח' מ"ו) דמעתיק דברי ר"ש ע"ש ועיין תו"ד דשקלים ד"ה שמעלין כו' ופירש הרב כו' בלומר ולכך לא כו' ודברי תמוהים ועיין במנחות שם בד"ה על כל שיש כו' בפוף דברי ר"ק דלתמיכת קלי ובכ"ד כו' ע"ש ובגירסת הספרים שהגיחו הנוס' דנמתני' נרס בל כסף ס"ש ודלא דנתמיד לא קלי הקיבה ופירוקא דשמא יתרחיש רק לאחוך אחרינא והמפרש במתיר לא אחו הספרים דשל כסף ונקבו פירוש דשמא יתרחיש ולאחם הפנים בלבד ודברי תמוהים ולעון רש"י דמנחות ד"ה שנים שהיו כו' אלעשיתיה. ובין לדין ובין לדין גירסת הספרים דבירושלמי קשה דמאי פריך בירושלמי מנמא דלחם חם בכה"ג ולא מתחבר לנחוק ולכן נרס שפיר שמא יקרר ויהא פירוקא לגרייתא דלא חיי חי שיש ופפיר פרוך מיגמא דהיה בלחם חם כו' וא"ש לשיטת רש"י דבכה"ג שייך לחיתם דיקרר אף נזמן מיעוט ולא שהרי הפוגיות אהדדי בלע ומשיגיא דירושלמי דמלן מיגמא לשיטת רש"י בשלהי מגיגה (כ"ו ב') ד"ה סילוקו לסמיכה ולגא ממ"ש המוס' שם ד"ה סילוקו כו' ולא הוה חם כו' ועיין רמב"ם בהל' בית המקדש פ"ג הלכה י"ז

דגירסתו ס' של שיש ואחד של זהב דמעלין כו'.

בעון קומי דרבי לוי כו' ואפילו הוא כסף יפה. כך היה גירסת ירושלמי וגירסת הספרים ואפילו הוא פסול ע"ל לפי גירסת רבינו דהכא אירי בלחם הפנים דנפגל בהלכתו בשבת וקבל"ל שאם אין לחם"פ בשבת הבאה אי דשלי לבטיחם משבת זה בשבת הבאה אי אמרינן משום שנפגל בהלכתו מפסול בלינה אי לא מפסול ופשיט דיה ר' לוי דנעבד בהלכתו דשלי לבטיחם דהא קדש דיוהנא על השלחן ודלא נעבד בהלכתו אפילו הכא לא אע"ג דאי אמרינן דלא אירי בלחם הפנים ובשבת אמה בעשרים אמה מלומלמות שלא יהא קלת חוץ לעשרים אמה הפנימיות אינה לאיתמר לא דק בולי אלא אי דנקטו בסוגיא וכולן היו נתונין משלים הנית ולפנים: ה"ג **מאן דאמר נתון ודרום נמנא שלחן בדרום.** שאוכל הטשרה שלחנות עשרים וההיכל מלפונו לדיומי לא היה אלא עשרים מלומלמות ואם כן ס' שלחנות ע"כ יהו בדרום ונקבל קפיד שיהיו השולחנות דוקא בלפון ומשאר בקושים ולא חס להאריך בקושיות האחרות שבגבלי ולי"שבגם אלינה דמ"ד לפון ודרום מונחים משום דלית הלכתא כוותיה דלהא"ש ההלכה כרבי מחזירו

חורי יהודה כן עלו לראש גגותיהן ונפלו ומתו הדא הוא דכתיב [1]משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כולך לגגות תשואות מלאה עיר הומיה וגו': **הלכה ג מתני'** [ב]ר"ג שולחנות היו במקדש [א]ח' של שייש בבית המטבחיים שעליהן מריחין את הקרבנים [2]ב' במערב הכבש אחד של שייש ואחד של כסף על של שייש נותנין את האברים יעל של כסף כלי שרת [3]וב' באולם (מבחוץ) מבפנים על פתח הבית א' של שייש וא' של זהב על של שייש נותנין לחם הפנים בכניסתו [4]ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין אחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד: **גמ'** תני על של (א)כסף (ר' אדוי ור' מיישא ומטו בשם רב שמואל בר רב יצחק) ר' יוסי בשם ר' שמואל בר רב יצחק ר' חנניה מטי בשם ר' יוחנן [א]ליה[5] כאן של כסף מפני שהוא (ב)מרתיח לא כן תני זה[6] אחד מן הנסים שנעשו בבית המקדש שכשם שהיו מניחין אותו חום כך היו מוציאין אותו הום שנאמר [2]לשום לחם חם ביום הלקחו רבי יהושע בן לוי אמר אין[7] מזכירין מעשה נסים בעון קומי רבי (ליי) אילא לא היה שם לחם [8]מהו להניחו לשבת הבאה אמר לון כתיב [3]ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד לחם פנים (ב)[9]אפילו פסול עשרה[10] שלחנות עשה שלמה דכתיב [4]ויעש שולחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וה' משמאל אין תימר חמשה בדרום וה' בצפון והלא אין השלחן כשר אלא בצפון שנאמר [5]ואת השלחן תתן על צלע צפון מה ת"ל חמשה מימין וחמשה משמאל אלא חמשה מימין שלחנו של משה וחמשה משמאלו אעפ"כ[11] לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד שנאמר [6]את השלחן אשר עליו לחם הפנים (ב)רבי יוסי בי רבי יהודה אומר על בולן היה מסדר שנאמר [7]את השולחנות ועליהם לחם הפנים: **תני'** [ג] מזרח ומערב היו נתונין **דברי רבי ר"א** בי רבי שמעון אומר צפון ודרום היו נתונין מ"ד מזרח ומערב ניחא [ג]כולהן ראוין לשירות מ"ד צפון ודרום :מצא שלחן בדרום ומנורה

הכהנים: **ועל של כסף כלי שרת.** שהיו מוליאין בכל בקר כדתנן במתני': **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו כו' שמעלין בקדש.** לכן ניליאתו של זהב ותחלה על של שיש: **גמ' תני על של כסף.** הא דתני במתני' של שיש בכניסתו תני בגרייתא על של כסף ומכל מקום שפיר היו מעלין בקדש מכסף לזהב: ה"ג **לית כאן של שיש מפני שהוא מקרר.** כלומר דמפרש בגמ' לא תני בגרייתא של שיש כמו במתני' ומשום דהיינו לא שהשיש מקרר כמו בסוף. כרק קמא דיומא עמוד ראשון אם הלחם הפנים לגרך שיהיה חם כמ"ש לשוב לחם חום וגו': ומדרך לא תני זה ל' **מן הנסים כו'.** ואם כן היון שדרך נס היה חם כל השבוע אם כן ליכא למיחש לשיתקרר: **אין מוכירין מעשה נסים.** דחתלת שדיהו צריך שלא יתקרר ולא לסמוך על הנס ומתניתין דסבירא ליה על של שיש מפרש בגבלי תמיד (ל"ח ב') מפני שאל כסף מרתיח ומיכא דמיחם שלא יתעפש: **לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה.** בלחם כסר אירי אי דשלי להניחו לשבת הבאה ולא מיפסל בלינה אף בנסדר בהלכתו לא דמיפסלי בלינה בנסדר בהלכתו. ה"ג **אל"ף ונתם על השלחן לחם פנים לפני תמיד.** ומפליגו הוא כמה ימים. וגם לבתחלה יכול להניחו על כמה ימים בקרא ודלא אירי בנסדר בהלכתו דכתיב ונתת לחם ונו' והיינו לחם כשר ומפליגו הכי כתיב תמיד לחוותת דבשלי להניחו לבתחלה ולא מיפסל בלינה: **עשרה שולחנות כו'.** קוגיא זו במנחות (ל"ח ב' ל"ט א') מסקנא דהכא בס"ד בהתם מיתוקמא: **וא"ר ס' בדרום כו'.** ולהלי מימין מימין דפתח ומן שמאל דפתח קאמר ובנבלי שם קאמר בהגיה וא"ר מימין דפתח כו': **והלא אין שלחן כו'.** הפתח הוא בחמצע ההיכל בכותל מזרחי ומאלאו ה' שלחנות שבשמאל דרך כניסה כולם בדרום: **אלא כו' ס' מימין שלחנו של משה כו'.** ומזון בצפון ההיכל וכלמפרש לקמן: **רבי יוסי בר"י אומר על מזה כו' ובנבלי נקטו לה בדר"א בן שמוע ורבי יוסי בר"י ס"ל דאין תמדר אלא על בל מזה כו' ע"ש: ה"ג מזרח ומערב כו' דברי רבי.** וכן הוא בכולא מגמדא פלוגתייהו: ה"ג **מ"ד מזרח ומערב ניחא.** דסוגיא זו ס"ל דמסקנא דבגלי שם שהיו שבודרים לאשו אל זה בגד לאשו אל זה ואם כן למאן דאמר מזרח ומערב מוכחים שפיר היו עומדים בגד בצפון בעשרה שלחנות הלאשו אל זה בגד לאשו אל זה אע"ג דאי אמרינן דאי אמרינן שבכנו ר' שלחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מלומלמות שלא יהא קלת חוץ לעשרים אמה הפנימיות איכה לאיתמר לא דק בולי אלא אי דנקטו בסוגיא וכולן היו נתונין משלים הנית ולפנים: ה"ג **מאן דאמר נתון ודרום נמנא שלחן בדרום.** שאוכל הטשרה שלחנות עשרים וההיכל מלפונו לדיומי לא היה אלא עשרים מלומלמות ואם כן ס' שלחנות ע"כ יהו בדרום ונקבל קפיד שיהיו השולחנות דוקא בלפון ומשאר בקושים ולא חס להאריך בקושיות האחרות שבגבלי ולי"שבגם אלינה דמ"ד לפון ודרום מונחים משום דלית הלכתא כוותיה דלהא"ש ההלכה כרבי מחזירו

ריבב"ן

כדאי' ביומא פ"ג (דף ל"ג) נקטור שם אדם ומזכירין אותו לשבח. בפשטין שערים קטנים שלא היו גגיהן ורחבין כשאר שערי הבית: **לא היה להם שם.** מה היה משמש: **מתני'** י"ג **שלחנות.** אינו מונה י' שולחנות שעשה שלמה דכתיב במשכן דשלמה בחלכים ובדר הנתחן מניח בכ' שני הלחם בחנתחן אלא בנית שני עשקינן שלא היו שם אותן שלחנות: **אחד של שיש.** שמניחין שם האברים: ירושלמי ר' יוסי בשם ר' שמואל בר יתחק בשם ר' יוחנן לא כאן של כסף מפני שהוא מרתיח יתחממו האברים ויקביחו ולפי שבקרבנות יחיד כהן ג' יכול להוליך כל האברים ומניחן שם כדי לנוח והא דתנן בפ"ב דיומא תמיד קרב בג' עשר וכו' ומונה שם דבר הולכת אברין למזבח הא אמרינן התם (דף ל"ו) בד"א בקרבנות צבור אבל בקרבני יחיד כל שרואה להקריב מקריב אפילו אחד: **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו.** כדי לנוח: **ועל של זהב ביציאתו.** עד שיוקטרו דמיי לבונה הבאין עם הלחם כך פירש רבינו שלמה בפ' שתי הלחם הבא תנן אחד של שיש ובפ' שתי הלחם (דף ל"ט) תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שנים שהיו נתונים אחד של כסף יאחד של זהב ופירש רבינו שלמה אותו שהוא לבן כשיש נקרא שיש ולי נראה דתנאי היא דהכא ר' יוסי היא(ד): **שמעלין בקודש.** מגלן דפרק שתי הלחם אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם לקועי פחים לפי לאמזבח בתחלה תשמישי מזבח ולבסוף גופי של מזבח: **ולא מורידין.** מגלן אמר ר' אחי דאמר קרא ויקח משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו ויטה שלא סייעו אחר אלא הוא עשהו ירידה ועוד שלא סייעו אחר אלא הוא עשהו שהיא גדול כך פירש רבינו שלמה:

תקלין חדתין

מ'. שמן המשיח הסכימו: **מתני' שעליהן מריחין את הקרבנים.** לשון רבינו הגאון וכן הפשט ויתומות היה שם אלא שלמה משמש יותר בקבנים שהיו מריחין עליו ומונח עד הקרבה יעי' מו"ע פ"ה דמדות (מתני' ג'): **על של שיש.** אחר הניתוח מסדרין שם האברים עד שיעלום

ועל של כסף כלי שרת. שהיו מוליאין בכל בקר כדתנן במתני': **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו כו' שמעלין בקדש.** לכן ניליאתו של זהב ותחלה על של שיש: **גמ' תני על של כסף.** הא דתני במתני' של שיש בכניסתו תני בגרייתא על של כסף ומכל מקום שפיר היו מעלין בקדש מכסף לזהב: ה"ג **לית כאן של שיש מפני שהוא מקרר.** כלומר דמפרש בגמ' לא תני בגרייתא של שיש כמו במתני' ומשום דהיינו לא שהשיש מקרר כמו בסוף. כרק קמא דיומא עמוד ראשון אם הלחם הפנים לגרך שיהיה חם כמ"ש לשוב לחם חום וגו': ומדרך לא תני זה ל' **מן הנסים כו'.** ואם כן היון שדרך נס היה חם כל השבוע אם כן ליכא למיחש לשיתקרר: **אין מוכירין מעשה נסים.** דחתלת שדיהו צריך שלא יתקרר ולא לסמוך על הנס ומתניתין דסבירא ליה על של שיש מפרש בגבלי תמיד (ל"ח ב') מפני שאל כסף מרתיח ולא כל מיחם שלא יתעפש: **לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה.** בלחם כסר אירי אי דשלי להניחו לשבת הבאה ולא מיפסל בלינה אף בנסדר בהלכתו לא דמיפסלי בלינה בנסדר בהלכתו. ה"ג **אל"ף ונתם על השלחן לחם פנים לפני תמיד.** ומפליגו הוא כמה ימים. וגם לבתחלה יכול להניחו על כמה ימים בקרא ודלא אירי בנסדר בהלכתו דכתיב ונתת לחם ונו' והיינו לחם כשר ומפליגו הכי כתיב תמיד לחוותת דבשלי להניחו לבתחלה ולא מיפסל בלינה: **עשרה שולחנות כו'.** קוגיא זו במנחות (ל"ח ב' ל"ט א') מסקנא דהכא בס"ד בהתם מיתוקמא: **וא"ר ס' בדרום כו'.** ולהלי מימין מימין דפתח וכן שמאל דפתח קאמר ובנבלי שם קאמר בהגיה וא"ר מימין דפתח כו': **והלא אין שלחן כו'.** הפתח הוא בחמצע ההיכל בכותל מזרחי ומאלאו ה' שלחנות שבשמאל דרך כניסה כולם בדרום: **אלא כו' ס' מימין שלחנו של משה כו'.** ומזון בצפון ההיכל וכלמפרש לקמן: **רבי יוסי בר"י אומר על מזה כו'.** ובנבלי נקטו לה בדר"א בן שמוע ורבי יוסי בר"י ס"ל דאין תמדר אלא על בל מזה כו' ע"ש: ה"ג **מזרח ומערב כו' דברי רבי.** וכן הוא בכולא מגמדא פלוגתייהו: ה"ג **מ"ד מזרח ומערב ניחא.** דסוגיא זו ס"ל דמסקנא דבגלי שם שהיו שבודרים לאשו אל זה בגד לאשו אל זה ואם כן למאן דאמר מזרח ומערב מוכחים שפיר היו עומדים בגד בצפון בעשרה שלחנות הלאשו אל זה בגד לאשו אל זה אע"ג דאי אמרינן דאי אמרינן שבכנו ר' שלחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מלומלמות שלא יהא קלת חוץ לעשרים אמה הפנימיות איכה לאיתמר לא דק בולי אלא אי דנקטו בסוגיא וכולן היו נתונין משלים הנית ולפנים: ה"ג **מאן דאמר נתון ודרום נמנא שלחן בדרום.** שאוכל הטשרה שלחנות עשרים וההיכל מלפונו לדיומי לא היה אלא עשרים מלומלמות ואם כן ס' שלחנות ע"כ יהו בדרום ונקבל קפיד שיהיו השולחנות דוקא בלפון ומשאר בקושים ולא חס להאריך בקושיות האחרות שבגבלי ולי"שבגם אלינה דמ"ד לפון ודרום מונחים משום דלית הלכתא כוותיה דלהא"ש ההלכה כרבי מחזירו

מסורת הש"ס

ס) תמיד לא ב מנחות נט ב, ג) עי' תמיד לא ב, ג) יומא כא א, ד) עי' פסחים סד ב, ס) מנחות נא ב, ו) שם נט ב, ז) שם נח ב, ח) ועיין מנוח' שם ע"ג ד"ה אחד דכתבו כן בשם הקונטרס.

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ב מבית הבחירה הל"ד:

טו ב מיי' שם פ"ג הלכה טו:

טז ג מיי' שם פ"ג הלכה טח:

יז ד מיי' שם הלכה יב:

יח ה מיי' פרק ה מתמידין הל"ג:

נוסחת הבבלי

(א) כסף וכיו ר"ש כו' לית כו':

(ב) ר"ש בר' יהודה כו' ד"ר (אלעזר) ר"ש בר"ש כו' תרוס מ"ד כו':

הגהות הגר"א

[א] ה"ג לית כאן של שיש מפני שהוא מקרר דו"ש שהוא מפרש למה לא תני בגרייתא של שיש כמו במתני' והיינו לפי שהשיש מקרר כמו בפס"ק דיומא עמוד הראשון אם הלחם פנים לגרך שיהיה חם כמ"ש לשוב לחם חום וגו'. ועי' בס' מ"ש שמלגרך בפלפולו: **[ב]** ה"ג ומפי' הוא בתה ימים ס"ל של הרב בעל תקלין חדתין וז"ל לפי גי' רבינו דהכא אירי בלחם הפנים דנפגל בהלכתו בשבת וקבעינא לן שאם אין לחם הפנים לשבת הבאה אי רשאי להניחה משבת זה לשבת הבאה אי אמרינן משום שנפגל בהלכתו מפסיל בלינה אי לא מפסיל ופשיט ליה ר' לוי. דנעבד בהלכתו רשאי להניחו לבתחלה דהא קרא דוונתם על השלחן ולאי בנעבד בהלכתו משתעי וכתיב תמיד ואפילו כמה ימים ומש"ה מחק רבינו תיבת פסול דקרא לא אירי בלא בנעבד בהלכתו אלא בכשרי וע' בספר תקלין חדתין ובמשנת אליהו כ' מאריך בפלפולו וכתב הלכתא גברותא איכא למשמע מהאי גי': **[ג]** ל"ל מוהכן לגפון וכ"ג לחויה לשירות:

גליון הש"ס

[ה] עי' הגהות הגר"א אבל במפרש בתמיד שם לא נראה כגירסתו וגם התוס' במנחות דף נט ע"ב ד"ה אחד היה להם הני' שלפניו: **[כ]** עי' בתוס' מנחות דף נט ע"ב ד"ה הני היה להם גירסא אחרת:

תורה אור השלם

1. משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות:
ישעיהו כב א ב

2. ויתן לו הכהן קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני יי לשום לחם חם ביום הלקחו: שמואל א כא ז

3. ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד: שמות כה ל

4. ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאול ויעש מזרקי זהב מאה:
דברי הימים ב ד ח

5. ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנרה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון:
שמות כו לה

6. ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית יי את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב:
מלכים א ז מח

7. ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית האלהים ואת מזבח הזהב ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים: דברי הימים ב ד יט

הלכה ג מתני' על של שיש מניחין את האברים ובגמרא מפרש למה לא עשאו של כסף או של זהב: **ועל של כסף.** אם נמצאין שם בכל בוקר אלמה ותשמיש כלי שרת מתחן בתחתיו: **ונותנין לחם הפנים בכניסתו.** אחר שנפנים עד שיסדרוהו על השלחן: **ועל של זהב ביציאתו.** והיה מונח שם עד זמן תיקון: **שמעלין בקדש ולא מורידין.** דכיון שסלקוהו מעל השלחן של זהב אין מוריד אותו להניחו בשל כסף: **גמ' תני על של כסף.** לא היה כאולם של כסף אלא כדתני במתני' דשל כסף

חורי יהודה כן עלו לראש גגותיהן ונפלו ומתו הדא הוא דכתיב [1]משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כולך לגגות תשואות מלאה עיר הומיה וגו': **הלכה ג מתני'** [ב]ר"ג שולחנות היו במקדש [א]ח' של שייש בבית המטבחיים שעליהן מריחין את הקרבנים [2]ב' במערב הכבש אחד של שייש ואחד של כסף על של שייש נותנין את האברים יעל של כסף כלי שרת [3]וב' באולם (מבחוץ) מבפנים על פתח הבית א' של שייש וא' של זהב על של שייש נותנין לחם הפנים בכניסתו [4]ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין אחד של זהב מבפנים שעליו לחם הפנים תמיד: **גמ'** תני על של (א)כסף (ר' אדוי ור' מיישא ומטו בשם רב שמואל בר רב יצחק) ר' יוסי בשם ר' שמואל בר רב יצחק ר' חנניה מטי בשם ר' יוחנן [א]ליה[5] כאן של כסף מפני שהוא (ב)מרתיח לא כן תני זה[6] אחד מן הנסים שנעשו בבית המקדש שכשם שהיו מניחין אותו חום כך היו מוציאין אותו הום שנאמר [2]לשום לחם חם ביום הלקחו רבי יהושע בן לוי אמר אין[7] מזכירין מעשה נסים בעון קומי רבי (ליי) אילא לא היה שם לחם [8]מהו להניחו לשבת הבאה אמר לון כתיב [3]ונתת על השולחן לחם פנים לפני תמיד לחם פנים (ב)[9]אפילו פסול עשרה[10] שלחנות עשה שלמה דכתיב [4]ויעש שולחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וה' משמאל אין תימר חמשה בדרום וה' בצפון והלא אין השלחן כשר אלא בצפון שנאמר [5]ואת השלחן תתן על צלע צפון מה ת"ל חמשה מימין וחמשה משמאל אלא חמשה מימין שלחנו של משה וחמשה משמאלו אעפ"כ[11] לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד שנאמר [6]את השלחן אשר עליו לחם הפנים (ב)רבי יוסי בי רבי יהודה אומר על בולן היה מסדר שנאמר [7]את השולחנות ועליהם לחם הפנים: **תני'** [ג] מזרח ומערב היו נתונין **דברי רבי ר"א** בי רבי שמעון אומר צפון ודרום היו נתונין מ"ד מזרח ומערב ניחא [ג]כולהן ראוין לשירות מ"ד צפון ודרום :מצא שלחן בדרום ומנורה

הכהנים: **ועל של כסף כלי שרת.** שהיו מוליאין בכל בקר כדתנן במתני': **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו כו' שמעלין בקדש.** לכן ניליאתו של זהב ותחלה על של שיש: **גמ' תני על של כסף.** הא דתני במתני' של שיש בכניסתו תני בגרייתא על של כסף ומכל מקום שפיר היו מעלין בקדש מכסף לזהב: ה"ג **לית כאן של שיש מפני שהוא מקרר.** כלומר דמפרש בגמ' לא תני בגרייתא של שיש כמו במתני' ומשום דהיינו לא שהשיש מקרר כמו בסוף. כרק קמא דיומא עמוד ראשון אם הלחם הפנים לגרך שיהיה חם כמ"ש לשוב לחם חום וגו': ומדרך לא תני זה ל' **מן הנסים כו'.** ואם כן היון שדרך נס היה חם כל השבוע אם כן ליכא למיחש לשיתקרר: **אין מוכירין מעשה נסים.** דחתלת שדיהו צריך שלא יתקרר ולא לסמוך על הנס ומתניתין דסבירא ליה על של שיש מפרש בגבלי תמיד (ל"ח ב') מפני שאל כסף מרתיח ולא כל מיחם שלא יתעפש: **לא היה שם לחם מהו להניחו לשבת הבאה.** בלחם כסר אירי אי דשלי להניחו לשבת הבאה ולא מיפסל בלינה אף בנסדר בהלכתו לא דמיפסלי בלינה בנסדר בהלכתו. ה"ג **אל"ף ונתם על השלחן לחם פנים לפני תמיד.** ומפליגו הוא כמה ימים. וגם לבתחלה יכול להניחו על כמה ימים בקרא ודלא אירי בנסדר בהלכתו דכתיב ונתת לחם ונו' והיינו לחם כשר ומפליגו הכי כתיב תמיד לחוותת דבשלי להניחו לבתחלה ולא מיפסל בלינה: **עשרה שולחנות כו'.** קוגיא זו במנחות (ל"ח ב' ל"ט א') מסקנא דהכא בס"ד בהתם מיתוקמא: **וא"ר ס' בדרום כו'.** ולהלי מימין מימין דפתח וכן שמאל דפתח קאמר ובנבלי שם קאמר בהגיה וא"ר מימין דפתח כו': **והלא אין שלחן כו'.** הפתח הוא בחמצע ההיכל בכותל מזרחי ומאלאו ה' שלחנות שבשמאל דרך כניסה כולם בדרום: **אלא כו' ס' מימין שלחנו של משה כו'.** ומזון בצפון ההיכל וכלמפרש לקמן: **רבי יוסי בר"י אומר על מזה כו'.** ובנבלי נקטו לה בדר"א בן שמוע ורבי יוסי בר"י ס"ל דאין תמדר אלא על בל מזה כו' ע"ש: ה"ג **מזרח ומערב כו' דברי רבי.** וכן הוא בכולא מגמדא פלוגתייהו: ה"ג **מ"ד מזרח ומערב ניחא.** דסוגיא זו ס"ל דמסקנא דבגלי שם שהיו שבודרים לאשו אל זה בגד לאשו אל זה ואם כן למאן דאמר מזרח ומערב מוכחים שפיר היו עומדים בגד בצפון בעשרה שלחנות הלאשו אל זה בגד לאשו אל זה אע"ג דאי אמרינן דאי אמרינן שבכנו ר' שלחנות של עשרים אמה בעשרים אמה מלומלמות שלא יהא קלת חוץ לעשרים אמה הפנימיות איכה לאיתמר לא דק בולי אלא אי דנקטו בסוגיא וכולן היו נתונין משלים הנית ולפנים: ה"ג **מאן דאמר נתון ודרום נמנא שלחן בדרום.** שאוכל הטשרה שלחנות עשרים וההיכל מלפונו לדיומי לא היה אלא עשרים מלומלמות ואם כן ס' שלחנות ע"כ יהו בדרום ונקבל קפיד שיהיו השולחנות דוקא בלפון ומשאר בקושים ולא חס להאריך בקושיות האחרות שבגבלי ולי"שבגם אלינה דמ"ד לפון ודרום מונחים משום דלית הלכתא כוותיה דלהא"ש ההלכה כרבי מחזירו

ריבב"ן

כדאי' ביומא פ"ג (דף ל"ג) נקטור שם אדם ומזכירין אותו לשבח. בפשטין שערים קטנים שלא היו גגיהן ורחבין כשאר שערי הבית: **לא היה להם שם.** מה היה משמש: **מתני'** י"ג **שלחנות.** אינו מונה י' שולחנות שעשה שלמה דכתיב במשכן דשלמה בחלכים ובדר הנתחן מניח בכ' שני הלחם בחנתחן אלא בנית שני עשקינן שלא היו שם אותן שלחנות: **אחד של שיש.** שמניחין שם האברים: ירושלמי ר' יוסי בשם ר' שמואל בר יתחק בשם ר' יוחנן לא כאן של כסף מפני שהוא מרתיח יתחממו האברים ויקביחו ולפי שבקרבנות יחיד כהן ג' יכול להוליך כל האברים ומניחן שם כדי לנוח והא דתנן בפ"ב דיומא תמיד קרב בג' עשר וכו' ומונה שם דבר הולכת אברין למזבח הא אמרינן התם (דף ל"ו) בד"א בקרבנות צבור אבל בקרבני יחיד כל שרואה להקריב מקריב אפילו אחד: **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו.** כדי לנוח: **ועל של זהב ביציאתו.** עד שיוקטרו דמיי לבונה הבאין עם הלחם כך פירש רבינו שלמה בפ' שתי הלחם הבא תנן אחד של שיש ובפ' שתי הלחם (דף ל"ט) תניא ר' יוסי בר יהודה אומר שנים שהיו נתונים אחד של כסף ויאחד של זהב ופירש רבינו שלמה אותו שהוא לבן כשיש נקרא שיש ולי נראה דתנאי היא דהכא ר' יוסי היא(ד): **שמעלין בקודש.** מגלן דפרק שתי הלחם אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אותם לקועי פחים לפי לאמזבח בתחלה תשמישי מזבח ולבסוף גופי של מזבח: **ולא מורידין.** מגלן אמר ר' אחי דאמר קרא ויקח משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו ויטה שלא סייעו אחר אלא הוא עשהו ירידה ועוד שלא סייעו אחר אלא הוא עשהו שהיא גדול כך פירש רבינו שלמה:

תקלין חדתין

מ'. שמן המשיח הסכימו: **מתני' שעליהן מריחין את הקרבנים.** לשון רבינו הגאון וכן הפשט ויתומות היה שם אלא שלמה משמש יותר בקבנים שהיו מריחין עליו ומונח עד הקרבה יעי' מו"ע פ"ה דמדות (מתני' ג'): **על של שיש.** אחר הניתוח מסדרין שם האברים עד שיעלום

ועל של כסף כלי שרת. שהיו מוליאין בכל בקר כדתנן במתני': **על של שיש נותנין לחם הפנים בכניסתו כו' שמעלין בקדש.** לכן ניליאתו של זהב ותחלה על של שיש: **גמ' תני על של כסף.** הא דתני במתני' של שיש בכניסתו תני בגרייתא על של כסף ומכל מקום שפיר היו מעלין בקדש מכסף לזהב: ה"ג **לית כ

ריבב"ן

מתני' י"ג שופרות היו במקדש. וכולן פיהן לר כדי שלא יוכל אדם להכניס ידו בפיהם ולגנוב מן הכסף וכולהו מפרש למאי אצטריכו. עליה ולבונה גרסי' וברוב ספרים כתוב ללבונה וטעות הוא דהא כל אחד ואחד יש לו שופר בפני עצמו ולבונה לבד ועליה לבד כדתני ומחיל. חסב לכפורת לשון כפורי זהב פי' מזרקים ולמה נקרא שמם כפורי ע"ש שמקנתין דיהם מן הדם כדאמרי' בגיטין (דף נו) בעניין[מ] נבוזרלאדן בעי לכפורי ידיה בההוא גברא. ששה לנדבה לקיץ המזבח: **מתני' קינין.** הן תורין גחלי עולה הן בני יונה אבל שופר לקיני חובה לא בעי ר' יהודה והטעם דאיתא בפ' הוליאו לו (דף פה) דשמא ימות ח' מהן נמצא כל המעות שבשופר הלכות ליס המלא כי היכי דאמרינן בחטאת שמתו בעליה דאזלא למיתה הכי נמי מעות שהופרשו לחטאת ומתו בעליהן הולכות ליס המלא ופריך התם ובגרוב ד' זחי ושדי במיא והיך ליתתרו ר' יהודה לטעמיה דלית ליה בריה כדאמר בעירובין (דף לז) מדתני ליו: **ותכ"ל קינין הן קיני חובה אחד לעולה ואחד לחטאת וריבן לא חייבי לחיבה.** גחלי עולה בין תורין בין בני יונה כולן עולות נדבה: **שני גזירין.** מפורש ביומא פ"ב (דף כו) תניא ר"ש בן יוחאי אומר מנין לתמיד של בין הערבים שטעון שני גזרי עצים בשני כהנים שנאמר וערכו עליה עצים על האש וערכו שנים אם אינו ענין לתמיד של שחר שהרי כבר נאמר ובער עליה הכהן עצים בבקר תנהו ענין לתמיד של בין הערבים ואמרינן בפרק בתרא דמנחות (דף קו) ת"ר קרבן מלמד שמתנדבין עצים וכמה שני גזירין וכן הוא אומר והגורלות הפלנו על קרבן העצים ותניא בתוספתא בפרק [ג' דמכילתין] האומר הרי עלי עצים מביא דמי שני גזרין ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותן ולוקחין בהן עצים ומקריבין אותן ע"ג המזבח ונאותין בהן ואין מועלין ואם הקריבן בחוץ פטור אבל אם אומר שני גזרין של עצים אלו לגבי מזבח הכהנים מקבלין אותן ממנו ומקריבין אותן ע"ג המזבח ואין נאותין בהן ומועלין בהן ואם הקריבן בחוץ חייב דברי ר' וחכ"א אם הקריבן בחוץ פטור ואלו ואלו הולכין לעצים העליה: **קומץ לבונה.** כדתנן בפרק בתרא דמנחות ה' קמצין הן: **האומר הרי עלי לבונה לא יפחות קומץ.** המתנדב מנחה יביא עמה קומץ לבונה. המעלה את הקומץ בחוץ חייב שני גזרי לבונה טעונין שני קומצין: **והכ לא יפחות מדינר והכ.** ופריך בפרק בתרא דמנחות ולמא נקמא ח"ר אלעזר דאמר מטבע ולמא פריטי פריטי דהכא לא עבדי אינשי. תניא בתוספתא בפ' בתרא [דמכילתין] האומר הרי עלי לבונה מביא דמי מלא קומץ לבונה ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין אותו ומקריבין אותו ע"ג המזבח. האומר הרי עלי הכ מביא דמי דינר הכ ונותן לשופר והכהנים מקבלין אותו ולוקחין בהן הכ ועושין אותן רקועי פחים לפי המזבח: **ששה לנדבה.** מפרש בפרק בתרא דמנחות ששה כנגד מי אמר ר' חזקיה כנגד ששה בתי אבות הכהנים שיהא להם אלוה זה עם זה ר' יוחנן אמר ממון שהנדבה מרובה מקנו להם שופרות מרובין כדי שלא יתעפשו המעות שערי אמר כנגד פר ועגל ואיל וכבש ועגלי טולן הן נדבה ודמיהן ידועין פר מביא מנה עגל מביא חמשה אלעיס איל מביא ג' אלעיס כבש מביא אלע אלעיס ואם אינו דמיהן ואמא דמיהן כאיל וכבש ור' היא דאמר קטן והביא גדול לא יצא אם נדר להביא אצטריך לכל אחד ואחד שופר בפני עצמו שאם מערבן והביא פרים מכל המעות לא יצא ידי נדרו מי שנדר עגל בר פדא אמר כנגד פרים אילים וכבשים ושעירים ומותרות והמעה דהיינו קולבון פרים בר חטאת של בנות שאבדו והפרים אחריהם מתחיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיו לאותו שופר אילים אשם גזלות ומעילות שעירים שעיר הרגלים כבשים אשם נזיר ואשם מצורע ואהכי לא מערבו עם מותר גזלות ומעילות דאלו בני שנה ואלו בני שתים ואלו בתים לכפר ואלו נתין להכשיר ויכולן אם אבדו והפרים אחריהם מתחיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן כל מ' מ' לשופרו. והמותרות כגון הפרים מעות לכל אלו ואותרו כגון שהחלו הבהמות ושמואל אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר

תקלין חדתין

וגם סתם מתניתין דמנחות (פ"ו מ"ו) כוותיה דרבי אלעזר דאמרי דירושלמי לאחריך בפלפולא שלא אליבא דהלכתא: ה"ג **מני הבלגן היה נתן מחצי הבית ולפנים משוך מן הכותל ב' אמות ומחצה כלפי הצפון ומנורה כנגדו בדרום מזבח הזהב היה נתון [א]באמצע הבית חולק את הבית מחציו ולפנים (ב) משוך [ג]קימעא כלפי (צפון) חוץ וכולהן היה[ד] נתון משליש הבית ולפנים עשר מנורות עשה שלמה שנאמר [1] ויעש את מנורת הזהב עשר כמשפטו ויתן בהיכל ה' מימין וה' משמאל אין תימר חמש בצפון וחמש בדרום והלא אין המנורה כשירה אלא בדרום שנאמר [2] ואת המנורה נוכח השלחן על ירך המשכן תימנה מה ת"ל חמש מימין וחמש משמאל אלא חמש מימין מנורתו של משה וחמש משמאלה אעפ"כ[ה] לא היה מבעיר אלא של משה בלבד שנאמר [3] ומנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב ר' יוסה בי ר' יהודה אומר על כולן היה מבעיר שנא' [4] ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא מכלות זהב הן[ו] כילו זהבו של משה תני רב יהודה בשם אסי היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור ומוציאן עד שהוא מעמידן על א' לקיים מה שנאמר [5] ככר הזהב לטהור עשה אותה וגו' תניא[ז] אמר רבי יסי בי רבי יהודה מעשה במנורת זהב שעשה משה במדבר והיתה יתירה דינר זהב והכניסוה לכור שמונים פעם [ח]ולא חסרה כלום ויאות עד דלא יקום על ברריה הוה חסר סגין מן דו קיים על ברריה לא חסר כלום:**

הלכה ד מתני' [ב]שלשה[ט] עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין קנין וגוזלי עולה עצים לבונה זהב לכפורת ששה[י] לנדבה תקלין חדתין שבכל שנה ושנה ועתיקין מי [כ]שלא הביא אשתקד שוקל לשנה הבאה קנין הן חורין וגוזלי עולה הן בני יונה כולן עולות דברי ר' יהודה וחב"א קנין אחד חטאת וא' עולה גוזלי עולה כולן עולות האומר[כא] הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין לבונה לא יפחות מקומץ [1]זהב לא יפחות מדינר זהב ששה לנדבה נדבה מה היו עושין בה [2]לוקחים בה עולות הבשר לשם ועורות לכהנים זה[כב] מדרש דרש יהוידע בן גדול [3]אשם הוא אשום אשם לה' זה הכלל כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשמה ילקח בהן עולות הבשר לשם והעורות לכהנים נמצאו שני כתובין קיימין אשם לה' ואשם לבהן ואומר [4]כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' לכהנים יהיו: גמ' תניא[כג] אמר ר' יהודה לא היה שופר של קנין בירושלם מפני התערובות שמא תמות אחת[כד] ונמצאו דמי חטאות מיתות מעורבות בהן והתניא[כה] האשה שאמרה הרי עלי קן [ו]מביאה דמי קן ונותנתו בשופר

אוכלת

ומנורה בצפון והא תני השלחן[ב] היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך [א]מן הכותל ב' אמות ומחצה כלפי הצפון ומנורה כנגדו בדרום מזבח הזהב היה נתון [א]באמצע הבית חולק את הבית מחציו ולפנים (ב) משוך [ג]קימעא כלפי (צפון) חוץ וכולהן היה[ד] נתון משליש הבית ולפנים עשר מנורות עשה שלמה שנאמר [1] ויעש את מנורת הזהב עשר כמשפטו ויתן בהיכל ה' מימין וה' משמאל אין תימר חמש בצפון וחמש בדרום והלא אין המנורה כשירה אלא בדרום שנאמר [2] ואת המנורה נוכח השלחן על ירך המשכן תימנה מה ת"ל חמש מימין וחמש משמאלה אעפ"כ[ה] לא היה מבעיר אלא של משה בלבד שנאמר [3] ומנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב ר' יוסה בי ר' יהודה אומר על כולן היה מבעיר שנא' [4] ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא מכלות זהב הן[ו] כילו זהבו של משה תני רב יהודה בשם אסי היה שלמה נוטל אלף ככרי זהב ומכניסן לכור ומוציאן עד שהוא מעמידן על א' לקיים מה שנאמר [5] ככר הזהב לטהור עשה אותה וגו' תניא[ז] אמר רבי יסי בי רבי יהודה מעשה במנורת זהב שעשה משה במדבר והיתה יתירה דינר זהב והכניסוה לכור שמונים פעם [ח]ולא חסרה כלום ויאות עד דלא יקום על ברריה הוה חסר סגין מן דו קיים על ברריה לא חסר כלום:

הלכה ד מתני' [ב]שלשה[ט] עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין קנין וגוזלי עולה עצים לבונה זהב לכפורת ששה[י] לנדבה תקלין חדתין שבכל שנה ושנה ועתיקין מי [כ]שלא הביא אשתקד שוקל לשנה הבאה קנין הן חורין וגוזלי עולה הן בני יונה כולן עולות דברי ר' יהודה וחב"א קנין אחד חטאת וא' עולה גוזלי עולה כולן עולות האומר[כא] הרי עלי עצים לא יפחות משני גזירין לבונה לא יפחות מקומץ [1]זהב לא יפחות מדינר זהב ששה לנדבה נדבה מה היו עושין בה [2]לוקחים בה עולות הבשר לשם ועורות לכהנים זה[כב] מדרש דרש יהוידע בן גדול [3]אשם הוא אשום אשם לה' זה הכלל כל שהוא בא משום חטאת ומשום אשמה ילקח בהן עולות הבשר לשם והעורות לכהנים נמצאו שני כתובין קיימין אשם לה' ואשם לבהן ואומר [4]כסף אשם וכסף חטאת לא יובא בית ה' לכהנים יהיו: גמ' תניא[כג] אמר ר' יהודה לא היה שופר של קנין בירושלם מפני התערובות שמא תמות אחת[כד] ונמצאו דמי חטאות מיתות מעורבות בהן והתניא[כה] האשה שאמרה הרי עלי קן [ו]מביאה דמי קן ונותנתו בשופר אוכלת מזבח ומתמלא: שיהיו שני כהנים הנוטלים ב' סדרים הולכין זה בצד זה ותוכן ב' אמות ומחצה: **בלמעלה הבית. כיצד ראמצע ההיכל כשלא נחצב בית קדשי קדשים עמו ההיכל אורכו ארבעים ובית קדשי קדשים אורכו עשרים אמה והמזבח היה עומד בתחלת עשרים אמה של ההיכל המערביים: **משלש הבית.** של לד מזרח: **ולפנים.** לצד מערב והיינו כשנחצב בית קדשי קדשים עמו: **הוא מכלות הזהב.** פסוק הוא בד"ה וקמפרש מהו מכלות הזהב ומאמר שהן כולו של זהב סגור שהיה לשלמה שהרי עשר מנורות עשה ולבל אחת היה לרין אלף ככר כדמפיק: **לקיים מה שנאמר.** במעות משה ככר זהב וטהור וגו': **ה"ג משנה במורה** המקדש שהיתה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב והכניסוהו לכור פ' פעמים ולא חסר אחת ממשקלה: **ופריך ויאות.** במתיה וכי כך הוא והלא עיניו רואות כשנתמנין זהב בכור אחת הוא נחסר: **ומשני עד דלא יקום** וכו'. כשעדיין לא קיים הזהב על ברירותיה שלא נגרע כל ברכו נחסר ממנו אבל בשבכר נגרע כל ברכו לא נחסר ממנו כלום אפי' מכניסין אותה לאש כמה פעמים:

הלכה ד מתני' תקלין חדתין. שבו נותנין שקלי שנה זו וכשמגיע זמן התרומה הנזכר מוציא כל שקלים שבשופר ונותנן ללשכה כדי שיתרמו מהם והשני כתוב עליו תקלין עתיקין ומי שלא הביא שקלו בשנה זו מביא בשנה שאח"כ ונותנו לשופר והנזכר טולה ונותנם בשירי הלשכה והג' כתוב עליו קינין והן תורין גדולים והד' גחלי עולה והן בני יונה הקטנים וכולן עולות אבל לקני חובה לא היה שופר כדמפרש בגמרא: **עצים.** המתנדב עצים למערכה נותן דמיהן לתוכו: **לבונה.** המתנדב לבונה נותן דמיו לתוכו: **והכ.** המתנדב זהב נותנו שם לו דמי שויו והוא לכפורת כלומר לכלי שרת שבמזרקות נקרלאים כפורי זהב בעזרא ובד"ה לפי שהבהן מקנה בהן אלבעו בין הותה לבותה שהכהנים שבאלבעו פטולים: **ששה.** שופרות המותרות הן לנדבה ובגמרא מפרש: **האומר הרי עלי עצים.** פתם: **לא יפחות משני גזירין.** כאותן שמקדרין על המערכה ושיעורן מפורש בגמ': **לא יפחות מן קומץ.** שהו שיעור הלבונה הבאה עם המנחה ובגמרא מפרש מנ"ל ודוקא של לבונה מבית: **והכ.** המתנדב זהב פתם לא יפחות מדינר אחד: **אשם הוא אשום אשם לה'.** וקשיא דישא לפיפא דאשם הוא משמע בהוויתו יבא לבעלמו שהוא נאכל לכהנים ואשם לה' משמע שכולו לה' ודכל יהוידע הכהן כל שהוא מותר חטאת ואשם יצקא בתותו המותר עולות נמצא ב' הכהנים קיימים אשם לה' הבשר ואשם לכהנים העורות והיכן מלינו מדרש זה ביהוידע כפף אשם וכפף חטאת לא יובא בית ה' לכהנים יהיו וא"ל מעתה הכל אשם לה' ואמר ר' אלעזר דאמר מטבע ולמא פריטי דהכא לא עבדי אינשי. תניא בתוספתא בפ' בתרא דמנחות [ד]אם אבדו והפרים אחריהם מתחיהן ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויפלו דמיהן כל מ' מ' לשופרו. והמותרות כגון הפרים מעות לכל אלו ואותרו כגון שהחלו הבהמות ושמואל אמר כנגד מותר חטאת ומותר אשם ומותר אשם נזיר ומותר

בכל פעם הרבה דזהו עד דלא קאים על בירורו אבל בשקאים על בירורו לא אמר כלום: **מתני' חדתין.** ה"ג **מני הבלגן היה נתון מחצי הבית ולפנים משוך מן הכותל ב' אמות ומחצה.** שהיכל היה אורכו ס' אמה כדכתיב והבית אשר בנה שלמה וגו' ומאותן ס' היה עשרים בדביר כדכתיב ולפני הדביר עשרים אמה וגו' וההיכל ארבעים כדכתיב ארבעים אמה היה הבית הוא ההיכל לפנים והשולחנות היו מונין בעשרים אמה של היכל של לד הדביר והוא מחצי ולפנים מלוי בהיכל שהוא מ': **משוך כו'.** מן הכותל לפנים: **ב' אמות ומחצה.** כדי שיהיו הכהנים הנוטלים ב' סדרים בתוך ולכן זה בצד זה כדאמרי' במתני' דמנחות שהיו מסדרין בב"א ולהלין ב' ב"א בעגין ב' אמות ומחצה כדמפיק בגמרא: **ומנורה כנגדו בדרום.** כדכתיב את המנורה נכח השלחן וגם כן היתה משוכה מן הכותל דרומית ב"א ומחצה כ"ה ביומא שם: **ומזבח הזהב באמצע משוך כלפי חוץ.** לד חוץ ובריאתא זו לא"ל מזרח ומערב מיכתבי יכדכתבו התים: **וכולן היו נתונין משלש הבית ולפנים.** כשנחבאר ב' דדביר גם כן אז הוי שלחנות כולן משלש הבית וכדמוקי בבבלי פיסי: **כילו זהבו של שלמה.** במנחות (ב"ע מ"ב) **פרק החם** והכפתיר וכל כלי כו' אין כסף נחשב בימי שלמה לאתותה ומשני זהב סגור קאמרינן: **מכניסן לכור כו' על ג'.** לכל מעורה עשה כן וכ"ה במנחות שם ובכי דייקא קרא דזהב כזהר אותה: ה"ג **במנורה מקדם.** כ"ה במנחות שם וגי' הספרים שיגום ניכר: **ולא חסרה כלום.** וקאמר שלא תקשי ממה שאמרו שהיה חסר

מסורת הש"ס

ג) יומא לג ב, ב) מנחות לח ב, ג) שם עמ ג, ד) שם כמו ג, ה) עיין מנחות כמו ג ירושל' יומא פ"ד הלכה ד ומדרש חזית פ' עמודיו עמוד כפה, ו) יומא נה ב מתורה כב ב, ז) מנחות קד ג קז ב מתורה כב ב, ח) מנחות קו ב, ט) במתיה קג ג (במתיה כב ב), י) עי' יומא נה ג, כ) עי' עירובין לב ג, ל) מהן, מ) לפנינו שם איתא לשון זה גבי מיתון דשדריה טיטוס לעזר את ירושלים ועיין רש"י במנחות ד' ז ע"ב והגהות מהרי"ב ז"ל שם.

עין משפט נר מצוה

יא א מי' פ"ח מביה המקדש הל"ד:

ב ב מי' פרק ב משקלים הל"ב:

בא ג מי' פט"ז מתעה"ק הל"ג:

בב ד מי' פרק ב מערכין הל"ט וכ"ט:

בג ה מי' פרק ה מפסה"מ הל"ט:

נוסחת הבבלי

(**א**) מן הקרן ב' מ' היה בלמעלה מ' על לגע המקדש מ' לנער בערב ר"י בר"ש מ' כילו זהבו של שלמה מ' ר"י בשם אימי מ' במנחות [מקדש שהיה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב והכניסוה מ'] (ב) מביאה דמיהן ונותנת מ' ר' יוסי בר ביבין א"ל ביני ב"מ מ' אל"ל מתני' מתני' מ' בחמה גדולה ר"ש אמר ממין מ':

הגהות הגר"א

[**א**] ה"ג ומזבח הזהב היה נתון בלמעלה מוסך כלפי חוץ וכולן היו נתונים משלש הבית ולפנים כנ"ל והשאר שבנמתק. וכ"ה בתוספ' פ"ב דיומא והכי דייקא הסוגיא שם ע"ש וכ"ה בתמכ"ס פ"ג מהלכות ב"ה הל"ז ע"ש. וכ"מ בתש"י ביומא שם שלא הזכיר קמעה וגם בתוספתא דיומא פ"ב דיומא והכי דייקא הסוגיא דקאמר דכולן היו מונין משלש הבית ולפנים אל"כ לא היה משוך לחוץ יכ"ה לשון הרמב"ם פ"ג מהל' ב"ה הלכה ז"ז ומשוך לחוץ ר"ל כלפי חוץ וכ"מ בתוספתא שם יכ"מ בתש"י ביומא שם שלא הזכיר קומעה וגם לחוץ משמע חוץ דשלחן דמשה דעקב שלחן ומזבח ומאלו היה יכול לומר ויתר אבל לא כי משוך מבאר השלחנות יבי' הספרים אינם אלא הבית כו' שיהיו אלא הוא: **ולא חסר כלום.** מכן הגאון כתב בגליון ובגמ' דיקן בני' והעמידו על ככר והכי דייקא דקאמר שם ומי חסר כולי האי ככר בכל פעם הבא מעובדא דמעות בית המקדש משמע דלא חסר כולי האי אבל ב"מ מיהא חסר והיינו הבאה דינר והבאה בשוגגין דקאמר יאות עד דלא קאים כו' אבל בשמתברר הבאה לא חסרה כלום ומאחר ולכן לא הבינה בשוגגין בני' הבבלי דמשמע דחילק

מסורת אליהו

הסוגיות ועי' תוס' שם (ב"ע מ') ד"ה כל וש"ח ב' ד"ה מזבח כו' עי' ממב"ם פ"ב מהל' בית הבחירה הלכה י"ב: **ה"ג ומזבח הזהב בלמעלה משוך כלפי חוץ.** ולא גרס רבינו כלפי חוץ קומעה שבן הוא בתוספתא פ"ב דיומא והכי דייקא הסוגיא דקאמר דכולן היו מונין משלש הבית ולפנים אל"כ לא היה משוך לחוץ יכ"ה לשון הרמב"ם פ"ג מהל' ב"ה הלכה ז"ז ומשוך לחוץ ר"ל כלפי חוץ וכ"מ

גליון הש"ם

[**ל**] היינו ממנורה של משה אבל אבל המנורה מזבח חוץ וכולן היו מונין מן המזבח ולכך אמרו ביומא דמזבח פגע בריש לקיש דלא היה מבעיר אלא בכל משה ובזה אפשר לישב דברי הרמב"ם פ"ה ממעה"ק הל"ד יפ"ד מעיה"כ מקושית הרשב"ם ע' בב"מ ולא"מ ודו"ק:

תורה אור השלם

1. וַיַּעַשׂ אֶת מְנֹרַת הַזָּהָב עֲשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם וַיִּתֵּן בְּהֵיכַל חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול:

דברי הימים ב ד ז

2. וְשִׁמַּת אֶת הַשֻּׁלְחָן מִחוּץ לַפָּרֹכֶת וְאֶת הַמְּנֹרָה נֹכַח הַשֻּׁלְחָן עַל צֶלַע הַמִּשְׁכָּן תֵּימָנָה וְהַשֻּׁלְחָן תִּתֵּן עַל צֶלַע צָפוֹן:

שמות כו לה

3. וּמִקְטָרִים לֵיְ עֹלוֹת בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר וּבָעֶרֶב בָּעֶרֶב קְטֹרֶת סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת לֶחֶם עַל הַשֻּׁלְחָן הַטָּהוֹר וּמְנֹרַת הַזָּהָב וְנֵרֹתֶיהָ לְבָעֵר בָּעֶרֶב בְּעֶרֶב כִּי שֹׁמְרִים אַנְחְנוּ אֵת מִשְׁמֶרֶת יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אֹתוֹ:

דברי הימים ב יג יא

4. וְאֵת הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם כְּמִשְׁפַּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר: וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרוֹת וְהַמַּלְקָחַיִם זָהָב הוּא מִכֻּלּוֹת זָהָב:

דברי הימים ב ד כא

5. בֶּצֶר זָהָב טָהוֹר עָשָׂה אֹתָהּ וְאֵת כָּל כֵּלֶיהָ: שמות לז כד

6. אָשָׁם הוּא אָשֹׁם אָשַׁם לְיְיָ:

ויקרא ה יט

7. כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת לֹא יוּבָא בֵית יְיָ לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ: מלכים ב יב יז

הקינן קלונים היו: **ואוכלת בקדשים.** לעבר: **ואינה חושש שמא נטעגל כהן.** לחזקה על כ"ל שכהנים שאינן עומדים מסם עד שיכנו כל מעות של אותו שופר כדי שלא יתבלו מחוסרי כפרה בקדשים: **ואין כהנן חושש** וכו'. ולא פליג ר"י מתשנ"ל דעכ"ש מודים דלא חייביגן שמא מתה אמה מהן: **ומצני כי קאמרינן** לר"י דחיים לתעבורת היינו שיודע לן שבודאי מת ל' מהעותנין לתוך הטופר ממלא שהן מעורבות: **ופריך ואי אמרי' כו'.** כלומר אמאי ובכולו ד' זוזי דמי החטאת שמתו בעליהן והשאר יקרבו ודקאמר ד' זוזי היינו זוזי פסיטו שם מהן הוא דיבר לוכי יהן דמי פרידה אחת דתנן בו ביום עמדו קנין ברבעתים פי' פרידה אחת והרובע הוא אלי דיבר לוכי שהוא ד' זוזי מדינה ל"ג אורחיה דש"ס למתני ד': **ליט ליה בריריה.** לא סמכינן אבריריה למעבד איטולה:

בעי אם אמר הרי עלי עץ. ולא אמר עצים שלא נתכוין אלא לעץ אחד מהו שיביא ל' לו שנים: **מתניתא אמרה כן.** שלף גיזר ל' הוה קרבן ונדרו גדר: **כהאי דתנינן תמן.** ביומא פ"כ: **ושנים שני כבשים בידם שני גזרי עצים.** ביד כל ל' גיזר ל' ש"מ שכל ל' קרבן בפני עצמו: **ה"ג קרבן לרבות את העצים.** וה"פ כתיב כי תקריב קרבן מנחה ומלינו לעצים שנקראו קרבן דכתיב והגולות הפלנו על קרבן העצים: **כאמה שוחקת.** פי' באמה גדולה: **גדומה.** פחותה: **כמין עורבי.** קנה מחוזים ול"ע דאעובין קאי שלא היתה עוביו אלא כעורבני והוא כמתן גודש שלה הנשי בגבלי: **אלא אמה של אמה.** ואמתא באמתא הינו יתיב יתיב על העצים אשר על המזבח שלא יהו העצים יוצאין מן המזבח לפיכך לא היו העצים אלא אמה גדומה: **ומני כן.** ותניא נמי הכי שתקים המערכה לא היה אלא אמה על אמה: **נאמר כאן.** גבי לבונה לחם הפנים אזכרה כתיב ונתת על המערכה לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה: **ונאמר להלן.** גבי מנחה וקמץ משם מלא קמצו המכלה ומשמנה על כל לבונתה והקטיר הכהן את אזכרתה: **אף כאן קומץ.** לכל המערכה ומי היכי דמתם מנחה מלא קומץ אף פתם נדבת לבונה מלא קומץ: **ה"ג אי מה להלן שני קומצין.** וה"פ אי מה להלן לחם הפנים ב' קומצין דלאמרינן נעיל על כל המערכה קומץ אף פתם נדבת לבונה ב' קומצין: **כלום למדו לקומץ.** לבונה אלא מלחם הפנים והתם בעינן שיהא כל קומץ בפני עצמו מלא ואם חסר ממנה פסול ש"מ אע"ג דבהלטרפות יש שני קומצין בגון שהשני יתר אפ"ה פסול כדילפי' ממנחת חוטא ש"מ דכל קומץ קרבן בפני עצמו: **מילתא דרבי אילא אמרה.** מדברי ר' אילא שמעינן: **ה"ג המתנדב לבונה מביאה בקומצו של כה"ג.** וה"פ מדלינן לה מלחם הפנים ובפיים נעשה ולא ידעינן הי כהן דמתרמי ולריך שיהיה הרבה שיקמוץ ממנו גדול שבכהנים: **ואפי' בקומץ הכבלים.** ממנחת לפנים ויכול ליתן אותה לכל כהן שירלה שבאותו משמר: **והוא שהזיר נזרה.** דאמר מטבע: **לינורא.** שיעורו מוצא קטן: **כנגד ששה כתי אכות.** הכהנים שתקנו לשם חכמים שיהא כל משמר חלוק לששה בתי אבות כנגד ששה ימי השבוע שיעבוד כל אחד ביומו ונשבת כולן זוין שיהא שלוש ביומן שעורות של בהמות הנקחות מן הטיפרות היו לכהנים שמקריבין העולות יכל זמן שאין המזבח בטל לא היו לוקחין מן הטופרות ואם לא היה להם אלא שופר אחד לאותו יום של בית אב הראשון או הנשי יביאו נדרים ונדבות הרבה ולא יעול הבית אב מן הטופר כלום וכשאר ימות השבוע לא יבואו נדרים ונדבות הרבה נמצא אותן בתי אבות מקריבין מן הטופר שלא יהא המזבח בטל והוו עורות שלהם ומעלו הגך קמלי בהדי הגך ואמרי לה לכם עורות ואני אין לו כלום ואי משום הגך שלהם יתריגם בתשמרות שלנו מלנו גרם ל"ש פעמים שמקריבים שלמים והעורות לבעלים הלכך תקינו ששה שופרות שלא יטול זה משופרו של זה ובשהמעו בתות נותנין אותו לו שופרות: **פגנד פר** וכו'. שהמתנדב פר ועולה מביא ויותן לשופר שבתות עליו ענל וכן כולם והכהנים מקריבין מכל שופר קרבן הכתוב עליו ומתני' רבי היא דאמר קנון הבית גדול לו יפה: **קני זכים וקני זכוב.** בחד ניתנו דשם זב אחד הוא: **והתנא ואשמות.** המנחות. הייני מותר מנחת חוטא דלנבור חוץ דאילו מיתר מנחת יחיד הוקף משלו ומביא מנחה אחרת: **ועשירים האיפה.** שבה"ג מקריב בכל יום ואם הפרים לעשירית האיפה של יום ויתותרו שוב אין יכול לנכרפו לשם מחר אלא תפול לנדבת צבור וכדר"ש דע"ל בפ"ב דף ח' ורש"י במנחות פרק האומר עלי יש לו גירסא אחרת ע"ש: **ריבו לה שופרות הרבה.** כדי שלא יתעבשו המעות: **ה"ג כתיב וכלכלותם וכו'.** שם דגדות עשה. דכתלכים כתיב ויקח יהוידע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו ויתן אותו אלל המזבח בימין וגו' ובד"ה כתיב ויאמר המלך ויעשו ארון ויתנהו בשער בית ה' החוצה משמע דב' ארונות עשה ל' בפיים ול' בחיץ

משנת אליהו

גירסאות להתלמודים בהא דתני ר"י בר"י: **כי אם כרכוב כו'.** מרן לא נרס אמה יפוד ואמה סובב ונעמנו תמונות דזמרים (פ"ב ה') וע"ש ובפר' רש"י ז"ל כאן לחנית ראיה שתקוים המערכה אמה על אמה דאמה היה כרכוב ואמה קרנות ומאלו רק אמה מערכה ועי' מנחות (נ"ח ב') בסוגיא: **נאמר כאן כו'.** עי' רש"י במנחות (ק"ו ב') ד"ה מ"ל דסתם כו' ופס (ר"ש ב') ד"ה לגזונה כו' הכתה בפ"ע כגון האומר הרי עלי כו'. ובדפרשות לגירסא רבינו דרשה לאותומי לבונה הכתה בפ"ע קומץ א' ומתחל בלימוד לבונה הכתה עם מנחה דקומץ ש"ל כיון מפורש בהדיא ולמד מלחה"פ לחומרא רק דמשם הקשה לחומרא ב' קומצין ודחה כלום למדו קומץ כל שיקרא דקומץ ממנחה למדו יגדולה מזו אף קומץ דלחה"פ נמד בספרא נ"כ ממנחה בספרא ב' אמור פרשה י"ג אלנה ז' ולאוכרה ר"ש אומר ולאמרה כאן אוכרה ומאמרה לבון (במנחה) אוכרה מה אוכרה האמור לבון מלא הקומץ אף כאן מלא קומץ מלמד שהיא שעונה ב' קמלין מלא הקומץ למדו זה ומלא הקומץ למדו זה ע"ל ועי' תוס' דמנחות (י"ל ב') ד"ה קומץ כו' ובגר' הספרים ופירושי המפרשים אין הדעת סובלתן. כ"ז הועתק מס' מ"ש ע"ש: [ו] ל"ל מביאה בקומצו אל כהן (ק"ו): ד"ה לא יחמוד וכו'. והבק"ע לא רלה דברי תוס' ונדחק מאוד לפרש כהן גדול שבכהנים ועי' בספר מ"ש: [ז] ה"ג אוכלות ואשמות ועשירית האיפה כל"ל: [ח] ה"ג כתיב וכלכלותם כביאתי לפני המלך ויהוידע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת כתיב ואין לא יעשה בנין ה' וכו'. ר"ש בר נחמני כשם ר' נתן אמר ר' נתנאל עשה ומצא דבי ר"י נדבה אחת מאי ככלותם לאחר שהוציאו וקשיא על דר"י כתיב ויקח יהוידע הכהן ארון ל' ויקוב חור בדלתו ויתן אותו אלל המזבח וגו' ויתנו המלך יעבו ארון ל' ויאמרו המלך יעבו ארון ל' ויתנו בשער בית ה' חוצה לא הוצא אמר מפני הטמאי כל"ל. והשאר שבימים עד סוף הפ' נמתק. וה"פ לגבי דמוכיר במתני' מדרש יהוידע לא יוצא בית ה' דרש לבני הקרלי ורמי הקרלי אהלדי. וכ"ה בגבלי כתובות (קו:) ועי' בפ' מ"ת ותמלא טושה:

עין משפט נר מצוה

כב א מי' פרק ל ממחוסרי כפרה הלכה יב:

כה ב מי' פרק ט"ז ממעה"ק הל"ג:

כו ג מי' פרק ז מאיסורי מזבח הלכה ג:

כז ד מי' פרק ג מבית הבחירה הלכה ח:

כח ה מי' פרק ה מתמידין הל"ב:

כט ו מי' פרק ב מערכין הל"ו י:

נוסחת הבבלי

(א) אלא מתנחת חוטא כו' אמרה (הא דתני) המתנדב מנחה מביאה כו' ר' אלעי בשם ר"ח בשם ר"י כו': **(ב)** רב אמר כנגד כו' ור' חזקיה אמר כנגד כו' מרובה לפיכך הרבו לה כו': **(ג)** ר"ש בר' נחמני בשם ר' נתן כו' דיתנהו בשער בית ה' כו' רב הונא אמר מפני כו' רב הונא בשם ר' יוסי כו':

הגהות הגר"א

[א] ל"ל ואין מוקש ומלת כהן נמחק: **[ב]** ולא אמרי' בריריה נבורו ד' זוזי וכו'. ל"ל: **[ג]** מלות קרבן לרבות את העצי ל"נ: **[ד]** ה"ג אמה כרכוב אמה קרנות אמה מערכה כל"ל. ת"ל בעל ת"ס מדן לא נרס אמה יסוד ואמה סובב ונעמנו תמונות דזמרים (סכ.) וע"ש ובפרש"י ח"ס להביא דר' שמקום המערכה אמה על אמה דאמה היה כרכוב ואמה קרנות וממילא רק אמה מערכה ועיין במנחות (לז:) בסוגיא: **[ה]** ה"ג ת"ל אילא כלום למדו לקומץ מלחם הפנים אלא מתנחת למדו מה להלן קומץ החסר כשר אף כאן קומץ החסר כשר כל"ל. וה"פ אילא בא לסמוך מה דהתמיל לגמוד מלחם הפנים ואמר כלום למדו לקומץ מלחם הפנים ומי שעורה לקומץ לבונה הן הבאה עם המנחה הן בפ"ע למדו לקומץ מנחת חוטא (לז:) בתיב הכהן מנחתו ומנחת חוטא זו עשירית האיפה. ר' אומרים אף כנגד מיתר חטאת ומיתר אשם ומיתר אשם מזיר ומיתר אשם מלורע ומיתר קינין אלו קיני חובה ומותר מנחת חוטא מכל אלו לוקחין עולות הבאר לשם והעורות לכהנים כשהר עולות שנאמר עור העולה אשר הקריב לכהן לו יהיה. כתוב אחד אומר אשם הוא אשם הוא לה' וכתיב בפרשת נשא הראשם המושב לה' לכהן הא כיצד כל שהוא בא משום חטא ומשום אשמה שהיה חייב אשם כגון אשם גזלות אשם מעילות אשם תלוי אשם שפחה חרופה אשם מזיר אשם מלורע אם הפרש אשמו ונאבד אחר תחתיו ונמלא הראשון ירעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה. מותר חטאת מי שהפרש חטאתו ואבדה והביא אחרת תחתיה ונמלאת הראשונה לרבון לפליגי עליה דר' בתמורה פ"ד תרעה עד שתסתאב ויפלו דמיה לנדבה דלא אזלא למיתה אלא אם נמלאת לאחר כפרה ולר' דאמר אפילו נמלאת לאחר הפרשה אזלא למיתה משכחת לה בגון שהפרש שתי בהמות לאחריות האחת תרעה. ולר' שמעון דאמר כל אבודין מתין אפילו הפרשן לאחריות לא משכחת לה אלא כדאמר ר' אמי הפרש שני בנורי מעות מתכפר באחד מהן והשני יפלו לנדבה ומוקי לה בתמורה פ"ד אלינא דר' שמעון. ל"ש הפרש מעות לכל אלו ומותרו מוקרן לנדבה:

תקלין חדתין

כך היא דיקה שהנינא דמיהן של שני החורים ונתנת בשופר שכתוב עליה קיינן ששם נותנין מעות קיני חובה: **ואוכלת בקדשים.** שם גרס ומוכלת לכהנן חגיגה (כ"ל) האוכן והמחוסר כיפורים לריכים עבילה לקודש: **שמא יטעגל כהן.** דחוקה כהנים עוסין שלימותן כדאמרינן בתמורת (כ"ז ב'): ה"ג **ואינו חושש שמא דמי חטאות מעורבות.** בהן מדאמר' שהעולת בשופר זה ולא פליג עליה רבי יהודה: **כי קאמרינן בחטאת שמתו בעליה ולא.** דחייביגן שמא יתוודע בעיכוד שמתה ל' ונמלא כולן אוזי לאיבוד אבל לעיתים שמא תמות לא חייביגן: **ואי אמרינן בריריה כו' ד' זוזי.** שיעור דמי פרידה אחת כדתנן בקינין עמדו קינין ברבעתים: **ר"י ל"ל בריריה.** ואלן לר"י קיימינן: **בעי.** שאל מה שאמר אם יסכימו כן כדפרישת בפרק קמא: **מביא גזיר ל'.** דחשיב קרבן בפ"ע שזה קרבן בפ"ע. ב"ל מהגזיזין: **בידם.** ביד כל אחד גזיר ל' ש"מ דכל אחד קרבן בפ"ע ולכן היה כהן לכל אחד: **שוחקת.** דוחתת ונדגלה. ושוניין של כל אחד וא' כדאמר שכל ל' קרבן בפ"ע ולכן קאי אכ"ש בפ"ע בלא ברא"פ: **גדומה.** פחותה: **טוריעי.** קנה מחוזים ופפי' כ"ש ובעוביה. ל"נ שיהיו שוין בהיקף אורכן בעוביין כקנה מחוזים שוין. כן למדתי מהמשמעות פי' הרמב"ם בתמיד'. ל"נ מתחן נידם קאה כמ"ש בנבלי זבחים (פ"ב ב'): **לפי שלא היה כו'.** בדעינן עליה ע"ג המזבח שלא יפלו העצים מן המזבח לפיכך לא היו העצים אלא אמה גדומה: **ומני כן.** שלא היה מקום המערכה אלא אמה: ה"ג **אמה כרכוב אמה קרנות אמה מערכה.** דאמה שבין הקרנות ומקום הילוך ממעטין בי אמתים לכל לד פס ליה אמה על אמה. וזה הבית דליה לאמה כרכוב ואמה קרנות ל"ל לא נשאר רק אמה מערכה: **לבונה לא יפחות מקומץ נאמר כאן כו'.** הכא בתמני' בלבונה הבאה בפני עלמה אריי ולא אשכחן קומץ אחד רק בלבונה הבאה עם המנחה ובכלל עמה לבונה דבפני עלמה בזיעורין ומפני שרולה לפרש משמעותו התחיל לפרש לבונה הבאה עם המנחה שממנה יתפרש לבונה בפ"ע דמתני': **נאמר כאן.** דייהו בלבונה הבאה עם המנחה כתיב ואת כל הלבונה וגו' אוכרתה לה' ומשמע לזו דאת כל הלבונה דקאמר דייהו כל שם הקטרת לבונה אף הבאה בפני עלמו וכדמשמע בבבלי מנחות (ק"ו ב'): **ונאמר להלן.** בלחם הפנים ונתת על המערכת לבונה זכה וגו' לאוכרה: **מה להלן מלא קומץ.** למערכה וכדתנן במתני' דמנחות (ק"ו ב') ואם חסר ממלא קומץ פסול כדאמר שם בהדיא: **אף כאן מלא קומץ.** ואחר פסול: ה"ג **אי מה להלן ב' קמלים.** בלחם הפנים כמ"ש במתני' ב' בזיכין ב' קומצין לכל מערכה קומץ א' ה"ג הכא: **כלום למדו לקומץ מלחם הפנים אלא מתנחת למדו.** ר' אילא בא לסמוך מה בהתחיל לגמוד מלחם הפנים ואמר כלום למדו לקומץ מלחם הפנים ומי שעורה לקומץ לבונה הן בבאה עם המנחה הן בפני עלמה למדו מלחם הפנים אלא מתנחת למדו כדאמרינן במנחות (ק"ו ב') דכתיב והכרים ממנו בקומצו מבלא המנחה ומשמנה ואת כל הלבונה אבל הלבונה מה הרמה המנחה מקום קומץ אף לבונה ב"ש קומץ ומינה מה להלן קומץ החסר כשר אף כאן קומץ החסר כשר דאמר אילא ש"ל דבר אילא ש"ל בלבונה הבאה עם המנחה כר"ל ור"י דאפלינו במנחות (ק"ו ב') גבי חיסר לבונה וש"ל דכשר הבן ש"ל בחד מהני תמוהין ר' אמי ור"י ופחא ש"ל כמחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה הכי נמי בלבונה בפני עלמו ב"ל ל"ל ר"ש ור"י דקומץ החסר כשר מבמ"ל בקמלין דמיכין לחם הפנים לדברי הכל חסר פסול כדאמר התם: **מילתא דר"א אמרה.** מדברי מוכח: ה"ג **המתנדב לבונה מביאה בקומצו של כהן.** דהוחיל דלמד מתנחת ודינו בלבונה הבאה עם המנחה אף לקולא אם כן לקולא מילתא דשוויה דמשעריגן בשעור קומצו של יד הכהן: **אפילו בקומץ בעלים.** דא"מ בדבה בפני עלמו היא: **נורה.** מטבע אי"ל בגמרא אלוכתא דזוזי: **לינורא.** מזלא קטן: **כנגד ו' כתי כו'.** שכל משמר חלוק לו' בתי אבות כנגד ו' ימי השבוע זה עובד יומו וזה יומו ונשבת כולן זוין ולכן תקנו ל' שופרות שלא יטול זה משופרו של זה ולא אתי לאיבוד כדאיתא בגבלי מנחות (ק"ו) וע"ש: **שלש כתמות פר.** שהמתנדב פר לעולה מביא ונותן לשופר שמתו פר בתנה אחד דפר בתנה אחד: **ועגל.** המתנדב מביא ה' כלעים ונותן לשופר שמתו עגל וכן כולם והכהנים לוקחים משופר שמתו פר ומקריבים פר ומקריבים מאותו שופר פרים עד שיכלו המעות ולהני נקט ששה בהמות שאין עולה בלא אלא מששה בהמות אלו: **כנגד ששה קרבנות.** המפרש בפ"ב מתמי' ה': **שופרות הרבה.** כדי שלא יתעבשו המעות והשם מפרש מ"ש דמר דלא אתר כמר: ה"ג **וכלכלותם גו' כמ"ש בפנים.** ולגבי דמוכיר במתניתין מדרש יהוידע לא יוצא בית ה' דרש לבני הקרלי ורמי הקרלי אהלדי. וכ"ה בגבלי כתובות (קו:) ועי' בפ' מ"ת ותמלא טושה:

גליון הש"ס

[ו] עי' תוספות מנחות דף קו ע"ב ד"ה לא: **[כ]** עי' תוספות מנחות דף יא ע"ב ד"ה קומץ: **[נ]** הגר"א הגיה כשר ועי' בתמה"ס פ"ח מהפמ"ק הלכה ח פסק דאיסור לבונה כשר ועי' בכ"מ שם ותפשר שסמן על הירושלמי לפי גירסת הגר"א: **[ד]** עי' תוס' מנחות דף קו ע"ב ד"ה לא:

ציון ירושלים

חזקיה אמר כנגד ששה בתי אבות. עי' רש"י פסחים דף נ"ז ד"ה לערב שבתא שמשמר מתחלק לששה נמים אבל בתענית דף ט"ו ע"ב ד"ה אנשי כתב לבנשה וכ"כ הריטב"א בתענית ובערבוכות ס"ח מתנדות ובערבוכות ס"ח מתנדות ומתמי' טושה:

תורה אור השלם

א. וכִכְלוֹתָם הֵבִיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיְהוֹיָדָע אֶת שְׁאָר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֵׂהוּ כֵלִים לְבֵית יְ״ כְּלֵי שָׁרֵת וְהָעֹלוֹת וְכַפּוֹת וּכְלֵי זָהָב וָכֶסֶף וַיְהִי מַעֲלִים עֹלוֹת בְּבֵית יְ״ תָּמִיד כָּל יְמֵי יְהוֹיָדָע: דברי הימים ב כד יד

ריבב"ן

מתני' מעות שנמצאו בין שופר שקלים לשופר נדבה. הולכין אחר הקרוב בין להקל בין להחמיר: **מפני הטמאין.** לעולם נדבה ג' היתה אלא שיהודע נתנו כפנים אבל המלך אמר שיתנהו בחון כדי שיוכלו גם הטמאים דהיינו עמאי מת וזכר ליתן לתוכו שהם מותרים לגבו במתנה ליה: **על שם וכו'.** לומר ע"כ לומר דשתי נדבות היו דבמלכים כתיב אך לא יעשה בית ה' ספות מזמרות וכו' מן הכסף המונח בית ה' ובכ"ה כתיב וכלותם וגו' את שאר הכסף ועשוהו כלי שרת אלא ודאי דשתי נדבות היו ומן הכסף המונח בית ה' והיינו הנדבה הכתובה במלכים לא נעשו כלי שרת אבל מנדבה הכתובה בד"ה והיא ניתנה חוץ לבית ה' ממנה עשו כלי שרת: **ר"ג פספוס בקף וכו'.** מן כסף המונח בית ה':

הדרן עלך פרק שלשה עשר שופרות

הלכה א מתני' יפלו לשקלים. דנתר קרוב אל החלב: **מתנה על מתנה יפלו לנדבה.** בגמ' מפרש טעמא: **מתנה על מתנה יפלו לכבוד.** לכבוד היא עלמה קרבן ועצים מכשירי קרבן: **מתנה על מתנה יפלו לגזולי עולה.** מפרש בגמ': **גמ' ופריך לא לורכה.** לא היה לו לנתנה לשנים אלא מעות שנמצאו בין שקלים לקיני' שהרי שיפר של שקלים היה ממון לקיים כפי סדר השנה כפ' דלעיל ולא לנדבה שהנדבה בסוף ושקלים בראש: **ומשני כמין כובלים.** פי' בעיגול סביב היו עומדין והיו השקלים ממון לגזבה מלד א': **ופריך לא לורכה.** לא הל"ל אלא מתנה למתנה יפלו לשקלים שמצאתי מהן קרבנות לצור הקבועים משא"כ נדבה שאין אלא לקין המזבח: **ומשני אית דבעי וכו'.** יש שלא נתרץ דהיינו טעמא דלא יפלו לשקלים דלפעמים יתומרו השקלים ושירי שקלים לתומת העיר ולא לקרבנות באין ממלא שהנדבה חמורה ממנה: **מתנה למתנה.** שקלים שנמצאו במתנה למתנה ה"ל כשקל שמתו בעניו שנופל לנדבה דדמיקין: **עד דאמר סמן.** כשהייתי בבבל שמעתי ששאל ר"י לשמואל הפרים שקלו ימת מה יעשה בו: **מוסר עשיריה לאיפה אלו.** אל הב"ג מה יעשה בו: **יוליכם לים המלח לא נהנין ולא מועלין בו.** וקשיא ודא חטאת וכו'. אמתני' פריך דתני בין קינין וכו' מתנה למתנה יפלו לגחל עולה בשלמא קרוב לגחלי עולה דאין עולה ניתן כיון דמדאוריי"תא אזלינן בתר קורבה הוה כאילו הן ודאי גחלי עולה אלא מתנה על מתנה דתפסיקא שדינן להו לגחלי עולה קשיא וכי חטאת יכול להקריב עולה מפסק: **ומשני תנאי ב"ד הוא על הפוסרים שיקרבו עולות.** אע"ג דמותרות חטאת הן ה"ג תנאי בית דין הוא שיקרבו עולות: **ופריך הלא הוא המעות שנמצאו כו.** לומר שמא מקרבי חובה ופלו ומנה דמתפר שהרי לא הקריבה חטאתה: **ומשני תנאי ב"ד הוא המספק את הקינין מספק** אם הספולות. ואף זו מן הספולות היא ליריך המספק קינין ליתן קינין כפי המעות הנמצאים ישתמטן חטאת על הספק דחטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת: **ופריך לא לורכה.** וכי לא היה צריך לתת לשנים נמי בין קטורת לעצים ובין לנזבה לזבר לכפורת מה דינם: **ומשני ופגיהה בפיפא.** ובכר תנא כפיפא זה הכלל הולכין אחר הקרוב וכו' ומרבינן הכל בזה הכלל ומיהו הכי דתני מיגעריך לאשמעי' שום חידוש כדשנינן:

הלכה ב מתני' לעולם מעשר. אפי' כל השנה כולה לפי שעולי רגלים אינן מספיקין להוציא כל מעשר שני שלהם ברגלים ומניחין אותן לקרוביהם או לאהוביהן בעונת הגשה ואין אוכלין אותן בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן הלבן לוקחין מהן בהמות ואע"ג דאיכא למימר שמא מן המוכרין פלו ותתאלו כבר כיון לוקחין הוי רוכה שהרי כמה אנשים לוקחים מחנר א' אחרי לוקחין הן ולא נתאלו והרי הן מעשר: **כבר הביא חולין.** ואפילו בהגל שרוב מעות שביד בני אדם אז הן של מעשר אע"ה הוי חולין דאזלינן בתר רובא דשמא ואימור מקמי רגל נפיל: **בירושלם.** אלא בשוק הבהמות: **בשעת הרגל הכל מעשר.** ולא אזלינן בתר רוב שמא לפי שאוכל ירושלם עשוי להתבכד בכל יום ואי' כפל מקודם כבר נמצאו אבל הר הבית לא היה עשוי להתבכד לפי שהיא גבוה והרוח מבכד ומסיר כל הלבן וגם אין אדם רגלי לעכם לחר הבית בתבר שבבגדיו לפיכך אין לבן מצוי שם: **איבריס עולות.** כיון שמעותם כדרך המעות המפורסם בעולות בידוע שהן של עולות: **וחפיכום מעות.** דאין אוכלין בעורה אלא מעות ובהמות: **בירושלם ובחי שלמים.** דרוב בשר הנאכל בירושלם הוי שלמים: **זה וזה.** בין שנמצא בעורה בין שנמצא בירושלם מעוכר נוחתן לפי שנפסל בהיקה הדעת אחורין בתחילה ואין נוהגין בהן ולשרפן עד שיפסלו בולמי הלבן מעוניין עיבור נוחה והיינו שיפסלו בנותר ועבור לוחה דשלמים עד יום השלישי: **נמצאו בנבולין.** בערי ישראל: **איבריס נבילות.** שבן דרך שחוחכין הנבילות שיאכלוהו הכלבים: **פחיכום מוחרין.** שאין דרך לחתוך

תקלין חדתין

רשב"ג ג' נדבות היו ובד"ה מיירי נדבה אחרת היה לא בד"ה ודרים את שאר הכסף הייני נדבה אחרת ומנלכים דבד"ה הוה: **נדבה אחת מלי כבלותם.** כלומר הן קרא דבכלותם דכתיב ביה ויעשהו כלים לבית ה': **לאחר שהוחירו.** ודרים שאר הכסף המותר ממה שנגנו לבנין הבית עשו כלי שרת דלא כ"ד מתנה עליהן והוא כאחוקמתא דבבלי שם: **וקשיא על דר"י.** דאמר נדבה אחת: **כשבר בית ה' חולה.** משמע דשני אריות היו אחד עמהם בחוץ ואחד בפנים אלמא דשני נדבות היו: ומשני דלעולם מ' היתה והשני היה מפני הנמצאים שאסורין לגבם ולכן נתני להתרון חולה שיתנו שם: **הדרן עלך שלשה עשר שופרות.**

מתני' מעות שנמצאו כו': **יפלו לשקלים.** דנתר קרוב אל חלבן: **לנדבה.** מפרש בגמרא: **לנבוה.** דלבוה עלמה קרבן ועצים מכשירי קרבן: **גמ'** לא נריכא דלא כו'. קושיא היא דפריך וכי לא היה צריך למיתני בין שקלים לקינין שהרי שמוכין זה לזה כדתנן בפ"ו מתני' ד' ושופר לנדבה מכוסים לנדבה מלד א': **ר"ג מתנה על מתנה יפלו לשירי לשכה.** משמש לוקחים לחומת העיר ולא לקרבן ולכן יפלו לנדבה שניהם ממנה קרן המזבח עולות: **כמי שמת.** כמי שהפרים שקלו ומת דאף זה הוא בלא בעלים כמו מת ומת דינן דיפלו לנדבה כדאמר בסמוך: **הפרים שקלו** כו'. פרשבא בפרק ב': **וקשיא יש חטאת** כו'. אמנלא בין קינין לגחלי עולה פריך דקתני בתחני' יפלו לגחלי עולה והא בקינין הוי אחד חטאת כו': **ר"ג תנאי ב"ד על המוסרות.** דאין כל הקינין הוי ליה כמותר חטאת דתנן בפ"ב ומותריהן נדבה והן עולות לקרן המזבח: אם כן דתנאי ב"ד שיקרבו עולות לבד ולא יבא אחת לחטאת בתר הקריבה ה' לכפרה והוא החטאת דספיקה אל לא תתקבר בחטאת: **ר"ג בספק אם הקינין מספק** אם הספולות ואת האחוריות ואם כן בכבאי גיגא דספיק הקריב מספק להקריב חטאת לכפרתה: **ר"ג לא נריכא דלא בין קינין** כו'. וכי לא היה צריך למיתני בין קינין לעצים וכן בין לבוה לזבר דתשיב בתחני' דשוסרות לעל ומשני תנינא זה הכלל דכלל מה דשיר והא דתני בין מעשר לאמשוענין דל"ד בשוסרות אלא ה"ה בעלמא ודאלו הבלבה דתשיב קמ"ל בעמאת מים דבעי כו' ודבמין כוכליא. ובלבוה קמ"ל דלקרבן עדיף מעצים דמכשירי קרבן הן וקמ"ל דיש חילוק ביניהם וכסוגיא לעיל ולא כמ"ד דמשנה אוחם וגזולי עולה שבאה בשר ביהולים כל הבנה ממעות מעשר שני הן לפי שלא הוי מספיקין לאחוק כל מעות מעשר שני שלהן בהגל ומתנין לבני העיר בעונת הגשה והן אוכלין אותן בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים כדקי"ל בתנאות פרק ב' והלכך לוקחין מהן בהמות דכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו מוציא חולין ואע"ג דאיכא למיתר שמא מיד המוכר ובלו ומעות חולין הן בפק איסורא לאחורא ל"ש מעוש דלוקחין הוו רוכא דכמה ב"ש עומדין על בהמה אחת לקנות: **בשר בהמה.** לעולם חולין ואפילו בשעת הגהל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים מעמעות חולין לא מספקינן להו במעשר דאזלינן בתר ריבא דשמא ואמרינן לאו האידנא נפיל אלא קודם הגהל: **ובירושלים.** בשאר ימות השנה חולין דרוב מעות העיר חולין ובשעת הגהל מעשר דמפרש בעמאת נפסחים (ד' ח')

מסורת הש"ס

מתמתא לשני מינין נדבות עשה אותן: **מפני הטמאין.** לעולם נדבה ג' היתה אלא שיהודע נתנו כפנים אבל המלך אמר שיתנהו בחון כדי שיוכלו גם הטמאים דהיינו עמאי מת וזכר ליתן לתוכו שהם מותרים לגבו במתנה ליה: **על שם וכו'.** לומר ע"כ לומר דשתי נדבות היו דבמלכים כתיב אך לא יעשה בית ה' ספות מזמרות וכו' מן הכסף המונח בית ה' ובכ"ה כתיב וכלותם וגו' את שאר כלי הבית ועשוהו כלי שרת אלא ודאי דשתי נדבות היו ומן הכסף המונח בית ה' והייני הנדבה הכתובה במלכים לא נעשו כלי שרת אבל מנדבה הכתובה בד"ה והיא ניתנה חוץ לבית ה' ממנה עשו כלי שרת: **ר"ג פספוס בקף וכו'.** מן כסף המונח בית ה':

הדרן עלך פרק שלשה עשר שופרות

הלכה א מתני' יפלו לשקלים. דנתר קרוב אל החלב: **מתנה על מתנה יפלו לנדבה.** בגמ' מפרש טעמא: **מתנה על מתנה יפלו לכבוד.** לכבוד היא עלמה קרבן ועצים מכשירי קרבן: **מתנה על מתנה יפלו לגזולי עולה.** מפרש בגמ': **גמ' ופריך לא לורכה.** לא היה לו לנתנה לשנים אלא מעות שנמצאו בין שקלים לקיני' שהרי שיפר של שקלים היה ממון לקיים כפי סדר השנה כפ' דלעיל ולא לנדבה שהנדבה בסוף ושקלים בראש: **ומשני כמין כובלים.** פי' בעיגול סביב היו עומדין והיו השקלים ממון לגזבה מלד א': **ופריך לא לורכה.** לא הל"ל אלא מתנה למתנה יפלו לשקלים שמצאתי מהן קרבנות לצור הקבועים משא"כ נדבה חמורה ממנה: **מתנה למתנה.** שקלים שנמצאו במתנה למתנה ה"ל כשקל שמתו בעניו שנופל לנדבה דדמיקין: **עד דאמר סמן.** כשהייתי בבבל שמעתי ששאל ר"י לשמואל הפרים שקלו ימת מה יעשה בו: **מוסר עשיריה לאיפה אלו.** אל הב"ג מה יעשה בו: **יוליכם לים המלח לא נהנין ולא מועלין בו.** וקשיא ודא חטאת וכו'. אמתני' פריך דתני בין קינין וכו' מתנה למתנה יפלו לגחל עולה בשלמא קרוב לגחלי עולה דאין עולה ניתן כיון דמדאוריי"תא אזלינן בתר קורבה הוה כאילו הן ודאי גחלי עולה אלא מתנה על מתנה דתפסיקא שדינן להו לגחלי עולה קשיא וכי חטאת יכול להקריב עולה מספק: **ומשני תנאי ב"ד הוא על הפוסרים שיקרבו עולות.** אע"ג דמותרות חטאת הן ה"ג תנאי בית דין הוא שיקרבו עולות: **ופריך הלא הוא המעות שנמצאו כו.** לומר שמא מקרבי חובה ופלו ומנה דמתפר שהרי לא הקריבה חטאתה: **ומשני תנאי ב"ד הוא המספק את הקינין מספק** אם הספולות. ואף זו מן הספולות היא ליריך המספק קינין ליתן קינין כפי המעות הנמצאים ישתמטן חטאת על הספק דחטאת העוף באה על הספק ואינה נאכלת: **ופריך לא לורכה.** וכי לא היה צריך לתת לשנים נמי בין קטורת לעצים ובין לבוה לזבר לכפורת מה דינם: **ומשני ופגיהה בפיפא.** ובכר תנא כפיפא זה הכלל הולכין אחר הקרוב וכו' ומרבינן הכל בזה הכלל ומיהו הכי דתני מיגעריך לאשמעי' שום חידוש כדשנינן:

הלכה ב מתני' לעולם מעשר. אפי' כל השנה כולה לפי שעולי רגלים אינן מספיקין להוציא כל מעשר שני שלהם ברגלים ומניחין אותן לקרוביהם או לאהוביהן בעונת הגשה ואין אוכלין אותן בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן הלבן לוקחין מהן בהמות ואע"ג דאיכא למיתר שמא מן המוכרין פלו ותתאלו כבר כיון לוקחין הוי רוכא שהרי כמה אנשים לוקחים מחנר א' אחרי לוקחין הן ולא נתאלו והרי הן מעשר: **בשר בהמה חולין.** ואפילו בהגל שרוב מעות שביד בני אדם אז הן של מעשר אע"ה הוי חולין דאזלינן בתר רובא דשמא ואימור מקמי רגל נפיל: **בירושלם.** אלא בשוק הבהמות: **בשעת הרגל הכל מעשר.** ולא אזלינן בתר רוב שמא לפי שאוכל ירושלם עשוי להתבכד בכל יום ואי' כפל מקודם כבר נמצאו אבל הר הבית לא היה עשוי להתבכד לפי שהיא גבוה והרוח מבכד ומסיר כל הלבן וגם אין אדם רגלי לעכם לחר הבית בתבר שבבגדיו לפיכך אין לבן מצוי שם: **איבריס עולות.** כיון שמעותם כדרך המעות המפורסם בעולות בידוע שהן של עולות: **וחפיכום מעות.** דאין אוכלין בעורה אלא מעות ובהמות: **בירושלם ובחי שלמים.** דרוב בשר הנאכל בירושלם הוי שלמים: **זה וזה.** בין שנמצא בעורה בין שנמצא בירושלים מעוכר נוחתן לפי שנפסל בהיקה הדעת אחורין בתחילה ואין נוהגין בהן ולשרפן עד שיפסלו בולמי הלבן מעוניין עיבור נוחה והיינו שיפסלו בנותר ועבור לוחה דשלמים עד יום השלישי: **נמצאו בנבולין.** בערי ישראל: **איבריס נבילות.** שבן דרך שחוחכין הנבילות שיאכלוהו הכלבים: **פחיכום מוחרין.** שאין דרך לחתוך

משנת אליהו

ר"ג מתנה על מתנה יפלו לנדבה אית דבעי מיתר כו'. תרמ"ש ז"ל פירש דמתני' דלקר יפלו לנדבה משום דתמיד משקלים דבנדבה מוקן עולות משא"כ בשקלים שמבשיחים מהם פעמים מטאה שמתנים לבהמים וכ"ה הרע"ב ועוד' רבינו מנוחת לש"ש לא נריכא דלא כו' יפלו לשקלים כיוסמי מתרינא וכמו שדחק בק"ע דלשקלים עדיפא שהוא לחטאת לקרבן נבור ומפני זה שאר בקושיא על הרמב"ם והרע"ב אבל כדור דני' בגמ' כמ"ל דקתי לפרושי מ"ש במתני' יפלו לשקלים ודעת הרמב"ם ז"ל דפשטא דמתני' בטולי בבא דמתנה על מתנה הולכין להחמיר בתמיד מתנה ע"מ להחמיר וה"ל לבוה ינילו עולה וא"כ ה"ל מנדבה ולאי תמיד דמילן עולות וכתוקין גבי גחלי עולות דמתמריגן שיפלו לגחלי עולות אע"ג דאתם נריכא לתכבר על דפרין גמ' ומשני אלא דבגמרא קאמר דאית דבעי מיתר לעמאת מעוס שמא יפלו לשירי לשכה ולא יבא כלל לקרבנות ונוחא יותר וכן

עין משפט נר מצוה

א מי' פרק ג משקלים הל"ד:
ב ב מי' שם הלט"ו:
ג ג מי' ס"ו ממעשר שני הלכה יב:
ד ד מי' פרק ג משקלים הל"ט:
ה ה מי' פרק ה מפהמ"ק הל"ח:
ו ו מי' ס"ז מכלי המקדש הל"ט:
ז ז מי' ס"ו ממעשר שני הלכה י:
ח ח מי' שם הל"ט:
ט ט מי' פרק י"ט מפהמ"ק הל"ד:

נוסחת הבבלי

(א) לקינין לגחלי כו': **(ב)** כמין קובלים כו' יפלו לשקלים אית כו' שמת (אחיה) א"כ אמי כו' ומת מהו ג"ל כו' עולה רבי חזקי' אמר בשם ר"ל מנאי ב"ד כו' עולות אם כן אתה כו': **(ג)** בירושלם בשעת הרגל מעשר ובשאר כל ימו' השנה חולין:

הגהות הגר"א

[א] הטוהה הנקבות כאן ל"נ לה ועיין בת"ח שהאריך מאוד והביא ראיו' נגד בעל ק"ע דל"ג לה: **[ב]** ל"ל אם הספולות ואת האוחדות: **[ג]** ה"ג ל"ל דלא בין קינין לעצים בין לבוה לזבר לכפורת כל"ל:

ציון ירושלים

משמרות ועי' ימות דף ק"ו רש"י שם ד"ה כל שבתר שפה בתי אבות אבל בגמ' שם משמע דגם בשבת היה שמנה דוק ומשבח אבל מלאתי מנחות דק"ו ע"ב שמנאו ב"כ דלא היה רק שפה בתי אבות ובתוספה באתרי בדברי' באורך ואכ"מ: תנאי ב"ד הוא המספק את הקינין מספק את הספולות. עש"ן מ"מ

גליון הש"ם

[ו] עיין ק"ע אמנם ברע"ב כתב בשם הירושלמי דין בתמונים על הקנין לוקחין משל בבור כפי אותן מעות שנמצאו ומקנין אותן לבעל המעות וכו' ע"ש נראה שהיה לו גרסא אחרת כאן ובאמת שלפי מה דק"ל כר"י דהמספק את הקנין מספק את הספולות שהרי הרע"ב אומר כן לקמן מ"ז קשה אמאי כתב כאן דבא משל לבור ונראה ביון דטעמו דר"י משום דאינו מקבל מעותיו עד שיהא המזבח מלא כמ"ש הרע"ב שם פ"ו זה דוקא בנפסלו אבל כאן בתע"מ דיקרבו הקינין לגחלי עולה יש כאן ריבוי מזבח אם כן אמאי יפסיד המספק את הקנין ומש"ה תקנו דבא משל לבור ודוק:

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשׂוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֻהוּ בְּשַׁעַר בֵּית יְיָ חוּצָה׃
דברי הימים ב כד ח
2. וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקֶב חור בְּדַלְתּוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ מִיָּמִין בְּבוֹא אִישׁ בֵּית יְיָ וְנָתְנוּ שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי הַסַּף אֵת כֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְיָ׃
מלכים ב יב י
3. אַךְ לֹא יֵעָשֶׂה בֵית יְיָ סִפּוֹת כֶּסֶף מזמרות מִזְרָקוֹת חֲצֹצְרוֹת כָּל כְּלֵי זָהָב וכלי כֶּסֶף מִן הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְיָ׃
מלכים ב יב יד

עין משפט
נר מצוה

* א מיי' פרק י"ח ממ"ל הל"א טור שו"ע יו"ד סימן קי סעיף ג:

יא ב מיי' שם הלכה יג טור שו"ע שם סימן סג:

נוסחת הבבלי

(א) א"ר חייא בשם ר"י כו': **(ב)** ר"י בר חגינא כו' ר"י בר חגינא כו': **(ג)** ר"ח בר' חגינא כו' ומפיק לשוקיה מ"ל כו' מזבן קופר גבי עטמה כו' בר נש נחית משוני בשר איסקופתיה גו נהרא אינשיתא ומליק לי' כו' בשוקא טעין קופר כו':

הגהות הגר"א

(א) ה"ג היסח הדעת פסול וטעון עיבור לורה. וה"פ דהא אינה למ"ד ס"ל היסח הדעת פסול הגוף הוי שהוא מעלה בקדשים שנפסלין בכך ואפילו יבוא אליהו ויאמר שלא נטמא לו אותן הימים שססיח דעתו מהן אין שומעין לו ולכך מ"ד לא כפי עיבור לורה בפסול היסח הדעת ור' יוסעיא ס"ל כאיהך מ"ד דיסח הדעת פסול טוהרה הוי מחשב שמא נטמא ויטין לא שנטמא אלא חזינא ליה דוקא לפי' הא' של הרע"ב כפ' בתרא דבכורות דאפוקתא אחריתא הוא אזור אלא שסמים בו מעות ודבריו מיוסחים דלפי' הכי שהא פי' הרמב"ם שהוא נגד הזיעה א"כ ל"ל דשדי ליה מעות סיון דמתני' לא מיירי באיסור ליקח בו שום מעות ונשנה היא דהא הרמב"ם נופ' בחבורו פ"ו מהל' ס"ה הלכה ב' פוסק דאסור ליקנות מעות בזרוקין בסדינו ולא נאסרו אמילא נראה שהוא משום דאוסרת עדיבה ל"ל דמכל מקום אינה יכולה לא יקנה לבר המעות שנמצאו בזרוקין בסדינו ומילו דדוקא בסדינו בפרהסיא דנגלה הוא כמו הולך לשחוטה אבל בגנבה שרי והתו"ש הגיה מנחתן דגלין לשוס בה מעות ולכן פירש גם במתני' כן ולדעת הרמב"ם אי הי' גרסתו ג"כ מנחתן בתוספתא ל"ל דבמתני' תסיב לה למילתא אחריתא דהא פירוש בגד הזיעה מלבוש שנתן תחת בגדיו לקבל הזיעה ואין רגילין לילך בו כ"א בבגד עליון עליו וא"כ לא שייך החבורה מנחתן אלא למילתא אחריתי הוא ותרוייהו אסורי משום טיון ומה דקאמר דפליגי דש"י ותוס' עם הרמב"ם נראה דמתחלקין אחרון שיטתם בפוני' דבפחתים במעות המגלות כו' דרש"י פי' דעיקר טעמא דטולא ושוקי ירושלים עשיין לחתכנד לא קאי רק להסבר אלמה בירושלים בשעת הרגל מעבר ולא חולין כמו בהיה דשם לעולם חולין אע"ג שלין לחתני' ולשון הנוס' שקודם מעיין שאפשרנו כי ר"ש בחוס' ס"מ כ"ו א' ותפשר דבתוספתא ס"ל כפי' הרמב"ם מדלא הקשו הקשו ממתני' דעדיפא לאקשרי מינה אם לא משום דבתוספתא מפרש מעות הקשו ממנה ותפשר דלשון התוספתא משמע דאפילו אחגורה מנחתן גלא מעות ג"כ אסור משום טיון בדקאמר משום שנאמר כו' וכ"ב פי' מ"ש בתמני' לפיעלתו ושיטת רש"י דמתוספת' משמע דשייכים נמעות אחרינא אבל בגנבה יזה בתוספתא החגורה מנחתן ודגלין לשוס בה מעות ולכן פירש גם בתמני' כן ולדעת הרמב"ם אי הי' גרסתו ג"כ מנחתן בתוספתא ל"ל דבמתני' תסיב לה למילתא אחריתא דהא פירוש בגד הזיעה מלבוש שנתן תחת בגדיו דבגדיו מיוסחים דלפי' הכי שהא פי' הרמב"ם שהוא נגד הזיעה א"כ ל"ל דשדי ליה מעות סיון דמתני' לא מיירי באיסור ליקח בו שום מעות ונשנה היא דהא הרמב"ם נופ' בחבורו פ"ו מהל' ס"ה הלכה ב' פוסק דאסור ליקנות מעות בזרוקין בסדינו ולא נאסרו אמילא נראה שהוא משום דאוסרת עדיבה ל"ל דמכל מקום אינה יכולה לא יקנה לבר המעות שנמצאו בזרוקין בסדינו כו' ולא אמר מ' הרוחה לא יקנה בר המעות שנמצאו בזרוקין בסדינו ומילו דדוקא בסדינו בפרהסיא דנגלה הוא כמו הולך לשחוטה אבל בגנבה שרי והתו"ש הגיה מנחתן דגלין לשוס בה מעות ולכן פירש גם בתמני' כן ולדעת הרמב"ם אי הי' גרסתו ג"כ מנחתן בתוספתא ל"ל דבמתני' תסיב לה למילתא אחריתא דהא פירוש בגד הזיעה מלבוש שנתן תחת בגדיו דבגדיו מיוסחים דלפי' הכי שהא פי' הרמב"ם שהוא נגד הזיעה א"כ ל"ל דשדי ליה מעות סיון דמתני' לא מיירי באיסור ליקח בו שום מעות ונשנה היא דהא הרמב"ם נופ' בחבורו פ"ו מהל' ס"ה הלכה ב' פוסק דאסור ליקנות מעות בזרוקין בסדינו ולא נאסרו אמילא נראה שהוא משום דאוסרת עדיבה ל"ל דמכל מקום אינה יכולה לא יקנה לבר המעות שנמצאו בזרוקין בסדינו ומילו דדוקא בסדינו בפרהסיא דנגלה הוא כמו הולך לשחוטה אבל בגנבה שרי והתו"ש הגיה מנחתן דגלין לשוס בה מעות ולכן פירש גם במת

ריבב"ן

מילו. תני בה ר' יוחנן וכי תומרים לו לאדם מעות בשביל שמזכה בהקרבתם אלא אמר ר' יוחנן מממין לה עד שמומם ומייתי שתי בהמות אחד לעולה ואחד לשלמים ומסיק דבבל מדי [1]ליכא לספוקה: ירושלמי אמר ר' יוחנן אומר לאדם לא ומעול בקדשים אלא אם רוב זכרים עולות ואם רוב נקבות זכרי שלמים ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות כיצד עושה מוציאן לחולין ואחר כך מימן עולות ואין זה מעול בקדשים אלא אם רוב זכרים עולות ואם רוב נקבות זכרי שלמים ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות כיצד הוא עושה מוציאן לחולין וחוזר ועושה אותן עולות

בעי משיזגה אסקופיתיה בנו נהרא ואינשתה ואזיל ליה חזר בעי מיסבינא אמר ליה רב אסור לך דנא אמר ההיא שטף נהרא [ת] ואייתי חורי דנבילה תחתוי חד[ת] בר נש הוה מהלך בשוקא טעין קופד [א]אתא דייתא וחטפתיה מיניה וטלקתיה חזר בעי מיסבינא [ב] א"ל רב אסור לך דנא אמר בשר דנבילה הוות טעינא וטלקתיה ונסבא ההוא אוחרנא גינאי שטף זיקין אתא עובדא קומי ר' יצחק בר"א ואמר יחכמון שפייא קיטרהון נקוניקה אשתכח בכנישתא דבולי אתא עובדא קומי רבי ירמיה אמר יתחכמון סקוריי' עבידתהון גרי[ג] צלי אשתכח באסרטי דגופתא והתירוהו משום שני דברים משום מציאה ומשום רוב מהלכי דרכים משום מציאה דתני[ד] [ה]המציל מיד הארי מיד הגיים ומשונת הים ומשונת הנהר ומאיסרטיא גדולה ומפלטיא גדולה הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן משום רוב מהלכי דרכים משום שחיטת נכרי ואישתכח מן בבית רבי עיגול דגובנא אישתכח בפונדקא דלוי והתירוהו משום שני דברים משום מציאה [ו]ומשום רוב מהלכי דרכים משום מציאה דתני המציל מיד הגיים ומיד הארי משונת הים ומשונת הנהר מאיסרטיא גדולה ומפלטיא גדולה הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן משום רוב מהלכי דרכים משום גבינת נכרי ואישתכח מן דר"א בר' יוסי א"ר מנא קומי ר' יוסי ואנן חמיין רבנן מכריזין א"ל את אין הוויתה משכח לא נסבת רבי יונה אבוך לא אמר כן אלא אמר הלואי כד נשכח נשכח מן

פיוסא ולגוא אפילו כן אשכח ולא נסיב:

הלכה ג מתני' זכרים עולות.

הן עולות ורוב נקבות זכרי שלמים: **הרמוי לספסים.** זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים ספסים והמולאה מותר להקריבו לספסח: **קודם לרגל שלשים יום.** משעה שמתחילין לדרוש בהל' פסח ואלדם מפרים את פסחו: **ממשכנין את מולאיה.** המולאה עולות או שלמים היו ממשכנין אותו עד שיביא נסכיה משלו שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ושברון לכבש: **מניחין אותה ובורחין.** מדי שלא להתחייב נסכיה: **שבעה דברים.** קתניא להו ואזיל: **נכרי שחלה שלולו.** דדרשינן אים אים שנכרים ונדרים ונדבות כישראל: **שחסא מנחתו.** עשירית האיפה שהיה גדול מקריב בכל יום מתאיתה בבוקר ומתאיתה בערב: **קריבה מבל לצור.** בגמ' מפרש טעמייהו דר"ש ור' יהודה: **ושליפה איפה קריבה.** בשהיא בלה מבל לצור לר"ש או מבל עשרון ורבש"ל שערון שלש איפה קריבה ולא מי עשרון ובגמרא מפרש מנ"ל: **שיהו הכהנים נאותים בהן.** דוקא לחמלת קרבנות אבל לחמלת חולין אפילו אותן הנאכלין בעזרה כדי שיאכלו הקרבנות על השובע אין נאותין בהן: **אלא יהיו מועלין באפרה.** בגמ' מפרש לה: **ועל הקינין הפסולות.** המחוייבין קינין מביאין מעות ומתנין לשופר וכ"ד לוקחין המעות וקונין בהן קינין והבעלים הולכים להם וסומכין על הכ"ד שיקריבו קיינהן ואם פרחו הקינים או נמצאו פסולים תנאי ב"ד הוא שיקחו אחרים מחרומת הלשכה ומקנים אותן לבעלים ויוצאים בהן ידי חובתן: **המספק את הקינים.** אותן שספקו עם הנזברים למכור להם כל הקינין הצריכין הוא חייב להמליף כל שימצא בו פסול: **גמ' לא כדמיהן אנו.** לומר מיהו ודאי לא קרבה וכ"ק אם בא אדם זה המוצאה לעשות לה תקנה ונא לקבל על עצמו חוב כל דמים שהוא שנתפסק ולהוציאה לחולין ולהקדים את דמיה אם זכר הוא נחתיב אף בדמי עולה דחיישינן אמא עולות הן: **אומרים לאדם וכו'.** דכל בהמות הקדש הרחויה לזמנה אסור לחלון דכתיב אם בהמה עמאה ודבה בערכך ואמר מר בבעלי מומין שיקדו הכמות מדבר אבל תמימים לא חה שבא לימלך ולחזור בדמיה כדמיה וכי נאתר לו עדות ותמא לחלנה מיד בשביל שאוזה לתקן הקרבתה של בהמה זו: **אלא הולכין בהן אחר הרוב אם רוב זכרים עולות.** דבוכר שהוקדש לעולות ולשלמים כשרים גם נקבות ואי מזיגן רוב זכרים אחריהן מתמתא לא הוקדשו אלא לעולות שאינן כאים אלא מן הזכרים: **אם רוב נקבות וכו' שלמים.** דאזלינן בתר רובא שבודאי

חד בר נש. אדם אחד הלך לרחוץ בשר בנהר ונפל מידו והלך לו מזר ולא לקחו ממנו הנהר מ"ל דב אסור לך בשר זה שאני אומר הרשאון שעפו נהר והביא בשר אחר של נבלה במקומו: **חד בר נש.** אדם אחד הוה מהלך בשוק טעון בשר בא עוף שמו דיה וחטפו ממנו והשליכו במקום אחר ולא האדם ההוא לחזור ללקחו מ"ל רב אסור לך הא שאני אומר בשר נבלה היתה נשאת חזקתו ואסלו אלקחו ממנו אחלה: **גינאי.** נהר שמו גינאי שטף עודות של יין של ישראל ומצאוהו אח"כ: **יחכמון וכו'.** יראו שופרי יין אם מכיריו שזו היא קשריהן שקוניקין העודות יחד ויש להן סימן בקשרים מוסרים: **נקוניקה.** מין קנקן נמצא בבית הכנסת של עיר שמה כולי והיה מלא יין: **אמר יחכמון וכו'.** יראו רושמי החביות בסיקרי אם יכירו שהוא מרושם שלהם ה"ל סימן ומומר: **בסקוריי דגופתא.** בחוטא של עיר שמה גופתא: **משונת הים.** מקום שהים מגיע לשם בשעה שהוא מוער: **מפלטיא הגדולה.** דאזלינן בתר רוב מהלכי דרכים ובדרך ההוא היו הרוב ישראל: **ואשתכח דגיגה ר'.** ומתברר אח"כ שהיה הגדי מצא בית ר' וכדין התירוהו: **עיגול דגובנא.** עיגול של גבינה מצאו בפונדק של לוי והיו שם רוב ישראל: **ומשום רוב מהלכי דרכים.** ולא אמרו משום גזיות הנכרים: **ואשתכח מן דר' אלעזר בר' יוסי.** ומצאו שהיה הגבינה של ראבר"י וכדין התירוהו (והכר"ש פוסקת לא דק): **א"ר מנא.** לפני ר' יוסי ואנו רואין שחכמים מכריחין אפילו מוצאין בפלטיא הגדולה ואמר מקומות ביולא בהן: **א"ל.** אמר אם היית מודא דבר לא היית נוטלו לעצמך וכי יונה אביך לא אמר כן אלא הלואי אמר לו אמר הלואי שאמצא מציאה אפילו לפנים מן פיוסרים יהוא מקום שרבים מצוין שם ולא אבריזנה: **אפילו כן.** אמתא דש"ס קאמר אח"ה פעם אחרת מצא ר' יונה לפנים מן פיוסרים והמתיר על עצמו והכריזו:

הלכה ג מתני' זכרים עולות.

שאמו תולין שלאו מירושלים ורוב זכרים עולות. הן עולות ורוב נקבות זכרי שלמים: **הרמוי לספסים.** זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים ספסים והמולאה מותר להקריבו לספסח: **קודם לרגל שלשים יום.** משעה שמתחילין לדרוש בהל' פסח ואלדם מפרים את פסחו: **ממשכנין את מולאיה.** המולאה עולות או שלמים היו ממשכנין אותו עד שיביא נסכיה משלו שלשה עשרונים לפר ושני עשרונים לאיל ושברון לכבש: **מניחין אותה ובורחין.** מדי שלא להתחייב נסכיה: **שבעה דברים.** קתניא להו ואזיל: **נכרי שחלה שלולו.** דדרשינן אים אים שנכרים ונדרים ונדבות כישראל: **שחסא מנחתו.** עשירית האיפה שהיה גדול מקריב בכל יום מתאיתה בבוקר ומתאיתה בערב: **קריבה מבל לצור.** בגמ' מפרש טעמייהו דר"ש ור' יהודה: **ושליפה איפה קריבה.** בשהיא בלה מבל לצור לר"ש או מבל עשרון ובגמרא מפרש מנ"ל: **שיהו הכהנים נאותים בהן.** דוקא לחמלת קרבנות אבל לחמלת חולין אפילו אותן הנאכלין בעזרה כדי שיאכלו הקרבנות על השובע אין נאותין בהן: **אלא יהיו מועלין באפרה.** בגמ' מפרש לה: **ועל הקינין הפסולות.** המחוייבין קינין מביאין מעות ומתנין לשופר וכ"ד לוקחין המעות וקונין בהן קינין והבעלים הולכים להם וסומכין על הכ"ד שיקריבו קיינהן ואם פרחו הקינים או נמצאו פסולים תנאי ב"ד הוא שיקחו אחרים מחרומת הלשכה ומקנים אותן לבעלים ויוצאים בהן ידי חובתן: **המספק את הקינים.** אותן שספקו עם הנזברים למכור להם כל הקינין הצריכין הוא חייב להמליף כל שימצא בו פסול: **גמ' לא כדמיהן אנו.** לומר מיהו ודאי לא קרבה וכ"ק אם בא אדם זה המוצאה לעשות לה תקנה ונא לקבל על עצמו חוב כל דמים שהוא שנתפסק ולהוציאה לחולין ולהקדים את דמיה אם זכר הוא נחתיב אף בדמי עולה דחיישינן אמא עולות הן: **אומרים לאדם וכו'.** דכל בהמות הקדש הרחויה לזמנה אסור לחלון דכתיב אם בהמה עמאה ודבה בערכך ואמר מר בבעלי מומין שיקדו הכמות מדבר אבל תמימים לא חה שבא לימלך ולחזור בדמיה כדמיה וכי נאתר לו עדות ותמא לחלנה מיד בשביל שאוזה לתקן הקרבתה של בהמה זו: **אלא הולכין בהן אחר הרוב אם רוב זכרים עולות.** דבוכר שהוקדש לעולות ולשלמים כשרים גם נקבות ואי מזיגן רוב זכרים אחריהן מתמתא לא הוקדשו אלא לעולות שאינן כאים אלא מן הזכרים: **אם רוב נקבות וכו' שלמים.** דאזלינן בתר רובא שבודאי

ב) ירושלמי ע"ז פ"ב הל"ה, ג) עי' ב"מ כד ב, **ג)** שם ע"א בשם רשב"א ובשקלים הנספח לנבלי רשב"ל, **ד)** קדושין נה ב, **ה)** ממתא ע"ג ב נא ב ועי"ש, **ו)** עי' קדושין נה ב ב, **ז)** דברי רבינו המחבר מעורבבין וכל"ל ומסיק דבבל מדי דאיכא לספוקה מספקינן בגון אם הוא זכר וכן שנה ויש לספק שמא פסח אלה"ד ירושלמי וכו' עד מכיון שהוא תנאי ב"ד אין זה מוזר ואח"כ צריך לעיין על המשנה ממשכנין את מולאיה וכו', **ח)** ל"ל אם לריבה שני קמצים או דפני בקומץ אחד.

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פרק ו מגילה הלכה ג טוש"ע חו"מ סימן רנט סעיף ז:

יג ב מיי' פרק ד משחיטה הל"מ טוש"ע יו"ד סימן א סעיף ד:

יד ג מיי' פרק ו מפסח"מ הל"ח:

טו ד מיי' פרק ג ממעה"ק הל"ה ופ"ד משקלים הל"ג:

טז ה מיי' פרק ד משקלים הל"ד:

יז ו מיי' פרק ג מתמידין הל"ב:

יח ז מיי' פרק ח ממעילה הל"ו:

יט ח מיי' שם פ"ג הלכה ה:

כ ט מיי' פ"ז מכלי המקדש הל"ש:

נוסחת הבבלי

(א) ומטפחה נמייה ומלקחת חזר אל בני מסניה כו' הכוא מחוחיה גימו שטף כו' נקוניא (כי קא) מיאתת בכניסתא דכולי כו' דתני ר"ש ב"א כו' ר"ל מונא קומי דר' ואמא אמרו כו':

(ב) מביא נסכים כו':

הגהות הגר"א

[א] כל הפסקא נדפסה בחלוף גרסאו' ומבולבלת מאוד וה"ג ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות ר' הושעיא רבה אמר לבא בדמיהן אנו כיצד הוא עושה מוציא עולות אותן ר"ש בן לקיש אם בא אדם זה המוצאה לעשות לה תקנה ונא לקבל על עצמו חוב כל דמים שהוא נתפסק ולהוציאה לחולין ולהקדים את דמיה אם זכר הוא נחתיב אף בדמי עולה דחיישינן אמא עולות אותן אמר ר' אבא בר' יוסי אומר הרשאון אומרים לו לאדם אם בא אדם לקנות עולות בקדשים אלא אם רוב זכרים עולות אם רוב נקבות זכרי שלמים ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות כיצד הוא עושה מוציאן לחולין וחוזר ועושה אותן עולות ואין זה מעול בקדשים אלא אם רוב זכרים עולות אם רוב נקבות זכרי שלמים ואין השלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות כיצד הוא עושה מוציאן לחולין ומן הנקבות אם הוא זכר ומן הזכרים אם הוא נקבה ר"ש אומר אם הוא זכר אם הוא נקבה ר"ל אם הוא זכר אם הוא נקבה ר"ל אם הוא זכר אם הוא נקבה ר"ל

הוא יכול וכ"ק לר"י: **למה דפס אמר תמן.** בריש פרקין: **מנאי ב"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות** הלכך לא חייביגן דלמא שלמים הן: **אין זה מזיד.** בתמיה וכי אין זה כמתכוון מזיד שלמים על עולות: **מכיון שתנאי ב"ד הוא.** עכו"ל לפס שלמים מיניה וכאילו לא נתקדש מעולם לפס שלמים ואין זה מתכוון במזיד: **עד דאגא תמן.** כשהייתי בבבל שתמצי שהשלמ לא נשמעתי הפרים שקלו ומת מה יעשה בו: **מוהר עשירית האיפה של כה"ג.** כגון שהפרים מעות עשירית האיפה של היום ונתותר שאינו רחוי למזבח מה יעשה בו: **יוליכם לים המלח.** לא נהנין ולא מועלין בו: **תולה ואופה ואח"כ מקדשה.** אבל הכלי שמודדין בו העשרון לא היה קודש: **מקדשה.** כל העשרון בעשרון: ה"ג **מקריב מתנה ומחצה אכר.** ר"ה בתמצות פרק

עולות א"ר זעירא כמה דאת אמר תמן (א)תנאי ב"ד הוא על המותרות (האובדות) שיקרבו עולות כן את מר אוף הכא תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו עולות א"ר יוסי לרבי יעקב בר אחא אין זה מזיד א"ל מכיון שהוא תנאי ב"ד אין זה מזיד: א"ר(ב) יסא עד דאנא תמן שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל *הפריש שקלו ומת א"ל יפלו לנדבה ומותר עשירית האיפה שלו רבי יוחנן אמר [2]יוליכם לים המלח ר"א אמר יפלו לנדבה עשירית(ג) האיפה של כ"ג רבי יוחנן אמר רוצה אורחה ואח"כ מקדשה רשב"ל אמר [2]מקדשה ואח"כ חוצה אותה מתניתא פליגי על רבי יוחנן מקריב(ד) מחצה ומחצה אבר פתר לה שכן אפי' מעות ילכו לים המלח מתניתא פליגי על [א]ר"ש בן לקיש נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אבודין ותני עלה מחצה ראשון ומחצה שני תעובר צורתן ויצאו לבית השריפה פתר לה[ב] [ג] (ב)כר' ישמעאל דאמר [ד]עשרון מקדש כשהכהן(ד) מתקרב תחילה לעבודה מביא עשירית (ב)האיפה שלו [ג]ועובדה בידו [א] כה"ג ואחר כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו עשירית האיפה שלהם [ד]עבודתן כשירה רבי(ה) מנא בעי מימר [ב]כו ביום שנתקרב תחילה לעבודה בו ביום נתמנה להיות כהן גדול מביא שתים אחת לחינוכו ואחת לחובת היום [1]תופיני [ב] בשעת הבאה תופיני ואין בשחרית תופיני והא תנינן [ד] העמידו עושה חביתין לעשות חביתין א"ר חייא בר [ב]אחא לעשות חמין [ה]לרבוכה תופיני רבי(ו) יסא בשם ר' מטגנה ואח"כ אופה אותה רבי אחא בשם ר' חנינה [ה]אופה אותה ואח"כ מטגנה [ה]תופיני תאפינה נא רבי אומר [ו]תאפינה [ז]נאה רבי דוסא אומר תאפינה [ז]ריבה אתיין אלין פלגוותא כהיגין פלגוותא מ"ד תאפינה נאה כמ"ד [ז]אופה ואח"כ מטגן' ומ"ד תאפינ' נא כמ"ד[ה] מטגנה ואח"כ אופה [ו]לא סוף דבר שמת אלא [ב]אפילו נטמא ואפילו נדחה ממום תני (ד)(ר' יוסי בן עזי) ר' יהודה בר פזי דבר דליה ואפילו נדחה ממום מנין(ז) לכהן גדול שמת ולא מינו (ח)אחר תחתיו שתהא מנחתו קריבה משל ירושים ת"ל מבניו יעשה אותה יכול יביאנה לחציים ת"ל אותה כולה אמרתי דברי רבי יהודה ר"ש אומר אינה באה אלא משל צבור [ו]שנאמר [2]חק עולם (ממי שהבריות שלו) מי שהברית כרותה לו כליל תקטר כליל להקטרה(ט): כהן גדול שמת יכו': רבי בא בר ממל בעי מחלפה(ט) שיטתיה דר"ש [ח]חמן אמר משל ירושין והכא אמר משל צבור (ה)א"ר חייה בר

אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט. תניא בתמצות (ב"ח ב') זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אותו יכול יהיו אהרן ובניו מקריבין קרבן אחד ת"ל אשר יקריבו לה' אהרן בפני עצמו ובניו בפני עצמם בנין אב לכל הדיוטות: ה"ג **עבודתן פסולה.** דעשירית האיפה מעבכת בכהונת הכהנים גם לדורות: **בעי מימר כו ביום נתקרב אחלה כו'.** שנתקרב לעבודה שלא עבד מימיו כלל וכו ביום נתמנה להיות כהן גדול מביא שנים אחד לחינוכו שנתמנה לכהן גדול ואחד לחובת היום שצריך בכל יום ומה שאמר בעי מימר משום דלמה נותר שיהיה עולה חיובן גדול גם כן לתחלת עבודה ובאמת אינו כן כמשקיע בהדיא בבבלי מנחות (ע"ח ב') שצריך בכהן גדול שלש: **פופיני.** הא דכתיב בפרשת עשירית האיפה מירבכת תבילתה תופיני כו' דרש חכמים לומר תחופיני שבשעת הבאה תאפה ולא עוד ליצאת אחריני: **לא פ"ד שמת.** אחמתי' דמנחות (ב"ח ב') קאי דקתני כהן שהביא אחלה אחרת ומת ונמנו כהן אחר אחמתי לא יביא כו' ואלי עשרון של לחמות ומפרש דלאו דוקא מת: **אפילו נטמא כו.** בעיא היא דקאמרת דל"ד מת אם אפילו נטמא נמי ס"ל דדינא הכי שהכהן השני אשר המתנה אחתיו לא יביא אלי עשרון אז לחמות אז נדחה ממום דוקא קאמרת וא"ק לא סוף דבר שמת אלא אפילו נדחה ממום נמי דינא הכי אבל נטמא כיון דהדר חזי לא דמי לאת ופסיגא ליה מדרבי יוסי בן עזי מבברילא דנדחה ממום קאמר: **מנין לכהן גדול שמת ולא מינו אחר.** אם נמי אמתני' דמנחות (ב"ח ב') קאי ולפרושי נטמא דר"י דקאמר אם לא מינו אחר אחתיו כו' ר"ח מ"ל משל ירושין קאמר הכא מנין להא דר"י ומייתי לה הכא כדי לאסוקי נטמא דר' שמעון ומרמא דדיה אחיריה: **ר"ל מבניו יעשה אותה.** משל ירושים קריבה עד יעמוד אחר: **יכול יקריבו לאחלון.** כמו שהיה אהרן עושה: **כליל בהקטרה.** שלא יעשה ממנה שירים לאכילה. עיין שם בריש"י עוד ל"ח: ה"ג **תמן אמר משל לצבור ד"פ.** היינו

בר

דבעזרה אסור לאין יכול להביא חולין בעזרה ולעפ"י שבאמלת חולין לצורך אכילת קדשים הן מלת של הקדש לא יאכל עמהן: **ועל פחרי עלא יהיו מועלין באפרה.** כפ' התכלת פריך וכי תקנה דרבנן היא מדאוריתא היא דכתיב חטאת היא מלמד שמועלין בה. בה מועלין ולא באפרה אמר רב אחי שתי תקנות הוי לאוריתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי וקא עבדי מינה למכתן גזרו בה מעילה כיון דקא חזו דקא פרשו מספק הזאה אוקמוה אדאוריתא: **ועל הקינין הפסולות.** קיני חובה שנפסלו והיא אינה יודעת ואוכלת בקדשים

תקלין חדתין

הוקדשו לשלמים שנקנות ג"כ בשרן ולא לעולות וכולן זבחי שלמים: **אמר רבי זעירא כפר דפא אמר כו'.** רבי זעירא פריק לה לקושיא קמא דאימא זכרים הוי לשלמים והיאך מקריב עולות. דלא קשיא כלל דהא לעיל גבי קינין וגחלי עולה דפרין ויש חטאת קריבה עולה ואמרי' תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות ה"ג תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות אע"ג דחזי לשלמים ולא צריך לאוקמתא דרבי הושעיה ורבי יוחנן: **הפרים שקלו.** פרישנא לעיל דעקו לה הכא אחדי לאחרי במתני' כפ"ב שמת והכא נמי מביא פלוגתא דר"י וחכמ"ל ובשעת האיפה: **עשירית האיפה של כ"ג.** שמקריבין בכל יום והן הנקרבים חביתין כמ"ש ועל מחבת בשמן תעשה ומנן במתנות (ב' ע"ב) חביתי כ"ג לא היו בתין תלמין אלא מביא עשרון שלם ומחלקו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים כו' והטעם דכתי' מתליתה בבקר וגו' ד"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות ה"ג תנאי ב"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות אע"ג דחזי לשלמים ולא צריך לאוקמתא דרבי הושעיה ורבי יוחנן: **הפרים שקלו.** פרישנא לעיל דעקו לה הכא אחדי אחרי במתני' כפ"ב שמת והכא נמי מביא פלוגתא דר"י וחכמ"ל בעשירית האיפה: **עשירית האיפה של כ"ג.** שמקריבין בכל יום והן הנקרבים חביתין כמ"ש ועל מחבת בשמן תעשה ומנן במתנות (ב' ע"ב) חביתי כ"ג לא היו בתין תלמין אלא מביא עשרון שלם ומחלקו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים כו' והטעם דכתי' מתליתה בבקר וגו' ד"ד הוא על האובדות שיקריבו עולות אע"ג דחזי לשלמים ולא צריך לאוקמתא דרבי הושעיה ורבי יוחנן: **הפרים שקלו.** פרישנא לעיל דעקו לה הכא אחדי לא

ריבב"ן

לערב והיא מחוסרת כפרה ובכרת היא תיקנו ב"ד שיהו נאות מגל לבור: **המספק פס הקינין.** שהנזכר נוקח את הקינין מאחד בדמים קלוכין וקלבה שלהן כדמפורש בסוף פרק קמא דכריתות אמר רבא"ג המעון הזה אם אלין בגילה עד שיהו בדינרין נכנס ודרש ולימד האשה שיש עליה חמש לידות ולחות מביאה קרבן ואוכלת בזבחים ואין הבעל עליהן חובה ועמדו קינין בו ביום ברבעתים ומייתי לה נמי בב"ג פרק בתרא (דף ק"ו) וה"ל אמרינן בכריתות בפ' ב' נכרי שנתגייר בזמן הזה צריך שיפרש רובע [ב]שקל לקיום דהיינו דינר:

מתני' כל הרוקין הנמצאין בירושלים טהורין. ומוקי בספחים פ"ק ואע"ג דאתמוקי זב הטם משום דלא גזרו על ספק הרוקין בירושלים חוץ משל שוק העליון שכל זב נפנה לשם: **בשאר כל ימות השנה שבאמצע ממאין.** ירושלמי ר' אבין בשם ר' יהושע בן לוי קלבן של נכרים היה בם בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת פי' באמצע הדרך לשון שביל והטהורין הולכין מן הצד והטהורין הולכין הטם והטמאין אומרים להם פרושו בשעת הרגל הטהורים הולכין שיבולת והטמאין הולכין מן הצד והטמאין הולכין הטם והטהורין אומרים להם פרושו: **מתני' כל הכלים הנמצאים בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה ממאין.** בספחים בסוף פ"ק פרק ראשון לפיפא דרך ירידה לבית הטבילה ממאין פיפא דרך עליה טהורין דעלמא טהורין אימא פיפא דרך עליה טהורין הא דעלמא טמאין אלא ריש דוקא הא דעלמא טהורין לפי שלא גזרו על ספק כלים ופיפא לאפוקי גזירתא דפרס"ר ז"ל מבואות קטנים שהיו סמוכין לדרך הירידה ועליה ופעמים שהיו יורדין דרך אותן מבואות ופעמים היו עולין בהנהו מבואות טמאים הספק שהרי אחלנן טמאין היו ספק נפלו בירידה ספק נפלו בעליה ומספיקא לא נפקי מטומאתן אבל שאר כלים דספק נטמאו ספק לא נטמאו לא גזרו עליהן מספק: **אלא בירידתן עלייתן.** שבדרך אחד היו יורדין לבית הטבילה ובדרך אחר היו עולין: **והמרילה המיוחדין לקברות.** פי' כלי בהול שבראשו חד ולחוד לאחפור בו ארץ קשה ובלע"ז פיקוזוי"ר וירושלמי קורא אותה לפורן שדומה לפורן מאן דאמר מרילה שהיא מרילה את האבן: **מתני' פרין שנמלאים כ"ד ניסן שוחט בה מיד.** הספח שהטבילוהו בעלים בי"ג שיהא לה הערב שמש בי"ג שוחה ומטביל שמא עדיין לא הטבילוה בעלים אפילו מצאה בי"ד בין בי"ג ובין בי"ד שוחה ומטביל שמא עדיין לא הטבילוה בעלים אפילו מצאה בי"ד שמא אין דעתו לעשות חגיגה בי"ד שבא במרובה ואפי' בחול וכ"ש בשבת ובטומאה דלא עבדינן חגיגה כלל: **חל י"ד להיות בשבת.** אפי' קופין: **שוחט בה מיד.** לפי שהטבילה בי"ג שאין מטבילים כלים בשבת כדאיתא בביצה פ"ב לפי שנראה כמתקן כלי ח"ב גזרה שמא ישהה ועל כרחו הטבילה בע"ש שנראין לו לטבילת ע"ו שהוא יו"ט: **נמצאים קשורה.**

תקלין חדתין

במתני' דמנחות דקתאמר מתק עולם והכא במתניתין דידן אמר מתגאי ב"ד: **ד"ם מבל לבור פייתי אומר נגבו לה.** כלומר הא ולאו פשטוא דמבל לבור דבר מורה מקרא דתק עולם אבל פייתי אומר שלא ניקחה מתרומת הלשכה אלא לנגבות מבל יחיד ויחיד דהכי משמע קרא דתק עולם מבל עולם ואתמר ב"ד שיבא בלא מתרומת הלשכה ואחזה מלאכה בתרומה דבעלי שם והכריע לה בתרומה דהכא דירושלמי ולא יהיר ולא בהיר ולא דמיגיל דירושלמי ס"ל דלא היה אלא חדא תקנה ידפרפרים ובבלי משני ב' תקנות הוו: **ר"י בעי שלימה בשחרים מו'.** אמתניתין קאי דקתני בר"י ושלימה היתה קריבה ומבעיא ליה לא שלימה בין הערבים ב"ג או דילמא בין הערבים בטילה: **ודא קריבה ליה.** הא מבעיא ליה: **ג' לוגין מהו.** כלומר אלו הג' לוגין שהיה מביא הכהן גדול ומולכו לוג ומחצה בבוקר ולוג ומחצה בין הערבים ועכשיו בשמש ובהכלה הסולת כדקתני לה בברייתא דלעיל שלמה בבוקר כי' ומספקא ליה אם הוכפה גם כן השמן או דילמא סולת דגלי קרא דאותה לר"י ולר"ש מתקטר גלי אבל בשמן לא גלי קרא: **קומץ בשחרית.** אי אמרי' הוקל והוכפלה סולתה הוכפלה לגמרא או דילמא מאי דגלי גלי: **אמר רבי יוסי.** מדבר למסבו בעיא שניה: **כלום נמדו לקומץ דלבונה לא מלאם הפנים.** דהא נמי חביתין לא כתיב קומץ כלל ועל כרחך מלאם הפנים נמדו לקומץ דחביתין אי מגזרה שוה דתק עולם דבתרוייהו כתיב או דס"ל בסוגיא דלעיל פרק ו' דלמד לשיעורא דקומץ מלאם הפנים לא הכא במנחות: **מה להלן כ' קמצים אף כאן כ' קמצים.** ותיובתא דמאי דאמר לה בעומר הירושל' ולא נרסי' לה ב"ל דה"ק בספחות אינו פחות מכ' קומצין דבלאם הפנים חסר לבונתה פסול כדאמרינן מנחות (י"ח ב') הכא נמי כ' קומצין קומץ אחד בבוקר וכו' והוא אליבא דרבנן דפליגי אאחא דיוסי בן דוסתאי בבבלי מנחות (ק"ב) **אר"ח.** מהדר למפסב קמייתא: **כלום נמדו לו' לוגין לא תמצאי.** הכי מפורש בספרא פרשה לו פרשה ד' ספקא ה' וכ"ה במנחות (ב"ח ח') ר"י בנו של רבי יוחנן בן ברוקא אומר אלא מלא מנחה אחת ר"ה במנחת תמידין מה תמידין ג' לוגין וכו' וגו' הספרים והמפרשים נשתבש מאד: **בדין הוא שימעטו.** בתפר פרה אלא שתגאי כו': **וכתני תנאה מלמד כו' כה מועלין ואין מועלין באפרה.** הכי פריך דאמר תגאי ב"ד דאין מועלין בתפרה יהכי פריך בבבלי במנחות שם: **ומתני בחחלה היו מקפקפין.** לשון זלזולא דקפקוס לשון זלזולא הוא ומזמנין אותה על בעל מכותיהן ונזרו שימעלו בה וכיון שנגדלו גזרו אבל יעמעלו בה ויהא מה שאמר שהיא תגאי ב"ד ובבבלי קאמר כיון דחזי דפרכי מפספק **בל הרוקין כו' עהורין.** ולא גזרינן שמא של טמאים הם שהן מטמאין אהל כלים משום דאוקינן בחר רובא: **של שוק העליון.** גמרא מפרש: **שבאמצע שבלדדין.** גמרא מפרש עומדת מכל **הכלים כו' דרך ירידה כו'.** שהיו ב' דרכים אחד שהיו עולין לטובלן והוא דרך ירידה והב' דרך עליתן מהטבילה: **אלא בדרך ירידתן.** דבירידתן ודאי טמאים הוו משא"כ בעלייתן: **עהורים.** דלא גזרו על ספק הכלים בירושלים: **מגריפה.** כלי שמקנאים בו עצמות המתים: **שוחט בה מיד.** דקמו ול"ל להטבילה זה המולאה דמסתמא הטבילה בעולה אם טמאה היתה הטבילה ב"י כדי שיהא הערב שמש ותהא טהורה בי"ד: **כ"ג שוהה ומטביל.** כלומר אע"פ שספק שמא הטבילה הנעלים זה שוהה ומטבילה מספק שמא עדיין לא הטבילה שהיה ביום הטבילה בספק הנעלים אין צריכים לה כל י"ד עד למחר וי"ל לא הטבילה שהיה לו שהות ביום להטבילה סמוך לבין השמשות: **חל י"ד בשבת שוחט.** בקופין זה מיד וא"ל דמתוך שאין שהות העלים בספק הנעלים אין צריכים לה כל י"ד עד למחר וי"ל לא הטבילה שהיה לו שהות ביום להטבילה סמוך לבין השמשות: **חל י"ד בשבת שוחט.** בקופין זה מיד וא"ל

בר בא ולא יאות הוא מקשה אתא רבי יעקב בר אחא רבי אבהו בשם רבי יוחנן דבר תורה הוא שתהא בא מן הצבור (כיון דחזי דקא מידחקא לשבה) הייתי אומר יגבו לה (מן היורשין) (כיון דחזי דפשעי בה) התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה [א]רבי יוסה אמר ר' יוחנן בעי מהו[ו] [א]שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים או[ז] שלימה בשחרית ובטילה בין הערבים כד תהא פשיטא ליה דכתיב מנחת חמיד שלשת לוגין מה הן שלשת לוגין שחרית ושלשת לוגין בין הערבים או [ב]לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים אמר רבי חזקיה אוף הדא צריכה ליה שני[ח] קומצין מה הן שני קומצין בשחרית ושני קומצין בין הערבים או קומץ אחת בשחרית וקומץ אחת בין הערבים א"ר יוסה כלום למדו לקומץ לא ממנחת חוטא מה להלן שני (א)קומצין אף כאן שני קומצין (מה תמן צריכה ליה אף הכא צריכה ליה) אמר רבי חזקיה כלום למדו שלשת לוגין לא מתמיד של בין הערבים מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין ומה תמן צריכה ליה אף כאן צריכה ליה: שלא יהיה כו': (ב)ר"ש בר נחמן בשם ר' יונתן ברין היה שימעלו בה והן גזרו שלא ימעלו בה והא[ט] תני חטאת מלמד שמועלין בה בה מועלין ואין מועלין באפרה אמר רבי אבהו בראשונה היו משתקשקין בה ונותנין אותה ע"ג מכותיהן וגזרו שימעלו בה כיון שנגררו גזרו שלא ימעלו בה: ועל הקינין כו': (ב)האשה[י] הזאת במה היא מתכפרת אמר רבי יצחק תנאי ב"ר הוא המספק את הקינין הוא מספק

את הפסולות ואת האובדות:

הדרן עלך פרק מעות שנמצאו

הלכה א מתני' כל הרוקין[יא] הנמצאין בירושלים טהורין חוץ משל שוק העליון דברי ר"מ (ג)רבי יוסי אומר [ב]בשאר כל ימות השנה שבאמצע טמאין שבצדדין טהורין ובשעת הרגל שבאמצע טהורין שבצדדין טמאין מפני שהמעוטין מסתלקין לצדדין כל[יב] הכלים הנמצאין בירושלים דרך ירידה לבית הטבילה טמאין ודרך עליה טהורין שלא בירידתן עלייתן דברי ר"מ ר' יוסי אומר [ג]כולן טהורין חוץ מן החל והמגריפה והמריצה המיוחדין לקברות סבין[יג] [ד]שנמצאת ב"ד שוחט בה מיד [ה]בשלשה עשר שונה ומטביל (ד)קופין [ו] בזה ובזה שונה ומטביל חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה מיד בט"ו

והטהורים מסתלקין לגדלי הדרכים מקום שאין דריסת הרגל מצוי ומתירין לכל טומאת אהל שלא יגע בהן אבל בשעת הרגל ארוב ישראל טהורין הטמאים מסתלקין לצדדים שלא יטמאו את העם והטהורים הולכין באמצע הדרכים הלכך בשעת הרגל ריקון הנמצאים באמצע טהורין ובצדדין טמאין: **דרך ירידה לבית הטבילה.** ב' דרכים היו למקום בא' ירדים ובאחד עולים שלא יגעו הטמאין בטהורין ואל דרך ירידה ודאי טמאין לפי שנפלו מיד המביאין לטבילה: **אלא בירידתן עלייתן.** בירידתן ודאי טמאין היו לכך היו מורידין לבית הטבילה ובעלייתן עהרו לאחר שהטבילון: **ר' יוסי אומר כולן טהורין.** דלא גזרו על ספק כלים בירושלים: **מגריפה.** כלי שגורפין וכונסים בו עצמות המתים כשהם מפוזרין: **מריצה.** מפרש בגמרא: **שוחט בו מיד.** דודאי הטבילוה בעלים מאתמול כדי שיהיה לה הערב שמש ותהא ראויה לשמוש בה היום בערב פסח: **כ"ג שוהה ומטביל.** כלומר אע"ג דאיכא למימר כבר הטבילוה בעלים בערב המולאה שיהא בשמש לא הטבילה בעלים הוה לה שהות להמתין עד סמוך לאחיכה ואע"פ שלא גזרו על ספק כלים אפ"ה גבי קדשים אגריכיה עביה: **קופין.** מכין גדול רובן עשויין לתתון בשר ולשבר בו עצמות: **בזה ובזה.** בי"ג ובי"ד שוהה ומטביל לפי שעיקרה למגיבה שבירת העצם מותר בה ואיירי בגון שהיו הכהנים עמאי מהיום בספק ומל שביעי שלהן בע"פ דאין מביאין עמו חגיגה דהוה ליה בספק אבלה בטומאה וחגיגה ט"ו יעבו בטהרה ואין הכהנים שהן טובלי יום טומאתן הסכין שאין טובל יום אחר: **חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד.** ולא אמרינן כיון דשבת הוא לא נשחט בה מספיקא שמא טמאה היא ומגלה הספח טמא ומחלל את השבת שלא במקום מלוה וי"מ שוחט בה מיד בקופין קאמר דאף על גב דאין חגיגה בשבת מ"מ חזקה שהטבילוה מערב שבת לצורך חגיגת י"ד:

משנת אליהו

ממום ובשמה נשאר בנעי' והרמב"ם דפסק בפ"ג מהל' תמידין הל' כ' כהן שהקריב ממלה ומת אם לו בעומה לו נולד בו מום כו' פשט הנעי' לחומרא ולא מ"ש בקו"ש:

בר בא ולא יאות הוא מקשה אתא רבי יעקב בר אחא רבי אבהו בשם רבי יוחנן דבר תורה הוא שתהא בא מן הצבור (כיון דחזי דקא מידחקא לשבה) הייתי אומר יגבו לה (מן היורשין) (כיון דחזי דפשעי בה) התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה [א]רבי יוסה אמר ר' יוחנן בעי מהו[ו] [א]שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים או[ז] שלימה בשחרית ובטילה בין הערבים כד תהא פשיטא ליה דכתיב מנחת חמיד שלשת לוגין מה הן שלשת לוגין שחרית ושלשת לוגין בין הערבים או [ב]לוג ומחצה שחרית ולוג ומחצה בין הערבים אמר רבי חזקיה אוף הדא צריכה ליה שני[ח] קומצין מה הן שני קומצין בשחרית ושני קומצין בין הערבים או קומץ אחת בשחרית וקומץ אחת בין הערבים א"ר יוסה כלום למדו לקומץ לא ממנחת חוטא מה להלן שני (א)קומצין אף כאן שני קומצין (מה תמן צריכה ליה אף הכא צריכה ליה) אמר רבי חזקיה כלום למדו שלשת לוגין לא מתמיד של בין הערבים מה להלן שלשת לוגין אף כאן שלשת לוגין ומה תמן צריכה ליה אף כאן צריכה ליה: שלא יהיה כו': (ב)ר"ש בר נחמן בשם ר' יונתן ברין היה שימעלו בה והן גזרו שלא ימעלו בה והא[ט] תני חטאת מלמד שמועלין בה בה מועלין ואין מועלין באפרה אמר רבי אבהו בראשונה היו משתקשקין בה ונותנין אותה ע"ג מכותיהן וגזרו שימעלו בה כיון שנגררו גזרו שלא ימעלו בה: ועל הקינין כו': (ב)האשה[י] הזאת במה היא מתכפרת אמר רבי יצחק תנאי ב"ר הוא המספק את הקינין הוא מספק

את הפסולות ואת האובדות:

הדרן עלך פרק מעות שנמצאו

הלכה א מתני' כל הרוקין[יא] הנמצאין בירושלים טהורין. ולא מחזקינן להו בריקי של זב ובה שהן מטמאין אהל וכלים משום דאוקינן בתר רובא: **חוץ משל שוק העליון.** בגמרא מפרש טעמא: **שבאמצע טמאים.** משום דזבין יזבות שכיחי ומהלכים באמצע הדרכים

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ג מתמידין הל' כב:

לג ב מיי' שם:

א ג מיי' פרק י"ג מאה"ט הל"מ:

ב ד מיי' שם הל"ה:

ג ה מיי' שם ומהשגו:

ד ו מיי' שם הל"ו:

נוסחת הבבלי

(**א**) קומצין (בחסר) כו' קומצין בחסר כו' אר"ח כו': (**ב**) ר"ש בר נחמן בשם ר' יוחנן כו' היו מקפטין בה כו': (**ג**) וחכ"א בשאר ימות כו': (**ד**) וקופין בין בזה ובין בזה כו':

הגהות הגר"א

[**א**] מבלן עד הספק ר"ש בר נחמן וכו' מבולבלנא מאוד וגי' הגאון ז"ל מלוגמא ומחוורת. וה"ג ר' אבי א"ר יוחנן בעי מה שלימה שלימה בשחרית ושלימה בין הערבים או שלימה שחרית ובטילה בין הערבים הדר פשיטא ליה שלימה בשחרית ודא צריכא ליה שלשת לוגין מהו שלשת לוגין בשחרית ושלשת לוגין בין הערבים או לוג ומחצה בשחרית ולוג ומחצה בין הערבים אמר ר' יוסי אומר כולם נמדו לקומץ לא מלאם הפנים אם כן כמו שני קמצים בחסר אף כאן שני קמצים בחסר ר"ח חזקיה וכלום למדו לגי' לוגין לא מתמיד מה להלן שלשת לוגין אף כאן ג' לוגין אף כאן ג' לוגין ר"ל. ומיהו מה תמן צריכא ליה אף כאן צריכא ליה שלא יהי' וכו'. ומתקו: [ב] חסר כאן תמן תניגן מתלה למתלה יפלו לגחלי עולה האשה הזאת יכו':

גליון הש"ס

[**א**] עי' ק"ע וש"ק דלה לפרש פי' חדש והוא פלאי דל"ל בחל י"ד בשבת אמאי שוחט בה מיד הא ביום בשבת ואף בספק טומאה אין מזין בשבת עי' יומא דף ח ע"ב וא"כ בא הספק בטומאה וא"כ לא הטבילו הנעלים הסכין מתמאת ואין לדון על הסכין והקופין כלל ועי' ש"ס פסחים שם:

[**ב**] מנחות נב ח, **ג**) כס"ח לו מחלה בשחרית ומחלה בין הערבים, **ג**) מנחות נב ח, **ד**) שם נח ב, **ה**) לעיל הל"ח, **ו**) פסחים יט ב, **ז**) שם, **ח**) שם ע ח, **ט**) נראה דכן היה גורס שם בגמרא רוצע שקל אבל לפניו הגירסא שם רוצע מתמת ופרש"י רבע הדיר ועיין היטב בתוס' ב"ב דף קסו: ד"ה ריבעתים,

בט"ו שוחט בה מיד [א]נמצאה קשורה לסכין הרי היא כסכין: **גמ'** ר' אבין בשם ר' יהושע בן לוי (א)קצרן (זבין) של נכרים היה שם אמר ר' חנינה ערודות[ב] [א]היו נוחרין בירושלים והיו עולי רגלים משתקעין בדם עד ארכובותיהן ובאו לפני דכמים ולא אמרו להן דבר (ר"ש בר אבא (ב)בשם ר"ח קצרן של נכרים היה שם) רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי מעשה[ג] בפרדה משל בית רבי שמתה וטהרו את דמיה משום נבילה ר"א שאיל לרבי סימון עד כמה ולא אגיביה שאיל לרבי יהושע בן לוי א"ל עד רביעית טהור יותר מיכן טמא ובאש לרבי לעזר רלא חזר ליה ר' סימון שמועתא רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא א"ל רבי יצחק בר ביסנא עד כמה א"ל עד רביעית טהור יותר מיכן טמא ובעט ביה א"ל ר' זריקא בגין דהוה שאיל לך את בעיט ביה א"ל בגין דלא הוות דעתי בי ראמר ר' חנין [1]והיו חייך תלואים לך מנגד זה שהיא לוקח לו חטין לשנה ופחדת לילה ויומם זה שהוא לוקח מן הסדקי ולא תאמין בחייך זה שהוא לוקה מן הפלטור ואנא סמיך אפלטירא מאי כדון[ד] העיד רבי יהושע בן פתורה [2]על דם גבילות שהוא טהור מהו טהור מלהכשיר הא ליטמות מטמא תמן[ד] תנינן [2]דם השרץ מטמא כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו ואין לנו כיוצא בו בשיעיר טומאתו אבל דמו מטמא כבשרו א"ר יסי פליגי בה תרין אמוראין חד אמר טמא וחד אמר טהור מ"ד טמא כר' יהודה ומ"ד טהור כר' יהושע בן פתורה א"ל רב אבדומה דמן נחותה ויאות דרבי יהודה מורייה דבי נשיאה הוה: כל הרוקין וכו': לא כן אמר רבי אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה לא[ה] גזרו על הרוקין שבירושלים הא איתמר עליה רבי אבין בשם ריב"ל קצרן של נכרים היה שם: [ב]בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת והטהורין מהלכין מן הצד [ב]והטהורין מהלכין סתם והטמאים אומרין להן פרושו בשעת הרגל הטהורים מהלכין שיבולת והטמאין מהלכין מן הצד אומרים להן פרושו: וכל הכלים הנמצאים בו': לא כן א"ר אבהו בשם ר' יוחנן לא[ו] גזרו על הכלים שבירושלם מכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה :עשו הוכיח אבא שאול היה קורא אותן ציפורין מ"ד ציפורין שהיה דומה לציפורין מ"ד מריצה שמריצה את

האבן לבית הקברות: קופין וכו': תני הסכין קשורה לה הרי זו כמותה:

הלכה ב מתני' [ה]פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד ושנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ ושוטחין אותה (ב)בחיל מפני שהיא צריכה הערב שמש אם היתה הדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה שהיא נאה רשב"ג[ו] אומר משום ר"ש בן הסגן [1]פרוכת עוביה טפח על שבעים ושתים נימים נארגת על כל נימה ונימה כ"ד חוטין ארבה מ' אמה ורחבה כ' ומשמונים ושתים רבוא היתה נעשית ושתים עושין בכל שנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: **גמ'** אילו אמר חוט א' כפול לשנים שזור לשלשה משזר לששה ארבע מכאן הא[ז] עשרים וארבעה תני שלשים ושתים אילו אמר חוט א' כפיל לשנים שזור לארבע משזר לשמונה ארבע מכאן הא תלתין ותרין תנא ארבעים ושמונה אילי אמר חוט אחד כפול לשנים קלועה לשלשה שזור לששה משזר לשנים עשר ארבעה מיכן הא ארבעים וחמניא כתוב אחד אומר [2]מעשה ריקם וכתוב א' אומר [3]מעשה חושב מעשה[ח] רוקם [1]פרצוף אחד מעשה חושב שני פרצופות רבי יהודה ורבי נחמיה [ג]חד אמר מעשה רוקם [ט]ארי מכאן וארי מכאן מעשה חושב ארי מכאן וחלק מכאן וחרנה אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן: בשמונים ושתים רבוא היתה נעשית וכו': ר'[י] יצחק בר ביזנא בשם שמואל גזומא המן [ד]תנינן פעמים היה עליה כשלש מאות כור רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל גזומא:

הלכה ג מתני' בשר קדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בש"א הכל ישרף בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ בית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים

ר"א

ישראל לטהר עצמם בנרגל וכל טמא שאינו יכול לטהר יפרים עצמו לגדדים ויתרחקו כני אדם ממנו כדי שלא יטמאו מי כל העדה כולם טהורים חזו לאמר וטהורין מהלכים בתוך המחנה ולא יטמאו מזהירים להן שיפרשו לשולם המועדים הולכין לגדדין והן המזהירין. וגילקא זו כגירסת הרמב"ם בפירושו: **לא כן אמר ר'.** ואמאי אמר במתני' דרך ירידה עמאים: **נעשו הוכיח.** שמוכח שבירלמן לנעוצה שלו והן עומאים: **אבא שאול.** שהיה קורר מתים כדאמרינן בפרק ג' דנזיר והיה רגיל בכנים הגלו והיה קורא אותה לפורן לגמריה דמתני': **מריצה.** שהיא מריצה את האבן לבית הקברות כשמופרין ומוזמן אבן מריצה. וגירסת הרמב"ם שהיא מריצה את העצם. ופי' דהכי קאמר שהיה כלי שהיו מכתתין ומרלקים בו בעצמות כדי שיכנסו בסל להוליך אותו ממקום למקום חד הדם מגזרת ותרץ את גלגלתו ולחוזק עומאתן היו מחזקת עומאה: **פני הסכין קשורה לו** ס"ז **כמותה.** בריש"א פליגא אמתני' וס"ל דאם נמצא הסכין קשור בקופין כדי זה בקופין וכה וכה שוה ומטבילו: **מתני' ברכה. כולד הטומאה.** שנעשה בהשקיעם הדנגן נזרו על התשקיעם שמטמאים כלים גזירה משום משקה זב וחבה כגון רוקו וש"ז שהן אבות הטומאה ומטמאים אדם וכלים מדאורייתא ופרכת הוי כלי דכמעשאין אותו ממקום למקום ונתן הכלים לתוכה ויש תורת כלי עליה לקבל טומאה: **כפנים.** ואינה טעונה שילות חוץ לאמתה שכיונה כיון שלא נטמא אלא בולד הטומאה דאין ג"ר הערב שמש בד"ש בפ"ש כפ"א בטהרות ועי' ר"ש שם: **באה"ס.** בשרן או עגילה: **בחוץ.** דטעונה שילות כמ"ש בסוף עירובין: **בחיל.** חוץ לעזרה: **כ"ד חוטין.** מפרש בגמ': **מארבה מ' כו'.** לפחות האולם שהיה נטוי מ' ורחבו כ': **ומשמונים ושתים רבוא.** לשון הגאון. ר"ל דיעיר דאי אפשר לומר על הנימין דאם כן הל"ל קודם שאמר מארבה מ' כי': **היו מעבילין.** דכלים הנגמרים אע"פ שנגמרים נטהרה ג"כ עגילה לקדש כמ"ש בתוספתא: **גמ' אילו נאמר חוט אחד.** כלומר אילו היה נאמר חוט כפול כייתי אומר לשנים כלומר שזור לששה. ד' שהיה ד' מינין תכלת ולארגמן מולעת שני ושש הרי ד' פעמים ו' הא כ"ד: **פני.** בגרייתא ל"ג שהיו החוטין כולן ל"ג: **משזר לה.** דמשזר משמע כפול לשזור וד' פעמים מ' הא ל"ג: **קלוע.** הוא קלוב ג' יחד: **שזור כפול דקליע.** ומשזר ל"ג וד' פעמים י"ב הא מ"ח: **מעשה רוקם כו'.** פירוש דנקט דרשא דמעשה חשב ומעשה רוקם דמתני' נפרכת: ר"ש **חד אמר מרי מכאן וחלק כו'.** מעשה חושב כו' ומרי מכאן דכייתו כ' פרלופות: **ומארבה כו'.** מעשה רוקם כ' פרלופות שוות לשון רוקם שנרקם זורה: בנ' הלדדין: **גוזמא.** על הא דתני בתמיתין שלש מאות כהנים. דהוא גוזמא בעלמא ומביא מתני' דתמיד ג"כ ג' מאות ומאי עלה דהוא גוזמא: **מתני' ישרף בפנים.** בנית הדגל הגדול שהיה בעזרה שהם שורפין פסולי קדשי קדשים שכל שפסולו נקדש נקדש (לשון הגאון) דמוקדין לחיות בתקדש משום שאין לו עיבה נעשה אב הטומאה כמ"ש בפוף עירובין: **נאה"ט בחוץ.** כיון דתמירה טומאתו ונפסל בחוץ אין להכניסן לעזרה הואיל ולא היה פסולו נקדש: **כולד הטומאה בפנים.** לאיתי בה תרתי טומאתו בפנים וקילא טומאתו אבל נטמא

כעו"ז שוחט בה מיד. לפי שכל העם יודעין שהוא טהורה ומטבילין את הכל מעיו"ע: **נמצאה קשורה לסכין.** בגמ' מפרש: **גמ' קצרן של נכרים.** כונס של נכרים היה שם בשוק העליון וחמשים גזרו על הנכרים שיהו מוכרים לכל דברייהם וזוקו עמא: **ערודות.** ערודי היער היו נוחרין לעזרן אריות של מלך: **ר"ש בר אבא בשם ר"ח קצרן של נכרים היה שם.** ל"ג כה הגה: **ובאו לפני דכמים.** כל הסוגיא פירשתי לעיל פ"ג הל"ב: **לא כן וכו'.** אמתני' פריך לא גזרו על הרוקין שבירושלים ולמה גזרו על הרוקין שבשוק העליון: **איבולם.** היינו בתמעא: **ופריך לא כן וכו'.** וכמתני' תנן חוץ מדרך ירידתן לבית הטבילה: **ומשני מיין וכו' נעשו הוכיח.** יש הוכחה שהן עומדין ידלי ולא משום גזרה:

בט"ו שוחט בה מיד. לפי שכל העם יודעין שהוא טהורה ומטבילין את הכל מעיו"ע: **נמצאה קשורה לסכין.** בגמ' מפרש: **גמ' קצרן של נכרים.** כונס של נכרים היה שם בשוק העליון וחמשים גזרו על הנכרים שיהו מוכרים לכל דברייהם וזוקו עמא: **ערודות.** ערודי היער היו נוחרין לעזרן אריות של מלך: **ר"ש בר אבא בשם ר"ח קצרן של נכרים היה שם.** ל"ג כה הגה: **ובאו לפני דכמים.** כל הסוגיא פירשתי לעיל פ"ג הל"ב: **לא כן וכו'.** אמתני' פריך לא גזרו על הרוקין שבירושלים ולמה גזרו על הרוקין שבשוק העליון: **איבולם.** היינו בתמעא: **ופריך לא כן וכו'.** וכמתני' תנן חוץ מדרך ירידתן לבית הטבילה: **ומשני מיין וכו' נעשו הוכיח.** יש הוכחה שהן עומדין ידלי ולא משום גזרה:

ריבב"ן

הקופין בסכין אפילו נמצאת בחול ב"י"ד אינו צריך להטבילה הואיל דהיא קשורה עמו הטבילן יחד והסכין צריך לו ב"י"ד לשחוט הבפה והטבילה ב"י"ג שיהא להם הערב שמש: **מתני' כולד הטומאה.** דאשון לטומאה: **[מטבילין אותה] אפילו בפנים.** לפי שאין טומאתה מדאורי' שאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה ואם הטבילוה בחוץ מכניסין אותה מיד שאינה צריכה הערב שמש דטומאתן מדרבנן ובטומאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ לפי שאסור להכניסה בפנים וחייב להוציאה בחוץ הואיל דטומאתה מדאורייתא דאמרינן בעירובין בפרק בתרא מזכר עד נקבה משלמה פרע לכלי חרס דברי ר' יוסי הגלילי ומפרש טעמא לפי שאין לו טהרה במקוה א"נ לפי שאינו נעשה אב הטומאה אבל הפרכת יש לה טהרה במקוה ונעשית אב הטומאה חייב לשלמה ולהוציאה בחוץ ושוטחין אותה בחיל במקום שנקרא חיל לפנים מהר הבית ומקודש ממנו כדאיתא בריש מסכת כלים אם היתה חדשה ונטמאת מטבילין אותה בחיל ושוטחין אותה שם כדי לנוגבה ובין כך ובין כך ירלו העם מלאכה שהיא שלה: **מתני' על כל נימה ונימה כ"ד חוטין.** כדאיתא ביומא פרק בא לו הפרכת כ"ד חוטין: **מארבה מ' ורחבה כ'.** כנגד פתח האולם כדאיתא במסכת מדות ומשמונים ושתים ריבוא חוטין נארגת וש גרסין ריבוא פירוש ערבות האורגות בפרוכת ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: אמרינן בחולין פרק גיד הנשה אמר רבא גחמא דלא צריכי כ"כ כהנים להטבילה ואמרינן התם בג' מקומות דבני חכמים בלשון הגאי גפן תפוח ופרוכת ומפורשים התם: **מתני' בשר שנטמא בין באב הטומאה וכו' כ"ש אומר ישרף בפנים הכל.** [ואינו] חייב להוציאו מיד לחוץ (ליכא) דמדרשית לעיל דכל שאין לו טהרה במקוה ואינו נעשה אב הטומאה אין חייבין עליו ואוכלין ומשקין לא מצינו להם טהרה במקוה בלא מים דרך זריעה וגם אינו נעשין אב הטומאה דכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא וכתיב לעיל מיניה

תקלין חדתין

להטביל דאע"ג דשמא בעלים היה להן סכין לשחוט ולא היתה קופין זו להן אלא לצרכית עצמות והיום אין צריכת העצם בשבת אפילו הכי כיון דצריכה להם ביו"ט אחר שבת כבר הטבילה מערב שבת דהא בשבת לא מצו להטבילה כמ"ש במסכת ביצה (ד"ה ג"ב) אל יו"ט אחר השבת כו' מלפני השבת: **ובמ"ש.** פס מצאה ביו"ט עצמו: **שוחט בה.** שלמים מיד דודאי הטבילוה בעלים מאתמול: **הרי היא כסכין.** ואפילו נמצאת ב"ד שאל להיות בחול שוחט בה מיד דודאי הטבילה עם הסכין ב"ג הואיל וקשורה עמו. לשון רש"י וכן פי' רבינו הגאון דקאי הכל אקופין: **גמ' קצרן של נכרים.** להכי בשוק העליון עומדים לפי שהיה שם כונסים של נכרים והן כונים לכל דבריהם ולכן הרוקין דשם עומדים: **ערודות.** חיות שמגן עריות ולהכי עומדין הרוקין דשם ששם היו נכרים נוחרין הערודות: **אריב"ל מעשה כו'.** מיתי לה כל הסוגיא אגב שאמר ערודות היו כו' וכל הסוגיא פירשתי בפ' ג': **לא כן אמר ר' אבהו כו' לא גזרו על הרוקין שבירושלים.** אשון העליון פריך ולא שמיעא להו סוגיא דרבי אבין ומשני הא אתמר עלה כו': **איבולם כו'.** מפרש בעמא דרבי יוסי ואיבולם הוא בלעז והטבורים מהלכים מן הצד שהיו מרחיקין עצמן לגדדין והטמאים מהלכים בתוך המחנה לעמן לגדדין הטמאים מהלכים סתם שאינם מזהירים לפרוש מהם: **והטבורים אומרים להם פרושו.** שהיו מזהירים להטמאים שיפרשו מלטמאתן לכן הרוק הנמצא בגדדין טהורין ובאמצע עמא: **ובשעת הרגל.** כי כל ישראל חברים ברגל שנאמר (שופטים כ') ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים וכולם טהורים כי החיוב על כל אחד מחברים וכולם טהורים כי החיוב על כל

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פי"ג מהלכות טומאת הלב"ז:
ו ב מיי' פרק ו מהלכות הלב"ד:
ז ג מיי' פרק י מטומאת אוכלין הלכה ג:
ח ד מיי' פרק י"ג מהלכות הלב"ח:
ט ה מיי' פ"ו מכלי המקדש הלב"ח:
י ו מיי' שם פ"ח הלכה טו:
יא ז מיי' שם פ"ח הלכה טו:

נוסחת הבבלי

(א) קצרן לאריות ניריסלס כו': (ב) בשם דר' יוסי קצרן כו' ולא אגיביה כו' ר' ביבי כו' יאמר עד כו' דעתי כי משום דאית לי מנין למחנן דא"ר חנינה והיו כו' ר"ש בן בתירה על בו' א"ר יוסף פליגי בו' כר"י בן בתירה כו' לא כן א"ר יעקב בר' אחא בשם ר"י בר' חנינא כו' קצרן של זבין היו שם כו' מן הצד ובוחרי' מהלכין מן סתם ובמתים וכו' לא כן א"ר יוחנן כו' הוכיח ר"י אומר כולן טהורין אבל שאל היה קורא כו': (ג) בחיל ואם היתה כו': (ד) תנינן המלי מעלים בחפר ע"ג תפוח וחפוח היה בחמצעיתו ש"ל מזבח פעמים עולה

הגהות הגר"א

[א] ה"ג א"ר חנינא ערודות היו נוחרין שם מריב"ל מעשה היו נוחרין ערודות בחסטרטיות של מלך והיו שולי רגלים משתקעין בדם עד וכו'. ל"ל: [ב] ה"ג הטמאים מהלכין מן סתם והטבורים אומרים להן פרושו ובשעת הרגל טהורין מהלכין שבולת והטמאין מהלכין מן הצד וטהורין מהלכין מן סתם והטמאים אומרים להם פרושו כל"ל וה"ל דסתם גמ' בא לפרש עמא דר' יוסי ושבולת הוא בחמצע והטבורי' מהלכין מן הצד שהיו מרחיקין עצמן לגדדין והטמאים מהלכין סתם שאינם מזהיר' לפרוש מהם והטבורי' אומרים להם פרושו שהיו מזהירין להטמאים שיפרשו מלטמאתן ולכן הרוק הנמצא בגדדין טהורין ובאמצע טמא. ובשעת הרגל שכל ישראל חברים שנא' (שופטים כ') ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים וכולם טהורים כי החיוב על כל ישראל לעזר עצמם ברגל וכל עמא שאינו יכול ליטהר יפרים עצמו לגדדים ויתרחקו כ"א ממנו כדי שלא יטמאו כי כל העדה כולם טהורים וחזו דאמר וטהורין מהלכין בתוך המחנה ובמתים מזהירין להן שיפרשו לשולם המועדים הולכין לגדדין והן המזהירין. וגילקא זו כגירסת הרמב"ם בפירושו: [ג] ה"ג אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן: בשמונים ושתים רבוא היתה נעשית וכו' ר' יצחק בר ביזנא בשם שמואל גזומא המן [ד] תנינן פעמים היה

גליון הש"ס

[ו] עי' בהגר"א שהגיה ועי' תלמ"ל פ"ח מכלי המקדש הלכה טו:

בט"ו שוחט בה מיד [א]נמצאה קשורה לסכין הרי היא כסכין: **גמ'** ר' אבין בשם ר' יהושע בן לוי (א)קצרן (זבין) של נכרים היה שם אמר ר' חנינה ערודות[ב] [א]היו נוחרין בירושלים והיו עולי רגלים משתקעין בדם עד ארכובותיהן ובאו לפני דכמים ולא אמרו להן דבר (ר"ש בר אבא (ב)בשם ר"ח קצרן של נכרים היה שם) רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי מעשה[ג] בפרדה משל בית רבי שמתה וטהרו את דמיה משום נבילה ר"א שאיל לרבי סימון עד כמה ולא אגיביה שאיל לרבי יהושע בן לוי א"ל עד רביעית טהור יותר מיכן טמא ובאש לרבי לעזר רלא חזר ליה ר' סימון שמועתא רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא א"ל רבי יצחק בר ביסנא עד כמה א"ל עד רביעית טהור יותר מיכן טמא ובעט ביה א"ל ר' זריקא בגין דהוה שאיל לך את בעיט ביה א"ל בגין דלא הוות דעתי בי ראמר ר' חנין [1]והיו חייך תלואים לך מנגד זה שהיא לוקח לו חטין לשנה ופחדת לילה ויומם זה שהוא לוקח מן הסדקי ולא תאמין בחייך זה שהוא לוקה מן הפלטור ואנא סמיך אפלטירא מאי כדון[ד] העיד רבי יהושע בן פתורה [2]על דם גבילות שהוא טהור מהו טהור מלהכשיר הא ליטמות מטמא תמן[ד] תנינן [2]דם השרץ מטמא כבשרו מטמא ואינו מכשיר ואין לנו כיוצא בו ואין לנו כיוצא בו בשיעיר טומאתו אבל דמו מטמא כבשרו א"ר יסי פליגי בה תרין אמוראין חד אמר טמא וחד אמר טהור מ"ד טמא כר' יהודה ומ"ד טהור כר' יהושע בן פתורה א"ל רב אבדומה דמן נחותה ויאות דרבי יהודה מורייה דבי נשיאה הוה: כל הרוקין וכו': לא כן אמר רבי אבהו בשם ר' יוסי בן חנינה לא[ה] גזרו על הרוקין שבירושלים הא איתמר עליה רבי אבין בשם ריב"ל קצרן של נכרים היה שם: [ב]בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת והטהורין מהלכין מן הצד [ב]והטהורין מהלכין סתם והטמאים אומרין להן פרושו בשעת הרגל הטהורים מהלכין שיבולת והטמאין מהלכין מן הצד אומרים להן פרושו: וכל הכלים הנמצאים בו': לא כן א"ר אבהו בשם ר' יוחנן לא[ו] גזרו על הכלים שבירושלם מכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה :עשו הוכיח אבא שאול היה קורא אותן ציפורין מ"ד ציפורין שהיה דומה לציפורין מ"ד מריצה שמריצה את

האבן לבית הקברות: קופין וכו': תני הסכין קשורה לה הרי זו כמותה:

הלכה ב מתני' [ה]פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים ומכניסין אותה מיד ושנטמאת באב הטומאה מטבילין אותה בחוץ ושוטחין אותה (ב)בחיל מפני שהיא צריכה הערב שמש אם היתה הדשה שוטחין אותה על גג האיצטבא כדי שיראה העם את מלאכתה שהיא נאה רשב"ג[ו] אומר משום ר"ש בן הסגן [1]פרוכת עוביה טפח על שבעים ושתים נימים נארגת על כל נימה ונימה כ"ד חוטין ארבה מ' אמה ורחבה כ' ומשמונים ושתים רבוא היתה נעשית ושתים עושין בכל שנה ושלש מאות כהנים מטבילין אותה: **גמ'** אילו אמר חוט א' כפול לשנים שזור לשלשה משזר לששה ארבע מכאן הא[ז] עשרים וארבעה תני שלשים ושתים אילו אמר חוט א' כפיל לשנים שזור לארבע משזר לשמונה ארבע מכאן הא תלתין ותרין תנא ארבעים ושמונה אילי אמר חוט אחד כפול לשנים קלועה לשלשה שזור לששה משזר לשנים עשר ארבעה מיכן הא ארבעים וחמניא כתוב אחד אומר [2]מעשה ריקם וכתוב א' אומר [3]מעשה חושב מעשה[ח] רוקם [1]פרצוף אחד מעשה חושב שני פרצופות רבי יהודה ורבי נחמיה [ג]חד אמר מעשה רוקם [ט]ארי מכאן וארי מכאן מעשה חושב ארי מכאן וחלק מכאן וחרנה אמר מעשה רוקם ארי מכאן וחלק מכאן מעשה חושב ארי מכאן ונשר מכאן: בשמונים ושתים רבוא היתה נעשית וכו': ר'[י] יצחק בר ביזנא בשם שמואל גזומא המן [ד]תנינן פעמים היה

עליה כשלש מאות כור רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל גזומא:

הלכה ג מתני' בשר קדשים שנטמא בין באב הטומאה בין בולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ בש"א הכל ישרף בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ בית הלל אומרים הכל ישרף בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים

ר"א

ישראל לטהר עצמם בנרגל וכל טמא שאינו יכול ליטהר יפרים עצמו לגדדים ויתרחקו כני אדם ממנו כדי שלא יטמאו מי כל העדה כולם טהורים חזו לאמר וטהורין מהלכים בתוך המחנה ולא יטמאו מזהירים להן שיפרשו לשולם המועדים הולכין לגדדין והן המזהירין. וגילקא זו כגירסת הרמב"ם בפירושו: **לא כן אמר ר'.** ואמאי אמר במתני' דרך ירידה עמאים: **נעשו הוכיח.** שמוכח שבירלמן לנעוצה שלו והן עומאים: **אבא שאול.** שהיה קורר מתים כדאמרינן בפרק ג' דנזיר והיה רגיל בכנים הגלו והיה קורא אותה לפורן לגמריה דמתני': **מריצה.** שהיא מריצה את האבן לבית הקברות כשמופרין ומוזמן אבן מריצה. וגירסת הרמב"ם שהיא מריצה את העצם. ופי' דהכי קאמר שהיה כלי שהיו מכתתין ומרלקים בו בעצמות כדי שיכנסו בסל להוליך אותו ממקום למקום חד הדם מגזרת ותרץ את גלגלתו ולחוזק עומאתן היו מחזקת עומאה: **פני הסכין קשורה לו** ס"ז **כמותה.** בריש"א פליגא אמתני' וס"ל דאם נמצא הסכין קשור בקופין כדי זה בקופין וכה וכה שוה ומטבילו: **מתני' ברכה. כולד הטומאה.** שנעשה בהשקיעם הדנגן נזרו על התשקיעם שמטמאים כלים גזירה משום משקה זב וחבה כגון רוקו וש"ז שהן אבות הטומאה ומטמאים אדם וכלים מדאורייתא ופרכת הוי כלי דכמעשאין אותו ממקום למקום ונתן הכלים לתוכה ויש תורת כלי עליה לקבל טומאה: **כפנים.** ואינה טעונה שילות חוץ לאמתה שכיונה כיון שלא נטמא אלא בולד הטומאה דאין ג"ר הערב שמש בד"ש בפ"ש כפ"א בטהרות ועי' ר"ש שם: **באה"ס.** בשרן או עגילה: **בחוץ.** דטעונה שילות כמ"ש בסוף עירובין: **בחיל.** חוץ לעזרה: **כ"ד חוטין.** מפרש בגמ': **מארבה מ' כו'.** לפחות האולם שהיה נטוי מ' ורחבו כ': **ומשמונים ושתים רבוא.** לשון הגאון. ר"ל דיעיר דאי אפשר לומר על הנימין דאם כן הל"ל קודם שאמר מארבה מ' כי': **היו מעבילין.** דכלים הנגמרים אע"פ שנגמרים נטהרה צריכים עגילה לקדש כמ"ש בתוספתא: **גמ' אילו נאמר חוט אחד.** כלומר אילו היה נאמר חוט כפול כייתי אומר לשנים כלומר שזור לששה. ד' שהיה ד' מינין תכלת ולארגמן מולעת שני ושש הרי ד' פעמים ו' הא כ"ד: **פני.** בגרייתא ל"ג שהיו החוטין כולן ל"ג: **משזר לה.** דמשזר משמע כפול לשזור וד' פעמים מ' הא ל"ג: **קלוע.** הוא קלוב ג' יחד: **שזור כפול דקליע.** ומשזר ל"ג וד' פעמים י"ב הא מ"ח: **מעשה רוקם כו'.** פירוש דנקט דרשא דמעשה חשב ומעשה רוקם דמתני' נפרכת: ר"ש **חד אמר מרי מכאן וחלק כו'.** מעשה חושב כו' ומרי מכאן דכייתו כ' פרלופות: **ומארבה כו'.** מעשה רוקם כ' פרלופות שוות לשון רוקם שנרקם זורה: בנ' הלדדין: **גוזמא.** על הא דתני בתמיתין שלש מאות כהנים. דהוא גוזמא בעלמא ומביא מתני' דתמיד ג"כ ג' מאות ומאי עלה דהוא גוזמא: **מתני' ישרף בפנים.** בנית הדגל הגדול שהיה בעזרה שהם שורפין פסולי קדשי קדשים שכל שפסולו נקדש נקדש (לשון הגאון) דמוקדין לחיות בתקדש משום שאין לו עיבה נעשה אב הטומאה כמ"ש בפוף עירובין: **נאה"ט בחוץ.** כיון דתמירה טומאתו ונפסל בחוץ אין להכניסן לעזרה הואיל ולא היה פסולו נקדש: **כולד הטומאה בפנים.** לאיתי בה תרתי טומאתו בפנים וקילא טומאתו אבל נטמא

תורה אור השלם

1. וְהָיוּ חַיֶּיךָ תְּלֻאִים לְךָ מִנֶּגֶד וָפַחַדְתָּ לַיְלָה וָיוֹמָם וְלֹא תַאֲמִין בְּחַיֶּיךָ: דברים כח סו 2. וְשַׁבְעַת הַכֹּהֲנֹת שֵׁשׁ וְעָשִׂיתָ מִצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאַבְנֵט תַּעֲשֶׂה מַעֲשֵׂה רֹקֵם: שמות כח לט
3. וְעָשִׂיתָ אֶת הָאֵפֹד זְהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן תּוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב: דברים כח ו

ריבב"ן

וחטאו ניסוס הסביעי כל היכא דקרינא ביה וחטאו דרלוי למיטר (מי שרלוי למיטר רלוי) [ט]נעגילה וקרינן ביה והנפש הנוגעת בו טמאה וכל היכא דלא קרינן ביה וחטאו לא קרינן ביה והנפש הנוגעת ישמא לאפוקי כלי חרס ואוכלין ומשקין הואיל ואין להם טהרה במקוה אינן נעשין אב הטומאה כפירש"י בפוף עירובין: **ישרף בפנים.** במקום שנורפין שאר פסולי ק"ק דתניא בספרים פ"ב [דף כד] ר"ש אומר נקדש באש תשרף ליחד על חטאת שנשרפה בקדש אין לי אלא זו בלבד שאר פסולי ק"ק ואימורי קדשים קלים מנין ת"ל כל בקדש באש תשרף ואמרינן בפרק שבול יום מ"ר ג' בית הדשנין הן ג' בשורה שנורפין פסולי ק"ק ואימורי קדשים קלים וכו': **חוץ משנטמאת באב הטומאה בחוץ.** שלא ישרפום בפנים דהואיל וילא יצא: **כ"ש אומרים ישרף בכל בחוץ.** והא דתניא לעיל פסולי קדשי קדשים נשרפין בפנים בשאר פסולין כגון הלן ויוצא והנשחט חוץ לזמנו וחוץ לתחומו וכיוצא בו אבל פסול טומאה לא ובירושלמי מקשה בין לב"ש בין לב"ה אידי ואידי לא דבר תורה הוא פי' בין שנטמאה באב הטומאה בין שנטמאה בולד הטומאה טומאתו לאו דאוריתא ואמאי מחלקין בין נטמא באב הטומאה לנטמא בולד הטומאה: **מתני' ר' אליעזר אומר באב הטומאה.** דתמירא טומאתו ישרף בחוץ בולד הטומאה דקילא טומאתו מכניסה בפנים ושורפה ור' עקיבא סבר מקום טומאתו שם תהא שריפתו בין שנטמא באב הטומאה בין שנטמא בולד הטומאה ישרף בפנים: **מתני' אבני סמיך נתנין מחלי ככב ולמעה כמערב.** כשמוליכין אבנים מבית המטבחיים מניחין האבנים בכבש כדתנן בפ"ב דיומא הפיים השני מי שוחטו מי זורק מי מעלה אבנים לכבש ומניח בסיפא הפיים הרביעי מי מעלה אבנים מן הכבש למזבח ושל מוספין ניתנין מחלי כבש ולמטה במזבח להיכלא בעלמא ושל ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח ומפרש בגמרא סוכה [דף נה] ת"ר יוחנן ליעא שהוקבע ר"ש בזמנו: **השקלים והבכורים אין נוהגין אלא בפני הבית.** לפי שהשקלין נעשין לצורך תמידין ומוספין ובכורין בנו הגמה לפני המזבח בדכתיב והביאו לפני מזבח ה' ובבית אין מזבח מעבר דגן הייט מעבר שני מהגין אפילו בזמן הזה וצריך להעלות ליוקלים כדאיתא בגילה פ"ק במעשה דר' אליעזר שהיה יכול לעלות הוא ואמו לעניים כדי שיוליכוהו שם וכרם רבעי ומעבר שני דינן שזה דילפינן קודש קודש ממעבר ומתני' דלא כר' שמעאל דתניא בתמורה בפ"ג ר' שמעאל אומר יכול יעלה חלם מעבר שני בזמן הזה לירושלים ודין הוא בכור טעון הבאת מקום וכו' ומעבר בהמה ובכורות ימתין עד שיימומו ובכורות נותנין לכהנים ואכלום בזמנן והמעבר יאכלוהו בעלים: **המקדיש שקלים ובכורים הרי זה קודש.** בכורים ושקלים יגמנו: **ר"ש אומר האומר בכורים קודש אינם קודש:** **ירושלמי** הא שקלים קדש ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש בן אלו יבין אלו לא קדשו. תנא בתוספתא בפ' בתרא קיינו אל גר אינה נוהגת אלא בפני הבית ר' שמעון אומר אינו אומר משום ר"ש בן אלו אינם נוהגים אלא בפני הבית לפי שאין תורמין מן הטמא מפני מה אמרו ביכורין אינן נוהגין אלא בפני הבית ר' אליעזר אומר כל זמן שיש לך בית יש לך בכורים אין בית אין בכורים: **ירושלמי** תני הגר בזמן הזה צריך להביא קינו ריבעת כסף אמר ר' שמעון ריב"ז בטלה מפני התקלה פי' הגר שנתגייר בזמן הבית היה צריך להביא קרבן דוקא קיינן ושמיהן עולות ותניא בפ"ג דכריתות ר' אומר ככם כגר בתנותיכם מה אתוכיכם לא נכנסו לבריח אלא במילה וטבילה והרלאת דמים כך הם לא יכנסו לבריח אלא במילה וטבילה והרלאת דמים יהאי דאמר רובא דינר כדפרישית לעיל עמדו בו ביום

תקלין חדתין

בתה"ע אין להבהות הטומאה בפנים עד שתשרף אלא יוציאהו מיד וישרפנו בחוץ: **ישרף בפנים.** דכיון דעכור מדאוריתא אפי' טומאת בחוץ יש לקיים שריפתו בקדש: **גמ' כר קפרא אומר ר"ש אב הטומאה ולד הטומאה מדבריהם.** דמוקי מה דאמר בתמני' אה"ט ולאי דאוריתא אבל ולד הטומאה היינו בדרבנן כגון שנגע במשקין דמדאוריתא אין תולדין ומשקין מטמאין כלי שאין אוכל עשבה אב הטומאה ורבנן גזרו שיהא משקין מטמאין כלי משום משקה זב וזבה שהן אב הטומאה כגון רוקו ומימי רגליו זה הכשר נגע בולד הטומאה דרבנן זה דמדאוריתא לא הוי אפילו ולד הטומאה דאין כלי נעשה ממשקין הכ"ל. והא דנקט אב הטומאה דאוריתא הייט דכל אב הטומאה דאוריתא. ל"א משום דאיכא אב הטומאה דרבנן כגון מעת לעת שבנדה וכיש הפרים ואחרן הענמים: **כין כזב כו'.** דולד הטומאה היינו שנגע הבשר בכלי שנגע במשקה זב וזבה שהוא ולד הטומאה דאוריתא והוי הבשר שני שהכלי שהוא ראשון לטומאה אם נגע באוכל עשבה שני: **זב וזה לא ר"ש הוא.** לר"י גם ולד הטומאה ד"א היא ומ"ש לב"ש אה"ע מולד הטומאה: **ופריך ואפילו על דבית הלל.** מי לא קשיא לר"י: **לא הוא כה רבנן.** לא שקלי ועדי רבנן אלא לפרושי מתני' אליבא דבר קפרא: **מה בין אב"ש בין אחרון כו'.** ר"ש: **בנין דר"פ.** דר"ש קושטא דקאמר בסיפא בין בפנים כי קושיין אבל ר"ש ס"ל מקום טומאתו שריפתו. ובעמיה דולד הטומאה משום דהוי כהור מדאוריתא דולד הטומאה דרבנן אינרי כאן ולכך ישרף בפנים מקום טומאתו: **בנין דר"ש פ"ג דר"ש אמר תולדין ומשקין של מקולבע אין מכלין לב' מחנות.** ולכאי מה שנטמא בחוץ אף בולד הטומאה דרבנן אין מניחין לפנים. ור"ש זה לא מצאתי מקומו. ונראה דר"ש לעטמיה חזיל דבסמ"ק דכלים מתוספתא ר"ש אומר ככם שאין זבות ונדות ויולדות נכנסין לבר הבית כך משכבן ומושבן כיולא בהן. הא כמי ממלוע תולדין ומשקין אלא שנטמאה אמנו. ונראה הפפרים שמלאתן שיבוש"ת דאם כן בולד הטומאה בפנים ישרף בחוץ מה"ע ועוד שלום תולדין ומשקין מאן שמעת ליה: **מתני' מחני ככב ולמעה כמערב.** הכנים הזוכים בפיים בתיכרי התמיד להעלותם לא היו מעלים אותן בפסח אחת אלא נותנים אותם על הכבש ומחליו ולמטה נותנין אותו שרוחב

ה) ירושלמי מע"ש פ"ג הל"ו ועי' ספחי פ"ל הל"ו. **ב)** תוספ' נד ב. **ג)** בכורות נג ה. **ד)** תוספתא פרק ג הי"ב, ה) ירושלמי סוכה פ"ה הל"ו, ו) תוספ' נד ב, ז) כריתות ט ה, **ח)** יומא סו ה וש"נ. **ט)** נ"ל והיינו שיש לו טהרה בטבילה קרינן ביה והנפש וכו' וכ"ה בפרש"י שם.

עין משפט נר מצוה

יב א מיי' פרק י"ט מפהמ"ק הל"ו:
יג ב מיי' פרק ו מתמידין הל"ג:
יד ג מיי' פרק ל משקלים הל"מ:
טו ד מיי' פרק ב מבכורים הל"ל:
טז ה מיי' פרק ל מתרומות הל"ל:
יז ו מיי' פרק ו מבכורות הל"ג:
יח ז מיי' שם פ"ל הלכה ה:
יט ח מיי' פרק ו מתמידין הל"ג:
כ ט מיי' שם פ"ו הל"ו:
כא י מיי' שם פ"ו הלכה ג:
כב כ מיי' פרק י"ג מאיסורי ביאה הלכה ה:

נוסחת הבבלי

עליו ג' מאות כור ר"י בר אבין בשם שמואל אחמה: **(א)** בנין דר"ע דר"ע אמר כו' בנין דר"ש דר"ש אמר כו': **(ב)** במזרח של מוספין כו' במערב ושל ר"מ כו' מתנין מתחת בכרכוב כו' מלמעה כו': **(ג)** מימר מוספי ר"ח קודש כו': **(ד)** אמרה הקדש עבר כו' קומי ר"י בר' בון הכא כו' ישנה היא אבל לגבי כו' הלי בר"ש:

הגהות הגר"א

[א] ה"ג מאכלו ומשקו של מעורע אין מביאין לג' מחנות. וה"פ בנין דאר"ש אוכלין ומשקין של מעורע אין מביאין לג' מחנות ולהכי מה שנטמא בחוץ אף בולד הטומאה דרבנן אין מביאין לפנים ור"ש זה לא מצאתי מקומו ונראה דר"ש לעטמיה חזיל דבסמ"ק דכלים מתוספתא ר"ש אומר ככם שאין זבות ונדות ויולדות נכנסין לבר הבית כך מושבן ומושבן כיולא בהן. ומתני' דלא כר' שמעון דתניא בתמורה בפ"ג ר' שמעון אומר יכול יעלה חלם מעבר שני בזמן הזה ומה שנטמא בחוץ אף בולד הטומאה דרבנן אין מביאין לפנים. ר"ש אומר אם בין לבין אינו מביאין לג' מחנות. ר"ש אומר אם בין לבין אינו מביאין לג' מחנות. **מתני' מחני ככב ולמעה כמערב.** הכנים הזוכים בפיים בתיכרי התמיד להעלותם לא היו מעלים אותן בפסח אחת אלא נותנים אותן על הכבש ומחליו ולמטה נותנין אותו שרוחב

ר"א אומר שנטמא באב הטומאה בין בפנים בין בחוץ ישרף בחוץ שנטמא בולד הטומאה בין בחוץ בין בפנים ישרף בפנים ר"ע אומר [א]מקום טומאתו שם שריפתו: גמ' בר[ב] קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה ולד הטומאה מדבריהם ר' יוחנן אמר בין זה בין זה דבר תורה וקשיא דר' יוחנן על דבית שמאי דבית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ מה בין אב הטומאה בחוץ מה בין ולד הטומאה בחוץ זה וזה לא דבר תורה הוא ואפילו על דבית הלל לא מקשייא דב"ה אמר הכל ישרף בחוץ חוץ מה שנטמא בולד הטומאה בפנים מה בין ולד הטומאה בפנים מה בין אב הטומאה בפנים זה וזה לא דבר תורה הוא לא הוו בה רבנן אלא על דבר קפרא וקשיא דבר קפרא על דבית שמאי דבית שמאי אומרים הכל ישרף בפנים חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ מה בין אב הטומאה בין בחוץ בין בפנים זה וזה לא ד"ת הוא [א]בנין דר"ע אמר מקום טומאתו שם תהא שריפתו ואפילו על דבית הילל לא מקשייא דב"ה אמר הכל ישרף בחוץ חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים מה בין ולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ זה וזה לא מדבריהם הוא בנין דר"ש אמר [א]מאכלו

ומשקו של מצורע משתלחין חוץ לשלש מחנות:

הלכה ד מתני' [ג]איברי[ד] התמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה [ב](במזרח)

במערב של מוספין ניתנין מחצי כבש ולמטה (במערב) במזרח של ראשי חדשים ניתנין על כרכוב המזבח (למטה) מלמעלן [ה]השקלים [ו]והבכורים אינן נוהגין אלא בפני הבית אבל[ז] [ח]מעשר דגן [ט]ומעשר בהמה [י]ובכורות נוהגין בין בפני הבית ובין שלא בפני הבית המקדיש שקלים וביכורים הרי זה קודש ר"ש אומר האומר ביכורים קודש אינן קודש:

גמ' [לא] **איזהו**[ז] כרכוב המזבח [ח]אמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי כהנים מוספי[ט] שבת מוספי ר"ח מי קודם ר' ירמיה סבר [ג]מימר מוספי שבת ומוספי ר"ח מוספי ר"ח קודמין חייליה דר' ירמיה מן הדא שירו[י] של שבת ושירו של ר"ח [יא]שירו של ר"ח קודם א"ר יוסה שנייא היא תמן דאמר ר' חייא בשם רבי יוחנן כדי לפרסמו ולהודיע שהוא ר"ח [ב]ביצד היה עושה שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שירו של ר"ח ברם הכא מוספי שבת ומוספי ר"ח מוספי שבת קודמין על שם כל התדיר מחבירו קודם את חבירו: [ג]שקלים וביכורים וכו': **הא שקלים קדשו רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון בין אלו ובין אלו לא קדשו תני'** [יב]גר בזמן הזה צריך להביא קינו ריבעית כסף אר"ש ביטלה ר' יוחנן בן זכאי מפני התקלה מהו מפני התקלה כהדה דתני[יג] אין מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין [יד]ולא מגביהין תרומות ומעשרות בזמן הזה ואם הקדיש או הערך או החרים [יה]או הגביה הכסות תישרף הבהמה תיעקר כיצד נועל בפניה הדלת והיא מתה מאיליה והמעות יולכו לים המלח: עבר והקדיש מן מה דאמר ר"ש ביטלה רבן יוחנן בן זכאי מפני התקלה הדא [יד]אמרה עבר והקדיש קדשו רבי יודה ענחודרייא בעי קומי רבי יוסי הבא את אמר

דמדבריהם הוא ישרף בפנים שנשרפתו בקדש: **כגון דר"ש וכו'.** בגמ' הא דאמר ר' שמעון דמשלחין לאחר הלבן כל מה שנטמא בחוץ אין מביאין אותו לפנים:

הלכה ד מתני' מחני הכבש ולמעה כמערב. הכנים הזוכים בפיים בתיכרי התמיד להעלותם לא היו מעלים אותם בפעם אחת אלא נותנים אותם על הכבש והולכים לנשמת הנגיח לקרוא את שמע ואחר כך מחברין ומקריבין האברים ע"ג המזבח הכבש אורך ל"ב אמה ומחליו ולמעה ניתנין אותן וזוחב הכבש ט"ז אמה ובחליו של לד מערב היי נותנים אותן: **ושל ר"ש קודם על כרכוב המזבח.** בגמרא מפרש: **אין נוהגין אלא בפני הבית.** שקלים משום דצורך קרבן ציבור ובין שאין קרבן אין שקלים ובכורים דכתיב לאשה בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך בזמן שיש בית יש ביכורים אין בית אין ביכורים: **אבל מעשר דגן וכו'.** נוהגין בפני הבית דקדושת הארץ לא בטלה: **מעשר בהמה.** צריך להפרים העשירי: **המקדיש שקלים וביכורים.** בזמן הזה: **ביכורים אינן קדש.** דכתיב בהו בהדיא תביא בית ה' אין שם ביכורים אל עליהן אלא בפני הבית: **גמ' מי קודם.** בהקרבתן אם שתיהן לפניו: **חייליה דרבי ירמיה.** כלומר כוחו וראייתו דר"י מהא: **שירו של ר"ח קודם.** ומבר ר"י דה"ה קרבן ר"ח קודם: **א"ר יוסי.** שפני התם הלכן שיר של ר"ח קודם כדי לפרסם שהוא ר"ח אבל קרבן שבת קודם לר"ח: **הא שקלים קדשו.** מודה ר"ש אם אומר ביכורים קדש שהן קדש: **בגר בזמן הזה.** אע"ג דליכא מקדש צריך שיפרש רובע דינר נקינו דלכשיבוא ב"ה יביא קן דגר צריך קרבן ובפחות מרובע לא מצי לאפרש דאין מצוי קן בפחות מרובע: **מפני התקלה.** שמא יהנה ממנו: **ואין מחרימין.** דמדם הוא ק"ק דכתיב כל חרם קדש וגו': **הכהמה תעקר.** דלא ליתי בה לידי תקלה: **והיא מפה מאיליה.** כרעב: **עבר והקדיש.** מהו שיהיה קדש: **הלא.** גבי קן של גר אם אמר אם עבר יקדשו קדש והכא גבי

[ט] עי' במגמ"ל פ"ו ממעה"ק הלכה ד':

[ל] עי' בגמ"ל פ"ו הלכה ד':

אמר קדשו והכא את אמר לא קדשו א"ל [א]תמן לכך אין מקדישין לכתחלה לפי שמצוה להקריב מתרומה חדשה והיאך ה"ל ישנה והכא מאי אית לך למימר האי ישנה היא [ב]לגבי הקדשות אחרים וקינו של גר אינו צריך חדשה ואם הקדיש קדוש ויניחנה עד שיבנה בית המקדש שמא יבנה הבית כבראשונה ותתרם תרומת הלשכה מן החדשה באחד בניסן והכא מאי אית לך רב המנונא ורב אדא בר אהבה בשם רב [ג]הלכה כר"ש (רב אדא ורב המנונא רב אדא בר אהוה בשם רב הלכה כר"ש):

הדרן עלך פרק כל הרוקין וסליקא לה מסכת שקלים

אמר קדשו. היינו בדגיעת כסף דגר כדאמרינן לעיל: **והכא אם אמר לא קדשו.** היינו בשקלי גר"ש בן יהודא אליבא דר"ש דגם בשקלי ס"ל דלא קדשו אף בדיעבד ומבטורים לא קשיא משום דאמעטיה לה מקרא דלא אל עליה שם ניכורים כלל אבל שקלים ס"ד דמשום שקלה גם כן דומיא דדגיעת של גר ואם כן אמאי לא קדשו בדיעבד כמו דגיעת של גר: ה"ג **אמן אין מקדש.** להכי בשקלים לא קדשי דעיקר טעם דאין להקדיש שקלים בזמן הזה משום שאין מקדש ולא אל שם הקדש עליה כלל דאף אם יבנה בית המקדש מיישינן שלא יבואו להקדש חזו דקאמר ויניח עד כו' שמא יבנה הבית בראשון ותתרם תרומת הלשכה מן החדש באחד בניסן היינו בחודש ניסן כתחלתה כמ"ש ויהי בחדש הראשון כו' הוקם המשכן ותתרם תרומת הלשכה מן החדש ולא יהיה לאחר שקליו שהקדיש כלל דהוי לה ישנה ולא משום שקלה דאף אם יבנה בית המקדש בכה"ג לא יקדש ולכן לא אל ואכי איתא בתוספתא פ' בתרא דגר דהקדש אל עליה דכשיבנה בית המקדש בחדש ראשון דיבר שלו לקרבן רק דבטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני שקלה דשקלה ומפקיע לגם הקדש ממנו. וגירסת הספרים מטובשים והקדשות אחרים מאן דכר שמייהו הכא: **הלכה כרבי שמעון.** דתנני' דביקורים לא קדשי ושקלים קדשי וכן קינו של גר קדשי:

סליק לה מסכת שקלים בעזר הרחם על אומללים:

סליקא לה מסכת שקלים בס"ד

תקלין חדתין

אמר קדשו. היינו בדגיעת כסף דגר כדאמר הכא: **והכא אם אמר לא קדשו.** היינו בשקלים לר"ש בן יהודא אליבא דר"ש דגם בשקלי' ס"ל דלא קדשו אף בדיעבד ומבטורים לא קשיא משום דאמעטיה לה מקרא דלא אל עליה שם ניכורים כלל אבל שקלים ס"ד דמשום שקלה גם כן דומיא דדגיעת של גר ואם כן אמאי לא קדשו בדיעבד כמו דגיעת של גר: ה"ג **אמן אין מקדש.** להכי בשקלים לא קדשי דעיקר טעם דאין להקדיש שקלים בזמן הזה משום שאין מקדש ולא אל שם הקדש עליה כלל דאף אם יבנה בית המקדש מיישינן שלא יבואו להקדש חזו דקאמר ויניח עד כו' שמא יבנה הבית בראשון ותתרם תרומת הלשכה מן החדש באחד בניסן היינו בחודש ניסן כתחלתה כמ"ש ויהי בחדש הראשון כו' הוקם המשכן ותתרם תרומת הלשכה מן החדש ולא יהיה לאחר שקליו שהקדיש כלל דהוי לה ישנה ולא משום שקלה דאף אם יבנה בהמ"ק בכה"ג לא יקדש ולכן לא אל ואכי איתא בתוספתא פ' בתרא דגר דהקדש אל עליה דכשיבנה בהמ"ק הבא דהקדש אל עליה דכשיבנה בהמ"ק לאחר דיבר שלו לקרבן רק דבטלה רבי' יוחנן בן זכאי מפני שקלה דשקלה ומפקיע לגם הקדש ממנו. וגירסת הספרים מטובשים והקדשות אחרים מאן דכר שמייהו הכא: **סליק**

ב) אבל,

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פרק ח מערכין הל"ח ט:

כד ב מיי' שם פ"ו הלכה טז:

הגהות הגר"א

[א] ה"ג ל"ל תמן אין מקדש ייניח עד שיבנה בה"מ שמא יבנה הבית בראשון ותתרם תרומת הלשכה מן החדש בזמנה בל' ניסן והכא מאי אית לך רב המנונא ורב אדא בר אהבה בשם רב המנונא כל"ל והשאר שניתי' נמחק וה"פ תמן אין מקדש ולהכי בשקלים לא קדשי דעיקר טעם דאין להקדיש שקלים בזמן הזה משום שאין מקדש ולא אל שם הקדש עליה כלל דאף אם יבנה בית המקדש מיישינן שלא יבואו להקדש חזו דקאמר ויניח עד כו' שמא יבנה הבית בראשון ותתרם תרומת הלשכה מן החדש באחד בניסן היינו בחודש ניסן כתחלתה כמ"ש ויהי בחדש הראשון כו' הוקם המשכן ותתרם תרומת הלשכה מן החדש ולא יהיה לאחר שקליו שהקדיש כלל דהוי לה ישנה ולא משום שקלה דאף אם יבנה בהמ"ק בכה"ג לא יקדש ולכן לא אל ואכי איתא בתוספתא פ' בתרא דגר דהקדש אל עליה דכשיבנה בהמ"ק הבא דהקדש אל עליה דכשיבנה בהמ"ק לאחר דיבר שלו לקרבן רק דבטלה רבי' יוחנן בן זכאי מפני שקלה דשקלה ומפקיע לגם הקדש ממנו. וגירסת הספרים מטובשים והקדשות אחרים מאן דכר שמייהו הכא: **סליק**

אחר השלמת המסכתא יאמר זה ויועיל לזכרון בעזרת השם יתברך

הַדְרָן עֲלָךְ מַסֶּכֶת שְׁקָלִים וְהַדְרָךְ עֲלָן. דַּעְתָּן עֲלָךְ מַסֶּכֶת שְׁקָלִים וְדַעְתָּךְ עֲלָן. לֹא נִתְנַשֵּׁי מִינָּךְ מַסֶּכֶת שְׁקָלִים וְלֹא תִתְנַשֵּׁי מִינָּן לֹא בְּעָלְמָא הָדֵין וְלֹא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי:

יאמר כן שלשה פעמים ואחר כך יאמר:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרָתְךָ אֻמָּנוּתֵנוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה וּתְהֵא עִמָּנוּ לָעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בַּר פַּפָּא רְמִי בַּר פַּפָּא נַחְמָן בַּר פַּפָּא אַחָאי בַּר פַּפָּא אַבָּא מָרִי בַּר פַּפָּא רַפְּרָם בַּר פַּפָּא רְכִישׁ בַּר פַּפָּא סוּרְחָב בַּר פַּפָּא אַדָּא בַּר פַּפָּא דְּרוּ בַּר פַּפָּא:

הַעֲרֵב נָא יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיפְיוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל. וְנִהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְצֶאֱצָאֵינוּ וְצֶאֱצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל כֻּלָּנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרָתֶךָ: מֵאוֹיְבֵי תַחְכְּמֵנִי מִצְוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בְּחֻקֶּיךָ לְמַעַן לֹא אֵבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֶשְׁכַּח פִּקּוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתָנִי: בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ לַמְּדֵנִי חֻקֶּיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סֶלָה וָעֶד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁשַּׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שַׂמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שֶׁאָנוּ מַשְׁכִּימִים וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וְהֵם מַשְׁכִּימִים לְדָבָרִים בְּטֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וְהֵם עֲמֵלִים. אָנוּ עֲמֵלִים וּמְקַבְּלִים שָׂכָר וְהֵם עֲמֵלִים וְאֵינָן מְקַבְּלִים שָׂכָר. אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים. אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא וְהֵם רָצִים לִבְאֵר שַׁחַת. שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לִבְאֵר שַׁחַת אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם וַאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתַּנִי לְסַיֵּם מַסֶּכֶת שְׁקָלִים כֵּן תַּעֲזְרֵנִי לְהַתְחִיל מַסֶּכְתּוֹת וּסְפָרִים אֲחֵרִים וּלְסַיְּמָם לִלְמֹד וּלְלַמֵּד לִשְׁמוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דִּבְרֵי תַלְמוּד תּוֹרָתֶךָ בְּאַהֲבָה. וּזְכוּת כָּל הַתַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים יַעֲמוֹד לִי וּלְזַרְעִי שֶׁלֹּא תָמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זַרְעִי וְזֶרַע זַרְעִי עַד עוֹלָם. וְתִתְקַיֵּם בִּי בְּהִתְהַלְּכְךָ תַּנְחֶה אוֹתָךְ בְּשָׁכְבְּךָ תִּשְׁמֹר עָלֶיךָ וְהָקִיצוֹתָ הִיא תְשִׂיחֶךָ. כִּי בִי יִרְבּוּ יָמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לְךָ שְׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד: יְיָ עוֹז לְעַמּוֹ יִתֵּן יְיָ יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בַשָּׁלוֹם:

יִתְגַּדַּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעָלְמָא דִּהוּא עָתִיד לְאִתְחַדָּתָא, וּלְאַחֲיָא מֵתַיָּא, וּלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא, וּלְמִבְנֵא קַרְתָּא דִּירוּשְׁלֵם, וּלְשַׁכְלֵל הֵיכְלֵיהּ בְּגַוֵּהּ, וּלְמֶעְקַר פּוּלְחָנָא נוּכְרָאָה מֵאַרְעָא, וּלְאָתָבָא פּוּלְחָנָא דִּשְׁמַיָּא לְאַתְרֵיהּ, וְיַמְלִיךְ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵיהּ וְיַקְרֵיהּ, [וְיַצְמַח פֻּרְקָנֵהּ וִיקָרֵב מְשִׁיחֵהּ]. בְּחַיֵּיכוֹן וּבְיוֹמֵיכוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב, וְאִמְרוּ אָמֵן. יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלַם וּלְעָלְמֵי עָלְמַיָּא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאַר וְיִתְרוֹמַם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדַּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעֵלָּא מִן כָּל בִּרְכָתָא וְשִׁירָתָא תֻּשְׁבְּחָתָא וְנֶחֱמָתָא דַּאֲמִירָן בְּעָלְמָא, וְאִמְרוּ אָמֵן: עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבָּנָן, וְעַל תַּלְמִידֵיהוֹן וְעַל כָּל תַּלְמִידֵי תַלְמִידֵיהוֹן, וְעַל כָּל מַאן דְּעָסְקִין בְּאוֹרַיְתָא, דִּי בְאַתְרָא (קַדִּישָׁא) הָדֵין וְדִי בְכָל אֲתַר וַאֲתַר, יְהֵא לְהוֹן וּלְכוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חִנָּא וְחִסְדָּא וְרַחֲמֵי וְחַיֵּי אֲרִיכֵי וּמְזוֹנֵי רְוִיחֵי וּפֻרְקָנָא מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דִּי בִשְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְאִמְרוּ אָמֵן: יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמַיָּא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאִמְרוּ אָמֵן: עוֹשֶׂה שָׁלוֹם בִּמְרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו יַעֲשֶׂה שָׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאִמְרוּ אָמֵן: